

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ

УНІВЕРСИТЕТ ПЕЙС (НЬЮ-ЙОРК)

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ ФІЛОЛОГІВ
«ЗАХІД-СХІД» (ТБІЛІСІ, ГРУЗІЯ)

ХІІ МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ ТА СТУДЕНТІВ

„Діалог культур як засіб пізнання світу, шлях до взаєморозуміння”

17 квітня

ХАРКІВ 2019

Діалог культур як засіб пізнання світу, шлях до взаєморозуміння: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів. Укладач: В. В. Ігнатова – Харків: ХНУБА, 2019. – 191 с.

Кафедра української мови та мовної підготовки іноземних громадян

Тези доповідей друкуються в авторській редакції. Автори відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за належність поданого матеріалу їм особисто, за правильне цитування джерел та посилання на них.

Опубліковані тези доповідей на XII Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених та студентів (Харків, 17 квітня 2019 р.) розглядають як теоретичні, так і практичні питання сучасності в контексті взаємодії різних культур і формуванні гуманістичних цінностей.

Опубліковані матеріали представлені громадянами Марокко, Азербайджану, Китаю, В'єтнаму, Шрі-Ланки, Лівану, Грузії, Туркменістану, Казахстану, Росії, України.

Аксьонова Сніжана, Лещенко Євгенія (Україна)
Науковий керівник канд. пед. наук, доцент кафедри
української лінгвістики, літератури та методики навчання Чала А.Г.
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської
обласної ради

УКРАЇНСЬКА МОВА – ІДЕНТИФІКАТОР НАЦІЇ

Найголовнішою ознакою держави та нації є її рідна мова. Рівень розвитку рідної мови відображає рівень духовного розвитку нації, її культури. На сьогодні актуальність обраної теми очевидна, оскільки це обумовлено складними процесами модернізації незалежної держави, творення української політичної нації. Мова виступає не лише як засіб спілкування, а й як головний чинник консолідації нації, оскільки забезпечує єдність, вільний і культурний розвиток національної спільноти, стоїть на сторожі збереження національної ідентичності, здорового духовного і ментального розвитку [2].

Відомо, що землі сучасної України складаються з багатьох історико-географічних та етнографічних земель. У різний час вони входили до складу різних держав. Процеси формування цих земель зумовлені різницею в історичному розвитку, етнокультурними та демографічними особливостями, структурою господарств. Не всі етнічні землі входять до складу сучасної держави, а споконвічна роз'єднаність породила глибокі відмінності в процесах етнічної ідентифікації населення.

Як зазначають дослідники, із здобуттям незалежності України постала проблема національноетнічного самовизначення. Завдання етнічної ідентифікації ускладнюється її полікультурністю. Сьогодні можна спостерігати різновекторність етнічної ідентифікації Східного і Західного регіонів; відстоювання власної ідентичності депортованими народами (кримськими татарами, греками); посилення ролі етноконфесійного чинника, розкол церков. Внаслідок заборон і дискримінації, адміністративно-силового тиску, якому піддавалася українська мова упродовж останніх століть, значна частина українського населення, в тому числі етнічних українців, відчужена від використання рідної мови як засобу національної комунікації та головного інструменту консолідації нації [1].

Особливості української самоідентифікації стали проблематикою наукових досліджень, починаючи з XIX ст. Аналіз питання мовної ідентифікації українців знаходимо в різноманітних роботах таких сучасних дослідників, як: О. Костенко, А. Кургузов, В. Ларченко, Л. Масенко, М. Михайлова, Г. Нудьга, О. Романуха.

Формуванню ідентичності людини на сьогодні приділяється значна увага. Це важливий і одночасно складний процес, що охоплює усі сфери життєдіяльності особистості, утворює між ними стійкий взаємозв'язок. Ідентифікація дозволяє людині гармонійно влитися до певної спільноти, відчувати себе її частиною, сформувати почуття відповідальності перед нею. Тому кожен індивід обов'язково проходить цей процес задля визначення й досягнення завдань, які ставить перед собою. Українське суспільство у цьому плані переживає неабияку складність. Багатовікова розірваність його як етносу, культурний вплив сусідніх держав, обмеженість розвитку власної культури негативно позначилися на становленні його як нації. Це добре простежується в сучасних умовах державотворення та виступає гальмом у розвитку й процвітанні України [4].

За моніторинговими дослідженнями каналу 1+1 відомо, що в Україні проживає 90,6% українців. Принаймні, так про свою національність висловилися учасники великого соціопитування, яке провели соціологічні центри КМІС, «Рейтинг», СОЦІС, Центр імені Разумкова. При цьому, найчастіше українську національну ідентичність декларують молоді люди у віці від 18 до 24 років – 94,4%.

Для порівняння варто навести дані про національний склад населення України згідно з переписами населення 1989-го і 2001 років: українці — 72,7% і 77,8%, відповідно, росіяни — 22,1 і 17,3%, інші — 5,2% і 4,9%. Про це пише DT.ua.

На запитання «До якої національності себе відносите?» 90,6% опитаних вважають себе українцями, ще 6,3% - росіянами.

На запитання «Якою мовою переважно розмовляєте вдома?» у побуті 50,5% опитаних спілкуються українською мовою, російською - 24%. Ще 24% використовують і українську, і російську.

І на третє, на наш погляд, найважливіше запитання «Який спосіб вирішення мовної проблеми в Україні вважаєте найкращим?» 66,2% відповіли, що українська мова має бути єдиною державною, а російська та інші мови можуть вільно використовуватись.

Наголошуємо, що одним із важливих видів ідентичності є не лише мовна, а й територіальна. Людина, що проживає на певній території, перш за все, повинна пов'язувати себе із нею, оскільки формування таких відчуттів, як патріотизм, гордість починається саме із проведення паралелей між тим місцем, де ти мешкаєш, та собою.

Як зазначає Григорій Антонович Нудьга: «Мова для будь-якого народу стає ніби другою природою, що органічно оточує його, живе з ним всюди й завжди, без неї, як і без сонця, повітря, рослин, людина не може існувати. Як великим нещастям обертається нищення природи, неповага до неї, відмова від її пошанування — так і катастрофічно боляче б'є по народові, нації зречення рідної мови чи навіть неповага до неї, що є рівноцінним неповазі до батька й матері. І якщо ми нарешті зрозуміли, що треба берегти природу, то давно треба зрозуміти, що екологія мови — це екологія наших душ, нас як розумних істот, а не просто як живих мешканців Землі. Зречення рідної мови призводить до найбільшої кари — духовного каліцтва» [3].

Новонароджена дитина світ пізнає через мову, яка приходить з першим подихом, з молоком матері і ми повинні шанобливо ставитись до неї все життя. Вона має стати нам рідною, як батько і мати, як земля, на якій живемо, зростаємо.

Мова – це не просто слова, звуки, це – голос народу. Наш народ протягом багатьох віків творив мову, боровся за її збереження. У Конституції України написано: «Державною мовою в Україні є українська». Чому ж нині, коли маємо свою державну мову, одну з найбагатших у світі, не всі нею розмовляють? Якщо людина живе і працює на українській землі, їсть український хліб, отримує зарплату українськими грошима, то вона повинна розмовляти українською мовою. На жаль, не всі свідомі того, що мова – це душа народу, а її втрата веде до зникнення самої нації.

Українська мова – одна з найбільш поширених мов світу, державна мова в Україні, мова українських меншин у багатьох країнах світу. Загальна кількість носіїв української мови дорівнює приблизно 40–45 млн, відповідно ця мова посідає 2-ге або 3-тє місце серед слов'янських мов щодо кількості мовців (на першому місці російська мова, на другому – українська або польська). На сьогодні в Україні 66% населення називають українську мову

рідною, проте лише 55% розмовляють нею вдома. При цьому 64% громадян України виступають за зміцнення державної мови. Дослідження Київського міжнародного інституту соціології за 2017 рік.

Українська мова за 400 років пережила 134 заборони.

Коли йдеться про виникнення української мови як мови нашої нації, у свідомості багатьох сучасних шукачів прадавніх коренів української мови у глибинах тисячоліть до н. е. вона часто асоціюється із сучасною літературною мовою, тобто тією, яка щодня звучить по радіо й телебаченню, яку вивчають у школах, якою друкують книжки й газети і т. п. Проте національна мова — це не тільки спільна для всієї нації літературна мова, опрацьована майстрами художнього слова, але й мова народна, діалектна, відмінна в різних діалектних ареалах.

Щодо походження сучасної української мови ніяких проблем немає: загальновідомо, що її започаткував І. Котляревський, а основоположником став Т. Шевченко; вони почали писати свої твори народною мовою на основі українських середньонаддніпрянських говірок. До І. Котляревського і Т. Шевченка існувала староукраїнська писемна мова (XIII- XVIII ст.), що сформувалася на основі давньоруської літературних традицій і впливу живого народного мовлення, а давньоруська писемно-літературна мова виникла під безпосереднім впливом старослов'янської (церковнослов'янської) мови, запозиченої від болгар разом із прийняттям християнства.

XIX століття, означене в історії Європи як століття гуманізму, весни народів, виявилось для українців лютою зимою. Мова вмирала. Діялося це тоді, коли на сторожі духовності народу стояло могутнє слово Тараса Шевченка. Але від народу приховувалися найвищі прояви його духу. До розряду заборонених потрапили твори Івана Франка, Лесі Українки, Івана Нечуя-Левицького, Панаса Мирного.

XX століття виявилось ще страшнішим. Українське слово бідувало, вмирало з голоду, плакало над страченим, але відроджувалося. І доки народ мав свою мову, його серце завжди оживало, гоїлося, сміялося.

Сьогодні нашій державній мові потрібні не тільки відповідні законодавчі акти, але й наша духовна міць, любов до знань, справедливість, інтелігентність, наша національна самосвідомість.

В. Сосюра схвильовано писав про рідну мову:

Вона, як зоря пурпурова,

Що сяє з небесних висот

І там, де звучить рідна мова,

Живе український народ [5].

Наша українська мова – це золота скарбниця душі народної, з якої ми виростаємо, якою живемо й завдяки якій маємо величне право й високу гордість іменуватися народом України.

Важливу роль у державі відіграє мова корінного населення. Зрештою, з мови починається сама держава. У мові - важлива суть існування держави, її сила і могутність. Без рідної мови не має народу як нації. Поетично і влучно сказав про це відомий письменник Панас Мирний, який назвав мову найдорожчим скарбом народу. Він писав: "Мова - така ж жива істота, як народ, що її витворив, і коли він кине свою мову, то вже буде смерть задля його душі, смерть задля всього того, чим він відрізняється від других людей.

Треба сказати, що з усіх сфер суспільного життя, в яких побутує національна мова, найважливішою для її існування і розвитку є родинно-побутова сфера. Побутова мова

спілкування – це та перша мова, яку дитина засвоює в родинному колі і за допомогою якої вона пізнає світ. Вона формує елементарні структури мислення і світосприйняття.

Незважаючи на те, що ця мова проста і конкретна, вона посідає центральне місце в системі мовних стилів. Якою б розвинутою не була мова, якщо вона виходить з ужитку в родинно-побутовій сфері, то поступово відмирає.

«Українська мова – це душа народу, а український народ без мови не народ», – писав В. Сосюра [5]. Треба любити свою мову, Україну, віддавати свої сили, своє життя рідній землі, рідній мові, завдяки цьому буде вічним український народ. Любов до мови, до України – це почуття, яке підносить людину, утверджує нерозривний взаємозв'язок українців із рідною землею та мовою.

Українська мова – це скарб народу, який нічим не можна замінити. Треба шанувати та поважати рідну мову. Ми живемо на Україні, тому на ній має процвітати рідна мова – українська, яку ми повинні захищати, брати під захист свободу думки. Зневажати свою державну мову – це значить зневажати себе. Українська мова - це серце нації, яка має своє минуле, теперішнє, свою культуру, мораль. Треба бути патріотами своєї землі, народу, захищати та шанувати рідну українську мову.

Література

1. Масенко Л. Мова і суспільство: постколоніальний вимір / Л. Масенко. — К.: Вид. дім “КМА”, 2004. — 163 с.
2. Михайлова М. Національна мова та проблема етнокультурної ідентифікації українців / Рідне слово в етнокультурному вимірі [Текст] : зб. наук. праць // Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. — Дрогобич: Посвіт, 2012. — С. 449-452.
3. Нудьга Г. У колі світової культури. — Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2006. — 440 с.
4. О. Романуха Проблеми ідентифікації українського суспільства / О. Романуха // Наука. Релігія. Суспільство. — 2009. — № 2. — С. 82-88.
5. В. Сосюра Вибране: Поезії та проза / Упоряд. та вступ. ст. В. П. Моренця. — К.: Рад. письменник, 1989. — 237 с

Акульшин Дмитро Павлович (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Кучеренко О. Ф.
Харківський національний університет будівництва та архітектури**

МОВА SMS-ПОВІДОМЛЕНЬ – ЗАСІБ ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИРОДНОЇ ПОТРЕБИ У СВІТІ НОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком комунікаційних технологій та підвищенням ролі мобільного Інтернет-спілкування в житті не тільки окремого індивіда, а й усього суспільства. Це зумовлює зростання впливу нових форм комунікації на розвиток мови та її подальші зміни.

Актуальність теми дослідження визначається кількома причинами: по-перше, у XXI SMS-повідомлення це найпоширеніший спосіб спілкування за допомогою мобільного зв'язку, по-друге, вивчення SMS-повідомлень допоможе визначити подальшу трансформацію усієї мови загалом.

Мета роботи: дослідити лінгвістичні особливості мовних засобів, які використовуються при створенні SMS-повідомлень.

Матеріалом для дослідження цієї теми слугували тексти SMS-повідомлень однокласників та друзів, які містять розв'язання повсякденних проблем: привітання, призначення зустрічі, пояснення, передання домашнього завдання, розкладу занять тощо.

Аналізуючи мову SMS-повідомлень, встановлено, що в її основі лежить редукція, яка відбувається на різних рівнях мови, а саме: на фонетичному, морфологічному та синтаксичному.

У ході проведення дослідження виявлено особливості SMS-мови в повідомленнях. Найбільш вагомими стали результати виявлення основних правил мови SMS і порушень мовних норм при використанні SMS-стилю. Отже, єдине правило, що переважає в написанні SMS – це повна відсутність правил.

Віртуальне спілкування сприяє комунікації, проте за собою лишає проблему контакту віч-на-віч: молодь стає скутою у вираженні власних емоцій та думок, репрезентацію яких у соцмережах та месенджерах виконують піктограми та логографічні символи (емодзі).

Значного негативного впливу завдають системи автозаміни та виправлення орфографії, найпоширенішою з яких є система “Texton 9 words” або Т9. Вона, звичайно ж, прискорює набір повідомлень, проте необхідно враховувати правила орфографії і пунктуації при наборі повідомлень. Для студентів, які не приділяють уваги грамотному написанню, - це додатковий фактор зниження грамотності. Віртуальне спілкування в мережі Інтернет, яке не змушує замислюватися над тим, як писати, негативно впливає на грамотність і мову. При читанні тексту, що перенасичений орфографічними і пунктуаційними помилками, користувач відчуває себе приниженим і навіть ображеним. Через страх втратити увагу співрозмовника, люди звикають до неправильного мовлення і починають використовувати сленг та скорочення в повсякденному житті.

Також нами було проведено опитування серед студентів першого курсу архітектурного факультету. Опитування проводилося за допомогою анкет. Респондентам необхідно було відповісти на питання: «так» чи «ні». Результати анкет було ретельно опрацьовано та узагальнено. Дані свідчать про те, що SMS-мова популярна серед молоді. Більша частина з них зазначила, що це зручний засіб спілкування. Деякі респонденти висловили суперечливу точку зору. Більше половини респондентів не вважають за необхідне використання норм літературної мови, «адже співрозмовник і так зрозуміє, навіщо ускладнювати».

Підсумком нашої роботи може бути той факт, що мова SMS-повідомлень потребує ретельного вивчення, систематизації та її подальшого розвитку. Результати опитувань – тривожний сигнал, який вказує на деградацію літературної мови та її редукцію, що у майбутньому може призвести до повної втрати самоідентифікації української мови.

Алфьоров Сергій Олександрович, Синіло Олег Олександрович (Україна)
Наукові керівники ст. викладачі Белікова О.В., Дитюк С.О.
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ПРИРОДА ПЕДАГОГІЧНОГО ТАЛАНТУ

Мудрий наставник на життєвому шляху, невтомний, самовідданий трудівник і безкорисливий слуга народу, терплячий керівник, високо свідомий громадянин своєї країни – таким постає у нашій уяві вчитель.

Сучасність висуває дедалі більші вимоги до особистості й професійної підготовки педагога, вимагаючи від нього все більших фахових здібностей і вищого рівня майстерності.

Педагогічна професія належить до професій типу «людина – людина». Вона вирізняється серед інших насамперед способом мислення її представників, почуттям обов'язку і рівнем відповідальності.

Завдання вчителя – керувати учінням, а не вчити, керувати процесом виховання, а не виховувати. Чим глибше він усвідомлює свою основну функцію, тим більше самостійності, ініціативи, свободи надає учням. Гарний педагог завжди перебуває у навчально-виховному процесі ніби «за кадром», за межами вільного вибору учнів, а насправді – вибору, керованого ним. Учитель має допомогти народитися думці в голові учня, а не повідомляти готові істини. Отже, основа педагогічної праці – управління всіма процесами, які супроводжують становлення людини.

Специфіка педагогічної діяльності полягає у тому, що за своєю природою вона має гуманістичний характер. У цілісному педагогічному процесі учитель вирішує два завдання - адаптації і гуманізації. Адаптивна функція пов'язана із підготовкою учня до певної соціальної ситуації, до конкретних запитів суспільства, а гуманістична - з розвитком його особистості і творчої індивідуальності.

Суб'єктом педагогічної діяльності є учитель, вихователь, інструментом впливу якого є його особистість, знання, уміння, почуття, воля. Специфічним є і об'єкт (предмет) педагогічної праці. У сучасній педагогічній діяльності учень виступає не тільки її об'єктом, а й суб'єктом, оскільки педагогічний процес вважається продуктивним лише за умови поєднання елементів самовиховання і самонавчання учня. Більше того, педагогічний процес змінює не лише учня, а й педагога, розвиваючи у ньому одні якості особистості і викорінюючи інші.

Головною здібністю, що об'єднує всі інші, є толерантність, чутливість до людини, до особистості, яка формується. З нею тісно взаємодіють комунікативність (потреба у спілкуванні, здатність легко налагоджувати контакти, викликати позитивні емоції у співрозмовника й відчувати задоволення від спілкування); перцептивні здібності (професійна проникливість, пильність, інтуїція, здатність сприймати і розуміти іншу людину, її психологічний стан за зовнішніми ознаками); динамізм особистості (здатність активно впливати на іншу особистість); емоційна стабільність (володіння собою, самоконтроль, саморегуляція); оптимістичне прогнозування (передбачення розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній); креативність (здатність до творчості, генерування нових ідей, уникнення традиційних схем, оперативного розв'язання проблемних ситуацій); впливовість (здатність вплинути на психічний

і моральний світ учнів у певному напрямі, зблизитися з ними, здобувати довіру, любов і повагу, глибоко проникати у їх внутрішній світ, конструювати, проектувати його.

Педагогічний талант вчителя на практиці проявляється у його педагогічних здібностях. Педагогічними здібностями називають сукупність індивідуально-психологічних особливостей особи учителя, що відповідають вимогам педагогічної діяльності, і що визначають успіх в оволодінні цією діяльністю. Відмінність педагогічних здібностей від педагогічних умінь полягає в тому, що педагогічні здібності - це особливості особи, а педагогічні уміння - це окремі акти педагогічної діяльності, здійснювані людиною на високому рівні.

Організаторські уміння передбачають змогу здійснювати педагогічне керівництво виховною діяльністю; організовувати діяльність учнів, спрямовану на виконання поставлених завдань; організовувати виховний процес в цілому, володіти новими технологіями виховання; спонукати до активної дії усіх дітей, заохочувати їх творчість і ініціативу; організовувати власну поведінку, творчо і раціонально розподіляти свій час.

Комунікативні уміння включають уміння спілкуватися з дітьми; встановлювати педагогічно доцільні стосунки з учнями, їх батьками, колегами, співпрацювати з позашкільними установами; розвивати внутрішньоклективні стосунки учнів, готовність до спільного рішення реальних проблем; реалізовувати демократичний стиль спілкування; застосовувати різні види педагогічної техніки, управляти емоційною атмосферою колективу; формувати комунікативні уміння; розвивати позитивне сприйняття будь-якої дитини.

Уміння здійснювати творчу діяльність складаються з умінь по-своєму трансформувати виховні ідеї і рішення; обґрунтовувати рішення; формулювати проблеми і генерувати ідеї; володіти методикою організації виховних справ; володіти імпровізацією, театральною педагогікою, оригінальними прийомами і способами виховання, розвивати художньо-мистецькі здібності; розвивати почуття нового, ефективно застосовувати досвід.

Уміння здійснювати індивідуальний підхід передбачає систематичне вивчення індивідуальних особливостей школяра, розвиток позитивних індивідуальних особливостей, вибір і обґрунтування прийомів і методів взаємодії з диференційованою групою і окремими школярами, допомогу учням у корекції їх поведінки, аналіз досягнутих результатів через ведення діагностичної карти учня.

Формула ефективності уроку включає дві складові частини: ретельність підготовки і творчість ведення. В основі творчої праці вчителя лежить уміння аналізувати власну педагогічну діяльність на уроці. Це дозволяє учителеві правильно сформулювати цілі і завдання власної діяльності і діяльності учнів, чітко спланувати і передбачити результати педагогічного процесу.

Педагогічна біографія сучасного вчителя індивідуальна. Не кожен і не відразу стає майстром своєї справи, бо недостатньо від народження володіти педагогічними навичками. Лише поєднання природного таланту і тяжкої праці над собою дає змогу оволодіти педагогічною майстерністю.

Література

1. Бандурка О. М. Основи психології і педагогіки: Підручник. - Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. - 334, с.

2. Вітенко І. С. Основи психології. Основи педагогіки. - Чернівці: Книги-XXI, 2006. - 197 с.
3. Головінський І. Педагогічна психологія: Навч. посібник для вищої школи. - К. : Аконіт, 2003. - 287 с.
4. Савенкова Л. О. Професійне спілкування майбутніх викладачів як об'єкт психолого-педагогічного управління: Монографія. - К. : КНЕУ, 2005. - 208, с.
5. Шадських Ю. Г. Психологія і педагогіка: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. - Львів : Магнолія 2006, 2007 . - 319, с.

Аукаф Юнесс (Марокко)

**Научный руководитель канд. пед. наук, доцент Демьянова В.Г.
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет**

СТУДЕНЧЕСКИЕ ТРАДИЦИИ УКРАИНЫ

В Украине существует множество студенческих традиций, обычаев, ритуалов. Одни из этих традиций насчитывают несколько столетий, другие появились сравнительно недавно. Но все эти традиции являются отражением жизни народа той или иной страны, его истории и культуры.

За время учебы в Украине мы познакомились как со студенческими традициями, которые являются международными и существуют во многих странах мира, в том числе и у нас на родине, в Марокко, так и с традициями, которые существуют в основном в Украине.

Традиции (лат. *traditio*: передача) включают элементы социокультурного наследия (идеи, ценности, обычаи, обряды, способы мировосприятия и др.), процесс и способы их наследования. Они сохраняются и передаются от поколения к поколению. Это и обеспечивает устойчивость («живучесть») традиций и культуры в целом.

Традиции возникли в незапамятные времена и издавна определяли всю общественную и личную жизнь человека. В них содержались наставления, нравственные и эстетические нормы, правила и навыки хозяйственной деятельности и быта (устройства жилищ, врачевания, брачных отношений, воспитания детей и пр.). Замкнутость культурной жизни, ограниченность перемен, отсутствие или слабое развитие письменности в древности способствовали возрастанию регулятивной роли и значения традиций в жизни людей.

Традиции по-прежнему служат средством регулирования общественных отношений и поведения. Они выполняют регулятивную функцию. В каждом вузе Украины (а иногда и на отдельно взятых факультетах) имеется огромное количество своих обычаев и традиций, обусловленных особенностями обучения и направлениями подготовки. Однако имеются и такие традиции, которые характерны для всех высших учебных заведений без исключения. Речь идет о посвящении в студенты, "экваторе" в обучении и получении диплома (прощании с вузом).

Если вам посчастливилось поступить в вуз, то это еще не означает, что вы стали полноценным студентом. В студенческую братию вас примут только после ритуала посвящения в студенты, который проводится в самом начале учебного года и, как правило, состоит из двух частей: официальной и неофициальной. В первой части перед первокурсниками выступают официальные представители учебного заведения (ректор и декан), преподаватели и студенты старших курсов, желая им удачи в учебе и рассказывая о студенческих буднях. В заключение

официальной части первокурсники произносят торжественную клятву студента, поют гимн университета и знакомятся с творчеством местной университетской самодеятельности.

Церемония прощания с вузом во многом похожа на церемонию посвящения: точно также проводится официальная часть, на которой выступают студенты, представители высшего учебного заведения и приглашенные гости, а также вручаются дипломы выпускникам, и неофициальная часть, где выпускники "отрываются" на вечеринке.

История выпускных берет свое начало еще в царской России, когда молодые люди начали праздновать окончание учебы хоровым пением на ночных улицах и небольшими потасовками. Сегодня прощание с вузом все чаще приобретает "европейское лицо", о чем свидетельствует официальная церемония с мантиями и конфедератками (магистерскими шапочками), которые выделяют выпускников из общей массы всех гостей.

Не забывают студенты праздновать и профессиональные праздники, к которым в самом ближайшем будущем они будут иметь прямое отношение. Например, студенты радиотехнических университетов в День радио устраивают торжественные шествия или выбрасывают старую технику из окон (мол, новые технологии пришли на смену старым).

И, конечно же, особого разговора заслуживает самый главный "профессиональный" праздник каждого студента – Татьянин день, который отмечается студенческим сообществом с особым размахом и невероятной изобретательностью.

Татьянин день - праздник студентов. Для всей студенческой братии это прекрасная возможность отвлечься от учебы и окунуться в веселье, радостные празднества и шалости. И за столько лет существования Татьянинного дня как праздника студентов не могли не появиться студенческие традиции и ритуалы на 25 января.

Говорить о традициях и ритуалах этого праздника можно до бесконечности, но пожалуй, самая известная студенческая традиция на Татьянин день – это призыв удачи. Студенты выходят на балкон или выглядывают в окно, трясут своей зачеткой и зовут: « Удача, приди!». Считается, что если в ответ кто-то крикнет: « Уже в пути!», - то это хорошая примета на Татьянин день.

Таким образом, рассмотренные нами современные студенческие традиции, обычаи и ритуалы из поколения в поколение помогали студентам пережить экстремальные ситуации учебного процесса, регулировали отношения внутри коллектива студентов, между студентами и преподавателями. Эти традиции передают каждому новому поколению накопленный опыт и выстраивают необходимые связи внутри пестрого, разнородного студенческого сообщества, как в пространстве, так и во времени.

Литература

1. Коган Л.Н. Социология культуры. М., 1995. – 234 с.
2. Кравченко А.И. Культурология: Словарь. – М.: Академический проект, 2000. – 255 с.
3. Фоменко В.Т. Нетрадиционные системы организации учебного процесса. – Ростов н/Д: ГНМЦ, 2004.– 164 с.

СУПЕРЕЧЛИВОСТІ ТА КРИЗИ СТУДЕНТСЬКОГО ВІКУ

Основною метою реформування вищої освіти в Україні є забезпечення психолого-педагогічних умов для самореалізації та саморозвитку студента як суб'єкта освітнього процесу та подальшої успішної професійної діяльності.

Метою нашої роботи є вивчення соціально-психологічних особливостей притаманних студентському віку.

Студентському віку притаманна кризова насиченість. Вікова криза характеризується різкими й суттєвими психологічними зрушеннями та змінами особистості, розвиток набуває бурхливого стрімкого характеру. Ознаками кризи можуть бути такі:

- 1) сильна фрустрація, виникають сильні переживання незадоволеної потреби;
- 2) загострення рольових конфліктів «студент – викладач», «студент – студент»;
- 3) ціннісно-смілова невизначеність, неструктурованість особистості (наприклад, дехто вперше дізнається про можливість самоуправління, саморегуляції та самовиховання);
- 4) інфантильність (студент поводить себе як безвідповідальна людина) або вдаються до пияцтва, сексуальної розпусти, вживання наркотиків.

Кожен психологічний вік вирішує своє протиріччя. Криза 17-18 років пов'язана з потребою в самовизначенні після закінчення загальноосвітньої школи та пошуком свого місця в подальшому, вже самостійному житті. Це конструювання наступного етапу власного життєвого шляху, створення свого «Я» на майбутнє.

Юнаки переосмислюють своє життя, вносять певні корективи, виробляють нові стратегії на майбутнє і не тільки «ким бути?», «чим займатися?», але й «яким бути?». Молода людина живе радше майбутнім, ніж сучасним (спрямованість у майбутнє). Звичайно, життєві вибори (як і будь-який вибір) супроводжується ваганнями, сумнівами, невпевненістю в собі, переживаннями невизначеності, і водночас відповідальністю за кожен крок до остаточного прийняття рішення.

Одночасно самовизначення передбачає також самообмеження. Чому? Бо кожен вибір звужує життєві перспективи (наприклад, вибір професії). Тому й відчувають юнаки побоювання помилки. Але в такому ваганні і побоюванні розвивається професійна зорієнтованість. Загалом погляд на майбутнє в молоді оптимістичний. Юнаки обирають подальший життєвий шлях, професію і стають студентами.

Але чи завжди в молодій людини, яка вже зробила свій вибір, обрала майбутню професію і стала студентом, зникають усі труднощі та проблеми самовизначення? На жаль, ні. Наприклад, для реалізації життєвого задуму у вищій школі може чогось бракувати: комунікативних навичок, знань і вмінь працювати самостійно, волі й самодисципліни тощо. Одна з причин цього – недоліки шкільної освіти. Багато студентів не вміють конспектувати лекції (це не диктант із роз'ясненням окремих понять – для цього є словники) і першоджерела, бо не можуть здійснити смислову структурування тексту. Вони не бачать теоретичних положень, а записують або переписують лише фактичний матеріал.

У студентські роки розрізняють нормативну кризу, яка переборюється в період адаптації до навчання у ВНЗ. Проте ця криза може набувати затяжного характеру: труднощі не вирішуються, а відкладаються на потім через небажання їх розв'язувати. Можуть, наприклад, виникати негативні почуття від необхідності відвідувати заняття, критичне ставлення до викладачів, конфлікти з товаришами.

Найбільш кризовими ситуаціями студентського віку є такі:

1. Криза професійного вибору. Ця криза зумовлена тим, що вибір професії часто відбувається вже після вступу до вищої школи. Через це часто виникає дисонанс між несвідомо обраною професією та необхідністю отримання вищої освіти, нехай навіть із іншої спеціальності. Амбівалентність таких тенденцій (або піти з ВНЗ за власним свідомим вибором, або продовжувати навчання для збереження соціально-культурного статусу) нерідко призводить до розвитку в студентів багатьох особистісних проблем і психосоматичних розладів.

Факт вступу до університету породжує надію на повноцінне й цікаве життя, зміцнює віру молодій людині у власні сили і здібності. Проте в деякого швидко наступає розчарування: виникає питання про правильність обрання ВНЗ, професії, спеціальності. Наприкінці 3-го курсу загалом вирішується питання професійного самовизначення, однак далеко не всі випускники пов'язують своє професійне майбутнє з отриманою у ВНЗ спеціальністю. Гостро постає проблема профорієнтації та профвідбору.

2. Криза залежності від батьківської сім'ї. З одного боку, молоді люди можуть жити окремо від батьківської сім'ї в студентському гуртожитку, мати виражену тенденцію до самостійності, проявляти особистісну зрілість, а з іншого, – емоційно-особистісна й побутова (особливо матеріальна) залежність від батьків.

3. Криза інтимно-сексуальних стосунків. Студентський вік відповідає періоду посилення сексуального потягу. Зростає потреба в інтимно-особистісних стосунках із психологічно-духовно близькою людиною (друг, коханий). Водночас створення власної сім'ї блокуване матеріальною залежністю від батьків, житловою невлаштованістю (у студентів це гостріше виражено, ніж в їхніх однолітків, які працюють на виробництві), а позашлюбні стосунки загалом є соціально несхвальними та можуть супроводжуватися внутрішньо особистісною конфліктністю (напруженістю). У деяких студентів інтимні стосунки можуть затьмарювати собою все інше.

4. Кризові ситуації в навчально-професійній діяльності. Факторами, що провокують кризові ситуації в студентів, є деякі психотравмуючі особливості організації навчального процесу у вищій школі. Часто вивчення та успішна «здача» якої-небудь навчальної дисципліни стає самоціллю, а не засобом досягнення мети оволодіти професійними знаннями та навичками, необхідними для майбутньої роботи. На жаль, ці тенденції підтримуються не лише особистісно незрілими студентами, а й окремими викладачами. Творче і свідоме опанування знаннями витісняється зубрінням навчального матеріалу та конформізмом щодо екзаменатора. Наявна аналогія між іспитом і лотереєю посилює ситуацію. Несистематичне (передекзаменаційне) вивчення матеріалу не тільки не сприяє формуванню глибоких професійно-важливих і особистісно-значущих знань і вмінь, але і провокує психоемоційні перевантаження.

Останнім часом непоодинокими є випадки, коли дехто з викладачів «розряджає» свої особистісні проблеми й конфліктні стосунки, що блокувалися, шляхом «екзаменаційних ексекцій» студентів. До того ж допускається одна з найгубіших педагогічних помилок:

негативну оцінку результатів засвоєння навчальної програми викладач переносить на оцінку особистості студента загалом, оцінюючи його як нерозумного, лінивого, безвідповідального тощо. Це може негативно позначатися на самопочутті студентів, призводити до погіршення стану їхнього здоров'я та необхідності через це брати академічну відпустку.

Криза може виникнути і на старших курсах. Головна проблема – побудова планів на майбутнє, проте все обмірковується з максималістських позицій: все має бути найкращим, унікальним, неповторним (усе або нічого).

Нерідко кризовою є також ситуація працевлаштування після закінчення вищого навчального закладу. Так, в умовах сьогодення, багато випускників, які опанували педагогічні спеціальності, не орієнтовані на професійно-педагогічну діяльність. Ця професія для них не є особистісно значущою життєвою цінністю, а тому своє майбутнє вони не пов'язують із нею. Ця серйозна проблема ще більше посилюється в умовах економічної скрути, відсутності стабільного ринку праці, падіння соціального престижу праці педагога. Внутрішнє життя студента також насичене, багате на переживання, наповнене протиріччями: дружба – самотність; критичність – самокритичність; сором'язливість – самовихваляння; самовідданість – егоїзм тощо.

Серед суперечностей студентського віку особливо важливу роль має криза ідентичності, пов'язана з системою «Я». Ідентичність – це стійкий образ «Я», збереження та підтримка своєї особистісної цілісності, тотожності, нерозривності історії свого життя і власного «Я». Сутність кризи ідентичності: відбувається зіткнення цінностей, які інтеріоризовані в ранній юності, з тими, які формуються під час навчання у вищій школі через ідентифікацію себе з професійною моделлю. Е. Еріксон пише: «Юнак повин бажання злитися з ідентичністю інших, і водночас уперто, наполегливо відстоює свою ідентичність, неповторність, самобутність («як всі, але Я – особистість»). Вся складність у тому, що людина в цей період амбівалентна, наприклад, суперечливі почуття можуть виникати навіть щодо однієї і тієї ж людини.

Канадський психолог Джеймс Марша виокремив 4 етапи розвитку ідентичності, які визначаються ступенем професійного, релігійного й політичного самовизначення молоді людини:

1. «Невизначена», розмита ідентичність – індивід ще не виробив якого-небудь певного чіткого переконня, не обрав професію та не зіткнувся з кризою ідентичності.
2. «Дострокова», передчасна ідентичність – індивід включився у відповідну систему відношень, але зробив це не самостійно, не в результаті пережитої кризи й випробувань, а на основі чужих думок, йдучи за чужим прикладом чи авторитетом.
3. Етап «мораторію» – індивід перебуває у процесі нормативної кризи ідентичності, самовизначення. Він обирає з багатьох варіантів розвитку той єдиний, котрий можна вважати своїм.
4. «Досягнута», зріла ідентичність – криза завершена, індивід перейшов від пошуку себе до практичної реалізації власного «Я».

Що допомагає перебороти кризу ідентичності?

Усвідомлення змін, що відбуваються в собі: самоаналіз, самокритичність, самооцінка, тобто посилення рефлексії. Суб'єкт сам повинен стати об'єктом спостереження, аналізувати свій психічний стан.

Довірливі стосунки з тими (друг, викладач та ін.), хто є авторитетом, яким можна сповідатися.

Власна конструктивна позиція, здатність ставити мету, приймати рішення і виконувати його.

Іноді варто переглянути систему своїх цінностей, перебудувати їх ієрархію, прийняти нові цінності.

Але конструктивне рішення стосовно подальшого свого життя або рішення щодо життєвих проблем людина повинна приймати сама та бути за нього відповідальною.

Важливо також уміти керувати своїм емоційним станом (аутотренінг, «увігнати» в м'язи стреси, збільшити час на сон, «Я про це подумаю завтра...»); шукати позитивні моменти у невдачах (завжди можна їх знайти!); поділитися з близькою людиною (порада!).

Якщо студенту не вдається розв'язати ці завдання, у нього формується неадекватна ідентичність, розвиток якої може йти такими основними напрямками:

1. відхід від психологічної інтимності, уникнення тісних міжособистісних взаємин;
2. розмитість почуття часу, нездатність будувати життєві плани, страх дорослішання та змін;
3. розмивання продуктивних, творчих здібностей, невміння мобілізувати свої внутрішні ресурси та зосередитися на якійсь головній діяльності;
4. формування «негативної ідентичності», відмова від самовизначення та вибір негативних зразків для наслідування.

Суперечливість між «Я-реальне» і «Я-ідеальне» студента може призвести до внутрішньої невпевненості в собі («комплекс меншовартості») та супроводжуватися зовнішньою агресивністю, нехлюйством, розпустою або почуттям, що оточуючі не розуміють тебе.

Наслідками негативної «Я-концепції» студентів можуть бути такі виявлення:

- замикання в собі, «закривання» від оточуючих;
- демонстрація оточуючим «маски», «хибного обличчя» («Я», яке подається оточуючим радше за «Я-ідеальне» та суперечить «Я-реальному»);
- надмірно чутливе реагування на критику, сміх і осуд;
- болісне переживання неуспіхів у навчанні (роботі) та виявлених власних хиб (зокрема, під впливом вивчення психології);
- надмірна сором'язливість, некомунікабельність, схильність до психічної ізоляції, відхід (причому, не завжди добровільний) від дійсності у світ мрій. Чим нижчий рівень самоповаги, тим найбільш імовірно студент страждає від самотності.

Як зазначає Г. С. Абрамова, небезпека студентського періоду життя полягає в тому, що стосунки близькості, суперництва й боротьби переживаєш щодо людей, які схожі на тебе та є ровесниками. Це породжує упередженість у стосунках, неприйняття самого себе й інших і, як наслідок, самотність, а потім – страх перед близькістю.

Але кожна криза має позитивні сторони: тільки в цей період – період кризи – фактор середовища дає ефект «все або нічого»! Таким середовищем для студента є вищий навчальний заклад – фактор соціалізації. Криза – це загострення протиріч, а саме протиріччя – рушійна сила розвитку: людина відштовхується від неусвідомлюваної залежності, набуває самості. Це дає можливість краще пізнати себе, що і є основою та умовою подальшого розвитку «Я».

Таким чином, усвідомлення змін, що відбуваються в самому собі, посилення рефлексії допомагає перебороти кризу ідентичності. У студентів повинен бути свій визначальний погляд, своя думка, свої оцінки, погляди на різні життєві колізії, своє ставлення і свій власний вибір життєвого спрямування. Проте розквіт інтелектуальних і фізичних сил, зовнішньої

привабливості в деяких студентів створює ілюзію легкості досягнення будь-яких цілей – виникає необміркований нігілізм, категоричність оцінок, недовіра до старших і дорослих.

Отже, знання особливостей студентського віку дозволяє зрозуміти сутність своєї особистості та своєчасно визначити самого себе і свій життєвий шлях.

Література

1. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи: Навчальний посібник для магістрантів і аспірантів – К.: ТОВ “Філ-студія”, 2006. – 320с.
2. Абрамова Г.С. Возрастная психология: Учеб. пособие для студ. Вузов - 4-е изд., стереотип. — М.: Издательский центр «Академия», 1999. — 672 с.
3. Буланова-Топоркова М.В. Педагогика и психология высшей школы: учебное пособие. — Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. - 544 с

Башейх Измаил (Марокко)

Научный руководитель канд. филол. наук, доцент Милева И.В.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

ОСОБЕННОСТИ МАРОККАНСКОГО СТИЛЯ ИНТЕРЬЕРА «MARRAKESH»

Марокканский стиль интерьера – это традиционно своеобразное сочетание африканских, средиземноморских и арабских мотивов.

Понятие «марокканский стиль» существует сегодня благодаря именно французским архитекторам и дизайнерам. Марокканский стиль – это одно из самых экзотичных смешений нескольких культурных слоёв – мавританского, арабского, берберского и даже европейского. Римляне, испанцы, англичане - все они оставили здесь следы своей культуры, но самым сильным оказалось влияние французов.

Марокканский стиль условно можно разделить на два направления: берберский и испано-мавританский (андалузский). Берберский – простой и лаконичный, немного грубоват по исполнению. Он разительно отличается от пышного испано-мавританского стиля интерьера.

Одно из названий марокканского стиля интерьера – «марракеш» – стиль роскоши и комфорта предметов интерьера в переплетении с современными отделочными материалами. Сам стиль назван в честь марокканского города Марракеш, что означает красный город. В этом городе стены выкрашены в красный и розовый цвет. Поэтому основная характеризующая особенность дизайнерского исполнения – это сочетание красных или терракотовых оттенков с черным, фактурой черного дерева, орнаментом, специфическими ремесленными украшениями

В марокканском стиле интерьера прекрасно смотрится кресло в стиле хай-тек, ковры с берберским орнаментом, цветные подушки, светильник в виде вазы из кованого железа. Стены могут украшать орнаменты из керамики или дерева. Японские ткани, витражи, мозаика в ванной, кованые светильники в виде звезд, кованая мебель, тканые ковры – все это сочетается в одном стиле эклектики Марокко. Непременные детали дизайна марокканского стиля – резные маленькие и большие сундуки, резьбой украшена и остальная мебель. На диванах находится много подушек, украшенных африканскими узорами и кисточками из шерсти. Диваны могут

быть обиты кожей верблюда, мебель оформлена костяными накладками. Распространена кованая мебель, а разнообразные завитки на кроватях, столиках, стульях, зеркалах добавляют некий шарм.

Дизайн каминов с филигранью, с инкрустациями по металлу, с тонким ажуром чеканки выглядит очень респектабельно. Популярная сегодня облицовка каминов арабесками – густым переплетением орнаментов из стилизованных изображений зверей, птиц, растений – тоже примета стиля «марракеш». Оригинальный и богатый дизайн каминов во все времена у каждого народа считается показателем высокого статуса хозяина дома.

Марокканский стиль интерьера предполагает неожиданное разнообразие дизайна – от наивного до утонченного. Использование этого стиля дизайна одинаково будет уместно и в роскошном особняке, и простом жилище. Основным требованием при создании марокканского интерьера должны быть импровизация и смелое применение возможностей материала.

Цветовое оформление марокканского стиля – это сочетание теплых тонов охры, терракоты, песочного, белого с контрастными цветами – кобальтово-синим, ультрамарином и изумрудно-зеленым. Как акцент – красный, фиолетовый. Основная идея марокканского стиля в интерьере – создать вибрирующую игру цвета. Это гармоничное столкновение «живых» оттенков действует возбуждающе, задает интерьеру характерную импульсивность.

Как правило, стены марокканского интерьера отделываются в теплых тонах с использованием венецианской или традиционной марокканской штукатурки – таделакт, а также натуральным камнем. Таделакт – это смесь песка, негашеной извести и земляных пигментов, придающих штукатурке оттенки от темно-коричневого до светло-табачного. Поверхности стен могут контрастировать с резным фризом на верхней части или с декоративной резной вставкой – этот прием чрезвычайно актуален в марокканском стиле. Причем тоновое и колористическое решение может быть как родственным, так и контрастным. Например, белые стены и белый фриз или синие стены и белый декоративный фриз, в нижней части стены марокканцы активно используют разноцветную плитку, которую укладывают в геометрические мозаики с самыми необычными и сложными узорами.

Главной же темой марокканского стиля считается *artisanat*, что с французского переводится как «ремесленные изделия». Под это определение с одинаковой легкостью подходят и резная мебель, и инкрустированные перламутром, деревом, костью верблюда или мельхиором резные сундуки, и рамы для зеркал.

В мебели и предметах декора марокканцы отдают предпочтение теплой палитре «цветов земли». А мягкая мебель чаще всего обивается розовато-красной тканью с характерным богатым узором рисунком, и сверху на диваны и кресла обязательно кладется внушительное количество подушек и подушечек, украшенных бусинками и вышивкой. Текстиль – одна из основных составляющих марокканского стиля. Ковры, выполненные в самых разнообразных техниках, драпировки, ширмы, салфетки – все это должно создавать атмосферу мягкости, уюта, интимности. Полотняные накидки, которыми традиционно покрыта мебель в марокканском доме, могут быть чисто-белыми, темно-песочными, либо раскрашены африканскими узорами. В восточном интерьере обязательны многочисленные подушки, расшитые серебром в традиционном стиле и украшенные по углам небольшими шерстяными кисточками.

В Марокко существуют старинные отели-дворцы, которые называют «Риады». Они источают дух утонченной роскоши Магриба, и наполнены сокровищами, как шкатулки падишаха: цветные витражи, мраморная мозаика пола, старинная мебель тончайшей работы,

шелковые подушки, букеты цветов.

Потолок в марокканском интерьере – это настоящее произведение искусства. Марокканцы берут эвкалиптовые, олеандровые ветки или прутья и укладывают поперек балок, а после покрывают дерево известкой, чтобы создать ощущение пространства и защитить дерево от грибка и паразитов.

Другой вариант – резной потолок из кедра, расписанный вручную. Это не только очень трудоемкая, но и весьма дорогая техника, но нельзя не признать, что интерьер с таким потолком или фризом на стене смотрится чрезвычайно эффектно. В качестве альтернативного решения дизайнеры советуют обшить потолок деревом, покрыть штукатуркой, и украсить различными орнаментами. Правда, чтобы такой потолок «заиграл» в полную силу, необходимо, чтобы его высота была не менее 3 метров. То же условие обязательно и при создании эффектных стрельчатых арок – характерного элемента марокканского стиля.

Плитка – традиционный материал для Марокко, которым облицовывают и камин, и фонтаны, и бассейны, и полы, и даже столешницы. Что же до окраса полов, то они, как правило, делаются терракотовыми.

Самое главное в марокканском стиле не чувство меры и даже не сочетание цветов, а сохраненное в интерьере тепло человеческих рук, талант мастера, пусть даже безымянного. Марокко – страна, где фантазии становятся реальностью.

Beridze Natia (Georgia)

Supervisor doctoral student Shatberashvili V.

International Scientific-Pedagogical Organization of Philologists "West-East"- ISPOP

INTERCULTURAL COMPETENCE

With increasing global diversity, intercultural competence is a topic of immediate relevance. Though several parts of the world do remain culturally homogenous, many major cities across the world have undergone significant transformation in their cultural and demographic landscape due to immigration. Advances in communication technologies have also facilitated intercultural communication without the prerequisite of geographic proximity.

Intercultural competence is of crucial importance in our interconnected world.

Intercultural competence is defined in a number of ways but generally, it is the ability to communicate and behave in appropriate ways with those who are culturally different—and to co-create shared spaces, teams, and organizations that are inclusive, effective, innovative, and satisfying.

Cultural competency is vitally important to effectiveness in a variety of areas including healthcare, education, public services, law enforcement, libraries, customer service, and other business functions. In fact, being sensitive to cultural influences on others may even improve your relationships at home, and in the community.

Culture can be defined as “the sum of a way of life, including expected behaviour, beliefs, values, language and living practices shared by members of a society. It consists of both explicit and implicit rules through which experience is interpreted”.¹ Geert Hofstede, the most famous researcher in the field, refers to culture as a “programming of the mind”.

“Intercultural competence is the ability to develop targeted knowledge, skills and attitudes that lead to visible behaviour and communication that are both effective and appropriate in intercultural interactions.”

Constituent elements of intercultural competence are:

Cultural self-awareness: articulating how one's own culture has shaped one's identity and world.

Culture specific knowledge: analysing and explaining basic information about other cultures (history, values, politics, economics, communication styles, values, beliefs and practices).

Sociolinguistic awareness: acquiring basic local language skills, articulating differences in verbal/ non-verbal communication and adjusting one's speech to accommodate nationals from other cultures.

Grasp of global issues and trends: explaining the meaning and implications of globalization and relating local issues to global forces.

The development of intercultural competence is mostly based on the individual's experiences while he or she is communicating with different cultures. When interacting with people from other cultures, the individual experiences certain obstacles that are caused by differences in cultural understanding between two people from different cultures. Such experiences may motivate the individual to acquire skills that can help him to communicate his point of view to an audience belonging to a different cultural ethnicity and background.

The following characteristics are tested and observed for the assessment of intercultural competence as an existing ability or as the potential to develop it: ambiguity tolerance, openness to contacts, flexibility in behavior, emotional stability, motivation to perform, empathy, metacommunicative competence, and polycentrism.

Today's Objectives

- increase awareness of racial and ethnic disparities in education and the importance of sociocultural factors on beliefs and behaviors
- identify the impact of race, ethnicity, culture, and class on decision-making
- implement high-impact practices to identify beliefs and behaviors
- develop skills for cross-cultural assessment, communication, and negotiation.

Intercultural competence is today regarded as a tool for achieving success in intercultural interaction and is determined by a detailed description of the productivity of international cooperation. Among the criteria for the effectiveness of intercultural interaction and mastery of the basics of intercultural competence stand out successful implementation of their professional tasks in a foreign environment, the ability to constructive communication, including a good knowledge of the language, harmonious social relations between the guest and the representatives of the host country, the absence of stress symptoms, identification with foreign society. Intercultural competence encompassing cognitive, emotional, and activity components becomes a necessary qualification for modern managers and employees in various fields.

Бурхитам Али (Марокко)

Научный руководитель ст. преподаватель Журавлева В. И.

Харьковский национальный медицинский университет

ИНТЕРЕСНЫЕ ФАКТЫ О МАРОККО

Марокко – это монархия. Глава государства – король Мухаммед VI.

Марокко находится на северо-западе Африки. На западе страна омывается водами Атлантического океана, а на севере - Средиземного моря. От европейского материка страну

отделяет Гибралтарский пролив. В центре Марокко расположена группа гор: Средний Атлас и Высокий Атлас. Высшая точка — заснеженный пик Джебель-Туб-каль. Высота 4165 м. Главные реки страны: Мулуя, которая впадает в Средиземное море, и река Себу, которая впадает в Атлантический океан.

Официальный язык арабский, также распространен французский, испанский.

Население Марокко составляет около 38 миллионов человек. Около 60% населения – арабы, 40% - берберы и другие народы (французы, испанцы, евреи). Марокканцы говорят по-арабски, но 25% людей говорят по – берберски.

Берберы – это очень неоднородная этническая группа. Они имеют свою культуру и язык. С 2011 года в Марокко берберский язык стал государственным языком, также, как и арабский.

Я расскажу вам о занимательных фактах, о которых вы, может быть, не знали.

1. В Марокко нет залежей нефти и газа, поэтому тут активно осваивают альтернативные источники энергии. В пустыне Сахара находится самая крупная станция, которая производит солнечную энергию. В прошлом году король Мохаммед VI торжественно запустил первый фрагмент концентратора солнечной энергии в Сахаре. Таким образом, к 2020 году, когда заработают все три части этой установки, королевство сможет обеспечить почти половину своих потребностей в электричестве. Это современное сооружение, в нем 500 000 зеркал длиной 12 метров. Его хорошо видно даже из космоса. В будущем оно станет самой большой солнечной станцией во всем мире.

2. Если тебя пригласили в гости, никогда ничего не нахваливай, потому что хозяин должен будет отдать тебе эту вещь, чтобы уберечь себя от порчи.

3. В Марокко запрещено выбрасывать хлеб. Хлеба здесь едят много и очень уважают его. Остатки хлеба не выбрасывают, а отдают на корм животным или обменивают на необходимые предметы.

4. Нельзя выливать горячую воду в раковину. Существует легенда, которая гласит, что джины обитают возле воды. И они очень не любят горячую воду. Чтобы не разозлить духов, необходимо включать холодную воду, если понадобилось слить кипяток.

5. В Марокко здоровая печень считается символом силы и достатка. Признаваясь в любви, здесь говорят: «Ты покорила мою печень!».

6. Марокко - популярная страна для съемок фильмов и сериалов. В 1983 году здесь открыли киностудию «Атлас». Съемки «Гладиатора», «Александра» и даже «Игры престолов» проходили именно в этой стране.

7. В 1984 году Наваль Эль-Мутавакель победила в забеге на 400 м. И это был первый в истории случай, когда спортсменка из арабской страны завоевала золотую медаль на Олимпийских играх.

Рабат – столица Марокко. Здесь находится минарет XII века (башня Хасана) высотой в 55 метров и остатки мечети Якуба эль Мансура, также XII века.

Касабланка – самый большой город и экономическая столица Марокко. В нем небоскребы и гигантская мечеть Хасана II, которая может принять на молитву за один раз 25 тысяч человек.

Это самое высокое в мире религиозное сооружение. Высота минарета мечети Хасана II составляет 200 метров, что на 40 метров выше собора Святого Петра в Италии и на 30 метров выше пирамиды Хеопса в Египте. Мечеть Хасана II уступает по величине только главной мечети в Мекке.

Марракеш - сердце марокканского Востока. Центр Марракеша – Медина - ожившая

история: Дворец Эль - Бади, дворец Бахия и, конечно, знаменитая площадь Джемаа эль - Фна.

Мекнес раскинулся среди чудесной природы, привлекает сказочной красотой.

Здесь можно посетить замок короля, который называют "Марокканским Версалем", увидеть мечети Якуба Аль-Мансура XII и Мулай-Идрис, крепость Казба в Медине - а также национальные парки Тубкаль и Тэззека.

Фес – центр культурного туризма со многими музеями. В нем находится самый старый в мире университет. Он был открыт еще в 859 году и основан дочерью тунисского купца Фатимой. Это старейшее в мире высшее учебное заведение носит имя ее семьи — Аль-Карауин. Дипломы в традиционном европейском понимании здесь стали выдавать лишь с 1947 года, но в стенах Аль-Карауина в разное время получали знания такие известные философы и ученые, как Ибн Хальдун, Маймонид, Аль-Идриси, Лев Африканский. Предположительно, здесь изучал математику папа Сильвестр II.

Я в будущем хочу стать врачом, потому что врач в Королевстве Марокко — одна из самых уважаемых и престижных профессий. Где можно учиться и получить профессию врача? Можно поступить в Университет Моххамеда V, а также в университет Karaouine в Фесе. Но я решил получить эту профессию в Украине.

О Марокко можно рассказать много интересного.

Бекдурдыев Азим (Туркменистан)

Научный руководитель канд. пед. наук Приходько А. М.

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

ОБРАЗ БОРЦА ЗА НАРОДНОЕ СЧАСТЬЕ В ГЕРОИЧЕСКОМ ЭПОСЕ НАРОДОВ МИРА

При изучении языка страны обучения иностранный студент сталкивается с целым рядом факторов, относящихся не только к области лексики, грамматики, фонетики или стилистики, но и к сферам социальной, бытовой или культурной. Одновременно с изучением языка студенту, на наш взгляд, интересно знать не только национальные особенности культуры чужой страны, чтобы адаптироваться к новой социально-культурной среде, но не менее полезно проследить сходные черты, присущие культуре родной и другой страны.

В этом плане богатым источником информации может быть, на наш взгляд, туркменский и русский героический эпос. Памятники героического эпоса составляют ценнейшую часть культурного наследия и предмет национальной гордости народов.

Прежде ответим на вопрос, что такое «эпос»? Эпос (др. - греч. «слово», «повествование») - это героического повествование о прошлом, содержащее целостную картину народной жизни и представляющее в гармоническом единстве некий эпический мир героев. В образах героев отражены все те лучшие качества, которые всегда ценились народом. Героический эпос народов мира является порой важнейшим и единственным свидетельством прошлых эпох. Он восходит к древнейшим мифам и отражает представления человека о природе и мире. Первоначально он сформировался в устной форме, потом, обрастая новыми сюжетами и образами, закрепился в письменной форме. Героический эпос – это результат коллективного народного творчества.

Долгие века, в течение которых туркменские племена были лишены политического

единства, все же не сломили их духовно. «Кто другу помогает, тот врага одолевает», - гласит туркменская народная мудрость. Тяга к содружеству перед лицом врага способствовала сохранению туркменских племен, помогала отстаивать свою независимость. Именно в эти тяжелые годы угнетаемый и разоренный шахами, эмирами и их наместниками туркменский народ создает замечательные сказания о широко известном восточным народам борце за народное счастье легендарном Гер-оглы. В этом образе отражены все те лучшие качества, которые всегда высоко ценились туркменским народом, - бесстрашие, воинское мастерство и доблесть, верность своему слову, верность славным обычаям предков, гостеприимство. Герой эпоса - воин, поэт, певец и музыкант. Основное содержание произведения - борьба Гер-оглы и его дружины против угнетателей. Здесь же воспет и образ боевого коня, верного спутника отважного богатыря, слава коня совершенно равна славе Гер-оглы, «ровно половина мощи героя заключалась в его коне».

Сказания о Гер-оглы пронизаны оптимистичностью, верой в торжество правды и добра. Как и во многих других эпических произведениях, здесь нашли отражение исторические условия жизни туркменских племен, их борьба за светлое будущее. Многими своими элементами эпос Гер-оглы связан также с другими сказаниями туркменского народа более позднего времени, как героического, так и любовно-романтического характера. Высокие идеалы борьбы за единство и целостность туркменских племен, за народное счастье, которые нашли свое выражение в средние века в лучших произведениях творчества туркмен, затем получили развитие и в произведениях выдающихся представителей туркменской литературы.

Образ Гер-оглы известен в Азербайджане, Узбекистане, Таджикистане, где об этом отважном защитнике народа созданы свои самобытные и оригинальные сказания.

Былины – стихотворный героический эпос Древней Руси, отразивший события исторической жизни русского народа. Древнее название былин на русском севере – «старина». Современное название жанра – «былины» – было введено еще в первой половине XIX века фольклористом И.П. Сахаровым на основании известного выражения из «Слова о полку Игореве» – «былины сего времени».

Былины воспроизводят идеалы социальной справедливости, прославляют русских богатырей как защитников народа.

Главным персонажем былин являются богатыри. Интересны версии происхождения слова «богатырь». Имеет оно происхождение от слова «Бог», корни которого в индоарийских языках, в частности – в древнеиндийском и древнеперсидском, где оно означает «повелитель, счастье». Отсюда и «богатство», которое «от Бога», и «богатырь» – боец, воин «от Бога», защитник и добытчик счастья (вторая часть слова «тырь» имеет, скорее, тюркоязычное происхождение, отсюда и «батыр» – сильный человек, храбрец, и «тырить» – добывать).

Главные качества богатыря – воинская доблесть и старания его по защите родной земли. Это отражало действительность того времени. Достоинства богатыря проверяются в сражении, в неравном бою.

Среди былин выделяется группа наиболее древних. Это так называемые былины о «старших» богатырях, связанные с мифологией. Герои этих произведений являются олицетворением непознанных сил природы, связанные с мифологией. Таковы Святогор и Волхв Всеславович, Дунай и Михайло Потык.

Во второй период своей истории на смену древнейшим богатырям пришли герои нового

времени – Илья Муромец, Добрыня Никитич и Алеша Попович. В большинстве былин изображен мир Киевской Руси. В Киев едут богатыри на службу князю Владимиру. Содержание этих былин носит преимущественно героический, воинский характер.

В ходе анализа описанных выше эпических произведений, наряду с отличиями, были выявлены и сходные черты, которые представлены в данной таблице.

Название произведения	Тюркский эпос «Гер-оглы»	Былины о русских богатырях
Время появления	Приблизительно 17 век	Расцвет в 17 веке
Жанр	Сказания	Былина («старина», «быль»); сказания
Тематика	Противостояние светлых и темных сил, воспроизведение идеалов справедливости, прославление героя - защитника народа	
Главный персонаж (герой, борец за народное счастье)	2 имени: Гер-оглы (гер-«могила»,оглы- «сын») - вышел из мира тьмы в светлый мир; Ровшен - «светлый», «сын святого дыхания»	Святогор, Волхв Всеславович, Дунай, Михайло Потык; 3 богатыря: Илья Муромец, Добрыня Никитич, Алеша Попович. Богатырь - боец, воин отга, защитник и добытчик счастья
Жизненный путь героя	Покровительство высших сил, свершение ратных подвигов	
Личностные качества героя	Бесстрашие, воинское мастерство и доблесть, верность своему слову, славным обычаям предков	
Композиция	Повествование, главы - (шаха) - «ветвь», «ответвление», песни	Зачин (запев)- место и время действия, экспозиция, повествование, кульминация - сражение, исход (концовка, итог) или прибаутка: «то старина, то и деяние», «на том старина и покончилась»
Прием троекратности (троичности)		На богатырской заставе стоят три богатыря, богатырь совершает три поездки – «Три поездки Ильи», Садко три раза купцы новгородские не зовут на пир, он же три раза бросает жребий и т.д.
Популяризаторы	Бахши - певцы, музыканты, сказители; кыссачи - грамотные чтецы	Сказители, гусяры, скоморохи
Сочетание реальных образов с фантастическими, гиперболы	Боевой конь Гырат (летает, говорит), меч араб Рейхан и др.	Боевой конь - верный спутник богатыря, ворон - вестник, Тугарин, Соловей - разбойник, Змей Горыныч, Стольный князь Владимир и др.

Таким образом, эти данные подтверждают нашу гипотезу о сходстве героического эпоса русского и туркменского народов.

Нам следует помнить, что героический эпос хранит, как в гигантской копилке духовных сокровищ страны, алмазные россыпи народной мудрости, и задача каждого поколения – сохранить их и приумножить.

Булгакова О. Є. (Україна)

Науковий керівник доцент, канд. філол. наук, доцент Кучеренко О. Ф.
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ЕТИКЕТ: ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ, МІСЦЕ І РОЛЬ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ

Поведінка людини в суспільстві – це своєрідна візитна картка, по якій можна дізнатися не тільки, де вона виросла, але і як вона вихована і як ставиться до людей. Англійська приказка свідчить: хороші звички краще хороших принципів, а хороші манери краще хороших звичок. Уміння правильно тримати себе в суспільстві - одна з складових успіху. Сучасний етикет успадковує звичаї практично всіх народів від сивої давнини до наших днів. В своїй основі ці правила поведінки є загальними, оскільки їх дотримуються представники не тільки якогось даного суспільства, але і представники всіляких соціально-політичних систем, що існують у сучасному світі. Народи кожної країни вносять в етикет свої виправлення і доповнення, обумовлені суспільним ладом країни, специфікою її історичної будови, національними традиціями і звичаями. Щоденно стверджується розуміння функціональної значущості етикету для розвитку суспільства і кожної особи окремо.

Метою цієї роботи є дослідження історії виникнення етикету, аспектів його формування та змін, а також визначення ролі етикету у сучасному суспільстві.

Що таке етикет? Етикет (фр. Etiquette - ярлик, етикетка) - сукупність правил поведінки, що стосуються зовнішнього прояву ставлення до людей (поводження з оточуючими, форми звертання і вітань, поведінка у громадських місцях, манери і одяг). Слово "етикет" французького походження, але, насправді, і до французів це слово прийшло з голландської мови, де воно спочатку означало кілочок, до якого прив'язували папірець з назвою товару. На основі значення "напис" розвинулося більш вузьке значення – "церемоніал".

На даний час існує декілька видів етикету:

- повсякденний етикет - сукупність правил, традицій і звичаїв, яких додержуються люди при спілкуванні один з одним;
- придворний (палацовий) етикет – строго регламентований порядок і форми обходження, установлені при дворах монархів (з урахуванням національних особливостей);
- дипломатичний етикет - правила поведінки дипломатів, інших офіційних осіб при контактах на різних дипломатичних прийомах, візитах, переговорах;
- військовий етикет - звід загальноприйнятих в армії правил, норм і манер поведінки військовослужбовців як на службі, так і поза нею.

Суворе регламентація поведінки і спілкування людей пронизує всю людську історію. Однак у міру змін умов життя людства, росту освіти і культури одні правила поведінки змінюються іншими. Те, що раніше вважалося непристойним, стає загальноприйнятим, і навпаки.

Історія етикету

Традиційно прийнято вважати, що країнами-родоначальницями етикету є Англія і Франція, але уклад життя в цих країнах в той час був такий, що в даних жорстоких і грубих умовах людина не могла удосконалюватися в своїх духовних і моральних починаннях. Перші правила поведінки, що стали основою поведінкової культури, виникли разом з людським суспільством. Їх головне завдання полягало в тому, щоб створити найбільш сприятливі умови для виживання. З розвитком громадської організації ускладнювалася й поведінкова регламентація.

Ще в III тисячолітті до н.е. єгиптяни цінували вміння користуватися столовими приборами і беззвучно, красиво їсти. Така поведінка розцінювалося як велика гідність і необхідний компонент культури. Саме в Єгипті вперше з'явився звичай замикати двері на ключ. Але тільки з того боку, де був замок. В античній Греції навчилися відмикати замки, а ключі тоді були більше метра довжиною, і носили їх через плече. Греки також розвинули дипломатичний етикет, створивши урочистий посольський церемоніал. Їхні послы носили так звані жезли Гермеса і їм вручали інструкцію, як вести переговори. Інструкція була написана на двох картках або табличках, складених навпіл. Їх називали "дипломами". Звідси і з'явилося слово "дипломатія".

Жителі скандинавських країн першими ввели до правил гречної поведінки звичай надавати почесні місця жінкам і найбільш шанованим гостям. На Сході правила сприймалися не як людські встановлення, а як відображення небесного порядку.

Західноєвропейський етикет почав формуватися за часів Середньовіччя. Інакше кажучи, темні століття. В 11 столітті виникла громадська система лицарства, що поширювалася по всій Європі, надаючи величезний вплив на європейський етикет і створюючи навколо феодалної аристократії безліч нових церемоній і ритуалів. Кожен вчинок лицаря, його одяг і її колір, його слова і жести - все мало певне символічне значення. Навіть в тих випадках, коли, здавалося б, була потрібна особиста ініціатива, лицар повинен був погоджувати свою поведінку не з здоровим глуздом, а із вимогами етикету.

У XVII ст., саме за часів короля Людовика XIV, який прагнув до зміцнення своєї влади всілякими способами, сформувався придворний етикет та його словесне визначення - *etiquette*. Однак саме Італія заслуговує по справедливості бути названою батьківщиною етикету. Облагороджування нравів італійського суспільства починається вже в XIV столітті. Так до першої половини XIV століття відноситься курс хороших манер, який був виданий Джованні делла Каза, флорентійцем за походженням, під назвою *Il Galateo*. Це красиво і з душею написане настановлення як в зразковому стилі життя, так і по частині делікатності і такту взагалі. Завдяки цьому твору деякі дослідники вважають, що саме італійці епохи Відродження визнали тактовність як загальнозначущий суспільний обов'язок і відмітний знак освіченості і вихованості.

Поняття індивідуального приладу з'являється у кінці 15 століття. У цей час при сервіруванні столу почали приносити кожному тарілку, ложку, ніж, але все, крім супу, як і раніше їли руками, витираючи їх об одяг або скатертину. У багатих будинках подавалися чаші для ополіскування пальців, іноді після кожної зміни страв. Використання ножа і виделки для їжі (для того, щоб готувати їжу або брати її з блюда, було відомо і раніше) розвивається до 16 століття і є найбільшим прогресом у європейському застільному етикеті. У 16 столітті за допомогою виделки їли тільки в Італії, решта ж європейських країн не поспішала прийняти це

нововведення. Так в Англії про використання виделок не згадувалося раніше 1600 року, а рідкісні винятки викликали подив. Наприклад, на початку 17 століття англієць Томас Коріат, що побував в Італії був вражений італійською прибором, проте швидко звик до виделки і продовжував користуватися нею після приїзду до Англії, за що отримав від співвітчизників прізвисько «виделконос»

Система придворного етикету досягла свого апогею в 17 столітті при дворі Людовика XIV, де стараннями «короля-сонця» була ритуалізована кожна дрібниця. Церемонії того часу підносили короля до рівня недоступного божества. В таких умовах принципове значення надавалося питанням першості.

Придворний етикет дав початок етикету дипломатичному, так як саме при королівських дворах відбувалися прийоми іноземних посольств.

Нарешті просвітники у 18 столітті побачили, що придворний етикет віддалений від основної маси населення. і закликали до більш природних манер. Уявлення про хороші манери стають інтернаціональними, адже люди починають багато подорожувати.

Гарне виховання передбачало природну манеру триматися в поєднанні з ввічливістю і увагою до інших людей. Починаючи з 18 століття вивчення етикету входить в обов'язкову програму освіти.

На відміну від попередніх століть етикет 19 століття носив буржуазний характер. Стало більше цінуватися релігійне благочестя, що виражалося в щоденних сімейних молитвах перед їжею і на ніч. Зовнішнє дотримання релігійних правил-приписів дійшло до показного благочестя. У цей період з'являється фраза «ніжки треба закривати навіть у росяля».

Таким чином етикет видозмінюється десятиріччя за десятиріччям і останнім часом поняття «етикету» знову набуло широкого звучання. Випущено в світ чимало книг, які розкривають зміст сучасного етикету. У різних навчальних закладах введено вивчення поведінкової структури суспільства.

Місце і роль в сучасній культурі

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства підвищились соціальні вимоги до емоційно-духовної та функціонально-ділової складової культури громадян. В наш час цінується не тільки загальна картина взаємної ввічливості, але і привітність тону, володіння етикетним словом, доброзичливість. Один благородний вчинок може порадувати і підбадьорити людину, пробудити в ній відповідну реакцію миролюбства і терпіння, інтерес до спілкування.

Ще з народження дитини батьки повинні приділяти увагу і виховувати дитину з моральної точки зору. Сім'я є найактивнішим середовищем формування у підлітків основ розсудливості — культури етикету. Вона є маленька держава в державі. Тут панують закони і правила, вироблені досвідом багатьох поколінь. Сімейний побут і його етикет можуть включати в себе соціальну сутність, а можуть являти собою особливий феномен, як це відображено в багатьох творах класичної літератури. Від старшого до молодшого передаються особливості національного характеру, прагнення пізнати прекрасне в житті, стремління до впорядкованості побуту.

Зараз етикетної культури дотримується більшість людей, що можна побачити в найпростішому: в щоденному вітанні, в культурі спілкування з людьми, поведженні в громадських місцях, за столом, в манері одягатися. Сучасне суспільство сьогодні ставить перед нами «високу планку», яка все більше і більше зростає, і ми повинні відповідати їй, якщо хочемо бути свідомими, освіченими, культурними та рівноправними членами суспільства.

Таким чином, сучасний етикет успадковує звичаї практично всіх народів від сивої давнини до наших днів. Народи кожної країни вносять в етикет свої поправки і доповнення, обумовлені суспільним ладом країни, специфікою її історичної будови, національними традиціями і звичаями.

Вихована людина знає норми етикету, сприймає їх як систему морально-естетичних цінностей і дотримується їх у своєму повсякденному житті. Адже евміння відповідно поводити себе серед оточуючих, поважати, берегти і жаліти один одного в буденності призводить до напружень і конфліктів, нервових стресів, погіршення фізичного і психічного здоров'я, до зниження працездатності й життєвого тону.

Сучасна етикетна культура навчає нас розуміти загальне і індивідуальне, вміти пізнавати і обмежувати себе.

Література

1. Calameo. Видавнича платформа для документів і журналів [Електронний ресурс]: Где зародился этикет//Основные понятия об этикете: - Режим доступу:<https://ru.calameo.com/books/001800980b2f7dc8f099d>
2. Кубрак О. Історія етикету / Етикет на всі випадки життя, 1999.
3. Мономах В. Поучення дітям // Від коріння до крони: Укр. оповід. IX- поч. XX ст.- К.: Веселка, 1993. - С.77-88;
- 4.Онлайн Енциклопедія «Кругосвет», 2001-. - Режим доступу: <https://www.krugosvet.ru/enc/istoriya/ETIKET.html>
5. Підручники по бізнесу-Етика бізнесу, ділові переговори і відносини [Електронний ресурс]:- Режим доступу: <https://uchebnik.online/biznesa-delovyie-etika/istoriya-etiketa-ego-28317.html>

Бутова Є. М. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Бабай Л. В.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
ім. Петра Василенка*

ЩО ТАКЕ МОВА?

Сьогодні мало хто задумується над тим, що таке «мова». Ми настільки звикли до неї, що навіть не цікавимося такими питаннями, як: А звідки вона з'явилася? Для чого вона потрібна? Як би ми спілкувалися без мови? – та багато інших. Це досить прикро, адже, людина – це розумна істота і її головною відмінністю є мова, і людина повинна знати, для чого матінка-природа наділила її таким безцінним даром.

Без мови неможливе життя людини, суспільства, розвиток науки, техніки, мистецтва. В нашому житті мова виконує безліч різних функцій: у повсякденному житті вона служить формою вираження думок і засобом спілкування між людьми; також, вона дозволяє пізнавати навколишній світ, закони природи і суспільства, знайомитися з культурою інших народів, розвивати науку і техніку, мистецтво.

Давайте розглянемо кілька теорій, стосовно виникнення мови.

Всі теорії про походження мови діляться на групи за своїми базисним припущеннями. Частина теорій ґрунтується на тому, що мова, будучи дуже складним явищем, не могла виникнути із нічого, а повинна була виникнути з більш стародавніх мовних систем спілкування. Інші теорії припускають, що мова людей є унікальним явищем, яке не йде ні в яке порівняння з системами спілкування тварин і тому воно виникло раптово при переході від предків людини до перших людей. Розглядаючи інші критерії, можна побачити, що частина теорій оперують ідеєю мови, як генетично закладеною функцією людини, в той час як інші теорії вважають мову явищем, більшою мірою, культурним, переданим через соціальні взаємодії.

Нажаль, виникнення мови відбулося в доісторичний період людства, про неї не збереглося жодних історичних «підказок», а сьогодні схожі процеси не спостерігаються. Тому сучасні дослідники дотримуються теорії поступового розвитку.

Наука стала розглядати мову як послідовність звуків і виразних жестів, доступних точному фізичному і фізіологічному опису. Мова розглядається як знакова система і як стійке утворення, що використовується як ключ до системи людської думки.

Головними компонентами мови є фонетика, лексика, граматики.

Вивченням звуків займається така наука, як фонетика.

Фонетика - це звуки та елементи, що їх супроводжують: наголос та інтонація. Фонетику мови людина повинна засвоїти бездоганно. Засвоєння це починається в ранньому віці: мелодіку мовлення та деякі інші інтонаційні елементи людина засвоює ще в стані ембріона, звуко-творення формується в основному до двох років. Більше того: навіть перший крик немовляти має національно-мовний характер. Фонетичні навички реалізуються автоматично, а тому опанування фонетикою ін-шої мови чи повернення до рідної вимагає певних зусиль.

Об'єктом вивчення фонетики є звуки мовлення: їх природа, сполучуваність, закономірні зміни звуків у мовному потоці та їх зумовленість.

Звук – це найдрібніша одиниця мовлення або матеріальна оболонка слів.

Лексика — це внутрішньо організована, упорядкована сукупність слів мови: слова об'єднуються в класи, словотвірні гнізда, стильові шари, синонімічні ряди, антонімічні пари.

Граматики — це система правил поєднання слів у мовленні (словосполучення, речення, текст), їх змінюваності, що зумовлена потребами цього поєднання.

Мова – це знакова система, яка служить засобом вираження думок, засобом спілкування між людьми, засобом передачі думок, знання, інформації від людини до людини, від покоління до покоління.

Мовний знак – це одиниця мови, тобто букви, які складаються як із звукових знаків, так і з відповідних їм друкарських, графічних знаків. З мовних знаків будуються слова, які об'єднуються в речення.

Потрібно сказати, суспільство внутрішньо неоднорідне: у ньому наявні різні класи, стани, прошарки, групи тощо. Кожна суспільна одиниця має свої мовні інтереси, більше того, намагається виробити власну систему спілкування. Виникають соціальні діалекти, жаргони, аргонізми, а у літературній мові існують різні стилі. Це все цілком нормально і навіть збагачує й урізноманітнює мову того чи іншого народу.

Існують такі поняття як - мова і мовлення.

Багато для кого ці поняття ідентичні, але не потрібно поспішати з висновками.

Мова – система одиниць спілкування і правил їх функціонування.

Мовлення — конкретно застосована мова, засоби спілкування в їх реалізації.

До мовлення належать говоріння і результати говоріння. Можна говорити про мовлення окремої людини, про мовлення молоді, усне побутове мовлення, художнє мовлення тощо. Усе це – різне використання можливостей мови.

Проте слід пам'ятати, що мова і мовлення тісно пов'язані між собою: мова не тільки породжує мовлення, стримує його неспинну стихію, а й живиться ним, змінюється, розвивається під його впливом.

Буфкри Илляс (Марокко)

**Научный руководитель канд. психол. наук, доцент Моргунова Н.С.
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет**

ЮМОР В АРАБСКИХ И РУССКИХ ПОСЛОВИЦАХ

При изучении менталитета любого народа нельзя обойти такие формы его проявления, как юмор, насмешка. Каждый народ видит смешное по-своему. Пословицы и поговорки любого народа часто являются формой выражения критическо-юмористического взгляда человека на себя и окружающую действительность. Чаще всего они содержат лёгкую иронию, которая, выявляя смешное в окружающей действительности, изображает её всегда с известной долей симпатии и сочувствия. Иногда в них присутствует сарказм – резкость изобличения, выражение высшей степени негодования и даже ненависти.

Один из исследователей арабских пословиц Абдалла аль-Джуайсан говорит: «Пословицы и поговорки – это плоды древа жизни – сладкие и горькие, солёные и пресные, освежающие и жгучие. Пословицы, содержащие насмешку, – это жгучие плоды. Люди любят такие пословицы за их остроту, за оригинальное описание событий и явлений, за то, что в душе говорящего царит весёлое настроение и просыпается вкус к комментариям, точно так же, как благодаря жгучей приправе, усиливается аппетит» [2].

Объектом насмешки в пословицах и поговорках выбирается то, что заведомо вызывает негативную реакцию. Так, арабы не очень жалуют собак, крыс и свиней. Персонажами народных пословиц также часто выступает осёл или мул. Например, пословица о бесполезности попыток скрыть свою безнравственность за наигранной и лицемерной добродетельностью: (اغ تسل اذا ي كون ما أن جس ال كلب) – «Собака пахнет псиной больше, когда испуается». В этом случае русские говорят: «Чёрного кобеля не отмоешь добела».

Из этой же серии пословиц можно привести следующую: (في ما ك له الطاهو ال فأر) – «Не бывает полностью чистой крысы». Как известно, крысы появляются там, где есть признаки разложения, где накапливается грязь и нечистоты. И даже если этот зверек будет следить за своей шерстью и вылизывать себя, то всё равно либо хвост, либо лапы у него будут запачканы. Применяя это выражение к человеку, хотят показать, что как бы он ни старался спрятать своё нравственное несовершенство, «хвост или лапа» обязательно его выдадут. Эта пословица соответствует русскому выражению «у него рыло в пуху».

Особое место занимают пословицы, высмеивающие скупость, глупость и невежество. В них широко используются весьма обидные сравнения). (ت جاوبت ال ليل ظلماء في ضد فادع) – «Баракиш сама себя «заказала». Баракиш – имя козы. Её хотели зарезать, да не нашли ножа. Тогда Баракиш стала бить копытами о землю и наткнулась на зарытый нож. Люди взяли этот нож и тут же зарезали бедную козу. В русском фольклоре это выражено в словах «Сделать что-то на свою голову».

Существует иная версия про Баракиш. (بـ رافش جـ نت اهلها على) – «Над своей же семьей Баракиш совершила преступление» или «К своему же дому Баракиш указала дорогу». Здесь имя Баракиш носит собака. Однако, как видно, суть выражения не в том, какое животное стало причиной беды. Суть в том, что человек по неведению или из-за собственной глупости, может либо сам попасть в трудное, а иногда и безвыходное положение, либо навлечь неприятности на своих близких.

Можно привести еще одну пословицу на эту же тему, в которой чувствуется уже не насмешка, а сарказм: (قشيد را جنت ن فسها على) – «Лягушка во мраке ночи найдёт отклик. Смысл этой пословицы в том, что квакающие лягушки своими громкими голосами привлекают ночных хищников. Например, змей. Так и человек постоянными разговорами о несчастьях может эти несчастья накликают. В русском варианте данная мысль звучит, как «накаркал».

В качестве приёма для передачи насмешки, уничижительного смысла при характеристике такого качества, как глупость, в большинстве из приведенных пословиц используются образы неразумных животных. При этом подчёркиваются наиболее яркие и неприятные из их черт.

Поведение глупого человека, который вредит только себе, думая, что наказывает других, выражается таким образом: (قرنه على ثور غبر) – «Бык, а запылил только свои рога». Образ быка является в пословице самым язвительным элементом. Разъярённый бык, не жалея сил, бьёт копытами, низко наклоняет голову, выставляя свои рога, устрашающе трясёт ими. Но если при этом он не атакует, то в результате он только покроёт себя пылью и никого не испугает. Так и грозная демонстрация силы человеком, если она имеет лишь жалкий результат, наносит вред только ему самому, его репутации и никому другому. Такое поведение, пожалуй, соответствует высказыванию: «Выколю себе глаз, чтобы у тещи был зять кривой» или «Весь пар в свисток ушёл».

Кичливость богатого глупца высмеивают так: (ال حمار ل بس ولا و حمار من له يا ال ناس ل قال خز) – «Даже если осёл оденется в шелка, люди скажут: «Какой же он осёл!»». Глупость и невежество особенно наглядно подвергаются осмеянию, когда сравнивают размеры тела и ума: (سذلة عقل وال عقل نذلة طول الطول) – «Ростом с пальму, а ум ягнёнка»; (وأدلام ال بغال جسم) – «Большой, как мул, а мыслишки птичьи». В русском языке наиболее уничижительная насмешка, касающаяся данного аспекта, содержится в выражении «Велика Федора, да дура».

Однако не только несоответствие умственного развития и физического состояния может быть предметом осмеяния. Саркастическому высмеиванию подвергается и та ситуация, когда люди недалёкие, не обладающие особыми талантами пользуются всеми благами и купаются в роскоши. Русские считают: «Дуракам везет». Арабы им вторят, говоря: (أحمق و مرزوق) – «Всё имеет, но глуп».

Богатство и успех, по мнению арабов, не равны уму и способностям. «У курицы еда (лежит) под ногами» (رجلها في رزقها دجاجة) – Курица, не самой умной птице, повезло: думать, где найти пищу, ей не надо. Насекомые, семена, плоды – всё рядом, всё под ногами.

Насмешке и сарказму подвергается такое качество людей, как скупость и жадность. Возвеличивая щедрость, арабы порицают и жестоко их высмеивают: (بـ لع صـ بـ عـ يـ أعطـ يـ تـ لو) – «Дал ему палец, а он откусил локоть». Скупость – это отражение пороков: жадности, отсутствия доброты, невнимания к другим людям, их нуждам, безразличия к бедам своих собратьев. (فـ ايـ ده ال تـ يسـ جـ لد من شعرة) – «Волосок со шкуры дикобраза и то благо!»; «Волосок со свиного рыла – благословение!» (بـ ركة خـ نـ زيـ ر لـ حـ يـة من شعرة) – Использование в качестве

элемента сравнения образа свиньи, как уже говорилось выше, очень оскорбительный, даже издевательский приём. Свинья, по мнению мусульман, нечистое животное. Поэтому сказать кому-либо, что даже щетина свиньи лучше, чем то, что предлагает скупец, является ярко выраженным сарказмом. Русские пословицы говорят: «С паршивой овцы хоть шерсти клок». Понимание сути этих выражений и у арабов, и у русских в целом одинаково. Если мы получим, хотя бы самую малость от того, от кого трудно чего-либо ждать, то это уже большое достижение.

Другая арабская пословица гласит: (ب الذهب طوق ولو كلب ال كلب) – «Собака (останется) собакой, хоть и с золотым ошейником или хоть вокруг неё будет золото». Это выражение некоторые арабские исследователи объясняют таким образом, что мы можем увидеть в нём аналог русского высказывания: «Собака на сене». Золотой ошейник не нужен собаке, но никому его она не позволит взять. Так часто и человек только копит богатства, при этом сам ими не пользуется и другим не даёт. Однако существует и другое толкование. Так могут сказать про низкого, ничтожного человека, который остается таковым, даже если общается с самыми благородными и уважаемыми людьми.

Итак, в выше приведенных пословицах рассматриваются различные стороны одного и того же явления. Мы видим, что весь сарказм, всё неприятие обращено на животных, к которым у арабов ярко выраженное негативное отношение.

Вместе с тем есть пословицы, в которых сравнение несравнимых по своим качествам животных пропитано симпатией и даже нежностью, хотя насмешка в них присутствует отчетливо. Например (غزال أمه ب عين ال قرد) – «Обезьяна в глазах своей матери – газель». Такое отношение к детям характерно не только для арабов.

Существует русская пословица: (عروسة آلها عند الخذ فساء) «Свое дитя и горбато, да мило» или «Дитя хоть криво, да отцу, матери диво», «Свой дурак дороже чужого умного». В этом же ряду стоит и другая пословица, хотя она имеет более обобщенный характер: – «Для своей родни и самка жука-навозника – невеста». Примером такого «жука-навозника» из русского фольклора может служить Марфушенька-душенька из сказки «Морозко».

Ироничное отношение чувствуется также в тех высказываниях, в которых говорится о том, что часто человек, оказывающий услуги другим в какой-либо области, не может обеспечить самого себя: (ب اب مذلح ال نجار) – «Дверь (в доме) плотника не навешена»; (ال سكا في) «Сапожник (ходит) босой, а портной – голый» – Русский язык также знает подобные обороты: «Сапожник без сапог». Ирония в этих выражениях заключена в несоответствии возможностей и способностей главных персонажей и реального состояния дел.

Очень часто особая язвительность присутствует в пословицах, в которых обличаются власть и власть имущие. Одна из самых известных в арабском мире пословиц гласит: (أمر ير أنا) «Я – эмир, ты – эмир, а кто поведет ослов?» – В русском языке есть практически точный аналог этого высказывания, только перенесенный на российскую почву: «Ты ващец (барин), и я ващец, а кто же хлебопашец?». Ирония в том, что все хотят быть начальниками, и никто работником.

Мы находим также иронические пословицы и поговорки о взаимоотношениях мужчин и женщин. Здесь выделяются две группы пословиц – «антимужские» и «антиженские». Например, относительно мужской верности говорят: (أمانة يا ال غر ب ل في (الماء) الامي أمانة مائل) – «Верность мужчины подобна верности воды в решете». Безусловно, насмешка видна в сравнении мужской верности с водой, которая мгновенно исчезает, если налить ее в решето.

В русском языке тоже используется образ воды в решете, только он характеризует бесполезное дело: «Носить воду в решете».

Принято (عودتْ به ما على زوجك و رب ي تيه ما على اب نك) считать, что глава семьи – мужчина, однако женщины часто являются лидерами в семье: – «Сын таков, каким ты его воспитала, а муж таков, как ты его приручила». Мужчины подвергаются насмешке со стороны женщин в разных ситуациях: (السد يارة أو الزوجة جدي د أحدها أن فاعلم ج تملزو ال سد يارة ب اب ي ف تح رجلا رأيت ادا) – «Если ты видишь, что мужчина открывает перед женой дверцу машины, знай, одна из них новенькая – либо жена, либо машина»; (ل لرجال ال نساء حب عدم في ال سد بب هم الرجال) – «Сами мужчины – причина нелюбви женщин к мужчинам»; (من ي خاف و ل ل فهد ي تصدى الذي هو الرجل) – «Мужчина – это тот, кто справится с леопардом, но боится женщину».

Однако и мужчины не остаются в долгу перед женщинами. Они высмеивают их страсть к разговорам, дурной нрав, капризы и другие прегрешения: (و صمته الرجل من المرأة تخشاه ما أك ثر) «Женщина больше всего боится молчания мужчины, а мужчина больше всего боится женской болтовни» – (ي كرها ال تي ب ال ص فات جاهلا الرجل ي ظل) ; «Мужчина не знает, какие качества в женщине он ненавидит, пока не женится на ней»; (ق ص ير وع قلهن طويل ال نسوان شعر) – «Женский волос долог, а ум короткий»; (صدغيرة ي حدس بها ال قصيرة وزوج) «Муж маленькой женщины всегда считает ее малышкой». Последняя пословица аналогична русской: «Маленькая собачка весь век щенок».

Литература

1. Лингвострановедческий словарь арабских паремий (с лексико-фразеологическими комментариями) /Е.В.Кухарева ; Моск. Гос. ин-т межд. От-ношений (ун-т), каф. языков стран Ближнего и Среднего Востока. М.: МГИМО(У) МИД России, 2007. – 277 с.
2. <http://www.alriyadh.com/2008/03/03/article322565.html>

Варибрус Алина Олеговна (Россия)

**Научный руководитель д.ф.н., профессор кафедры
русского языка и русской литературы Озерова Е.Г.**

Белгородский государственный национальный исследовательский университет

КОНЦЕПТ КАК ЕДИНИЦА МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

Концепты являются центральным объектом изучения когнитивной лингвистики и представляют содержательные единицы памяти, картины мира личности, которая отражается в сознании человека. Концепт также можно считать единицей межкультурной коммуникации. Каждая языковая система являет собой определенную совокупность концептов, с помощью которой носители языка могут воспринимать, анализировать, систематизировать, классифицировать и интерпретировать информацию, поступающую из окружающего мира.

«Когнитивный взгляд на природу естественного языка заставляет признать не только сам факт ментальной репрезентации мира в сознании человека, но и факт упорядоченности этой репрезентации, наличия в ней организующих принципов в представлении знаний и их существования в форме концептов, содержательных единиц сознания» [1].

По мнению Лакоффа, концепты являются «базовыми единицами мышления» [2]. Концепт служит основой для выделения некой совокупности языковых средств, находящихся с концептом в отношениях репрезентации.

В процессе познания окружающего мира, человек формирует систему знаний о нем, которая состоит из концептов разного уровня сложности.

З.Д. Попова и И.А. Стернин определяют факторы, влияющие на формирование концепта:

- 1) чувственный опыт, восприятие информации с помощью органов чувств;
- 2) предметная деятельность человека;
- 3) мыслительная деятельность, с помощью которой происходит возникновение новых концептов на основе уже имеющихся в сознании человека;
- 4) толкование и объяснение понятий;
- 5) «выведение» новых концептов при обращении к словарным дефинициям незнакомых слов [3].

Концепт можно понимать как абстрактную единицу, которой человек оперирует в ходе мышления. Эти единицы представляют собой результаты знаний человека, его опыта, поскольку в процессе познавательной деятельности человек формирует понятия, которые объединяются с системой знаний о мире.

Концепт является ментальным выражением полученной информации, развиваясь, он переходит из чувственного образа в мыслительный. Смысловые значения концепта напрямую зависят от богатства культурного опыта человека. Возникнув в качестве чувственного образа, в процессе своего развития концепт приобретает новые признаки (концептуальные), которые включают всю значимую информацию о предмете.

Изучение межкультурной коммуникации на концептуальном уровне является важным компонентом диалога культур, идеи духовного единства человечества. Анализируя концепты разных языков, можно рассмотреть духовные достижения людей – носителей данного языка. Концепт одновременно принадлежит как личности, так и народу, являясь при этом сквозным образованием: культура с помощью концепта может оказывать влияние на ментальный мир человека, но и человек с помощью концепта входит в культуру, а иногда и влияет на нее.

Анализируя концепты, человек знакомится с культурой других народов, ментальностью разных наций, при этом сохраняя индивидуальную национальную неповторимость. В концептах отражаются стандарты поведения этнических групп, их можно рассматривать как сигналы наследственности, которые отражают традиции и связаны с приспособлением этноса к окружающей среде. Концепты раскрывают стереотипы поведения того или иного народа, в том числе и речевого. Например, формулы и знаки этикета, интерпретация понятий, символика колоративов отличаются у представителей разных национальностей, даже если они существуют в один и тот же исторический период.

Благодаря концептам люди разных народностей могут общаться, поскольку их создание и восприятие является двусторонней коммуникативной деятельностью. Человек, являясь носителем концептов, коммуникативно взаимодействует с представителями других национальностей. При этом происходит обмен не только языковыми категориями, но и особенностями мировосприятия, ментальными категориями.

Концепт, являясь единицей межкультурной коммуникации, служит также средством поиска культурного единства, взаимодействия культур. Для ведения более продуктивной межкультурной коммуникации важно понимать особенности родного языка. Межкультурная

комунікація є важливою і необхідною частиною поглиблення обох сторін діалогу, оскільки один зміст, зіткнувшись з іншим, розкриває свою сутність, завдяки чому подолюється односторонність цих змістів.

Концепт як одиниця міжкультурної комунікації відображає культурне колективне свідомість, національну пам'ять того чи іншого народу і слугує засобом для діалогу культур.

Таким чином, концепт є основним поняттям, навколо якого формуються області національної культури. Цінності і погляди етносу втілюються в концепте, з допомогою якого відбувається обмін інформацією в міжкультурному просторі з метою єдності всіх народів.

З допомогою концептів ми сприймаємо і аналізуємо оточуючий світ, розуміємо національні особливості мовної поведінки народу. Розуміння концептів є важливим фактором для формування етично грамотної міжкультурної комунікації.

Література

1. Кубрякова Е.С. Об установках когнитивной науки и актуальных проблемах когнитивной лингвистики / Вопросы когнитивной лингвистики. – 2004. – №1. – С. 6 - 17.
2. Лакофф Дж. Когнитивное моделирование: (Из книги «Женщины, огонь и опасные предметы») / Дж. Лакофф // Язык и интеллект. – М., 1995. – 184 с.
3. Попова З.Д., Стернин И.А. Очерки по когнитивной лингвистике / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – Воронеж: «Истоки», 2001. – 191 с.

Волошина В. С. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Бабай Л.В.

Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенка

МОВА – ДУША І ГОРДІСТЬ НАЦІЇ

Українська мова – національне надбання українського суспільства, вона повинна охоронятися та підтримуватися державою. Мовна політика як одна із складових частин державної має бути спрямована на забезпечення оптимального функціонування української мови в усіх сферах життя українського суспільства, їх подальшого розвитку та взаємодії. Українська мова, виконуючи інтеграційну функцію, є важливим чинником зміцнення державності, забезпечення культурного та економічного розвитку нашої країни.

Мова - духовний скарб нації. Це не просто засіб людського існування, це те, що живе в наших серцях, - наша сутність, первозміст нашого буття. Саме мова формує і визначає свідомість, творить людину, культуру, історію.

Мова – один з видів культури, покликаний разом із працею творити всі інші види культури. Більше того, мова є не тільки засобом творення культури, але й, що треба підкреслити, одним із її складових компонентів. На думку Є.М.Верещагіна і В.Г.Костомарова, “національна мова входить у поняття національної, бо природні умови, географічне положення, рівень і спеціалізація народного господарства, тенденція суспільної думки, науки, мистецтва –

всі великі й малі особливості життя народу знаходять відбиття у мові цього народу”.

Незаперечною аксіомою є те, що мова є своєрідним генетичним кодом нації, складовою частиною і засобом творення національної культури. Світова наука має аргументовані докази того, що українська мова є одна з найстаріших і найяскравіших мов за своєю мелодійністю та виразністю.

Говорити про мову протиукраїнських племен можна лише гіпотетично. Адже писемних пам'яток, які дійшли до нас, ще не достатньо для повноцінного дослідження мови. Тому будь-які хронологічні віхи виникнення і первісного розвитку української, як і взагалі будь-якої іншої мови, встановити неможливо. Безперечно лише, що українська мова є однією з найдавніших індо-європейських мов. Про це свідчить і наявність архаїчної лексики, і деякі фонетичні та морфологічні риси, які зберегла наша мова протягом віків. Давність української мови доводили ряд вітчизняних та зарубіжних учених: Павел Шафарик, Михайло Красуський, Олексій Шахматов, Агатангел Кримський та ін. Ще у 1879 р. польський вчений-лінгвіст Михайло Красуський у своїй праці "Давність української мови" наголошував, що українська мова не тільки старіша від усіх слов'янських, а й від санскритської, грецької, латинської та інших арійських.

Про давність української мови свідчать і реліктові фольклорні твори, особливо календарно-обрядові пісні. Наприклад, український мовознавець Олександр Потебня стверджував, що веснянка "А ми просо сіяли" існувала в Україні вже у I тисячолітті до н.е. Невже вона співалась якоюсь іншою мовою? А колядки про сотворіння світу птахами (тобто ще з дохристиянських часів) навряд чи перекладалися з якоїсь давнішої мови на українську, адже християни не мали в тому потреби.

Тарас Шевченко був переконаний, що поки жива мова в устах народу, доти живий і народ, що нема насильства більш нестерпного, як те, яке прагне відняти народу спадщину, створену численними поколіннями його предків.

Кожна мова невіддільна від національної культури, саме вона лежить в основі її змістової сторони. Але в процесі розвитку людського суспільства в кожній культурі дедалі виразніше виступають її інтернаціональні риси. Отже, і мова, яка бере незмінну участь в інтернаціоналізації національної культури дістає можливість передавати будь-які досягнення світової цивілізації. Таким чином, можливість адекватного перекладу з мови на мову стає дійсністю в тих випадках, коли культура кожного з цих двох народів, по-перше, однаковою мірою взаємно пізнана, а по-друге, стає інтернаціональною за своїм основним змістом, зберігаючи при цьому національну самобутність.

Кожна мова є дорогоцінним надбанням людства й потребує всебічного вивчення. На особливу увагу заслуговують ті мови, що, з одного боку, відбивають багатовіковий досвід народів, які їх витворили, а з іншого, — мають сповнену трагізму історію свого розвитку. До таких мов, глибоко закорінених у традицію, але не повною мірою реалізованих у світі, українська мова доби незалежності — це людинотворча мова. Це той абсолют, який через свою екзистенційність може підносити людину на якісно новий рівень світосприйняття. Ми маємо усвідомити, що провідною функцією мови в новий час має стати людинотворча функція, саме тоді мова може здійснити свою історичну місію, стати засобом пізнання світу і людини у світі. Мова і свідомість мають становити єдину енергетичну монаду. Мова — це атрибут свідомості, а свідомість потребує однієї, "рідної" мови. Отже, українська мова має стати складовою мовомислення українського народу.

"Мова народу — це його дух, і дух народу — це його мова," — писав В. фон Гумбольдт.

За оцінками фахівців, із 6700 нині існуючих мов більшість перебуває під загрозою зникнення. Аби запобігти цьому, за пропозицією держав-членів ЮНЕСКО було проголошено Міжнародний день рідної мови, який вперше святкували 21 лютого 2000р. в Парижі.

Історія свята має трагічний початок. Дату 21 лютого вибрано тому, що саме цього дня 1952р. загинуло п'ятеро студентів, які брали участь у демонстрації за надання рідній їм бенгальській мові (в тодішньому Пакистані) статусу державної. Пізніше частина Пакистану стала незалежною державою Бангладеш.

На жаль, українці також мають трагічні сторінки зі своєї історії. Про це свідчить подвиг Олекси Гірника, який в 1978р. біля могили Т. Шевченка у Каневі вчинив акт самоспалення. У розкиданих на Чернечій горі листівках він написав, що в такий спосіб протестує проти політики ліквідації української нації шляхом нищення української мови та українського національного духу. За українське поетичне слово віддали свої життя Тарас Шевченко, відомі поети 60-х років – Василь Симоненко і Василь Стус.

За українську пісню і свої переконання пішли з життя відомі композитори Володимир Івасюк та Ігор Білозір.

Мови, як люди – у кожної своя доля... Народжуються, формуються, живуть та... помирають. Є навіть вираз: «мертва мова». Багато з тих мов, що вийшли із ужитку й називають мертвими, – не щезли. Вони залишили свій слід в історії. Це й латина, від якої походять потужні іспанська, французька, португальська. І стародавні арамейська та койне – ними написана Біблія – книга, яка сформувала обличчя нинішнього світу.

Українська мова витримала жорстокі випробування. Це і зневажання її польською владою, російським царизмом, прагнення знищити її і за радянських часів. Не раз українцям забороняли сповідувати віру і вчити у школах дітей – друкувати Святе Письмо і видавати шкільні підручники.

Українська мова має свою особливу музикальність. Ця незбагненна душа нашої мови, як золотоносна ріка, виблискує хвилями народної пісні, переливається в душу нації, творить почуттєву нерозривність українського серця й української землі. Геніальні композитори Моцарт і Бетховен, Глінка й Чайковський, Барток і Стравінський використовували українські мелодії у своїй творчості. Українська мова – не сирота, вона має слов'янську родину і світову славу. Вона не бідна, не вульгарна, не кривоуста. Вона має все, у тому числі й політичне право жити й розвиватися

ВИСНОВКИ

Важливу роль у державі відіграє мова корінного населення. Зрештою, з мови починається сама держава. У мові - важлива суть існування держави, її сила і могутність. Без рідної мови не має народу як нації. Поетично і влучно сказав про це відомий письменник Панас Мирний, який назвав мову найдорожчим скарбом народу. Він писав: "Мова - така ж жива істота, як народ, що її витворив, і коли він кине свою мову, то вже буде смерть задля його душі, смерть задля всього того, чим він відрізняється від других людей.

Треба сказати, що з усіх сфер суспільного життя, в яких побутує національна мова, найважливішою для її існування і розвитку є родинно-побутова сфера. Побутова мова спілкування – це та перша мова, яку дитина засвоює в родинному колі і за допомогою якої вона пізнає світ. Вона формує елементарні структури мислення і світосприйняття.

Незважаючи на те, що ця мова проста і конкретна, вона посідає центральне місце в системі мовних стилів. Якою б розвинутою не була мова, якщо вона виходить з ужитку в родинно-побутовій сфері, то поступово відмирає.

Мовна культура - це надійна опора у вираженні незалежності думки, розвиненості людських почуттів, у вихованості діяльного, справжнього патріотизму. Культура мови передбачає вироблення етичних норм міжнаціонального спілкування, які характеризують загальну культуру нашого сучасника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Левченко Т. Мова і духовність нації// Українська мова і література в школі. - 2003. - № 5. - С. 67-69
2. Ляхоцька Л. "Хочеш добра своїй нації-не нехтуй рідною мовою..."(І.Огієнко і мова)// Початкова школа. - 1997. - № 12. - С. 1-5
3. Невгодівський А. У мові - пам'ять народу. Мова - код і паспорт нації : Українознавча робота в школах-родинах // Початкова школа. - 2000. - № 6. - С. 29-32
4. Сідько Н. Українська мова : джерело нації і державності // Вісник Книжкової палати. - 2005. - № 10. - С. 55
5. Скільський Д. Українська мова-духовна основа української нації // Визвольний шлях. - 2001. - № 9. - С. 38-43

Галкина Т.В. (Казахстан)

Восточно-Казахстанский государственный университет им. С. Аманжолова

ЛИНГВОСТИЛИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ КОМПЬЮТЕРНЫХ ЖУРНАЛОВ

Компьютерная тематика исследуемых нами журналов активизирует использование определенных тематических групп слов. Интересно, что эти группы представлены как терминами, так и жаргонизмами, которые могут отлично ужиться в одном тексте.

Рассмотрим подробнее лексико-тематические группы.

1. Названия игр и относящихся к ним реалий – жанры игр (экшн, шутер, рпг, файтинг, стратегия, слешер, аркада, стелс, симулятор), названия игр (Warcraft, DOTA), названия действий, связанных с играми (гейм овер, пройти уровень), например: «Run Bird Run – еще одна минималистичная бесконечная игра, которая уже нашла своих поклонников» («Интернет-гид», №2).

2. Названия частей компьютера: клавиатура, жесткий диск, кулер, материнская плата, монитор, чипсет, винчестер, карта памяти, например: «Наконец ему сообщили, что жесткий диск ноутбука «приказал долго жить» («Мой друг компьютер», №8).

3. Названия Интернет-ресурсов – поисковые системы (гугл, яндекс, опера), социальные сети (Твиттер, Вконтакте), сетевая коммуникация (блогер, блогосфера, оффлайн, онлайн, хостер, хостинг, подкаст, сайт) и др., например: «Испытываете раздражение если Фейсбук вдруг оказался недоступен? Возможно, вам «повезло» оказаться среди тех, кто подвержен зависимости от социальных сетей» («Компьютер для начинающих», №2).

4. Названия программ, например: Windows, ICQ, например: «Что это за операционная система и зачем она нужна?» («Компьютер для начинающих», №2).

5. Названия компьютерных специальностей и квалификаций, например: системный администратор, IT-эксперт, IT-менеджер (есть и журналы с таким названием), продвинутый юзер.

6. Названия мобильных устройств: планшет, смартфон, ноутбук, электронная книга.

Большинство компьютерных терминов пришло к нам из английского языка. Но в связи с незнанием или недостаточным знанием английского языка многими специалистами в области компьютерных технологий, не только в разговоре, но и в обучении начинающих пользователей, в литературе и периодической печати часто используют не адекватный перевод термина, а обыкновенную транскрипцию слова, причем часто неправильную. В результате термин входит в русский язык в подчас непонятном для простого пользователя звучании и значении.

Сложности в формировании компьютерной терминосистемы обусловили появление на свет большого количества словарей и энциклопедий по данной тематике, прежде всего электронных. Подобные словари ведутся и в ряде журналов («Мир ПК», «Компьютер для начинающих» и др.).

Социальные сдвиги нашего времени, связанные с изменениями в структуре общественно-политического строя, сменой состава активных участников коммуникации приводят к известному «расшатыванию» традиционных литературных норм. Это выражается, прежде всего, в росте ненормативных вариантных элементов, возникающих под влиянием нелитературного просторечия, в обилии новых иностранных слов и терминов (не всегда функционально оправданных), в стилистическом снижении современной устной и письменной речи, и, наконец, в заметной вульгаризации бытовой сферы общения. Если раньше жаргонизмы употреблялись только в непринужденном общении хорошо знающих друг друга людей, то теперь их можно услышать в радио и увидеть телепередачах, увидеть на страницах самых разных газет, в кинематографе, в различного рода компьютерных играх, а так же в общении между людьми, далеко не знакомыми, которые встречаются в общественных заведениях и местах: «Тwin Mirror. А не шизанулся ли ты, дружок?» (<https://www.igromania.ru>)

Заметно выражен также процесс стилистического снижения и вульгаризации современного языка. Издаются и читаются произведения современных авторов, выпускаются журналы в массы, компьютерные игры, фильмы, мультфильмы, откровенно ориентированные на вульгарно-сниженную лексику. «Снижение» и огрубение речи в наши дни связано с недостаточностью языковой и общей культуры, снижением уровня интеллигентности говорящих и пишущих, низким уровнем языковой и речевой компетенции.

Появление многих жаргонизмов связано со стремлением молодежи ярче, эмоциональнее выразить свое отношение к предмету, явлению [1, с.82].

Мощным источником новых жаргонных слов стало увлечение молодежи компьютерной техникой и играми, так появились «думер» (человек, играющий в игру «Doom»), «квакать» (играть в игру «Quake») и т.п.

К особенностям жаргона в компьютерной сфере относятся следующие.

1. Отражение в лексике собственно языка Интернета (IT-специалистов, сетевых литераторов и блогеров), нередко намеренно искажённого, например: проги (программы), мать (материнская плата), винт (винчестер). Как правило, жаргонизмы выступают в качестве стилистических синонимов профессиональных терминов. Например, «стрелялка» (жарг.) и

«аркада» (проф.); «бродилка» (жарг.) и «квест» (проф.); «леталка» (жарг.) и «авиационный симулятор» (проф.) – это все синонимичные конструкции: Игрока в Hearthstone забанили на турнире за случайное сообщение админу (<https://www.igromania.ru>), «Как обфусцировать вызовы WinAPI в своем приложении» (Хакер, № 239).

2. Внедрение в лексику жаргона большого числа англицизмов: заимствованных прямо (пост, линк, оффтоп, флуд и т.д.), производных (оффлайновый, хакнуть, постить, перелинковка, оффтопнуть, флудер, нафлудить и т. д.), приспособленных, например, путем сближения слов на основе звукового подобия, звукового переноса: «клава» вместо «клавиатура», «мыло», «Емеля» вместо «e-mail», «дрова» вместо «драйверы»: «Превью SpellForce 3. Олдскульная смесь RTS и RPG» (<https://www.igromania.ru>).

Специфика освоения компьютерно-сетевых заимствований, происходящего через ироническое переосмысление, обусловлена необходимостью перехода значительной их части в разряд общеупотребительной лексики. Количество таких лексических единиц ограничено, и их вхождение в язык реализуется в соответствии с грамматическими нормами русского языка. Потребности современного общества в освоении компьютерно-сетевых технологий и сетевого пространства определяют необходимость скорейшей нормализации компьютерно-сетевой лексики.

Большинство освоенных компьютерно-сетевых заимствований активно участвуют в процессах русского словообразования, что также свидетельствует и об их русскоязычной адаптации, и об их устойчивости в качестве характерных примет языкового вкуса интернет-эпохи.

3. Экономия пространства публикации и времени, затрачиваемого на подготовку материала, и связанное с ней появление большого количества сокращений (образованных способом универбации) от слов, широко употребляемых в интернет-среде, а также производных от этих слов (комп, коммент (от «комментарий»), откомментить (прокомментировать), диз (от «дизайн»), ссыль (от «ссылка»), боты (от «роботы» – имеются в виду роботы поисковых систем), «ава» – (от «аватарка – фотография в социальных сетях»: «Первый взгляд на Pagan Online. Леорик, залогинься!» (<https://www.igromania.ru>).

4. Язык современной сетевой публицистики постоянно пополняется неологизмами аббревиатурного характера и производными от них: имхо (от англ. “In My Humble Opinion”), имхово, аська (программа мгновенного обмена сообщениями ISQ), АГС, АГСовский, ЗЫ (постскриптум в русской раскладке): «Не идет звук через HDMI: что делать?» (Мой друг компьютер, № 5 (310)).

5. Широкое используется игра слов: Висла – операционная система Windows Vista (имеются ввиду то, что программа «виснет»), «The Crew 2. Руки-КРЮки» (<https://www.igromania.ru>), «Pathfinder: Kingmaker. Правление проклятого приключенца» (<https://www.igromania.ru>).

Авторы компьютерных журналов (особенно посвященных играм) широко используют жаргонизмы в целях установления контакта с аудиторией (так как аудитория – это подростки и молодежь, говорящие на сленге) и придания речи выразительности. Для этого используется и разговорный стиль: «Серия Tropico временами кидает в крайности. Сначала вторая часть оказалась полностью посвящена пиратам: к чёрту развитие города, айда грабить и делить добычу! Потом третья и четвёртая вернулись к традициям оригинала... А следом р-р-раз — и вышла пятая, которая снова всё поменяла. Строим по клеточкам, развиваемся аж с

колониальной эпохи вместо ламповых пятидесятых, да ещё и военные действия теперь куда как более значимы» (<https://www.igromania.ru>).

Печатные СМИ буквально охватила эпидемия языковой игры: она стала практически нормой для журналистов. Частотность употребления языковой игры в журналистских материалах зависит не только от уровня лингвистической и культурной компетенции автора, простора его фантазии и креативности, но и от специфики издания. Средством создания языковой игры часто является отступление от нормы, в процессе которого происходит намеренное нарушение стандарта. Языковая игра основывается на принципе намеренного использования отклоняющихся от нормы и осознаваемых на фоне системы и нормы явлений.

Одним из наиболее распространенных видов языковой игры является использование прецедентных текстов. Создание аллюзии – использование в речи известных носителям языка прецедентных текстов. Языковая игра может создаваться на основе использования различных текстовых реминисценций.

То, что компьютерные журналы много пишут об игровой индустрии и индустрии кино, не могло не сказаться на языковой игре в текстах, много прецедентных текстов взято из игр или кино.

Прецедентные тексты могут цитироваться без переделки, как в источнике, например: «Я – это пламя! Я – это смерть!» – цитата дракона Смауга из трилогии «Хоббит» («Игромания», №4 (211), из статьи о конференции разработчиков игр GDC); .

Однако часто в претекстах заменяется один из компонентов, «привязываясь» таким образом к теме: «Десять виндузят» – трансформированное заглавие романа Агаты Кристи «Десять негрятя» («Игромания», №4 (211), из статьи об обзоре Windows-10); «Imperator: Rome. Пришёл, увидел, полюбил» (<https://www.igromania.ru>).

Претексты могут и сокращаться, что очень удобно, так как помогает заинтриговать читателя (как по-новому будет закончено известное выражение, вы узнаете, только прочитав материал) и сэкономить место, например: «Как игру вы назовете...» («Игромания», №1(124), из статьи о новых проектах студий – аллюзия на строки из «Приключений капитана Врунгеля» А. Некрасова), «Bee Simulator. Правильные пчёлы» (<https://www.igromania.ru>), из рецензии игры Bee Simulator – отсылка к мультфильму о Винни-Пухе.

Расширение состава фразеологизма – более редкая трансформация, но такие примеры тоже встречаются: «Мы с тобой не одной крови» («Игромания», №4(211); «Дело техники и времени» («Игромания» № 1(124), из статьи о борьбе с пиратами в цифровой дистрибуции), «Memories Retold. На западном фронте все еще без перемен» (<https://www.igromania.ru>), из рецензия игры Memories Retold.

Самый сложный вариант трансформации – инверсия (изменение порядка слов), например: «Без страха и упрека – мстители» («Игромания», №3(210), из статьи о команде супергероев «Мстители» – недочеты в фильмах, сравнение фильмов с играми, комиксами и мультфильмами).

Чаще всего цитируются известные выражения из популярных источников, так как они более известны аудитории:

– киноиндустрия: «Обзор Tropico 6. И целого острова мало» (<https://www.igromania.ru>) – отсылка к фильму «И целого мира мало» о Джеймсе Бонде; Ni no Kuni II: Возрождение Короля. Миядзаки где-то рядом (<https://www.igromania.ru>) – в рецензии игры использованы аллюзии на

фильмы «Возвращение короля (третья часть трилогии «Властелин колец») и слоган сериала «Секретные материалы» – «Истина где-то рядом».

– песни, например: «Трус не играет в хоккей!» («Игромания», №11(134) из статьи о спортивных играх в компьютерном исполнении); «У Playground нет плохой погоды» (<https://www.igromania.ru>) – заголовок статьи о игровом веб-сайте Playground содержит отсылку к песне «У природы нет плохой погоды»;

– реклама: «Call of Duty: Black Ops 4. Три в одном» (<https://www.igromania.ru>).

– мультфильмы: «Идет процесс, качается» («Игромания», № 1 (124) название статьи о борьбе с пиратами в цифровой дистрибуции отсылает нас к мультфильму о голубом вагоне); «Ловим хакеров на горшочек с медом» (IT-Эксперт, № 2, 2019) из статьи о СССР в различных западных играх).

Реже, но все же есть крылатые выражения из классической литературы: «Что в имени тебе моем» («Игромания», №1 (124) название статьи о конференции GDC Russia); «Безумству монстров поем мы» («Игромания», №11 (134)).

Достаточно частотны фонетические средства языковой игры – каламбуры: «Устрой дестрой» («Игромания» №3(210) из статьи о модуле Destruction знаменитого физического движка Havok); «Логика и логистика» («Игромания», № 4(211) из статьи об игре «Hearts of Iron IV»).

Активно используются синтаксические средства выразительности, причем довольно специфичные.

Фигуры контраста – антитеза: «Превью Total War: Three Kingdoms. Много нового, мало революций» (<https://www.igromania.ru>), «Превью Wolfenstein 2: The New Colossus. Восстань или умри» (<https://www.igromania.ru>), оксюморон: «Предварительный обзор Anno 1800. Вперёд в прошлое» (<https://www.igromania.ru>).

Сустентация – эффект обманутого ожидания, например: «Представьте... в плену у стилия» – («Игромания», №11(122) из статьи о мониторах SyncMaster от компании Samsung); «Недорогой маникюр для... доверчивых зомби» («Игромания», №11(134) реклама игры Left 4 Dead); Обзор «Шазам!». С великой силой приходит... веселье!) (<https://www.igromania.ru>).

Парцелляция – вынесение важных компонентов предложения в конец и отделение их точкой, например: «Нам нужен мир. Весь мир» («Игромания», № 11(134) из статьи о онлайн-играх, набирающих популярность); «Я не верю в рай. Я верю в боль. Верю в страх. Верю в смерть» («Игромания», №11(134) из статьи об игре Max Payne).

Сегментация – «Технология распознавания лиц – за и против» («Infocity», № 2, 2019).

Стилевое своеобразие в компьютерных журналах – переплетение сложной узкоспециальной терминологии и компьютерного сленга, которого нет ни в одном другом СМИ, включение разговорных элементов, все это создает свой собственный, неповторимый стиль. Особого внимания заслуживает языковая игра, рассчитанная на посвященных и построенная, прежде всего, на интертекстуальности.

Литература

Голуб И. Б. Стилистика современного русского языка / И. Б. Голуб. - М. : Высшая школа, 2003. - 236 с.

СТРОИТЕЛЬНЫЕ МАТЕРИАЛЫ И ИЗДЕЛИЯ ИЗ ТЕРРАКОТЫ

Сегодня специалисты разных областей обращают внимание как на терракотовый цвет, так и на изделия, передающие этот оттенок и "терракотовое настроение". Специалисты оценивают терракоту как самый органичный материал, который, наряду с деревом, максимально приближает нас к природе. Керамические неглазурованные изделия из цветной глины с пористым строением применяются в художественных, бытовых и строительных целях. Из терракоты изготавливается посуда, вазы, скульптуры, игрушки, черепица, облицовочные плитки и архитектурные детали.

«Терракотовая армия» — принятое название захоронения по меньшей мере 8100 полноразмерных терракотовых статуй китайских воинов и их лошадей у мавзолея императора Цинь Шихуанди в Сиане.

Терракотовая пластика была распространена во всех неолитических культурах. Изготавливались скульптурные фигурки, саркофаги, статуи Древней Греции, Древнего Китая, Индии и Америки. В Средние века резная терракота применялась в зодчестве Средней Азии, в итальянских орнаментально-рельефных архитектурных деталях и портретных бюстах эпохи Возрождения.

Производство архитектурной терракоты началось со времён Киевской Руси. С XV века в русском зодчестве терракота применялась в декоративной отделке фасадов московских кирпичных зданий, с XVIII века — в скульптурных эскизах, бюстах и т.д.

В США детали из терракоты широко применялись архитекторами Ар Деко и приверженцами «органической» архитектуры, в том числе её основоположником Луисом Салливаном

Терракотовый цвет подойдет людям, которые не мыслят свою жизнь без ярких эмоций и впечатлений, азартным и страстным, обожающим приключения. Разберем его на тональные составляющие! Красный оттенок считается агрессивным и пылким, но становясь глинистым, немного успокаивается. Если алый цвет можно сравнить с красотой молодой девушки, то терракота — это зрелая женственность. От оранжевого ему досталась энергичность, беззастенчивая радость, умение поднять настроение одним своим видом. А от коричневого — некая взвешенность, размеренность, глубина. При всем этом, терракота — натуральный цвет, ассоциирующийся с природой, скалистыми горами, закатами. Для тех, кто не может позволить себе частый отдых, такой оттенок может стать своеобразной таблеткой от рутинного образа жизни. В нем скрыто так много эмоций, что постигать этот цвет можно на протяжении долгого времени. Терракотовый цвет в деталях подойдет для романтического и возвышенного интерьера, а также практически не сочетается с прохладными тонами

Разнообразие фактур поверхности и теплые естественные цвета терракоты дают простор для фантазии дизайнеров. Перечень типов изделий из терракоты весьма обширен. Это и традиционная плитка, терракотовые панели для фасадов зданий, дополняемое формами малой архитектуры, серией гончарных изделий — все это раскрывает горизонты для творчества дизайнеров. Если говорить о терракотовых панелях, то они могут быть применены, как для

наружной, так и для внутренней отделки зданий. К терракотовому цвету не так-то просто подобрать эффектную цветовую пару. Любые яркие, неоновые, искусственные оттенки оттеснят его на задний план, да и сами при этом проиграют. Наиболее правильным решением будет сочетать терракотовые панели с другими материалами, окрашенными в естественные, экологичные цвета: пастельные, фруктовые и кондитерские. И конечно, все оттенки красного, рыжего и желтого с удовольствием сыграют свою партию в едином терракотовом дизайне. Разумеется, терракотовый цвет в экстерьере зданий и в их интерьерах снискал любовь у поклонников разных этнических стилей, с их традиционной цветовой палитрой: цвет терракоты, оранжевый, бордовый, медный и коричневый цвет.

Сегодня большое внимание уделяется одному из направлений в решении современных фасадов и интерьеров зданий, когда их украшают изделия предельно лаконичных форм и скупой полихромии, где декоративность заключается в тонких цветовых переходах, в сочетаниях оттенков, в разнообразии фактур близких по цвету деталей. Этот строгий архитектурный стиль отразился в произведениях декоративно-монументального искусства, к которым в первую очередь относятся орнаментальные и тематические настенные панно.

Возник и новый вид декоративной объемной терракоты в сочетании с металлом — ажурные решетчатые перегородки. Такие перегородки, предназначенные для разделения помещений, могут являться основным элементом интерьера, внося в него пластическое и цветовое разнообразие. Металлические крепления делают эти решетки легкими, а объемные керамические элементы придают им весомость, материальность.

Разнообразны и способы использования декоративной терракоты на фасадах, где, в основном, применяются вентилируемые фасады из терракоты, но также применяются панно, мозаика из керамики и барельефы, объемные декоративные детали из терракоты и глазурованной керамики. Если раньше такие панно украшали в основном различные здания в Средней Азии, то теперь художники стали применять их повсеместно, следуя тренду экологичности среды обитания.

Фасад из керамических плит имеет следующие преимущества:

- высокие эстетические качества;
- универсальность применения;
- устойчивость к атмосферным осадкам и любым другим воздействиям окружающей среды;
- пожаробезопасность;
- соответствие экологическим стандартам;
- легкость ремонта;
- длительный срок эксплуатации;
- доступная стоимость.

Технология производства терракоты представляет собой, с одной стороны, самую передовую индустриальную технологию, с другой стороны, она — образчик сохранения старинных традиций производства объемной керамики и изделий из натуральной глины.

Гордиевский М. Р. (Украина)
Научный руководитель канд. филол. наук, профессор Креч Т. В.
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

РЕЧЕВАЯ АГРЕССИЯ В СОВРЕМЕННОМ ВУЗЕ

Сегодня политику в сфере российского высшего образования обуславливает учет многообразных факторов. Актуальность изучения речевой агрессии определяется возрастающим интересом к коммуникации, эффективной речи. В программы высшей школы в данный момент включены речеведческие дисциплины, среди которых особое место занимает учебная дисциплина - «Риторика», этот предмет формирует профессиональную компетенцию и мастерство учителя, рассматривает вопросы эффективного общения, технологии подачи информации для достижения в современном обществе конкретных целей. Именно «Риторика» учит, что нужно «знать основные формы существования языка вражды; основные типы речевой агрессии; основные тактики ссоры; уметь распознавать речевую агрессию и противостоять ей; владеть навыками преодоления конфликта в обществе; тактиками бесконфликтного поведения». Основная цель данной работы - поднять уровень коммуникативной компетенции студентов. В стилистическом энциклопедическом словаре русского языка под редакцией М.Н. Кожиной термин речевая агрессия определяется как «использование языковых средств для выражения неприязненности, враждебности; манера речи, оскорбляющая чье-либо самолюбие, достоинство». Коммуникация лежит в основе обучения, поэтому риторика решает задачи формирования универсальных действий на межпредметном уровне как инновационный, практико-ориентированный предмет, способствующий развитию коммуникативных качеств личности, соответствующей требованиям информационного общества, инновационной экономики, общества, построенного на основе толерантности, диалога культур. Входя в цикл гуманитарных предметов, риторика позволяет студенту изучить закономерности общения, особенности коммуникации в обществе; понять важность владения речью, ведь важнейшей составляющей гуманитарной культуры является культура общения, и нельзя забывать, что важнейшая функция языка и речи - коммуникативная. Основная же задача обучающего речевого воздействия - развитие студента, это значит, что обучающий момент всегда связан с воспитательным аспектом. Педагог должен сознательно формировать речевые навыки: обучение технике публичной речи должно быть основано на знаниях предмета и целей деятельности, индивидуальности и толерантности.

Сегодня русский язык, как отмечают исследователи, характеризуется снижением уровня речевой культуры, инвективизацией и вульгаризацией речи - все это результат агрессивности общественного сознания. Необходимо помнить, что речевая агрессия не менее опасна, чем физическая, так как затрудняет полноценный обмен информацией коммуникантов и снижает возможности их взаимопонимания. Формы и содержание речевой агрессии исторически изменчивы: речевая агрессия испытывает времена активизации и спада употребления, это особенно характерно для современного этапа развития русского литературного языка. Агрессия является сильнейшим инструментом привлечения и воздействия, ослабляя защитные механизмы реципиента, подчиняя его чужой воле. «В результате общество столкнулось с феноменом речевого агрессивного манипулирования, который функционирует посредством подчеркнутого выражения негативного эмоционально-оценочного отношения к объекту

воздействия, нередко с допущением нарушений этических и эстетических норм коммуникации, с перенасыщением текстов негативной информацией, злоупотребление которой может повлечь за собой необратимые социальные катаклизмы, усилить фрустрацию, повысить конфликтность межличностной коммуникации», - считает Л.М. Месропян в работе «Речевая агрессия: проблема типологизации». Являясь одним из важнейших факторов социализации и формирования культурного воздействия на членов социума, вербальный язык позволяет осознать: каков окружающий мир глазами его носителей, и видение это выражается в коммуникативном поведении, которое можно истолковывать как «совокупность правил и традиций речевого общения, связанными с тематикой и особенностями организации речевого поведения в определенных условиях».

Нельзя не согласиться с высказыванием, «наблюдается деградация языкового сознания и речевого поведения многих из тех, кто вошел в наступающее тысячелетие». Распространено употребление инвективной лексики, нарушение норм литературного языка, ситуативно неуместная громкая голосовая подача высказываний, угрожающая интонация - вот что мы наблюдаем чаще всего в межличностной коммуникации. Настораживают две тенденции - их отмечает Е.Е. Молчанова в работе «К вопросу о поддерживающем и не поддерживающем стилях речевого поведения: «1) вульгарная речь стала одним из основных средств утверждения социального статуса граждан прежде всего с низким интеллектуальным уровнем, но не только их, причем таковых сегодня можно встретить в вузах; 2) преобладание равнодушной и/или одобрительной реакции на подобную речь по сравнению с ее неприятием». Тем не менее современная речевая ситуация призывает к гармоничному общению, ведь именно «речь предоставляет окружающим значительную информацию о говорящем, его социальном статусе, уровне образования, психологическом типе и др.» С риторической точки зрения необходимо научиться достигать целей воздействия речевым путем. Для этого требуется владеть как умениями публичной речи, так и стратегиями ведения личного спора, поскольку современные студенты, как известно, зачастую не стесняются выражать свое мнение, даже если при этом необходимо поспорить с преподавателем. Кроме того, в организации выразительных средств высказывания (паузы, лексические повторения, обращения, риторические вопросы) содержится возможность такого управления учебно-познавательной деятельностью студентов, когда они в ходе восприятия речи преподавателя включаются в совместную деятельность с ним. Учитывая это, преподаватель должен изучить и практически применять виды доводов, причем не только и не столько ту систему аргументации, которая используется в судебной, деловой и педагогической риториках, сколько те способы аргументации, которые применяются в бытовом споре. Одной из основных причин речевой агрессии некоторые исследователи считают «отсутствие позитивных нравственных установок его участников по отношению друг к другу и к окружающему миру... Специалист некомпетентный в области этики, вряд ли может считаться полноценным». В наше время назрела необходимость в научной разработке новых механизмов, которые могли бы помочь преодолеть быстрое распространение речевой агрессии, способствовали бы процессам гуманизации общества. Исследованию классификации вербальной агрессии посвящено немало работ (труды Т.А. Воронцовой, К.Ф. Седова, Е.В. Какориной, Г.А. Кониной, Ю.В. Щербина и др.), рассмотрим типологию речевой агрессии Ю.В. Щербининой, которая выделяет несколько вариантов классификации речевой агрессии: по интенсивности, по степени осознанности действий говорящего, по цели воздействия, по способу выражения, по числу коммуникантов.

В межличностном общении традиционно выделяют типы вербальной агрессии:

1. Оскорбление - «это умышленное унижение чести и достоинства, выраженное в неприличной форме» .

2. Угроза - обещание причинить вред адресату, если он не согласится с определенными условиями.

Языковая агрессия, языковое насилие, языковое манипулирование - среди них особое место занимает речевой жанр «угроза», как речевой жанр, учитывая наличие признаков разных жанров, может быть отнесен к инвективным жанрам, так как для угрозы главный коммуникативный замысел - заставить собеседника почувствовать себя дискомфортно. «Тактика угрозы на когнитивном уровне часто представляет собой указание на следствие, предполагаемый негативный результат совершения оппонентом определенных действий. Она может быть представлена косвенными формами репрезентации содержания, импликационными структурами».

3. Грубое требование - распоряжение, выраженное в решительной и категорической форме.

4. Грубый отказ - «это выраженный в неподобающей форме отрицательный ответ на просьбу или требование. Эта форма речевой агрессии не содержит необходимых формул вежливости (извините, пожалуйста), сопровождается повышенным тоном и не содержит объяснения причины отказа».

5. Враждебное замечание - это замечание, которое сближается с выражением негативной позиции к адресату (причиной неэффективного общения с собеседником может стать нарушение одного из постулатов В. П. Грайса о кооперации, релевантности).

6. Порицание - суждение, выговор, неодобрение. Иначе, порицание - словесное выражение негативной реакции на то или иное действие.

7. Насмешка - насмешка строится на подтексте или ироническом несовпадении сказанного с реальным.

Речевая агрессия в насмешке может проявляться и в форме высказывания, например, в иронической интонации или особом темпе речи - с искусственными паузами.

8. Ссора - это сложный речевой жанр межличностного общения, в котором речевая агрессия проявляется в наибольшей степени.

Значение ссоры в словаре синонимов русского языка приводится на протяжении ряда схожих по значению слов: ссора, несогласие, раздор, разлад, размолвка, распря, нелады.

Помимо рассмотренных видов речевой агрессии: частное, межличностное общение, существует и массовая речевая агрессия. Известный специалист в области риторики А. К. Михальская выделяет ситуации речевой агрессии, в которых «участвуют массы людей под руководством лидера», где «все участники объединяются в акте речевой агрессии против некоего общего «врага», представленного/не представленного в ситуации конкретным лицом/лицами»: «лидер направленно и намеренно воздействует на особый инстинкт... «воодушевления», «воодушевляющего боевого порыва». Примерами таких ситуаций могут служить мероприятия массового характера (политический митинг, футбольный матч, рок-концерт и пр.).

Особым проявлением речевой агрессии становится такое характерное для ряда средств массовой информации и некоторых политиков явление, как язык вражды, к которому относятся обозначения любого публичного «языкового поступка», прямо или косвенно способствующего

возбуждению национальной, религиозной, социальной и/или иной вражды.

Таким образом, по мнению Ю.В. Щербининой, вербальная агрессия препятствует реализации основных задач эффективного речевого общения: затрудняет полноценный обмен информацией, тормозит восприятие и понимание собеседниками друг друга, делает невозможной выработку общей стратегии взаимодействия. Существует множество способов преодоления речевой агрессии в конкретных коммуникативных актах: игнорирование, переключение внимания, проецирование положительных качеств «агрессора», юмор, положительные оценочные высказывания, убеждение. Действенными средствами предотвращения вербальной агрессии являются средства речевого этикета: извинение, вежливое обращение, эвфемизмы.

Следовательно, на наш взгляд, сегодня необходимо знать, что такое речевая агрессия, и находить мирные пути её преодоления. «Язык интерпретируется как форма осознания и ретранслятор культур, конструктивное свойство человека, выразитель и носитель мысли, продуцируемой автором, средство познания человеком себя и окружающей действительности». Необходимо обратить особое внимание на формирование речевого поведения студентов, повысить их уровень коммуникативной компетенции, используя максимально обучающие возможности дисциплины «Риторика». Для реализации предусмотренных компетенций и профессиональных навыков применяются инновационные технологии обучения, развивающие навыки командной работы, межличностной коммуникации, необходимые навыки по специальности русский язык: чтение интерактивных лекций, проведение групповых дискуссий, решение проблемных ситуаций, дискуссионные обсуждения проблемных научных тем, анализ деловых ситуаций, проведение профессионального тренинга, ролевых игр. В риторике как области гуманитарного знания разработаны законы и принципы речевого поведения, описаны практические возможности их использования, что позволяет достичь главной цели общения - обеспечение взаимопонимания между людьми, гармонизация отношений коммуникантов. Дисциплина нацелена на формирование речевой культуры кадров высшей квалификации, умеющих говорить публично, ориентированных на различные уровни взаимодействия с людьми, владеющих основами риторики как науки об убедительной и оптимальной речи, основами педагогической риторики, в целом на формирование общекультурных компетенций социального взаимодействия. Содержание дисциплины охватывает круг вопросов, связанных с речевым профессионально-ориентированным общением аспирантов, формированием речевого этикета, риторической и коммуникативной культуры, эффективного речевого взаимодействия, развитием речевого мастерства и речевой эрудиции. Работа по преодолению речевой агрессии должна и далее вестись по направлениям: речевая деятельность (теоретические и практические аспекты), формирование языковой и коммуникативной компетенции студентов в процессе преподавания речеведческих дисциплин («Риторика», «Педагогическая риторика», «Русский язык и культура речи»), русская речь как средство воспитания, русская речь как средство межнационального общения, риторическая культура преподавателя вуза, культура речи в контексте диалога культур.

Таким образом, мы пришли к выводу, что речевая агрессия - это агрессивное вербальное поведение, которое нарушает межличностное общение, приводит к противостоянию между оппонентами, провоцирует социальные конфликты; однако человеческое общество научилось противостоять речевой агрессии. На результатах анализа речевой агрессии и путей ее преодоления основываются рекомендации культурно-речевого характера по употреблению языковых средств в современной речевой коммуникации. В.В. Виноградов подчеркивал:

«Наука о культуре языка и культуре речи представляют собою теоретическую и практическую дисциплину (или сферу исследований), смежную со стилистикой языка и стилистикой речи, обобщающую их положения и выводы как с целью живого, оперативного воздействия на дальнейшие процессы развития языка, так и с целью определения основных эстетических норм, форм и тенденций связи литературной речи с движением стилей художественной литературы». Нравственные установки личности оказывают на процесс речевого поведения решающее влияние, и поэтому риторическое обучение должно быть связано с этическим просвещением и нравственным воспитанием. В связи с этим лингвисты стали уделять особое внимание эффективности позитивной речевой коммуникации, она стала оцениваться подобным образом «на основании возникающего у участников чувства гармонии мира и своей гармонии с миром, появляющегося в результате общего ритма, общих хронографических параметров дискурса, единства коммуникативной стратегии и тактики, общим культурным контекстом особенностей использования средств прямого и непрямого информирования. Психологическим результатом такого общения является радость».

Гошаев Ашикходжа (Туркменистан)
Научный руководитель канд. филол. наук, доцент Божко Н.М.
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

НЕСКОЛЬКО СЛОВ О ВОЗМОЖНОСТЯХ ПОЛУЧЕНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В ТУРКМЕНИСТАНЕ

Одной из важнейших задач, стоящих перед современными государствами, является сохранение, совершенствование и стабильное развитие системы образования. Я приехал из Туркменистана – страны, где молодежь в возрасте до 16 лет составляет 34% населения. И большинство из них мечтает получить высшее образование.

В бывшем СССР туркмены были на одном из ведущих мест по уровню владения русским языком – 70% населения говорили на нем им свободно. Если в 1993 году в вузах Туркменистана обучалось около 40 тыс. человек, то к настоящему времени их число, к сожалению, значительно сократилось. Следствием этого стала активная миграция молодежи для получения образования в других странах. Молодые люди, как я, едут обучаться на технические, экономические, сельскохозяйственные, медицинские и некоторые другие специальности. Часть из них едет за счет государства, часть на коммерческой основе, когда оплачивает свое обучение самостоятельно.

Мне нравится изучать русский язык, особенно мне нравится язык живого общения. Он позволяет не только получить знания по будущей профессии, но и лучше узнать людей, рядом с которыми я живу и учусь. Хотя современный язык, особенно язык молодежи, имеет много особенностей, которые нельзя понять без специальных знаний и практики. Но если ты живешь в таком языковом окружении, то достаточно быстро осваиваешь то, что называется молодежным сленгом.

Я приехал в Украину, уже немного зная русский язык, а сейчас неплохо говорю и понимаю по-русски. Я живу в общежитии и много общаюсь с местными студентами. Они много рассказывают мне о своей учёбе, об университете, а я рассказываю им об учебных заведениях Туркменистана. Постепенно я понял, что между системой образования в Украине и системой

образования в Туркменистане есть много общего, но есть и некоторые отличия. Поэтому мне хотелось бы немного рассказать об этом.

Образование в Туркменистане осуществляется по следующим ступеням: 1. Дошкольное образование. 2. Общее среднее образование. 3. Начальное профессиональное образование. 4. Среднее профессиональное образование. 5. Высшее профессиональное образование. 6. Послевузовское профессиональное образование.

До поступления в школу ребенок получает домашнее воспитание. Как обычно, родители отдают ребёнка в детские сады в 1,5-3 года. В Туркменистане детские сады бывают государственными и частными, а так как государство уделяет большее внимание школам и высшему образованию, то большинство детских садов - частные. Когда дети достигают двух-трёх лет, они учатся петь, танцевать, а когда им исполняется пять лет, они начинают учить английский язык, русский язык, математику и другие предметы.

Общеобразовательные учреждения - это школы, лицеи и гимназии. Обычно в общеобразовательное учреждение поступают в 6-7 лет, а оканчивают в 16 или 17 лет. Хотя сегодня в стране начат переход к 12-летнему школьному образованию. После 3 класса ученики каждый год сдают экзамены. В конце последнего класса, ученики сдают государственные экзамены по некоторым предметам. По результатам этих экзаменов и годовых оценок выставляются оценки в аттестат зрелости. По тем предметам, по которым нет экзаменов, в аттестат ставится годовая оценка.

Для поступления в высшее учебное заведение требуется аттестат об окончании средней школы либо среднего профтехучилища. В систему общего образования входят также специализированные средние школы или отдельные профильные классы, с углублённым изучением некоторых предметов - иностранного языка, физики, математики, химии. Среднее профессиональное образование имеет целью подготовку на базе общего среднего образования специалистов среднего звена для соответствующих отраслей экономики Туркменистана и осуществляется очной, вечерней и заочной формах обучения.

Высшее образование обеспечивает фундаментальную научную и практическую подготовку, повышение квалификации, совершенствование профессиональной подготовки и переподготовки, подготовку научных и научно-педагогических кадров. В Туркменистане высшими учебными заведениями являются: академии, университеты, институты, консерватории и пр. Большинство вузов находятся в столице. Всего в стране сегодня обучают молодежь 23 высших учебных заведений (Туркменский государственный университет им. Магтымгулы, Туркменский государственный медицинский университет, Туркменский сельскохозяйственный университет им. С.Ниязова, Туркменский государственный институт культуры, Национальный институт спорта и туризма Туркменистана и др.). Послевузовское профессиональное образование может быть получено в ординатуре, аспирантуре (адъюнктуре) и докторантуре, а также через соискательство.

Послевузовское профессиональное образование как высшая ступень системы непрерывного образования в Туркменистане имеет целью подготовку научных кадров высшей квалификации на базе высшего профессионального образования. Послевузовское профессиональное образование может быть получено в ординатуре, аспирантуре (адъюнктуре) и докторантуре, создаваемых в образовательных учреждениях высшего профессионального образования и научных учреждениях, а также через соискательство.

За последние годы число туркменской молодежи, обучающейся за рубежом увеличивается. Согласно только приблизительным оценкам, численность молодых граждан Туркменистана, постигающих секреты различных профессий в вузах России, Украины, Белоруссии, Китая, Турции, Казахстана, Малайзии, Великобритании, превышает 40 тысяч. С 2018-2019 учебного года к ним добавились Китай и Румыния.

Кроме того, в самой республике продолжают ежегодно открываться новые вузы и средние специальные учебные заведения, увеличивается и численность абитуриентов в уже действующих учебных заведениях. За последние 10 лет студентов, обучающихся в вузах страны, стало в 2,2 раза больше.

Руководство страны заявляет, что повышения образовательного уровня молодёжи, в Туркменистане является приоритетным направлением государственной политики.

Новые формы создаются и в системе повышения квалификации. В Международном университете гуманитарных наук и развития Туркменистана 28 марта 2019 года открылся Учебно-консультационный центр. Центр создан под эгидой проекта ЕС ERASMUS+ — «Региональные задачи административного развития» (ROAD), туркменскими участниками которого являются два вуза — Международный университет гуманитарных наук и развития (МУГНиР) и Туркменский государственный институт финансов (ТГИФ). Данная проектная инициатива, стартовавшая в 2017 — 2018 учебном году, ориентирована на поддержку системы повышения квалификации государственных служащих путём создания центров переподготовки в вузах –партнёрах. А также организации последующего учебно--консультационного обучения слушателей Академии государственной службы при Президенте Туркменистана.

Рассчитанный на три года, на нынешнем этапе проект завершает свою работу, «рапортуя» о выполненной миссии, которая ознаменована открытием совместного для его туркменских участников учебного центра на базе МУГНиР.

Центр ROAD оснащён современным оборудованием и технологиями, предназначенными для быстрого доступа к онлайн –сети в целях быстрого получения необходимых учебных материалов. А также для организации, в случае необходимости, виртуального обучения. Здесь организована работа широкой библиотечной сети, представленной электронными и традиционными печатными изданиями, в числе авторов которых профессора и учёные из различных университетов мира.

Новый учебный центр предназначен для обучения, проведения курсов повышения квалификации и консультаций для госслужащих страны, которым будет предоставлен доступ к широкой базе учебных материалов по разным профессиональным направлениям. Значительная их часть получена на предшествующих семинарах, поэтапно организованных в международном формате.

Открытие «Учебно-консультационного центра ROAD» является одним из завершающих мероприятий на пути реализации в республике проекта Евросоюза. Итоги проекта будут подведены на международной конференции, которая пройдёт летом 2020года в Кыргызстане.

Литература

1. Система образования в Туркменистане: спираль деградации. URL [Интернет ресурс]: <http://www.materik.ru/index.php?section=analitics&bulid=79&bulsectionid=6882>
2. Образование в Туркменистане www.brsu.by/Turkmenistan/obrazovanie-v-turkmenistane

СУЧАСНА РЕКЛАМА ТА ЇЇ ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ

Реклама в будь-якій країні світу – складне і багатогранне явище не лише соціально-економічної, а й мовної дійсності. Вона різноманітна за змістом та внутрішньою спрямованістю і функціонує на різних часових та просторових рівнях – від локального до міжнародного.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що якість мовного наповнення рекламних звернень істотно впливає на підсвідомість людини, ефективність рекламування, а також опосередковано формує мовне середовище сучасного українця, в тому числі і підростаючого молодого покоління. Тому, на нашу думку, мовні особливості українських рекламних текстів, особливо лексичний аспект, потребують пильнішої уваги науковців.

Вчені довели, що реклама впливає на підсвідомість людини шляхом привернення уваги до популярності товару, торгівельної марки; застосування заголовків, що на підсвідомому рівні змушують дочитати рекламне повідомлення до кінця; переконливість тексту; виділення абзаців за допомогою світла і шрифту тощо. Щоб підтвердити чи спростувати вищевказане твердження, нами було проведено опитування «Чи впливає реклама на вибір вами та купівлю певного товару?» серед учнів 9-11-х класів нашого навчального закладу, в якому взяли участь 50 учнів. Результати свідчать, що купівля нового товару в більшості випадків відбувається під впливом реклами (відповіли «так» – 43 учні або 86%, «ні» – 7 учнів або 14%).

(Джерело1)

Рекламний текст складається із таких основних елементів: слоган, заголовок (зачин), основний текст (інформаційна частина), ехо-фраза.

Рекламне повідомлення належить до тих видів текстів, що покликані здійснити прямий і безпосередній вплив на реципієнта. Засобом спонукання є дієслова у формі наказового способу: Якщо шлунок атакують мікроби та токсини, отримай потужний засіб – Атоксіл! Будь озброєний! Приймай одразу Атоксіл!.

Дієслова, що показують, як товар здатний вирішити проблеми покупця або ж як покупець здатний вирішити свої проблеми за допомогою рекламованого товару/послуги: Коли чоловік застуджений він як вередливе маля. Дайте йому Вікс Актив сиптомакс плюс, щоб він знову був собою.

Дієслова, що позначають не пов'язані безпосередньо з товаром процеси: Крем-фарба для волосся Wellaton. Будьте неперевершеною! Новий Wellaton з есенцією кокосового горіха.

Помічено, що найчастіше використовують дієслова у формі 2 особи однини наказового способу. Де Соса-Cola, там лід. Де лід, там друзі. Де друзі, там історії. Де історії, там емоції. Де емоції, там Соса-Cola. Де Соса-Cola, там музика. Де музика, там безумства. Де безумства, там ти. Де ти, там Соса-Cola. Де Соса-Cola, там почуття. Спробуй ... Відчуй.

Часто дієслова в наказовому способі стають ядром для створення яскравого образу, метафори:

Лікарський препарат «Клімадинон». Не здавайся в полон рокам!

Засобами непрямого впливу є різноманітні каламбури, метафори, маніпулятивна гра, алюзія тощо. Рекламисти використовують різноманітні тропи, порушення мовної норми, що стає типовим явищем у сучасних рекламних текстах :

Шоколадний батончик Mars. Все буде в шоколаді.

Серед лексичних засобів, які покликані впливати на реципієнта опосередковано, виділяємо також багатозначні слова, синоніми, антоніми. Одним із широко вживаних у рекламі засобів виразності, емоційності, експресії є епітети, за допомогою яких автор прагне виділити якусь провідну, суттєву рису, якість: Life. Життя стає цікавішим.

Для увиразнення тексту реклами використовують також лексеми з різноманітними суфіксами, що передають суб'єктивну оцінку:

Називін. Для носів та носиків.

Серед елементів рекламного тексту найцікавішим з точки зору вербального наповнення є слоган, який повинен акумулювати рекламну ідею, забезпечуючи її запам'ятовування. Дієвим прийомом є вживання полісемічних слів і виразів, які забезпечують заплановану багатозначність, підтекст, викликають бажані асоціації: Райська насолода («Baunty»), Маленький помічник у великих справах («Nokia») тощо.

З усіх існуючих форм передачі імперативності, найбільш виразною і компактною є дієслова наказового способу, які передають рішучість, різкість: Живи з усмішкою («Dirol arctic fresh»), Залишайтеся зібраними («Persen»).

Іноді комунікатор вдається до гіперболізації для підкреслення певних ознак товару: Найхрумкіший смак («Siesta»), Найкраще для чоловіків («Gillette»).

Використання ступенів порівняння загалом універсально увиразнює рекламний текст, хоча здебільшого спричиняє порушення рекламної етики й тавтологічність: Добре, а з ЛЮКС ще краще (чіпси «Люкс»).

Отож, проаналізовані лексичні особливості в рекламних текстах є дієвими засобами впливу на споживача, їхній прагматичний аспект спрямовано на вибір особливих лексичних одиниць і стилістичних прийомів, які прямо чи опосередковано викликають певну реакцію адресата.

(джерело 2)

Отже, проведене на матеріалі мови реклами дослідження дозволяє виділити ряд лексичних особливостей сучасної реклами. Оскільки важливою вимогою, що висувається до рекламної комунікації, є орієнтація на мовну й культурну компетенцію адресата, тому задля уникнення комунікаційної невдачі в рекламних текстах в основному представлений розмовний тип спілкування (від літературно-розмовного до фамільярно-розмовного), орієнтований на недостатньо високу загальну та мовну культуру адресата. Особливою популярністю в мові української реклами користується жаргонна, власне розмовна, просторічна лексика та авторські неологізми, що надають висловлюванню більшої виразності, емоційності, яскравості, незвичності та сприяють кращому запам'ятовуванню рекламованого товару. Однак у погоні за свободою слова, прагненням до самовираження, запереченням загальноприйнятого рекламісти іноді вдаються до використання забороненої та лайливої лексики, порушуючи випрацьовані суспільством правила етики, культури, мовних норм. Українські рекламні тексти насичені великою кількістю молодіжних сленгових одиниць, що засмічує мову, надає їй ефекту комічності та фамільярності.

Використані джерела

1. <http://ddpu-filolvisnyk.com.ua>

2. <http://litmisto.org.ua>
3. Теремко В. С. Реклама і сучасна культура : аспект взаємодії / В. С. Теремко // Супільні науки і сучасність. – 2002. – № 1. – С. 184-191.

Доброва С. В. (Україна)
Науковий керівник ст. викладач Бабай Л. В.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
ім. Петра Василенка*

МОВА ЯК НАЙВАЖЛИВІША ОЗНАКА НАЦІЇ

Українська мова посідає 2 місце у світі по милозвучності. Мені здається, що це дійсно вагомий привід пишатися своєю країною та мовою, на якій ми з вами розмовляємо. Але за статистикою лише 55 відсотків українців розмовляють на рідній мові. З чим це пов'язано?

По-перше, в нас дуже багато іноземців, які приїжджають до нас вчитися. Наприклад, лише в моїй групі навчається близько 10-15 людей з різних країн. Коли ми запитували їх, чому вони приїхали на навчання саме до нас, то вони відповідали, що їм дуже подобається наша країна. Але більшість з них не розуміють української. Їм дійсно важко вивчити нашу рідну мову, тому їх можна зрозуміти.

По-друге, більшість людей вже звикли розмовляти російською. Як на мене, кожен українець повинен вивчати рідну мову, тому що це є ознакою нашої нації. Мені дуже соромно, коли людина не може навіть прочитати якийсь документ або правильно написати заяву.

Для того, щоб спілкуватися, людині потрібна мова. Без мови всі люди так і залишились би безіменними. Ми використовуємо її кожен день, щоб описати якийсь предмет, поділитися інформацією, тому що це також знаряддя соціалізації людини. Крім цього, кожне слово несе в собі емоційний відтінок, і для різних мов і культур будь-яка емоція, яка виражена в слові, буде унікальна, оскільки різний саме спосіб її вираження.

Любов до рідної мови мені привили ще зі школи. В мене була дуже гарна та інтелігентна вчителька, яка володіє українською просто ідеально. Як зараз пам'ятаю, що коли її слухаєш, то ця вимова, тембр голосу закохують в рідну мову ще більше і більше. Мені завжди хотілося так само володіти українською, але я часто допускаю помилки, коли розмовляю.

Чому ж так важливо вивчати рідну мову? Спільна мова є фундаментом, на якому будуються національні особливості. Вона пов'язує людей воедино і символізує все, що близько серцю. Якщо народ забуває рідну мову, то його спільність починає руйнуватися, адже пропадає велика частина того, що об'єднує. У ній сфокусовані традиції і звичаї народу, особливості його світогляду. Велика частина культури народу будується на мові: пісні, вірші, твори.

Коли я годувалася до ЗНО, я прочитала велику кількість літератури. Я і не уявляла собі, що в нас так багато гарних творів, які захоплюють з перших сторінок. До цього мені було не дуже цікаво читати книги українською, але в 11 класі все змінилося. Я почала цікавитися українською літературою та зрозуміла, що в нас дійсно величезна кількість романів, які варто прочитати кожному.

Я вважаю, що потрібно привчати дітей ще змалку до рідної мови: читати їм книжки,

вчити з ними алфавіт, розмовляти. Так їм буде набагато легше вивчити мову та вільно розмовляти на ній.

Поки ми будемо зберігати нашу мову, поки наші діти будуть навчатися їй, вона буде жити. Мова – це дзеркало душі. Вона буде змінюватися, вдосконалюватися, але все одно буде нашою. В ній передається вся самотність народу, тому рідна мова – це предмет для справжньої гордості.

Крім того, мова відображає наше минуле, яке повинен знати кожний. Усі ми в школі вивчаємо історію і мені здається, що дуже соромно не знати як змінювалась наша країна з часом.

Але первісні джерела мови залишаються для нас незбагненою таємницею. Мова формується лише в суспільстві. Можна провести зв'язок між історією мови та історією суспільства, тобто особливості мови відповідні певним етапам історичного розвитку. Кореневі слова мови можуть показати, які предмети були найважливішими для народу в період формування мови. Саме мова виявляє характерні риси життєвого укладу та мислення народу.

Мова розвивається тільки до тих пір, поки вона функціонує як засіб спілкування в середовищі будь-якого суспільства. Тому якщо позбавити її цієї функції, мова перетвориться на «мертву», як, наприклад, латинська.

Історія народів не створює законів розвитку мови, але служить загальним стимулом її розвитку. Зараз відбувається змішання мов, в кожній з'являється безліч запозичених слів.

Я сподіваюся, що наша мова ніколи не стане «мертвою» та з часом будуть розмовляти на рідній мові не 55 відсотків усього народу, а мінімум 90. Тому ми повинні починати з себе: читати книжки українською, навчати наших дітей, більше спілкуватися саме рідною мовою, бо це дуже важливий крок для того, щоб утворити одне ціле, злитися воедино.

Дуплякина Алина Вадимовна (Россия)

**Научный руководитель д.ф.н., профессор кафедры
русского языка и русской литературы Озерова Е.Г.**

Белгородский государственный национальный исследовательский университет

ЭМОЦИОНАЛЬНО-АКСИОЛОГИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ФЛОРИСТИЧЕСКИХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ

Устойчивые словесные комплексы языка эксплицируют отношение субъекта речи к той или иной реалии, служат инструментом её оценки. Фразема, являясь ярким образно-эмоциональным, экспрессивно-оценочным средством русского языка, способствует созданию содержательной, эмоционально-оценочной, выразительной картины мира, своеобразие которой заключается в восприятии чувственно осязаемых, наглядных образов (Алефиренко Н.Ф., Семененко Н.Н., 2009: 46). В качестве основополагающей функции фразем В.Н. Телия выделяет экспрессивную, поскольку главным компонентом фразеологического значения является коннотативная семема, включающая оценочные, образно мотивирующие, эмотивные и стилистические семы. В данной статье предметом исследования являются фитонимические фразеологические единицы, семантика которых содержит эмоционально-ценностный компонент.

Исследование языкового материала позволяет классифицировать единицы языка, представленные различными структурными моделями и содержащие в своем составе компонент-фитоним. Первая группа – фитонимические идиомы, имеющие в своем составе библейские символы: бесплодная смоковница, древо познания, злчное место, дерево познается по плоду, отделять плевелы от пшеницы, терновый венец, употребление которых «обуславливается прежде всего их репрезентативно-прагматической сущностью, ориентированной на выполнение различного рода директивных, воздействующих и экспрессивно-оценочных функций» (Озерова Е.Г., 2014: 31). Так, яркую экспрессивно-оценочную окраску имеет фразеологизм с фитонимным компонентом «роза» – нет розы без шипов, который является библейским символом небесного совершенства и земной страсти, времени и вечности, жизни и смерти. Согласно легенде, роза росла в раю без шипов, но обрела их после грехопадения человека. В толково-фразеологическом словаре М.И. Михельсона значение фраземы определяется следующим образом: нет розы без шипов (иноск.) – ‘нет сладкого в жизни без горечи’. Воплощение данной интерпретации находим в тексте романа Ф.М. Достоевского «Униженные и оскорбленные». Жизненная философия князя Валковского, дворянина по происхождению, не позволяет ему допустить невыгодный союз сына с дочерью управляющего, что подтверждают его слова: «Ну, а что касается до этой девушки, то право, я её уважаю, даже люблю, уверяю вас; капризна она немножко, но ведь «нет розы без шипов», как говорили пятьдесят лет назад и хорошо говорили: шипы колются, но ведь это-то и заманчиво...» (Достоевский Ф.М., 2013: 318). Данная идиома характеризуется когнитивным содержанием рациональной оценки, при котором «мнение субъекта оценки о положительной или отрицательной ценности... основано на знании неписаных, но узуальных норм ценностной картины мира, основанной на обиходно-бытовом образе мира...» (Телия В.Н., 1996: 186).

Вторая группа – фитонимические устойчивые выражения, ставшие частью лексики ограниченного употребления. Так, фитоним «малина», основное значение которого ‘ягодное кустарниковое растение из семейства разноцветных’, в разговорно-фамильярном стиле применяется для выражения эмоционально-оценочного отношения субъекта речи. Он обозначает ‘раздолье, привольное житье’. Например, у А.П. Чехова в рассказе «Беглец»: «У меня, брат, хорошо, разлюли малина» (Чехов А.П., 1985: 216). У И.С. Тургенева в «Нови»: «Голушкин... гаркнул: – Жертвую еще тыщу! – Васька, тащи. – На что Васька вполголоса ответствовал: – Малина» (Тургенев И.С., 1982: 372). В карточном аргю – «в малине», значит, ‘быть (оказаться) в выигрыше’. Например, в речи Ракитина, героя романа Ф.М. Достоевского «Братья Карамазовы»: «Из всего сего действительно может столкновение произойти уголовное. А этого брат твой Иван и ждет, тут он и в малине: и Катерину Ивановну приобретет, по которой сохнет, да и шестьдесят ее тысяч приданого тяпнет. И чем только этот Иван прельстил вас всех, что вы все перед ним благоговееете? А он над вами же смеется: в малине, дескать, сижу и на ваш счет лакомствую» (Достоевский Ф.М., 1976: 89). Кроме того, из социолектов всё чаще проникают в художественный текст фитонимы «липа» (в значении ‘подделка’), «лопух» (‘простак’), «редиска» (‘плохой человек’): «Ндыбакан, не дослушав, решительно забраковал книжку. – Lipa все это! – заявил он. – Чтоб парень с девкой по лесу столь время толклись и все без толку! Тут или парень лопух, или уже девка жох...» (Астафьев В.П., 1968: 154). Оценочная сема выражает значение неодобрительности, стилистическая – разговорность, эмотивная сема эксплицирует эмоции отрицательного отношения адресанта.

Третья группа – фитонимические идиомы с мелиоративным или пейоративным

оттенками семантики. Например, фразема-сравнение с фитонимическим компонентом «тополь» – «строен (стройна) как тополь» – характеризует одного из удалых казаков повести Н.В. Гоголя «Тарас Бульба»: «Как стройный тополь, носился он на буланом коне своем» (Гоголь Н.В., 1966: 84). К этой же группе фитонимических устойчивых сравнений с мелиоративным значением относятся румяный как пион, как маков цвет, крепкий орешек, как огурчик и др. В данном случае фитонимические фразеологические единицы с положительной коннотацией несут экспрессивно-эстетическую информацию.

Пейоративный характер фразеологии представлен в выражениях с фитокомпонентом «дуб» (дуб дубом, дать дуба), «горох» (как об стенку горох, чучело гороховое), «репей» (пристать как репей) и др. Особого внимания заслуживают фитонимические фразеологизмы, исконно имевшие мелиоративное значение, но, подвергшись ироническому переосмыслению, приобрели пейоративную коннотацию. Так, устойчивое словосочетание «злачное место» в православной молитве осмыслялось как место, куда душа человека попадает после смерти и находит там покой и счастье. В словаре библейских фразеологизмов под ред. Л.Г. Кочедыкова находим: «Злачное место – обильное, приятное место, где живут без труда и забот» (Кочедыков Л.Г., 2006: 58). Так, герой И.А. Гончарова Александр Адуев, погружаясь в мечтания, «...опрокидывался на спинку стула и уносился мысленно в место злачно, в место покойно, где нет ни бумаг, ни чернил, ни странных лиц, ни вицмундиров, где царствует спокойствие, нега и прохлада...» (Гончаров И.А., 1978: 92). В языке разночинно-демократической интеллигенции данное словосочетание стало обозначать заведение (корчма, кабак), посетителями которого были неблагополучные люди, предававшиеся там безобразию. Поэтому второе значение фраземы злачное место – 'место пьянства и разврата' – способствует её ироническому восприятию. Именно в такое «место злачное, где поют и танцуют, где люди сами не знают, что делают, но уверены, что веселятся, и этой уверенностью заражают других» отвез герой рассказа А.И. Куприна «Черный туман» своего друга Бориса, приехавшего покорять Петербург (Куприн А.И., 1964: 319).

В состав многих идиоматических сочетаний русского языка входят фитонимические соматизмы, служащие для экспрессивно-эмоционально-оценочной характеристики внешнего облика человека. К таким соматизмам относятся «тыква» («Спустя десять минут в кабинет вплыла экономка Эмма Эдуардовна в сатиновом голубом пеньюаре, дебелая, с важным лицом, расширившимся от лба вниз к щекам, точно уродливая тыква, со всеми своими массивными подбородками и грудями, с маленькими, зоркими, черными, безресничными глазами, с тонкими, злыми, поджатыми губами» (Куприн А.И., 1964: 175), «слива» («И несмотря, что нос Ивана Никифоровича был несколько похож на сливу, однако ж она схватила его за этот нос и водила за собою, как собачку» (Гоголь Н.В., 1966: 227), «лимон» («Рога — это бы еще куда ни шло, а вот лицо у тебя как выжатый лимон стало, а под глазами синяки» (Куприн А.И., 1970: 128).

Таким образом, проведенное исследование показало, что фразеологическая семантика включает семы эмотивности и оценочности, которые способствуют созданию эстетически значимой, выразительной, образной картины мира. Каждый фразеологизм, содержащий маркированные в лингвокультурологическом отношении коннотации, служит идентификатором национального самосознания лингвокультурной общности.

Литература

- Алефиренко, Н.Ф. Фразеология и паремиология / Н.Ф. Алефиренко, Н.Н. Семенов. – М.: Флинта: Наука, 2009. – 344 с.
- Астафьев, В.П. Последний поклон: Повесть / Ил. В. и А. Мотовиловых / В.П. Астафьев. – Пермь: Пермское книжное изд-во, 1968. – 257 с.
- Большой толково-фразеологический словарь Михельсона [Электронный ресурс]: в 3 т.: 216 тысяч русских слов, 44 тысячи иностранных слов / [М. И. Михельсон]. – Электрон. текстовые дан. и прогр. – М.: «Си Этс», 2004. – <http://my-dict.ru/dic/tolkovo-frazeologicheskiy-slovar-mihelzona/961470-net-rozy-bez-shirov> (дата обращения: 02.12.2018).
- Гоголь, Н.В. Собрание сочинений в семи томах / Н.В. Гоголь. – Том 2. – М.: Худ. литература, 1966. – 380 с.
- Гончаров, И.А. Обыкновенная история: Роман в 2 ч. / И.А. Гончаров. – М.: Худож. лит., 1978. – 318 с.
- Достоевский, Ф.М. Полное собрание сочинений: в 30 т. / Ф.М. Достоевский. Том 14. – Л.: Наука, 1976. – 510 с.
- Достоевский, Ф.М. Униженные и оскорбленные: роман / Ф.М. Достоевский. – СПб : Лениздат, – 2013. – 478 с.
- Кочедыков, Л.Г. Краткий словарь библейских фразеологизмов / Л.Г. Кочедыков. – Самара: Бахрах-М, 2006. – 176 с.
- Куприн, А.И. Собрание сочинений в 9 томах / А.И. Куприн. – Том 1. – М.: Худ. литература, 1970. – 512 с.
- Куприн, А.И. Собрание сочинений в 9 томах / А.И. Куприн. – Том 3. – М.: Худ. литература, 1964. – 372 с.
- Куприн, А.И. Собрание сочинений в 9 томах / А.И. Куприн. – Том 6. – М.: Худ. литература, 1964. – 472 с.
- Озерова, Е.Г. Библизмы как стилистические маркеры лирикопрозаического текста / Е.Г. Озерова // Научные ведомости БелГУ. Серия: Гуманитарные науки №20 (191) 2014. – Выпуск 23. – С. 28-34.
- Телия, В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В.Н. Телия. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. – 288 с.
- Тургенев, И.С. Полное собрание сочинений и писем. В 30т. Сочинения. В 12т. Т.9: Сочинения: Повести и рассказы. 1874-1877; Новь. 1876 / И.С. Тургенев. – 2-е изд. испр. и доп. – М.: Наука, 1982. – 574с.
- Чехов, А.П.. Полное собрание сочинений и писем в 30-ти томах. Сочинения / А.П. Чехов. – Том 6. – М.: Наука, 1985. – 528 с.

Жигулина Татьяна Сергеевна (Россия)
Научный руководитель д.ф.н., профессор кафедры
русского языка и русской литературы Озерова Е.Г
Белгородский государственный национальный исследовательский университет

ОБРАЗ НИУ «БЕЛГУ» В ЯЗЫКОВОМ СОЗНАНИИ СТУДЕНТОВ (НА МАТЕРИАЛЕ АССОЦИАТИВНОГО ЭКСПЕРИМЕНТА)

Изучение образов языкового сознания является актуальной проблемой современного языкознания. Значительные разработки темы сознания содержатся в работах отечественных психологов: С.Л. Рубинштейна и А.Н. Леонтьева. В своей работе мы вслед за Ю.Н. Карауловым Сорокиным Ю.С., Тарасовым Е.Ф., Уфимцевой Н.В, Черкасовой Г.А. языковое сознание понимаем как совокупность образов сознания, которые формируются при помощи слов, свободных и устойчивых словосочетаний, предложений, текстов и ассоциативных полей. Авторы проводят обширное исследование ассоциативно-вербальной сети, в ходе которого выявлялись прямые и обратные связи, включающие более миллиона словоупотреблений. Полученные данные – материальный субстрат языковой способности субъекта. По мнению ученых, языковое сознание представляет языковой тезаурус носителя языка, в котором выделяется ядро, заключающее конечное число «знаний-рецептов». Думается, что ядро языкового сознания представляет собой лингвистическую проекцию бытия человека, сохраняющееся на протяжении его жизни, ориентирующее его в окружающей действительности и составляющее основу его языковой картины мира.

В своей работе мы придерживаемся концепции Н.Ф. Алефиренко, который рассматривает языковое сознание как особый когнитивный феномен, некое концептуальное пространство и производную этнокультурного сознания как комплексного результата отражения действительности [1, с.63-66]. Таким образом, по мнению ученого, концепт является следствием языкового сознания.

Образы языкового сознания сочетают как умственные способности, так и чувственные знания, полученные от органов чувств и предметной деятельности. Целью нашего исследования является экспериментальное сопоставление слов-стимулов, являющиеся частью образовательного кластера НИУ «БелГУ». Мы считаем, что языковое сознание студентов различных специальностей и направлений имеет свои особенности, что не может не служить барьером в межкультурном общении. Кроме того, данная работа является попыткой представить не только языковой образ студента НИУ «БелГУ», но и вместе с тем создать образовательный, коммуникативный код университета при помощи нашего исследования.

Нами был проведен ассоциативный эксперимент, в ходе которого студентам гуманитарного, педагогического и технического направлений был предложен ряд слов-стимулов, которые являются неотъемлемой составляющей педагогического концепта. Ассоциативный эксперимент является одним из первых проективных опытов. З. Фрейд и его последователи предполагали, что неконтролируемые ассоциации являются символической или иногда прямой проекцией часто неосознаваемого содержания сознания. Основное преимущество ассоциативного эксперимента – простота его проведения, а также свободная направленность, таким образом, ассоциации, возникающие в связи с определенным стимулом (знаком, предметом, в нашей работе концептом) образуют его семантическое поле, которое

разнообразно у различных носителей языка [4, с.22]. По нашим предположениям, полученные результаты позволят сделать вывод о культурном статусе реципиента, а также сформировать речевой портрет обучающихся, учитывая принадлежность к специальности. По мнению Н.В.Уфимцевой, ассоциативный эксперимент позволяет «судить об особенностях функционирования языкового сознания человека и способах построения речевого высказывания, обычно неосознаваемых носителями языка и не выявляемых другими способами исследования» [5, с. 229], таким образом, в ходе анализа ассоциативных реакций мы можем проанализировать «специфическую внутреннюю структуру, глубинную модель связей и отношений, которая складывается у человека через речь и мышление, лежит в основе «когнитивной организации» его многостороннего опыта...» [3,с. 105].

В нашем эксперименте приняло участие 150 человек. Среди опрошенных – студенты первого курса Юридического института и факультета иностранных языков Педагогического института Белгородского государственного национального исследовательского университета. Каждому участнику эксперимента были предложены одинаковые слова с учетом профессиональной ориентации реципиентов: так, студентам Юридического института представлены следующие стимулы: НИУ «БелГУ», первое сентября, факультет, студент, преподаватель, юрист, профессия, куратор, Родина, честь. В конце эксперимента студентам было предложено составить предложение о НИУ «БелГУ».

Полученные результаты мы объединили в ассоциативное поле, представляющее перечень ассоциатов на слова – стимулы. Ассоциаты реципиентов Юридического института с высоким индексом частотности (таблица 1) составляют ядро концепта НИУ «БелГУ», на периферии находятся менее частотные или же единичные реакции реципиентов:

Таблица 1

Слова-стимулы	Реакции (индекс частотности)
БелГУ	Университет (47), учеба (45), высшее образование (40), друзья (30), Белгород (26), студенты (20)
Первое сентября	День знаний (49), школа (40), осень (31), дник (30), начало учебы (27), форма (20).
Факультет	Юридический (47), группа (22).
Студент	Я (48), друзья (45), молодость (39), сессия (35), общежитие (30),
Преподаватель	Источник знаний (41), наставник, помощник (30), Тонков (16).
Юрист	Закон (44), справедливость (31), профессия (26), адвокат, прокурор (20).
Профессия	Юрист (47), призвание (40), знания (36), пр (20).
Куратор	Поддержка (42), ориентир (23)
Родина	Патриотизм (40), дом (37), гордость (30).
Честь	Достоинство (45), мужество (32), положительное качество (20).

Приведем примеры единичных и менее частотных ассоциаций: Первое сентября – шуршание листьев, шары. Факультет – теория государства и права, Фемида, Конституция. Преподаватель – оратор. Юрист – Миками Теру (персонаж манги и аниме, становится прокурором, обладает обостренным чувством справедливости, проявившимся у него еще в раннем детстве). Профессия – заработок. Честь – молодость, непоколебимость, солидарность, репутация.

Сорок пять процентов студентов Юридического института на стимул преподаватель ответили Тонков, являющийся директором института. Подобные реакции свидетельствуют об эмоционально окрашенном отношении студентов к преподавателю.

Ассоциаты реципиентов факультета иностранных языков Педагогического института с высоким индексом частотности представлены в таблице 2:

Таблица 2

Слова-стимулы	Реакции (индекс частотности)
БелГУ	Университет (44), знания (41), учеба (33)
Первое сентября	Праздник (48), школа (32), осень (31), праздник (30), начало учебы (27), форма (20).
Факультет	ФияПИ (46), друзья (22).
Студент	Сессия (48), знания (45), отличник (39).
Преподаватель	Источник знаний (49), наставник, помощник (35), пары (16).
Учитель	Справедливость (31), профессия (26).
Профессия	Призвание (47), знания (37), выбор (19).
Куратор	Поддержка (48), наставник (29)
Родина	Россия (49), дом (37), мать (10), гордость (5).
Честь	Достоинство (48), мужество (32), положительное качество (20).

Среди единичных реакций честь в понимании студентов Педагогического института воплощается при помощи следующих лексем: рыцарь, слава, характер. Источником единичной реакции «береги смолоду» является пословица.

Таким образом, можно предположить, что в языковом сознании студентов Юридического и Педагогического института существует ярко выраженный образовательный и культурный код, определяющий, с одной стороны, стереотипность их реакций, с другой – оригинальность единичных ассоциаций.

Итак, вызванные реакции участников эксперимента составляют ассоциативную модель восприятия образа НИУ «БелГУ», которая репрезентирует реалии действительности «через призму запечатлённых в памяти вербальных и невербальных образов, эксплицированных ассоциативной памятью» [4, с. 689]. Языковое сознание коммуникантов актуализирует упорядоченные по степени важности реакции и представления об учебном заведении, репрезентирующие целостный многослойный образ университета.

Список литературы

1. Алефиренко, Н.Ф. Методологические основания исследования проблемы вербализации концепта / Н. Ф. Алефиренко // Вестник ВГУ. Серия Гуманитарные науки. – 2004. – № 2. – С. 60-66.
2. Леонтьев, А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М., 1975. – 352 с.
3. Рубинштейн, С.Л. Основы общей психологии. / С.Л. Рубинштейн. СПб., 1998. – 713 с.
4. Озерова, Е. Г. Ассоциативная игра эмотивных концептов в дискурсе поэтической прозы / Е.Г. Озерова // Вестник Башкирского университета. – 2010. – Т. 15, N 3. – С. 689-692.
5. Серкин, В.П. Решение задачи о случайности/неслучайности количества групповых ассоциаций // Психодиагностика. – 2009. - №4. – с. 22-31.
6. Уфимцева, Н. В. Языковое сознание: динамика и вариативность [Электронный ресурс] / Н. В. Уфимцева. – М.: Институт языкознания РАН – 2011. URL: http://iling-ran.ru/library/psylingva/Ufimtseva_Yazykovoe_soznanie.pdf (дата обращения: 10.01.2019).

Жидкова І. С., Хавроня В. В. (Україна)

Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Демченко Н. Д.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

ВПЛИВ БІЛІНГВІЗМУ НА РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ

Статистичні дані свідчать, що 70% населення Землі є білінгвами. Майже половина дітей може вільно спілкуватися двома мовами, і їхня кількість кожні п'ять років зростає на 5%.

Питання двомовності, або білінгвізму, дітей і нині є предметом досліджень багатьох науковців. Зокрема вивчаються етапи розвитку двомовності, їх особливості, а також проблема розвитку інтелекту та психіки дитини під впливом білінгвізму. Існує багато поглядів щодо дитячої двомовності, що зумовлює необхідність вивчення різних аспектів даного явища.

Серед учених, які досліджують особливості дитячої двомовності слід виокремити Узунова С. С., Скуратівську М. О., Клевцову Н. І., Пометун О. І., Долгову К. М., Щуркову Н. Е., Цукермана Г. А. та інших.

Білінгвізм (lat. bi - два, lingua - мова) □ це двомовність, тобто використання людиною чи всім народом двох мов, зазвичай перша мова □ рідна, а друга □ набута. У літературі можна простежити такі визначення поняття «білінгвізм»:

1. Практика змінного користування двома мовами;
2. Володіння двома мовами і вміння за їх допомоги здійснювати успішну комунікацію (навіть за мінімального знання мов);
3. Однаково досконале володіння двома мовами, вміння так само використовувати їх у необхідних умовах спілкування.

Людину, здатну користуватися тільки однією мовною системою, тільки рідною мовою, називають монолінгвом. Людей, які володіють двома мовами, називають білінгвами, людей зі знанням більше, ніж двох мов, □ полілінгвами, а більше, ніж шести мов, □ поліглотиами.

У літературі можна зустріти й таке визначення: білінгвом вважається той, хто може за допомогою другої мови здійснити комунікативний акт і домогтися взаємного розуміння. За таким критерієм білінгвами можна вважати багатьох людей, хоча б на підставі шкільного

вивчення англійської, німецької, французької й інших мов.

За найсуворішим критерієм, білінгвом вважається та людина, яка з однаковою легкістю говорить і мислить як рідною, так і другою мовою. Згідно з цим критерієм, людина, яка в процесі мовлення змушена подумки формувати майбутнє висловлювання рідною мовою (хоча б частково) і потім перекладати іншою мовою, не може вважатися білінгвом.

Однак беззаперечним є той факт, що все більше дітей розмовляють декількома мовами. Для з'ясування переваг і недоліків білінгвальної ситуації розвитку дітей проводяться науково підтверджені дослідження. Майкл Сігал та його колеги з Університету Шеффілда оцінювали здатність дітей розпізнавати порушення базових правил спілкування, таких як: правдивість, інформативність, адекватність ситуації, ясність та ввічливість [3].

В експерименті взяли участь 169 дітей, віком від 3 до 7 років, з двомовних (італійська-німецька й англійська-японська) та одномовних (італійська та японська) сімей. Перед дітьми на екрані з'являлися ляльки; їхній появі передував голос диктора, що з того чи іншого боку екрана вимовляв різні, ненаповнені змістом набори звуків (наприклад, «ка-ла-та-ла», «бо-ро-му-та» тощо). Діти, що з дитинства володіють двома мовами, реагували поглядом і знали наперед, у якому місці екрану з'явиться лялька (хід експерименту фіксували відеокамери), в той час як одномовні малюки не сприймали беззмістовні звукові сигнали: реакція була відсутня [1].

Учені зробили висновок, що білінгвізм надає дітям перевагу в спілкуванні, допомагаючи краще оцінювати комунікативні реакції.

Деякі дослідження показують, що мозок людини, яка володіє двома мовами, більше виявляє свою гнучкість при появі нових, раніше незнайомих стимулів: пошук вирішення проблеми, вибіркове перемикання уваги та інше [1].

Згідно з новими результатами, отриманими дослідниками Вашингтонського університету, основна відмінність між одно- і двомовними людьми проявляється досить рано, у віці до 11 місяців, до того як дитина починає вимовляти перші слова. Такі експерименти підтверджують думку про користь раннього білінгвізму, оскільки залучення більше, ніж однієї мови у спілкування із немовлям позитивно впливає на її інтелектуальний розвиток.

Однак досить обговорюваними в суспільстві є і проблеми раннього білінгвізму, серед яких виділяють такі: змішування мов; засмічення мов/-и (поява акценту/власного діалекту/суржику); помилкове трактування культур; психічні відхилення розвитку тощо.

На думку вченої Марії Хельсберг, можна виділити такі особливості мовленнєвого розвитку дітей у ситуації раннього білінгвізму, як:

- словниковий запас з кожної мови менший, ніж у ровесників-монолінгвів;
- часто виникають труднощі під час засвоєння писемного мовлення другою мовою;
- спостерігаються труднощі в оволодінні граматикую однієї чи обох мов;
- у разі зменшення мовленнєвої практики спостерігається поступове згасання не домінуючої мови;
- спостерігаються зміни настрою, плаксивість, підвищена вередливість у молодших дітей, у дітей старшого віку – нездатність завершити розпочате.

З огляду на такі зауваження можна вдатися до сумнівів щодо користі дитячого білінгвізму, але слід їх ще раз проаналізувати.

По-перше, необхідно зауважити про недоречність негативного впливу білінгвізму на здоров'я дитини. Журналіст Олена Жупанова, досліджуючи тему дитячої двомовності, пише, що ризик появи психічних розладів в старшому віці (наприклад, хвороба Альцгеймера) є значно

нижчим у людей, які володіють двома чи більше мовами. Також, досліджуючи білінгвізм, психологи з'ясували, що люди, які з дитинства добре володіють двома мовами, в літньому віці краще зберігають свої розумові здібності. Це пояснюється тим, що білінгви при розмові постійно переходять з однієї мови на іншу, і тим самим дають поперемінно відпочити мозковим центрам, відповідальним за мислення і мовлення [2].

Крім того, доведено, що двомовність позитивно впливає на розвиток кмітливості, пам'яті, швидкості реакції, математичних навичок та логіки [2].

По-друге, необхідно не допускати змішування мов. До 5-6 років мозок дитини функціонує та розвивається по-особливому. Засвоєння мови – не навчальний процес, що потребує додаткового пояснення чи диференціації; це шлях пізнання навколишнього світу та пристосування до життя у ньому. Коли дитина вивчає дві мови одночасно, вона засвоює їх як рідні.

По-третє, поява специфічного акценту в дитини – особливість, що залежить від її інтелектуальних здібностей. Проте дослідження проведені Террі Яо показують, що діти, які чули другу мову до дванадцяти місяців, згодом не мають акценту, а ті, хто вивчив у 3-5 років, мають зовсім незначний акцент. Отже, для уникнення акценту в дитини та наближення її мовлення до мови оригіналу, варто якомога раніше розпочинати вивчення другої мови.

По-четверте, не спостерігаються труднощі в оволодінні тією чи іншою галуззю мови (граматикою, наприклад), оскільки за результатами досліджень, проведених J. Paradis та F. Genesee у 1996 році, а також J. S. Johnson і E. L. Newport у 1989, уже у віці 3-4 років діти-білінгви чітко розрізняють граматичні структури двох мов, якими вони володіють, і до семи років такі діти можуть інтуїтивно ідентифікувати граматично неправильні речення.

По-п'яте, діти-білінгви належать одразу до двох культур, з якими з дитинства себе ідентифікують. Відповідно вони з легкістю відрізняють різні культури і можуть підсвідомо «перемикаються» на їх сприйняття. Якщо ж ці культури подібні (наприклад, російська та українська), значних ускладнень виникнути не повинно.

Однак слід зауважити, що діти-білінгви починають говорити пізніше за своїх монолінгвальних однолітків. Спочатку в дитини словниковий запас невеликий, хоча вона знає набагато більше слів, однак до певного часу вони зберігаються у пасивному блоці пам'яті. Дитина використовує слова з однієї або іншої мови в залежності від ситуації [2].

Розширення словникового запасу – це одне із завдань батьків, які повинні звернутися до певних методів і вправ, щоб допомогти своїй дитині оволодіти обома мовами на високому рівні. Порадою фахівців, у такому випадку, є повне розділення мов та заборона їхнього змішування.

Таким чином, явище дитячої двомовності є широко розповсюдженим у світі, а тому і активно досліджуваним. Як і будь-яке наукове питання, дитячий білінгвізм має і позитивні, і негативні відгуки в суспільстві. Діти-білінгви краще навчаються у школі і отримують більш якісну освіту, так як підготовка до освоєння нових знань у них більш висока, ніж у монолінгвів. Однак слід пам'ятати, що всі позитивні якості білінгвізму проявляються тільки в тому випадку, якщо використовується правильна методика навчання, що враховує вікові особливості психіки дитини.

Література

1. Діти-білінгви краще володіють важливими навиками спілкування [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті: <http://www.osvita.org.ua/news/49403.html>.

2. Чи відрізняються діти-білінгви від своїх однолітків? Вчимо дитину другої мови [Електронний ресурс] – Режим доступу до статті: <http://i-medic.com.ua/index.php?newsid=6631>.

3. Выготский Л. С. Собрание сочинений в 6 т.: Т. 3: Проблемы развития психики. — 1983; 369 с.

Olha Zhyliakova (Ukraine)

**Language supervisor: Lysenkova T.M., Senior Lecturer
*Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture***

LANGUAGE AS THE BASIC MARKER OF NATIONAL IDENTITY

First, we must determine what is a general human culture. The first definition is a system of restrictions, rules of conduct. The second one is a set of material and spiritual values.

The role of language in shaping the culture of human can be considered on an example from the book "Watching the English". Its author, Kate Fox, describes many criteria by which one can identify a person, and determine his/her belonging to a certain class. According to her, the English society can be characterized by two features. First, it is rigidly structured, and secondly, people deny this fact. And vocabulary and pronunciation are just as important criteria as behavior and beliefs. Professor Higgins's apparent assumptions about where from the audience came to the theater is not such an exaggeration, as it may seem at first. That is, language plays an important role primarily as a marker of belonging to a particular cultural group - as a marker of identity.

Under the conditions of war, the key issue for Ukraine is identity. But it is not the class identity, but the national one. Almost a hundred years ago, the Ukrainians made a fatal mistake: instead of defending the creation of a national state, we instilled disunity, and played into political controversy. Discussing what Ukraine should be like, they forgot that there may not be Ukraine at all. And Ukraine was lost. During all its history Ukraine existed under two conditions: under the condition of war and that of occupation. Therefore, one must understand that the main thing is at last to stop being a Russian colony.

Language reveals not only belonging to a certain class, but also is an integral part of national identity. Ukraine inherited a distorted perception of language, not only due to centuries-old Russification as such, but also, on the whole, because of being within Russian nationalist discourse. In general, two factors that are currently hampering the development and spread of the Ukrainian language can be singled out.

Firstly, the idea that the language should be rigidly standardized, even in common parlance, prevents the use of Ukrainian in everyday life. Such a statement is false because the language is a living organism that is constantly undergoing change and cannot be homogeneous. It is especially true for Ukraine, taking into account our past, geographical location, and the number of ethnic minorities. Ukraine is diverse and multicolored, therefore there cannot be the only correct pronunciation for everybody. To impose the same requirements for speakers, anchorpeople and ordinary citizens is not simply unjustified, but just harmful. Also, there is an opinion that the mixed Russian-Ukrainian dialect falsifies the language. But this thesis is also not convincing, because nothing else can kill the language as quickly as the attitude towards it as a museum exhibit.

Secondly, it is important to note that the Ukrainian language is still not protected by law, and this is only an ideological gap and a sign of unfinished Ukrainian state. After the abolition of the anti-

Ukrainian Kivalov-Kolisnychenko law, a legal vacuum was formed in the country in this aspect. Citizens have lost even that limited tool for protecting the right as to the Ukrainian language that they had before. Conflicts on linguistic grounds can spread to all unregulated spheres that have been enlarged. Therefore, contrary to the widespread belief that language legislation will separate Ukrainians, it should rather resolve a number of problems and settle possible conflicts.

Consequently, the cult of "purity" of the Russian language is due to the historical circumstances: the Russian language is one of the tools of enslavement of other peoples, so it must be strictly regulated, not to allow variations. Like any empire, Russia was supposed to establish domination in its colonies, and in particular its cultural domination as well. Like any colony, Ukraine should not just to be captured, but it should also to be subordinated. This can only be achieved by persuading the Ukrainians that they do not exist. Ukraine does not exist as well. It is impossible to achieve this goal without destroying the foundation of national identification, that is its language.

Закария Тауиль, Ламрини Карим (Марокко)
Научные руководители ст. преподаватели Бессонова Н.Н., Беликова Е.В.
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ГЛАГОЛЬНОЙ СИСТЕМЫ РУССКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО АРАБОГОВОРЯЩИМ СТУДЕНТАМ

Одним из основных принципов обучения иностранному языку является принцип учета родного языка. В случае студентов-выходцев из арабского мира ситуация несколько усложняется тем, что в обиходе население каждой из арабских стран пользуется местным вариантом классического арабского языка. Следовательно, при преподавании русского языка арабоговорящим студентам необходимо учитывать особенности грамматического строя как арабского языка, так и диалектов, носителями которых являются студентами.

Хотелось бы особое внимание уделить сопоставлению глагольных систем арабского и русских языков, т.к. в практике преподавания русского языка как иностранного особое внимание уделяется глаголу, который является одним из важнейших классов слов для многих языков, базой, которая организует языковую деятельность человека. В процессе овладения такой сложной видо-временной системой, как русская, перед носителями арабского языка возникают трудности, обусловленные, прежде всего, отсутствием видов и особенностями употребления глагольных времен в их родном языке.

Арабскому глаголу, как и русскому, свойственны грамматические категории времени, наклонения, залога, лица, числа, рода. Есть атрибутивная форма глагола причастие. В то же время, арабский глагол имеет особенные формы породы и масдары и, в отличие от русского, не имеет категории вида, форм инфинитива и деепричастия. Арабский глагол имеет три числа (единственное, множественное, двойственное), три лица и два рода. В отличие от русского глагола, арабский глагол изменяется и в настоящем, и в прошедшем времени по лицам, во 2-м и в 3-м лице единственного числа и множественного числа по родам, в двойственном числе по родам в 3-м лице. Таким образом, арабский глагол имеет 13 форм в настоящем времени и столько же в прошедшем. В будущем времени глагол спрягается, как в настоящем, но перед глагольной формой ставится частица, выражающая значение будущего времени.

Поскольку в русском языке формы времени тесно связаны с категорией вида, во время

работы над видо-временной системой русского глагола в арабоязычной аудитории необходимо учитывать отсутствие видов глагола в арабском языке и особенности употребления временных форм.

Трудности возникают в таких случаях. В арабском языке действие, происходящее одновременно с другим действием в прошлом, выражается глаголом в форме настоящего времени. Отсюда ошибки: «Студент писал в тетради и думает о дома», «Я не сделал домашнее задание, потому что мой сосед мешает мне заниматься». Преподаватель должен объяснить студентам, что, в отличие от арабского языка, в русском языке для обозначения двух действий, происходящих одновременно, используется одна временная форма глагола.

В арабском языке форма настоящего времени может присоединяться к глаголу в форме прошедшего времени и иметь обстоятельственное значение цели. Отсюда ошибки наподобие «После школы я поехал учусь в Украине». Следует разъяснить студентам, что в такой конструкции после глагола в форме прошедшего времени необходим инфинитив глагола.

В арабском языке глагол в форме настоящего времени употребляется в некоторых конструкциях, в аналогах которых в русском языке используется инфинитив, например, после глаголов со значением начала или продолжения действия, соответствующих русским глаголам начать, продолжать. Отсюда ошибки в языке студентов: «Я отдохнул и начал занимаюсь», «Я буду продолжать учусь в университете». Кроме того, после арабских глаголов со значением желания, возможности, стремления, соответствующих русским хотеть, мочь, любить, а также после модальных слов, соответствующих русским нужно, необходимо, можно, нельзя, должен, в арабском языке употребляется глагол в форме сослагательного наклонения, которое образуется от формы настоящего времени. Отсюда ошибки в языке студентов: «Я люблю гуляю в парке», «Можно я беру ручку?», «Если человек хочет получает письма, он должен пишет их».

Различия в функционировании глагольных систем русского и арабских языков приводят к ошибкам арабоязычных студентов, изучающих русский язык. Зачастую на начальном этапе обучения студенты строят русские фразы, используя грамматические модели родного языка. Поэтому на каждом практическом занятии необходима постоянная и тщательная работа над значениями вида и времени русского глагола.

Захи Аюб (Марокко)

Научный руководитель ст. преподаватель Доценко Т.Г.

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

СОВРЕМЕННАЯ ГОРОДСКАЯ АРХИТЕКТУРА МАРОККО: ТРАДИЦИИ И НОВАЦИИ

История городской архитектуры Марокко насчитывает не менее 1000 лет. Старые традиционные города Марокко сохранили до наших дней многие величественные образцы классического арабо-берберского зодчества: мечети, крепостные сооружения, дворцы, общественные здания, медресе, бани, акведуки, фонтаны. В сравнении с архитектурой арабских стран марокканская архитектура выделяется пышностью и вниманием к деталям. Долгие прочные связи Марокко с Испанией, именно с Андалузией, утвердили здесь также стиль арабской Испании, который ещё называют мавританским. Он характерен для построек исторической части столицы – Рабата: арки, мозаики, белые с голубым дома. Вместе с тем

большинство исторических городов Марокко отличаются от столицы: обычные жилые кварталы старинных марокканских городов (Феса, Марракеша и др.) выглядят не так празднично. Иногда трудно представить, что за мрачными стенами может быть обнаружено нечто достойное внимания. Но, войдя в неприметную дверь, оказываешься чуть ли не во дворце. Двери всех комнат такого городского марокканского дома выходят в риад – внутренний дворик. Летом в риаде всегда прохладно, поэтому здесь проходила жизнь всей семьи. Слово «риад» произошло от двух арабских слов, обозначающих дом и сад. Поэтому точнее будет рассматривать риад не только как дворик, а как традиционный марокканский тип жилища арабской медины (города), который, будучи снаружи полностью скрытым высочайшим забором, внутри представляет собой прекрасный дом арабо-мусульманской архитектуры с двориком, фонтаном и прекрасным садом вокруг.

На сегодняшний день, благодаря широкой программе туризма и сохранения культурных памятников, риады в Марокко получили право на вторую жизнь. Большинство из них были реставрированы и приспособлены под гостиницы и рестораны, некоторые превратились в комфортабельные «дачи» для европейской и местной элиты. Риады, даже при всех недочётах «бетонно-железной» реставрации, сохраняют очарование Востока, являясь визитной карточкой в сказку «тысяча и одной ночи». В эту сказку Марокко приглашает туристов, которым предлагаются прекрасные отели в стиле риада, или отреставрированные, или новые. Национальный колорит гостиниц, предлагаемых в городах Агадире, Эс-Сувейре, Эль-Джадиде, Марракеше, Фесе, Рабате, Касабланке и др., виден во всём: в искусственных островках с пальмами, в элегантных расписных беседках, мостках, живописном убранстве номеров, оформленных в спокойных тёплых тонах, в них присутствуют резная деревянная мебель, бронзовые лампы, вазы с оригинальным орнаментом, яркие полотна. Особую элегантность отелям придаёт именно сочетание прошлого и современного: традиционный марокканский стиль удачно дополнен современной стилистикой.

Но не только туристы Марокко могут жить в таких замечательных зданиях. В последние десятилетия, с одной стороны, состоятельное население предпочитает фешенебельные новостройки, но, с другой, появляются многие люди (и таких всё больше), которые, если позволяют средства, предпочитают жить в старых традиционных домах, потому что они как нельзя лучше подходят для африканского климата. При этом, конечно, эти дома приспособляются к современному образу жизни. Сейчас в богатых домах над риадом (внутренним двориком) обычно делают прозрачную крышу и превращают его в просторную гостиную. Здесь обычно есть фонтан, помогающий спастись от летнего зноя. Такой дом делается из простой глины, которая плохо проводит тепло, потому в глинобитном доме летом прохладно, а зимой тепло. И глина эта буквально лежит под ногами марокканцев.

К сожалению, искусство возведения глинобитных зданий 30-40 лет назад было утрачено. Новые дома повсеместно строят из железобетона – он гораздо технологичнее глины. Архитекторы стремятся к новизне, хотят использовать возможности современных материалов. Но появились архитекторы, которые начали возрождать искусство глинобитного строительства, при этом совершенствуя старинные технологии – добавляя в глину цемент, дерево, железобетон. И такие технологии становятся всё более популярными в Марокко. Так сейчас строят типовые школы для горной деревни, целые посёлки с единой планировкой (например, посёлок возле Марракеша, представляющий собой небольшие жилые дома, окруженные зеленью: садами, огородами, пальмовыми рощами); выполняются и частные заказы

состоятельных людей – дома с обязательным внутренним двориком с пальмами, апельсиновыми деревьями и цветами. Люди хотят жить среди природы, в домах из натуральных материалов.

Если говорить о частных зданиях, спроектированных современными марокканскими архитекторами, то среди них выделяются виллы в стиле арт-деко (популярном в 20-х гг. XX века в крупнейшем городе страны – Касабланке) с элементами местной марокканской архитектуры. Несмотря на такое смешение, дома получились гармоничными и современными. Они похожи на западные резиденции с элементами африканской культуры.

Ярким примером сочетания нового и традиционного в архитектурном облике целого города представляет собой, конечно же, Касабланка. Этот мегаполис, как никакой другой в Марокко, является городом авангарда и современных технологий, но в нём замечательно соседствуют прогресс и классика. По архитектуре Касабланка похожа на южноевропейские города. В ней есть старая часть (медина), где царит атмосфера настоящего восточного города, и новая медина, в которой выделяется такой архитектурный памятник нового времени, как церковь Нотр Дам де Лурд – невероятное сооружение из бетона и стекла с цветными витражами. В этом городе находится огромный международный аэропорт имени короля Мохаммеда V, ультрасовременная посадочная полоса которого является памятником современной архитектуры. (К слову сказать, современнейшие архитектурные сооружения, возведённые с использованием новейших технологий, есть и в других городах Марокко, например, красивейший аэропорт Менара в древнем Марракеше и др.). Новым словом в архитектуре Марокко является также разработка так называемых зелёных технологий, примером чему служит проект футбольного стадиона-оазиса в Касабланке. Внутри его помещений будет разбит сад, создающий благоприятный климат и использующийся для охлаждения коробки стадиона.

Но самой главной достопримечательностью Касабланки (со многих точек зрения, в том числе с точки зрения сочетания нового и традиционного в архитектуре) является мечеть Хассана II (1980 – 1993 гг.). В её облике воплотились черты лучших построек средневековой арабо-испанской архитектуры. Мечеть была задумана как памятник единству страны, сплочённости и творческому гению марокканского народа. Проект мечети Хассана II создал французский архитектор Мишель Пинсо, но возводили её умы и руки многих марокканских специалистов – двух с половиной тысяч лучших каменщиков, мозаистов, резчиков по камню и дереву; ежедневно на сооружении храма работало 35 тысяч человек. Эта мечеть – настоящий шедевр современного марокканского искусства. При этом традиции здесь живо перекликаются с современными технологическими трендами: так, по ночам на вершине минарета (высота его 200 м, он самый высокий в мире) появляется луч лазера, указывающий направление на Мекку. Это огромное сооружение возведено на выступающей в море платформе, и через стеклянный пол мечети можно видеть морские волны. Все традиционные способы декора: цветной мрамор, полированный камень, мозаика, тончайшая каллиграфическая вязь арабских надписей, резьба, орнаментальные росписи – нашли здесь наиболее полное выражение на языке современного искусства. Мечеть Хассана II стала символом Касабланки и предметом особой гордости всех марокканцев.

Определив среди своих основных приоритетов развития защиту культурного разнообразия, сохранения, а также преумножения культурного наследия, Марокко обеспечивает

себе имидж бесконечно привлекательной страны, при этом во многом с точки зрения своего архитектурного облика, в котором замечательно гармонично переплетается традиционное и новое.

Захур Амина (Марокко)

**Научный руководитель ст. преподаватель Скрипник Л.В.
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры**

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ НА КОММУНИКАТИВНУЮ КУЛЬТУРУ СОВРЕМЕННЫХ СТУДЕНТОВ

Современное общество невозможно представить без телевизоров, компьютеров, сотовых телефонов и других технических средств. Всё больше и больше времени проводит современный человек за компьютером, который вошёл во все сферы его жизни и иногда мешает течению нормальной жизни молодого человека.

Я понимаю, что эта проблема не новая, и я не знаю, как её решить. Но, может быть, если каждый молодой человек задумается и сделает хоть один шаг, мы вместе найдём и решение.

Не будет новостью, если скажу, что социальные сети играют большую роль в нашей жизни. Каждый день миллионы людей общаются, договариваются о встрече, ищут информацию именно в социальных сетях. И самыми активными пользователями является молодёжь.

Мои друзья мало гуляют на улице, редко ходят в места отдыха и в гости к друзьям, заменив всё это на виртуальную «жизнь» внутри социальных сетей. Фото делают не для сохранения приятного момента в жизни, а, чтобы выложить эти фотографии в социальную сеть и увидеть под ними несколько положительных комментариев и получить очередную порцию «лайков». Этот список можно продолжать, но проблема понятна. Нельзя заменять «живое» общение на виртуальное, мы теряем контроль над своей настоящей жизнью и преувеличиваем виртуальные ценности.

Сейчас появились новые способы коммуникации, новые социальные сети, которые имеют неоднозначное влияние на наше развитие личности.

Ведь много молодых людей каждый день посещают соцсети и находятся там более 6 часов.

Хотя у многих моих друзей социальные сети позитивно влияют на общение с людьми в реальности, помогают в организации отдыха, потому что появляется больше возможностей для общения на расстоянии, обмена мультимедийной информацией. Вы же не будете спорить, что главной причиной использования социальных сетей в нашей среде является общение.

И действительно, коммуникация в социальных сетях – это высокий комфорт в общении с родными, друзьями, независимо от того, в какой точке земного шара они находятся.

Язык социальных сетей – это быстрое общение, что очень удобно в наше время. Если есть аккаунт в социальной сети, человек всегда знает, что происходит с его друзьями, он может зайти на страничку

любого человека, посмотреть фотографии, прокомментировать новости или пообщаться.

Мы можем быстро выразить мысль. Обычно переписка идёт сразу с несколькими людьми, и поэтому здесь скорость тоже важна. Такой язык делает общение простым, понятным и весёлым. Это даёт возможность свободно общаться на любые темы. Многие перестают

чувствовать одиночество и не остаются со своими проблемами один на один. В наше время — это очень важно.

Мы можем общаться в любое время суток, прочитать сообщение и ответить на него, когда у нас есть время. Можно заниматься самообразованием, ведь в соцсетях много обучающих и развивающих групп. Я начала изучать русский язык ещё до приезда в Украину. И помогли мне в этом группы в социальных сетях.

Но, правда и в том, что общение в социальных сетях занимает много времени. Интернет-общение часто содержит много некультурных фраз и, конечно же, вытесняет реальное общение. Мимику, эмоции, интонации, жесты заменяют значки и смайлики. Многие, общаясь в Интернете, приукрашивают свои качества, способности и внешность, создают идеальный образ. Конечно, сбросить маску и стать обычным человеком уже не интересно. Для неуверенных в себе людей соцсети становятся заменой настоящей жизни. И это серьёзная психологическая проблема.

Социальные сети могут нанести определённый вред и здоровью: гиподинамия, снижение зрения – из-за многочасового сидения за компьютером.

Во время живого общения с человеком нельзя поставить «смайл». Из-за понятий «добавить в друзья», «удалить из друзей», многие думают, что в реальной жизни так же просто строятся отношения, а это не так. Добавь на страницу свечу памяти по погибшим, «лайк» вместо слов благодарности или поддержки... Вместо реальной помощи людям, таких нужных слов друга в определённой ситуации - человеку в сети кажется, что он, добавив картинку, сделал дело.

Ещё я уверена в том, что соцсети обладают большим риском возникновения зависимости. Человек, попавший в такую зависимость, становится менее активным, нет желания учиться, заниматься спортом, жить реальной жизнью молодых людей. У многих отсутствие доступа в Интернет может вызвать настоящую психическую проблему.

Кроме того, социальные сети — поле деятельности для мошенников и недоброжелателей. Большое количество фотографий, данных о себе может обернуться против нас.

Нам, иностранным студентам, ещё труднее без социальных сетей. Мы ещё не очень хорошо знаем язык вашей страны, он очень трудный. И многие опускают руки, общаются только со своими родными и земляками. Это легче, чем учить трудные падежи или историю архитектуры на русском языке. Но те, кто приехал в Украину учиться, используют Интернет, как ещё одного учителя. Я познакомилась с украинскими студентами и очень хочу правильно общаться с ними. Хочу хорошо выучить язык, который поможет мне стать хорошим специалистом.

Социальные сети не несут в себе вреда, если пользоваться ими в меру.

Я уверена, что активное общение в социальных сетях является лишь дополнением к живому общению. Нужно уметь брать от социальных сетей только хорошее и отсеивать плохое...

Литература

1. Виноградова Н. В. Компьютерный сленг и литературный язык: проблемы конкуренции // Исследования по славянским языкам. Корейская ассоциация славистов. М., 2006
2. Войскунский А. Е. Развитие речевого общения как результат применения Интернета М.: 1997

3. Ермакова О. И. Особенности компьютерного жаргона как специфической подсистемы русского языка, 2001

4. Иванов Л.Ю. Воздействие новых информационных технологий на русский язык: системно-языковая и культурно-речевая проблематика // Словарь и культура русской речи. К 100-летию со дня рождения С.И. Ожегова. М. 2001

5. Онлайн-словарь компьютерного сленга// <http://slovari.net/contents.php?sl=ej>

Зоря Вікторія Романівна (Україна)

Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Мілєва І. В.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ РЕКЛАМИ

Актуальність дослідження полягає в тому, що сучасна реклама має надзвичайно велике значення в житті суспільства, оскільки з її допомогою вирішується низка економічних та суспільних завдань. Якість лексичного шару в рекламі впливає на підсвідомість людини, тому може впливати й на ступінь ефективності, а також частково може формувати мовне середовище сучасного українця [3].

Проблемам культури мови, лексичним особливостям і стилістичній вправності в засобах масової інформації приділяли увагу такі науковці, як О. Сербський, О. Пономарьов, А. Токарська, А. Капелюшний, М. Пилинський, І. Соколова, І. Анніна, А. Марахова та ін.

Метою роботи є з'ясувати загальні лексичні особливості сучасної реклами, простежити мовностилістичні особливості рекламних текстів у контексті специфіки цільової аудиторії та функційного призначення.

У процесі дослідження рекламних текстів мовознавець Т. Гарлицька у науковій праці «Лексика рекламних текстів як вияв лінгвокультурної свідомості містян» щодо лексичного оздоблення українських рекламних текстів зазначає: через те, що найбільш чутливою до рекламного впливу є молодь, рекламісти вдаються до молодіжного сленгу або до створення неологізмів і нових конструкцій за їхніми зразками, щоб спілкуватися з цільовою аудиторією «однією мовою», наприклад: «Працюй хардово – відпочивай драйвово» (кава Jacobs). Також у дослідженні зазначено: «Дедалі більше простору в структурі рекламного спілкування українською, російською та англійською мовами посідають також власне розмовні та просторічні лексеми. Розмовні слова характеризують явища побуту та надають мовленню невимушеності, а просторічні одиниці, що властиві нелітературному міському розмовному мовленню завдяки своїй експресивності, слугують для пошквалювання тексту та встановлення контакту із середньо-статистичним споживачем». Для прикладу наводиться реклама сирку «Комо»: «Створи свій бутер». Авторка праці відокремлює також використання слів-табу або лайливої лексики («Колешься? Лох!!!» – укр. соціальна реклама) та впровадження авторських неологізмів («Безкомпромісний мама-контроль» – фірма «Наша ряба») [2].

Щодо вживання різних видів слів, то рекламні тексти спрямовані на здійснення прямого та безпосереднього впливу на реципієнта. Тому в рекламних повідомленнях поширене вживання спонукальних дієслів у формі наказового способу: «Якщо шлунок атакують мікроби та токсини, отримай потужний засіб – «Атоксіл»! Будь озброєний! Приймай одразу «Атоксіл»!».

Також часто вживають дієслова, які наголошують на вирішенні проблеми за допомогою певного товару або послуги: «Коли чоловік застуджений, він як вередливе маля. Дайте йому «Вікс Актив сиптомакс плюс», щоб він знову був собою».

Поширені дієслова, які зображують процеси, що безпосередньо не зв'язані з товаром: «Крем-фарба для волосся Wellaton. Будьте неперевершеною! Новий Wellaton з есенцією кокосового горіха».

Аналіз текстів рекламного характеру свідчить, що найчастіше використовують дієслова у формі 2 особи однини наказового способу: «Де Соса-Кола, там лід. Де лід, там друзі. Де друзі, там історії. Де історії, там емоції. Де емоції, там Соса-Кола. Де Соса-Кола, там музика. Де музика, там безумства. Де безумства, там ти. Де ти, там Соса-Кола. Де Соса-Кола, там почуття. Спробуй ... Відчуй».

Для створення метафори часто використовують дієслова в наказовому способі: «Лікарський препарат «Клімадинон». Не здавайся в полон рокам!»

Впливають на підсвідомість споживача різні тропи: метафора, каламбур, алюзія тощо. Рекламисти використовують різноманітні засоби для привернення уваги, зокрема й порушення мовної норми, що стає типовим явищем у сучасних рекламних текстах: «Шоколадний батончик Mars. Усе буде в шоколаді» .

Для увиразнення тексту реклами використовують також і лексеми із суфіксами, що передають суб'єктивну оцінку: «Називін. Для носів та носиків».

Серед елементів рекламного тексту найцікавішим з погляду вербального наповнення є слоган, який повинен акумулювати рекламну ідею, забезпечуючи її запам'ятовування. Дієвим прийомом є вживання полісемічних слів і висловів, які забезпечують заплановану багатозначність, підтекст, викликають бажані асоціації: «Райська насолода» («Baunty»).

«Ефективний слоган обов'язково містить засоби вираження особистісного начала» і на лексичному, і на граматичному рівнях, – зауважує А. Кривоносов. Учений виділяє головну вимогу для створення слогану, який викликає прямі асоціації з товаром у підсвідомості споживача – прості речення, не ускладнені в синтаксичній конструкції [4].

Також для виразності художньої форми слогану рекламодавці вдаються до використання риторичних характеристик: а саме стилістичних, ритмічних та фонетичних повторів, контрастності, мовної гри й ефекту прихованого діалогу.

Щодо художніх прийомів слоганістики, то для кращою запам'ятовування споживачем поширене використання алітерації («Зубна щітка Aquafresh: чистить з блиском, діє з головою»), ритму («Nescafe Classic. Глибокий свіжий смак. Відмінний смак! Відмінний початок!»), каламбуру («Чистота – чисто Tide»), паралелізму та антитези («Є речі, які не можна купити. Для всього іншого є Mastercard») та ін.

З усіх наявних форм передачі імперативності найбільш виразною й компактною є дієслова наказового способу, які передають рішучість, різкість: «Живи з усмішкою» («Dírol arctic fresh»), «Залишайтеся зібраними» («Persen»).

Іноді вдаються й до гіперболізації для підкреслення певних ознак товару: «Найхрумкіший смак» («Siesta»), «Найкраще для чоловіків» («Gillette»).

Використання ступенів порівняння загалом універсально увиразнює рекламний текст, хоча спричинює й порушення рекламної етики: «Добре, а з «ЛЮКС» ще краще» (чіпси «Люкс») [1].

Отже, проаналізовані лексичні особливості в рекламних текстах вживаються з метою привернути увагу споживача, тому специфічність лексичних прийомів зумовлена саме цільовою аудиторією: їхньою мовною особливістю та реакцією – прямою чи опосередкованою, на яку розраховує рекламодавець.

Література

1. Алексеев В.С. Лексичні особливості рекламних текстів // Алексеев В.С., Ковальчук М.С. / Дослідження з лексикології і граматики української мови. – 2015. – Вип. 16.
2. Гарлицька Т.С. Лексика рекламних текстів як вияв лінгвокультурної свідомості містян. – Режим доступу : http://ddpu-filolvisnyk.com.ua/uploads/arkhiv-pomerov/2016/NV_2016_5-1/18.pdf
3. Теремко В.С., Реклама і сучасна культура: аспект взаємодії / В.С.Теремко // Суспільні науки і сучасність. – 2002. – №1. – С. 184 – 191.
4. Форма і зміст рекламного слогана. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.ua-referat.com/>

Ібрагімова У. А. (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Демченко Н. Д.
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради**

МОВА – ЖИВА СХОВАНКА ЛЮДСЬКОГО ДУХУ

Рідна мова – основа формування унікальної культури кожного народу. Вона забезпечує тісний зв'язок представників однієї нації. У рідному слові, на думку мовознавця І. Бабія, живе минуле, теперішнє і майбутнє.

Культура – найважливіший чинник формування людини розумної, людини морально-духовної. А рідна мова – це мова культури, в контексті якої виховується людина. Чеський мовознавець І. Морван стверджував, що «рідна мова – єдина Батьківщина, яка завжди залишається і відроджується в людині, куди б її не закинула доля». У наш час, коли полікультурність стає основним принципом розвитку людства, коли міграційні процеси стали актуальними й незворотними, коли суспільство стало інформаційним, чистим острівцем для спочинку від шаленого ритму є рідне слово, таке милозвучне серед тисяч загальноживаних, але «чужих» слів. Наші заробітчани, вивчивши мову народу тієї країни, куди закинула доля, із земляками спілкуються лише рідною, бо вона є тією генною ниточкою, яка пов'язує з рідним краєм, з нацією, з культурою, носіями якої вони є. Мова – це не лише сукупність правил, а культура співжиття в суспільстві, картина світобачення, засіб формування й самовираження кожної особистості», – стверджують сучасні лінгвістичні Н. Непийвода та В. Чурін.

Мова – це спосіб повсякденного життя, це і суспільне явище, без якого неможливе існування людства. Вона формує людську думку. «Мова здійснює вплив на людину, людина – на культуру. Але є й зворотній вплив на внутрішній світ людини, тому добір слів та правильне їх використання є важливим етапом у формуванні особистості [с. 44, 1], її культури.

Кожен індивід має власний внутрішній світ, а розкрити його може тільки мова. Для того, щоб виразити свої емоції та почуття, на думку В. Сухомлинського, треба, щоб мова була не завченими звуками, а живим вираженням самої себе; тими словами, які змусять людину

глибоко переживати і виробити своє ставлення до того, про що дізнається, чує, мислить. І коли слова западають глибоко в душу, там живуть, а через деякий час – дні, роки – знаходять своє місце в житті особистості.

«Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова, ота жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподівання, розум, досвід, почування» - писав Панас Мирний.

Роздумуючи про культуру з погляду цивілізації, то вона є вираженням індивідуального початку кожного соціуму. Історичні етносоціальні культури є відображення і вираження в нормах поведінки, у правилах життя і діяльності, у традиціях і звичках не спільного в різних народів, а того, що специфічно для їх етносоціальної індивідуальності, їхньої історичної долі, індивідуальних і неповторних обставин їх минулого і сьогоденного буття, географічного місця розташування, їхніх контактів з іншими народами, релігії і мови. Культура відбиває, передає і зберігає індивідуальний початок у рамках кожної даної спільності, тоді як цивілізація – забезпечує стабільну нормативну взаємодію культур.

Якщо будь-який технічний вияв, винахід можна повторити в певний час і в певній точці планети, то культурне надбання, мову чи пісню, повторити неможливо, адже самотність одна, менталітет лише тут, в цей час, за цих обставин. Дуже прикро, що культурні цінності й надбання часто зникають разом з їх носіями.

Є пласт культурних цінностей, які живуть емоціями й не втрачають своєї значущості. Про пісню як «одне з найцінніших наших національних надбань і одне з предметів оправданої нашої гордості», говорив І. Я. Франко. Важливим чинником етнорегіональної ідентифікації українця, поряд з мовою, є пісня. Традиційна культура, народна пісня зокрема, має великий вплив на загальну культуру людини й сьогодні, бо вона є її незамінною складовою. До речі, козацькі пісні, за рішенням ЮНЕСКО, внесено до списку нематеріальної культурної спадщини. Цей факт ще раз підтверджує важливість народної пісні для сучасного інформаційного суспільства, саме для становлення культурного, духовного розвитку. Козацькі пісні – це спадок прадідів, відголосок козацької доби з непохитністю життєвих і християнських ідеалів. Ці ідеали – ще одна складова загальної культури особистості.

Повертаючись до потенціалу рідного слова, доречно згадати слова О. Гончара, який закликав повернути мові народну силу і красу: «Мова – це не просто знаряддя спілкування, це щось значно вагомніше. Мова – це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання століть, мова – це ще й музика, мелодика, барви буття, сучасна художня інтелектуальна й мислительська діяльність народу».

Проте є декілька прикростей, які суперечать формуванню культури людини засобами мови. По-перше, це небажання користуватися безцінним скарбом, тобто спілкуватися українською. «Ми глибоко хвора нація, і найперше хвора тому, що не говоримо рідною мовою» - говорила Катерина Мотрич. По-друге, за словами Ліни Костенко, «Нації вмирають не від інфаркту. Спочатку їм відбирає мову».

Маємо надію, що зі змінами в суспільно-політичному житті прийдуть і зміни щодо культурного розвитку особистості. Мова по праву стане одним з основних чинників загальної культури народу і кожного індивіда зокрема. Бо «... судити Україну рідне слово буде!..», застерігав П. Куліш.

Отже, шануючи рідну мову, кожна людина шанує, перш за все, себе.

Література

1. Мова як засіб формування культури особистості: функціональний аспект. Капітан Н. О., викладач кафедри українознавства, Львівський держаний університет безпеки життєдіяльності, Збірник наукових праць. <http://ps.stateuniversity.ks.ua/>
2. Культура і цивілізація. <http://kimo.univ.kiev.ua/Phil/62.htm>
3. Гавриленко Л. А. Джерело: Посібник з українського народознавства. – Запоріжжя: Просвіта, 2003. – 176
4. Гавриленко Л. А. Криниця: Посібник з українського народознавства (2-ий рік вивчення). – Запоріжжя: Просвіта, 2003 – 160 с.

Козырь Станислав Алексеевич (Украина)

Научный руководитель ст. преподаватель Дытюк С.А.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

РЕЧЕВАЯ АГРЕССИЯ В СОВРЕМЕННОМ ВУЗЕ

Речевая агрессия в любом учебном заведении – явление в настоящее время распространенное и привычное. Она препятствует реализации основных задач эффективного речевого общения: затрудняет полноценный обмен информацией, тормозит восприятие и понимание собеседниками друг друга, делает невозможной выработку общей стратегии взаимодействия. Формирование навыков эффективной речевой коммуникации, не допускающей грубости, бестактности и обучение умению предотвращать проявления агрессии в речи молодежи – одна из первостепенных задач всех субъектов учебно-воспитательного процесса.

Целью нашей работы является изучение особенностей речевой коммуникации между различными субъектами в высшей школе, выявление условий возникновения и форм проявления речевой агрессии.

Термины «речевая агрессия», «вербальная агрессия» (лат. *investiva (oratio)* – бранная речь) широко используется в научной литературе и обозначает обидное общение; словесное выражение негативных эмоций, чувств или намерений в оскорбительной, грубой, неприемлемой в данной речевой ситуации форме.

Сегодня как никогда остро стоит проблема речевой агрессии в высшей школе. И касается это не только студентов, но и преподавателей. В самом общем виде речевую агрессию можно определить как грубое, оскорбительное, обидное общение; словесное выражение негативных эмоций, чувств или намерений в неприемлемой для данной речевой ситуации форме: оскорбление, угроза, грубое требование, отказ, обвинение, насмешка.

Агрессивное отношение к действительности формирует агрессивную социальную среду, агрессивную логосферу, которая формирует социум, активно взаимодействуя на него. Многочисленные исследования свидетельствуют о том, что современный человек оценивает вербальную агрессию как менее опасную, чем агрессию физическую. Однако нельзя согласиться с тем, что речевая агрессия не несет реальной угрозы. Во-первых, грубое слово может причинить моральные страдания, а во-вторых, речевая агрессия часто является первым шагом на пути к агрессии физической, и этот факт нужно учитывать. Лояльно оценивая речевую агрессию («Так говорят сейчас все»), мы должны отдавать себе отчет в том, что

именно эта лояльность не дает нам возможности изменить нашу речь и общение в целом.

Исследователи вербальной агрессии отмечают тот факт, что она стала особенно актуальной в последнее время, когда в речи даже образованных людей стали нередки «сквернословие, срамословие, высказывание с установкой на прямое оскорбление адресата с нарочитым употреблением бранной лексики (инвективный стиль речевого взаимодействия)». В условиях общего культурного неблагополучия, обусловленного длительными социальными катаклизмами, и, как следствие, снизившейся планкой требовательности к устной и письменной речи, стали утрачиваться традиционные механизмы сдерживания агрессии: цензура, самоцензура, общественное мнение и т.д.

Словесная агрессия возникает под влиянием различных побуждений и приобретает разные способы выражения.

С одной стороны, вербальная агрессия служит выражением отрицательных эмоций и чувств к которым можно отнести злости, раздражение, обиду, недовольство, отвращение, презрение и т.д.

Такая агрессия возникает чаще всего как ответная реакция на внешний раздражитель. Например, студенту соседи по комнате в общежитии грубо отказали в какой-либо просьбе; возразили в споре, перейдя на личности, - ответом на этот психологический дискомфорт часто может быть брань, ругань, словесные нападки на собеседника, основной функцией которых являются психологическая разрядка, снятие нервного напряжения, избавление от негативных эмоций.

С другой стороны, речевая агрессия может возникать и как особое намерение – целенаправленное желание говорящего нанести коммуникативный урон адресату (унизить, оскорбить, высмеять и т.д.) или реализовать таким «запрещенным» способом какие-то свои потребности (самоутверждения, самозащиты, самореализации и др.). Причем такая агрессия может быть выражена как эксплицитно, так и имплицитно (например: Как вы смеете вламываться в аудиторию посреди лекции!; Ну конечно, он же у нас маленький, не может вовремя встать, чтобы не опоздать на занятия!).

Условиями проявления речевой агрессии в конкретной речевой ситуации являются, прежде всего, следующее:

- отрицательное коммуникативное намерение говорящего (например, унизить адресата, выразить негативные чувства и эмоции и т.п.).

- несоответствие высказывания характеру общения и «образу адресата» (например, фамильярное обращение в официальной обстановке; обращение только к одному собеседнику при групповом общении; обидные намеки в адрес собеседника и т.п.).

- отрицательные эмоциональные реакции адресата на данное высказывание (обида, гнев, раздражение и т.п.) и отражающие их ответные реплики (обвинение, упрек, отказ, выражение протеста, несогласия, ответное оскорбление и т.п.)

Компонентами агрессивной речи являются: высокая частотность употребления бранных, пошлых, грубых слов; изменение тембра, темпа и других фонационных особенностей речи; отсутствие учета «фактора адресата».

Последствия сторон агрессивного речевого акта: у «жертвы» повреждение наносится соматическому состоянию организма и косвенным психическим процессам; у «агрессора» идет тотальное повреждение всех уровней: психического, соматического, социального. Отрицательными коммуникативными сторонами вербальной агрессии являются:

- 1) препятствие реализации основных задач коммуникативного общения;
- 2) снижение уровня

жизнедеятельности коммуникантов; 3) способствование усвоению и укреплению негативных моделей речевого поведения.

Сложность борьбы с речевой агрессивностью студентов состоит в том, что большинство из них не оценивают свою речь как агрессивную, что мешает им анализировать собственное поведение и, тем более, менять его. Студенты словесно оскорбляют, унижают, высмеивают друг друга по многим причинам, ведущим из которых является повышение собственной самооценки (Ты хуже меня), претензия на лидерство (Мне это можно).

Все чаще общение преподавателя со студентами носит агрессивный характер.

Исследования показывают, - что агрессивные речевые акты преподавателя воспринимаются студентами вовсе не так, «как было задумано»: студенты считают, что причиной недовольства и агрессивного поведения (брани) педагога служит не желание исправить их недостатки, а, напротив, беспомощность и некомпетентность преподавателя, его неуверенность в себе, плохое настроение, т. е. не недостатки студентов, а недостатки преподавателя. Преподаватель, склонный к речевой агрессии, быстро теряет авторитет, а его брань утрачивает действенность, становясь привычной.

Основными направлениями в преодолении речевой агрессии являются самоанализ (рефлексия); сопереживание (эмпатия); снисходительность (толерантность); юмор; речевой этикет.

Необходимыми составляющими (компонентами) преодоления речевой агрессии студентов представляются следующие:

1. Овладение методами контроля словесной агрессии через приобщение к научному и художественному наследию по данному вопросу, через критическое отношение к аудиовизуальной продукции масс-медиа.

2. Семья – первая ступень социализации человека. Построение общения с близкими без вербальной агрессии – это защита и сохранение физического, психического и нравственного здоровья родных.

3. Построение отношений в вузе со студентами и преподавателями на мирной, толерантной основе, исключение таких проявлений вербальной агрессии, как крик (повышенный тон), унижение личного достоинства, грубая, оценочная и ненормативная лексика.

И в заключении хотелось бы сказать, что речевая агрессия свойственна современным студентам и стала для них обыденностью и нормой в каком-то понимании, в общении между собой и с преподавателем, тем самым это приводит к конфликту и неприязни друг к другу на время своего обучения.

Литература

1. Морозова Е.В. Речевая агрессия и стратегии ее смягчения / Е.В. Морозова // [электронный ресурс]: режим доступа <http://iconf.vgi.volsu.ru>
2. Черкасова М.Н. Речевая агрессия в педагогическом дискурсе (социолингвистический аспект) / М.Н. Черкасова // [электронный ресурс]: режим доступа www.t21.rgups.ru/doc2007/1/22.doc

Колісник Аліна (Україна)

Науковий керівник канд. пед. наук, доцент кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання Чала А.Г.

*Комуніальний заклад Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

НАВЧАЛЬНІ СЕМІНАРИ ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ УДОСКОНАЛЕННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Проблеми реального утвердження державності української мови в усіх сферах офіційного та неофіційного використання, духовного стану українського суспільства, зниження мовленнєвої культури громадян сьогодні хвилюють не лише науковців, але й усю громадськість [1].

Нині вимоги до підготовки майбутніх фахівців визначаються глобальними змінами, що відбуваються у галузі вищої освіти. Модернізація змісту освіти, зокрема початкової школи, вимагає розвинутої, мобільної особистості, яка буде готова швидко реагувати на всі зміни, здатна до полікультурного спілкування, тобто до адекватного взаєморозуміння двох і більше учасників комунікативного акту, які належать до різних національних культур, тому формування лінгвосоціокультурної компетентності, тобто здатності й готовності здійснювати іншомовне міжособистісне і міжкультурне спілкування з носіями мови — найважливіше завдання для сучасних викладачів і вчителів [3].

Для того, щоб сформувати лінгвосоціокультурну компетентність необхідно, першочергово, удосконалювати культуру фахового мовлення, тобто досконало знати норми сучасної української літературної мови.

Людина створила культуру, а культура – людину. Людина реалізується в культурі думки, культурі праці й культурі мовлення. Культура - це не тільки все те, що створене руками й розумом людини, а й вироблений віками спосіб суспільного поведіння, що виражається в народних звичаях, у ставленні один до одного, до праці, до мови... Культура - це спосіб діяльності людини оволодінню світом. Культура мовлення - це володіння нормами літературної мови. Мовна культура - це надійна опора незалежності думки, розвиненості людських почуттів, виховані діяльного, справжнього патріотизму [1].

Опанування рідної мови, рідного слова починається з раннього дитинства в сім'ї, серед близьких і рідних дитині людей, а вдосконалення її триває у дошкільних закладах, школі і впродовж усього життя.

Культура мовлення є одним із вирішальних чинників у налагодженні вчителем соціальних, професійних контактів, засобом його самовираження за допомогою мови і мовлення. Вона віддзеркалює ціннісні орієнтації, гармонію професійних знань, комунікативних і морально-психологічних можливостей, характеризує його вихованість, уміння висловлювати думки, дотримуватись етичних норм спілкування та ін. Опанування вчителем культури мови й мовлення, мовленнєвого етикету є передумовою ефективності професійної і особистісної комунікації [3].

Проблема культури мовлення в суспільстві завжди хвилювала педагогів, мовознавців, філософів, письменників та політичних діячів. Проблеми фахової підготовки вчителів

початкової школи були об'єктом дослідження таких учених: Ш. Амонашвілі, Н. Бібік, Л. Бондарева, І.Зязюна, О.Савченко, Л. Хомич, І.Шапошнікової. Мовленнєві вміння вчителя як об'єктивна ознака його готовності до професійної діяльності вивчалися в дослідженнях О. Авраменко, Ш. Амонашвілі, Н. Головань, О. Горської, О. Іванової, В. Каліш, А.Чала.

На сьогодні слово «культура» часто вживається для позначення рівня освіченості й вихованості людини. Тривала суперечка щодо точності й повноти цього визначення не має одностайної думки, через те що різноманіття діяльності людини породжує й різноманіття проявів культури, одним з найбільш вичерпних і лаконічних визначень культури є визначення відомого культуролога Е. Маркаряна: «Культура – це спосіб внебіологічної адаптації людиною навколишньої дійсності» [1].

Щодо терміну культура мовлення – це нормативність і доцільність викладу інформації, тобто філологічне і психолого-педагогічне обґрунтування використання граматичних структур відповідно до умов і вимог конкретної ситуації. Особливостями культури мовлення вчені (Г. Винокур, Б. Головін, С. Єрмоленко) уважають правильність, вправність, мовленнєву майстерність, стилістичне чуття слова, доречність застосування варіантних мовних форм.

Дослідники розглядають культуру мовлення з двох позицій. По-перше, як характеристику усного і писемного мовлення, яка проявляється у дотриманні норм літературної мови та комунікативній доцільності основних стилістичних і риторичних параметрів висловленого. По-друге, як філологічну дисципліну, яка вивчає норми мовлення в залежності від її рівнів, якості грамотного мовлення, комунікативну доцільність. Це практичний і теоретичний аспекти культури мовлення. Таким чином, людина може володіти культурою мовлення як частиною загальної культури, а може вивчати її як наукову дисципліну [3].

Культура мовлення - широке й об'ємне поняття, але передусім це – грамотність побудови фраз, простота та зрозумілість викладу, виразність, що досягається вмінням дібрати потрібні слова й синтаксичні конструкції; активне використання основних компонентів виразності усного мовлення – тону, динаміки звучання голосу, темпу, пауз, наголосів, інтонації, дикції, правильна вимова слів, правильне використання спеціальної термінології; виклад інформації має бути стислим. На жаль, функціонально безграмотними можуть бути не тільки учні, а й деякі педагоги-початківці, у мовленні яких нерідко трапляються орфоепічні й граматичні помилки: невміння дібрати синоніми до слова, розтлумачити учням лексичні значення деяких слів тощо. Це можуть бути помилки й недоліки, пов'язані із суржилом, впливом місцевих діалектів [1]. Із культурою мовлення вчителя тісно пов'язане питання інтелектуального розвитку особистості. Не випадково всі видатні педагоги й психологи приділяли велику увагу інтелектуальному розвитку дитини засобами мови (Я. Коменський, К. Ушинський, В. Сухомлинський). Саме ці функції чітко виявляються в освітньому процесі.

Культура мовлення проявляється в таких його характеристиках: правильність, нормативність, адекватність, логічність, різноманітність, естетичність, чистота, доречність. Необхідно зауважити, що культура мовлення вчителя початкових класів є комплексною лінгводидактичною проблемою й передбачає оволодіння таких складників:

– техніки мовлення, зокрема диханням, дикцією, вміння керувати силою і висотою голосу, орфоепічними нормами мови;

– засоби логіко-емоційної виразності читання й мовлення, зокрема всі різновиди використання пауз і їх тривалість, логічні наголоси, мелодичними змінами тону, а також темпом мовлення; вона охоплює також уміння підготуватися до мовленнєвої дії відповідно до характеру мовлення, матеріалу, що опрацьовується з учнями, їх психологічних особливостей і

можливостей сприймання.

Учені виокремлюють такі професійні особливості мовленнєвої діяльності сучасного вчителя: учитель спеціально організовує цю діяльність, керує нею залежно від умов педагогічного спілкування; кінцевим результатом такої діяльності є досягнення гуманістично спрямованої мети, пов'язаної з вихованням учнів; добір мовних і мовленнєвих засобів здійснюється залежно від потреб, завдань взаємодії вчителя з учнями; г) мовленнєва діяльність педагога в реальній ситуації спілкування будується на відтворенні (рефлексії) стану, поведінки, реакції учнів, вона регулюється змістом зворотної інформації, яку отримує вчитель; д) мовлення вчителя є предметом його педагогічного аналізу й самоаналізу, постійного самовдосконалення [3].

Досягти високого рівня культури мовлення неможливо без високої лінгвістичної свідомості носія мови, любові до мови, постійної потреби аналізувати, удосконалювати, шліфувати власне мовлення. Необхідно вдумливо читати твори майстрів різних стилів, добре оволодіти мовними нормами, стежити за їх змінами, не допускати змішування мовних явищ, проявів інтерференції (використання елементів різних мов); критично ставитися до написаного і мовленого слова, не йти за «модними» тенденціями у вживанні іншомовних слів, жаргонізмів-кліше (стійких сполучень, що використовуються в певних ситуаціях), термінологізмів, «телеграфного» стилю мовлення, нарочитої спрощеності тощо.

Удосконалення формування мовно-мовленнєвої компетентності майбутніх фахівців, зважаючи на психолого-педагогічні, лінгвістичні й методичні передумови здійснюється, відбувається на лекціях, практичних і семінарських заняттях у формі навчальних тренінгів із методики викладання української мови, під час самостійного опрацювання окремих обраної дисципліни та при виконанні науково-дослідної роботи.

На основі наукових досліджень виокремимо тренінг як активний метод навчання сучасних студентів, що спрямований на допомогу студенту у засвоєнні певного виду діяльності, наприклад, удосконалення культури мовлення. За допомогою навчальних тренінгів можна вирішити наступні завдання:

- 1) змотивувати і сформувати позитивне аксіологічне ставлення до майбутньої професійної діяльності та набуття педагогічної майстерності;
- 2) сформувати систему уявлень майбутнього вчителя початкових класів про професійну модель вчителя-майстра, зокрема про досконале мовлення;
- 3) сформувати професійні уміння мовленнєвої діяльності на рівні педагогічної майстерності [2].

Провідне завдання тренінгу – сформувати у студентів уміння управляти застосуванням наявних уявлень, знань, відношень і навичок, здобутих при вивченні навчального матеріалу під час лекцій і практичних занять, відповідно до умов конкретної професійної ситуації. Розрізняють уміння трьох типів: технологічні – уміння використовувати набуті знання залежно від професійно-спрямованої ситуації; стратегічні – уміння використовувати найбільш адекватну стратегію діяльності із наявних уявлень про роль і функції учителя початкових класів залежно від професійних ситуацій; диспозиційні – уміння, залежно від ситуації, обрати певну диспозицію, що ґрунтується на основі наявних суб'єктивних переконань і відношень студента до фахової діяльності [2].

На таких заняттях-тренінгах використовуються різні засоби активного навчання для вирішення триєдиного завдання: 1) сформувати в студентів розуміння свого професійного «Я»; 2) проаналізувати само сприйняття студентів у майбутній професії; 3) навчити студентів

здійснювати професійний саморозвиток, зокрема удосконалити культуру власного мовлення. Таким чином, наукові тренінги під час семінарських занять передбачають добір і використання актуальних вправ, що спрямовані на формування окремих компонентів педагогічної майстерності у студентів, де значна увага приділяється наявним фаховим знанням і вмінням студентів залежно від власного досвіду; актуалізації вже набутих психолого-педагогічних знань; умінню використовувати академічну підготовку в змодельованих професійних ситуаціях, що допомагає студентам ідентифікувати себе як фахівця з професійною моделлю вчителя-початківця, сприятиме більш ефективному формуванню практичних фахових навичок майбутнього учителя початкових класів [2].

Отже, удосконалення культури мовлення – провідне завдання фахової підготовки майбутніх вчителів початкових класів. Їхнє мовлення має відповідати сучасним нормам, тобто бути правильним, багатим, чистим, зрозумілим для молодших школярів. Завдання закладів вищої освіти – допомогти молодому педагогу знайти вихід із будь-якої педагогічної ситуації, що може виникнути перед молодим педагогом; створити й утвердити імідж успішного спеціаліста; розвивати вміння короткої самопрезентації; сприяти формуванню позитивної самооцінки й усвідомленню унікальності особистості кожної людини.

Саме за допомогою навчальних семінарів, що не лише сприяють удосконаленню фахової підготовки, зокрема удосконаленню культури мовлення сучасного вчителя, а також ознайомлюють учасників із особливостями організації освітнього процесу в умовах запровадження Концепції Нової української школи; сучасними методиками для навчання учнів початкових класів можна висвітлити деякі аспекти освітнього процесу в академії, що провадиться в оновленому руслі, відповідно до сучасної освітньої політики.

Література

1. Авраменко В. Культура мовлення учителя як засіб професійно-педагогічної комунікації / В. Авраменко // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2010. – № 1. – С. 120-125.
2. Бондарєва Л. Методичні аспекти розробки та проведення навчального тренінгу студентів у вищій професійній школі / Л. І. Бондарєва // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2005. – № 6. – С. 48-58.
3. Клочко А. Особливості мовленнєво-комунікативної культури і виховання / А. Г. Клочко // Зб. наук. праць. Серія «Педагогічні науки». – Вип. 1 (10). – Херсон : ХДУ, 2014. – С. 93–95.

Конотопцев Богдан Олегович (Україна)

Науковий керівник канд., філол. наук, доцент Мілєва І. В.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ РЕКЛАМИ

В епоху глобалізації й розвиненого капіталізму реклама є основним засобом поширення та продажу товарів і послуг. Мета реклами – створення попиту, тому можна з впевненістю говорити, що реклама суттєво впливає на розвиток економіки країн як розвинених, так і тих, що розвиваються.

Мета нашої роботи – проаналізувати стилістичні особливості сучасної реклами з метою кращого розуміння механізмів впливу на потенційного споживача.

Обрана тема є актуальною, оскільки реклама поширена в усіх сферах діяльності людини та здійснює доволі сильний вплив на сучасне суспільство.

Існують різні види реклами (телевізійна, радіо, у періодичних виданнях, в інтернеті), проте за стилістикою їх об'єднує одне – переконання потенційного споживача в необхідності придбання певного товару або послуги [3].

Найбільш поширеними рекламними мовними засобами є :

Каламбур – висловлювання, побудоване на одночасній реалізації в слові (словосполученні) прямого і переносного значень.

Використання сучасного жаргону.

Анафора (повторення одних і тих саме елементів на початку кожного паралельного ряду).

Запитання.

Крилаті вислови, приказки, прислів'я, прямі цитати чи просто узаписаний у лапках текст.

Синтаксичний паралелізм.

Повтори.

Включення слів, що залучають увагу групи споживачів, на яку він розрахований (якщо це обмежене коло осіб). Наприклад, «T-ZONE – це натуральні засоби від примх шкіри».

Включення слів, що мають позитивне забарвлення або викликають емоційну реакцію.

Використання okazіоналізмів – нових слів, відсутніх у системі мови.

Персоніфікація – перенесення на неживий предмет властивостей і функцій живого обличчя, наприклад, «Tefal піклується про вас» [2].

До мовних особливостей рекламного тексту належать такі:

образність, афористичність, що стає причиною виникнення слоганів, вимога яскравості, помітності;

лаконічність, синтаксична розчленованість;

наявність таких контекстуальних відношень, які виявили б незвичні варіанти звичного слововживання, порушення комунікативних очікувань;

діалогічність рекламного тексту, що включає імперативні і знаки оклику конструкції із залученням різних форм звернень;

мотивувальний характер реклами (опора на досвід інших людей; аргументація до авторитету) [4].

Також варто зазначити, що на розвиток і функціонування сучасної реклами впливають неологізми. Зрозуміло, що з появою нового товару чи послуги на ринку з'являється потреба в адаптуванні назви цього товару чи послуги. Так само це стосується рекламних анонсів нових фільмів, що теж потребують перекладу й адаптації.

Мова реклами посідає особливе місце серед тих функціонально-стильових утворень, які належать до масової інформації, об'єднані масовою комунікацією. Це особливий стан мови реклами зумовлений специфічністю самої рекламної діяльності.

Рекламна діяльність передбачає, з одного боку, заняття рекламою як сферою бізнесу, спрямованого на створення рекламної продукції. З іншого боку, реклама – «готовий продукт», що становить багаторівневий текст, як деяке лінгвоаудіовізуальне ціле, утілене в засобах

масової інформації або іншим способом. Такий текст має на меті сповістити реальних і потенційних споживачів і глядачів про той чи інший товар, послугу, видовище, впливати на свідомість адресата рекламного тексту, наполегливо закликати його (адресата) зробити покупку або піти на видовище [1].

Своєрідність мови реклами, вербального тексту визначається тим, що він завжди перебуває в співвідношенні, у взаємодії:

- 1) із зоровим рядом (друкована реклама – у газетах, журналах; зовнішня реклама – рекламні щити, «розтяжки», плакат, афіші тощо);
- 2) зі звуковим рядом (на радіо);
- 3) зі звуковим і зоровим рядом (у складі телевізійного ролика, кліпу) [5].

Рекламисти часто вдаються до діалогу, особливо в так званих ситуативних рекламних текстах, більше за інших практикуються в телевізійних рекламних роликах. У них відтворюється побутова або виробнича ситуація (наприклад, при рекламуванні пральних порошків, миючих, чистячих засобів, продуктів харчування тощо), в умовах якої відбувається діалог, що імітують неформальне мовне спілкування його учасників. Іншими словами, такий діалог «витриманий» у стилістичних рамках розмовної (літературної) мови. При цьому репліки (словесний ряд) і відеокادر (зоровий ряд) взаємно співвіднесені: кадри «дублюють» відповідні репліки – дають зображення рекламованого товару, способи його застосування тощо [2].

Результативність рекламного тексту забезпечується взаємозумовленістю всіх аспектів рекламної діяльності, органічним поєднанням у змістовно-композиційній структурі рекламного тексту всіх його конструктивно важливих компонентів: словесного, звукового й зорового рядів, а також стилістичними якостями вербального тексту.

Найважливішою частиною відмінної реклами є слоган, що повинен мати у собі:

- заклик до дії;
- позитивне емоційне забарвлення щодо того, що рекламується;
- простота та лаконічність;
- основні переваги продукту або послуги, що рекламується;
- наявність певного ритму й динаміки [5].

Отже, правильне використання стилістичних засобів у сучасній рекламі дозволяє налагодити контакт чи створити видимість контакту між виробником та споживачем. За допомогою вищевикладених прийомів виробник може переконати споживача в тому, що обидва вони мають спільні інтереси та поділяють ті самі цінності, що є вагомою причиною для купівлі продукту чи послуги саме в цього виробника.

Література

1. Вікентьєв І. Л. Прийоми реклами: Методика для рекламодавців і рекламистів / І.Л. Вікентьєв. – Херсон, 1993.
2. Добробабенко Н. Рекламні тексти багаті жвавістю / Н. Добробабенко // Реклама. – 2000. – № 4.
3. Лутц І. Народження слогану / І.Лутц // Рекламні технології. – 2009. – № 4.
4. Пирогова Ю. Хибні висновки при інтерпретації реклами / Ю. Пирогова // Реклама. – 2010. – № 3 – 4.
5. Почепцов Г. Паблік рілейшнз для професіоналів / Г. Почепцов / Паблік рілейшнз. – К., 2005. – Вип. 6. – С. 14 – 21.

Кресало А. О. (Україна)
Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Демченко Н. Д.
*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*

МОВА – ДУХОВНИЙ КОД НАЦІЇ

Що таке мова? Це людська самотність, чи щира пісня душі? Можливо, це материнська колискова, чи щебет пташок у барвінкових сутінках? Що таке мова? Це засіб комунікації, чи спосіб донести свої переживання і справжні почуття? Мова – рідна, милозвучна, вічно квітуча, граюча барвами звуків і слів, які сплітаються у дивовижні сиві коси Української історії, з її неймовірними та захоплюючими легендами, переспівами, казками. Мова – це квіт душі і серця кожної людини, кожної нації, усього великого непізнаного світу!

Українська мова – національна мова українців. Число мовців — більше 45 млн, більшість з яких живе в Україні. Є державною. Вона є другою слов'янською мовою за кількістю мовців і входить до третього десятка найпоширеніших мов у всьому світі.

З давніх давен люди вели жорстокі війни за території інших країн, за їх родючі землі, за теплі моря, квітучі сади і поля. Ворожі племена чи національності завойовували нашу Батьківщину безліч разів, але жодного разу не відібрали у нас рідну мову. Якщо забирали наші землі – ми відвойовували їх назад, якщо викрадали наше багатство – ми наживали нове, якщо б замордували, вбили, винищили нашу мову – ми би зникли. Наша воля, наша сила – у наших словах, у наших піснях, у наших думках, у нас самих.

Згідно з гіпотезою К. М. Тищенка, українська мова відображає формування українців як етносу, що склався у VI-XVI століттях внаслідок інтеграції нащадків трьох слов'янських племен — полян, деревлян та сіверян за участі груп іраномовного та тюркомовного степового населення. Давність української мови доводили ряд вітчизняних та зарубіжних учених: Павел Шафарик, Михайло Красуський, Олексій Шахматов, Агатангел Кримський та ін. Ще у 1879 р. польський вчений-лінгвіст Михайло Красуський у своїй праці "Давність української мови" наголошував, що українська мова не тільки старіша від усіх слов'янських, а й від санскритської, грецької, латинської та інших арійських.

Мова – достовірна автентичність нашого тисячолітнього народу. Від Кирила і Мефодія, від Нестора-літописця і до сьогодення – це дуже довга і важка дорога змін і випробувань, яку пройшла наша мова і наш народ, у спробах довести усьому світу, що Україна – незалежна і сильна держава, українці – великий і розумний народ, українська мова – невмируща нива в яку кожен українець вкладає зернятко любові та поваги, щоб вічно цвіла вона і передавалась наступним поколінням!

Безліч науковців, лінгвістів, мовознавців наводять різноманітні назви нашої мови у різні часи її існування: «проста мова» в пізньому середньовіччі; «козацька мова» на Гетьманщині; «малоросійська / малоруська мова, або південноросійська / південноруська мова» у Російській імперії; «руська мова» в Австро-Угорщині; «угроруська» або «карпаторуська мова» в Угорщині тощо. Але, як би її не називали, вона все одно наша, все одно рідна українська мова.

Скільки разів наша мова була під безглуздою забороною. Але, своєю силою, своєю волею і вірою, своєю любов'ю, великі майстри слова виплекали і відродили наше слово. Увесь

світ віддає шану творцям української мови — Т. Шевченкові та І. Франкові, Лесі Українці та М. Коцюбинському, Г. Сковороді та І. Котляревському, а також багатьом іншим майстрам слова, що довели милозвучність та багатство нашої мови, для того, щоб передати наступним поколінням цей дорогоцінний скарб, гідну покоління спадщину, котру треба примножувати та оберігати усіма силами.

Не можна вважати людину повноцінною особистістю, якщо вона не знає рідної мови, яка супроводжує її від народження і аж до самої смерті. Маленька дитина пізнає оточуючий світ через мову, яка надходить з першим подихом, який вона робить при народженні. Коли дитина йде до школи, там її вчать любити і поважати свою мову. Вчать відчувати це ніжне, легке щебетання душі, коли почують рідне слово. У старшій школі, дитина сама вже розуміє, що треба боротися і відстоювати права на незалежність і недоторканість української самотності, яка має відлуння у її мові. Чиста, незаплямована інакомовними словами, брудною лайкою, суржилом, милозвучна та правильна вимова – запорука довгого життя національної мови. Кожен обирає сам для себе: рідна мова чи зневага і зрада тисячам поколінь наших пращурів.

У Конституції України написано: «Державною мовою в Україні є українська». Але найбільшою проблемою сучасності є те, що понад 60% українців не говорять своєю мовою. Нехтують нею, ігнорують, вбивають її, не залишаючи жодного шансу на відновлення і розквіт. Для нашої мови наступили страшні часи, які набагато жахливіші за ті, коли нашу мову забороняли. Адже зараз, ми самі відмовляємося від неї. Викидаємо зі свого життя, як непотріб.

Занепад мови – це занепад душі кожного. Бажання говорити мовою іншого народу – гріх, який важко спокутувати перед нашим минулим і майбутнім (якого може і не бути). Славетні козаки завжди казали, що за своє, за рідне – треба стояти до кінця. А ми, просто опустили свої руки, вдягли рожеві окуляри і віримо в те, що все незвідане, закордонне, чуже, краще за наше, і може стати, як своє. Ні! Свідома нація ніколи цього не допустить! Ми нащадки козаків, гайдамаків, Шевченківського слова, Котляревського Енея і діти великої Лесі. Ми нізащо не дамо нашу душу до рук німих головорізів. А душа наша – у мові рідній.

Україна – не стане на коліна, не прихилить чоло до заморських царів та володарів, не віддасть свій найбільший скарб – національну культуру, традиції, історію, почуття гумору тощо. Коли в державі політичний переворот, нестабільність, вибори, треба пам'ятати: державні мужі, які сьогодні продають нашу мову і нав'язують нам чужу, завтра можуть продати кожного з нас, всю нашу Україну! Будьте свідомі у своєму виборі. Україна – не продається!

Сучасні користувачі мережі інтернет все більше популяризують українську мову у своїх мікроблогах. За статистикою у 2010 році кількість блогерів, які пишуть українською мовою, склало 8 % (у 2009 році — 7 %), а наразі кількість україномовних користувачів соціальних мереж налічує понад 16%, що вдвічі більше ніж у 2010 році.

Рідна мова в нашій державі стане престижною, коли народ перестане її соромитися, коли врешті навчаться говорити правильно і красиво, адже це – обов'язок справжніх українців, які вболівають за майбутнє своєї країни. Кажуть, скільки мов людина знає, стільки разів вона людина. Можна вивчити всі мови світу, але говорити в себе на Батьківщині лише рідною.

Здавна існує думка, що поки жива мова в устах народу, доти живий і народ. Сучасному поколінню випало дуже складне та почесне завдання – відродити українську мову, щоб нею спілкувалося не 40%, а 100! Багато хто вважає мову лише засобом порозуміння між людьми. Насправді ж цим не вичерпується її велике значення. У мові нація закладає всю свою історію, багатовіковий досвід, духовну самотність. Це так жорстоко – знати свою мову і не

користуватися нею. Залишається лише вірити і надіятися, що сучасна молодь одумається і зрозуміє, що мова, не просто душа народу, мова – ДНК нації!

Крот Валерія Андріївна (Україна)
Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Кучеренко О. Ф.
Харківський національний університет будівництва та архітектури

НАЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РІЗНИХ КРАЇН: ЕТИКЕТ

В останні роки багато підприємств і організації отримали право безпосереднього виходу на зовнішній ринок. З'являються нові можливості для налагодження прямих, торгових, економічних і виробничих зв'язків з організаціями та фірмами різних країн, а також широких контактів в галузі наукових досліджень, розробки і передання технологій, у професійній підготовці кадрів.

Знання деяких національних і психологічних особливостей ділових партнерів допоможе бізнесменам вести себе в кожній країні за її правилами, і головне – домогтися успіху у будь-якій сфері.

Візьмемо до прикладу США. Американці – народ підприємливий, наполегливий і мужній.

Намагайтеся вникати в суть американських ділових стосунків. Американці вважають, що вони чудово розбираються в бізнесі будь-якої країни і будь-якої національності. При ділових контактах вони не дають вам знань про всі деталі, але очікують від вас розуміння порядку роботи та ведення бізнесу по-американськи.

Якщо при веденні ділових переговорів ви не маєте інформації, яку вам викладають, то приймайте її як вже знайому вам. Американці швидко реагують на все і вимагають від партнерів того ж. Одним із способів швидкого спілкування є факс-апарати.

- У ділових листах і розмовах завжди використовуйте імена людей або назви організацій, які представили вас партнерові. Бажано попросити людину, що пропонує вам контактувати з будь-якою фірмою, подзвонити туди і представити вас.

- При ділових переговорах обов'язково знайдіть оригінальні риси вашої пропозиції, що відрізняють від інших аналогічних фірм, і завжди фіксуйте увагу партнера на цьому. Ви зобов'язані знати і чітко сказати, хто ви, що робите і чому вашому партнерові вигідно вести переговори з вами, а не з іншими фірмами.

- Фіксуйте свою увагу на цілях партнера і на вашій допомозі в досягненні цих цілей. Загальний принцип американського бізнесу – отримання прибутку. Якщо ваші пропозиції допомагають досягненню вашої мети, то вони обов'язково зацікавлять американського партнера. Але ці пропозиції мають бути тільки реальними.

Візьмемо до прикладу Британію. Для англійського бізнесу характерна кастовість, яка, з одного боку, визначає його високий професійний рівень, а з іншого – перешкоджає притоку «свіжої крові».

Бізнесмени Великобританії – одні з найбільш кваліфікованих в діловому світі Західної Європи. Англійські бізнесмени, що працюють в промисловості, вміють ретельно аналізувати ситуацію на ринку, скласти короткострокові і середньострокові прогнози.

Англійському бізнесу властиві соціальний консерватизм, прихильність ідеям, які мають багатовікову історію. Вітчизняним підприємцям слід добре уявляти собі портрет англійського бізнесмена, чітко знати «правила гри» бізнесу цієї країни. Англійський бізнесмен – це вишколена, ерудована людина, в якій поєднуються найвища професійна підготовка і своєрідний політичний інфантилізм.

- Починайте переговори не з предмета обговорення, а з людських проблем: погода, спорт, діти. Намагайтеся розташовувати до себе англійського партнера. Всі питання повинні бути витримані і коректні.

- Якщо англійський партнер запросив вас на ланч – не відмовляйтеся, але запам'ятайте, що ви повинні також організувати подібний захід.

- Перед початком зустрічі поцікавтеся, яким часом володіє ваш партнер – тим самим ви покажете, що цінуєте не тільки свій, але і його час.

- Не менш важливо не забувати надавати знаки уваги тим, з ким ви коли-небудь зустрічалися або вели переговори. Вітальні листівки до свята або з нагоди дня народження піднімуть ваш діловий авторитет і вкажуть на вашу ввічливість і хороші людські якості.

- Не слід дарувати і деякі подарунки, вони можуть бути розцінені як хабар. Наприклад: календарі, записні книжки, запальнички, фірмові авторучки, алкогольні напої.

Візьмемо до прикладу Китай. Стиль ведення перемовин з китайськими партнерами відрізняється тривалістю – від декількох днів до декількох місяців. Це пояснюється тим, що китайці ніколи не приймають рішень без досконального вивчення всіх аспектів.

Якщо ви хочете зберегти свій час і скоротити терміни опрацювання вашої пропозиції, надішліть його докладний і конкретний опис за 3-4 тижні до відрядження.

Успіх переговорів вже на першому етапі залежить від того, наскільки вдасться переконати партнера в реальних перевагах співпраці з вами. Тому до складу учасників переговорів необхідно включити висококваліфікованих фахівців, здатних на місці вирішити технічні питання, а також перекладача, який знає специфічні терміни вашої справи. Потім починається комерційний етап переговорів.

У Китаї важливе значення надають налагодженню дружніх, неформальних відносин з іноземними партнерами. Вас можуть спитати про вік, сімейний стан, дітей – не ображайтеся, це щирий інтерес до вас. Вас радо запросять у гості або ресторан на обід, де подадуть не менше двадцяти страв. Якщо ви не готові спробувати запропоноване вам екзотичне блюдо, не відмовляйтеся демонстративно. Спробуйте з'їсти хоча б маленький шматочок, а інше змішати на тарілці. Подача супу до столу – сигнал того, що обід наближається до завершення. Гість встає з-за столу першим.

- Одягаються в Китаї дуже просто, костюм з краваткою обов'язковий лише на офіційні прийоми і під час візитів до вищих державних діячів.

Візьмемо до прикладу Японію. Ділова етика японських бізнесменів суттєво відрізняється від правил і норм ділового світу Заходу.

Знайомство з представником японського бізнесу починається з обов'язкового обміну візитними картками.

При зустрічах з керівництвом фірми і переговорах необхідно бути пунктуальним – японці болісно ставляться до запізнь, якими б причинами вони не були викликані. Якщо ви не можете прибути вчасно, обов'язково попередьте про це японську сторону, а тривалість зустрічі скоротіть на час запізнення, тому що у партнера по зустрічі можуть бути інші справи.

Уникайте рукостискань при зустрічі з японцями – вони воліють уклін.

- Будьте максимально ввічливі, оскільки самі японці в більшості дуже ввічливі і високо цінують таке ж ставлення до них самих.

- Не втрачайте самовладання, не гарячіться в присутності японських партнерів. Навіть якщо вас довели до «живого», залишайтеся холодним і посміхайтесь, поки можете. Немає сил посміхатися – тримайте себе в руках і не допускайте войовничих дій і слів. Не тисніть на японця, не примушуйте його до конкретних дій.

- Показуйте, що ви доброзичливі, практичні, щирі, чуйні, товариські – ці риси особливо симпатичні японцю, бо нерідко саме їх не вистачає. Порада проста: не розчаруйте співрозмовника.

Візьмемо до прикладу Німеччину. Як відомо, німці акуратні й педантичні. Якщо ви маєте сумнів у тому, що зможете дотриматися всіх умов і термінів домовленостей з німецькими колегами, краще заздалегідь відмовтеся від своїх пропозицій.

Якщо на ваших очах німецькі партнери замкнули на замок в бюро телефон або ксерокс, не сприймайте це як акцію, спрямовану проти вас. Це просто німецька ощадливість.

Німці вміють вести ділові телефонні розмови. Вони не витрачають зайвого часу, на те щоб вступити в розмову. Сама розмова має суто конкретний характер.

Пунктуальність і сувора регламентація позначаються скрізь. Чайові в ресторані або кафе можна не давати – вони вже закладені у вартість вашого обіду. Але якщо ви все-таки хочете їх дати, то округляйте розмір чайових до повної суми. Великі чайові давати не прийнято.

На залізничних вокзалах вивчіть розклад, сідайте у вагон відповідно до класу, зазначеному в квитку. Не беріть з собою в купе велику валізу – громіздку поклажу тут прийнято здавати у спеціальний багажний вагон.

Таким чином, знання деяких національних і психологічних особливостей ділових партнерів допоможе бізнесменам вести себе в кожній країні за її правилами.

Кузьменко У. І. (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Демченко Н. Д.
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради**

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК ФОРМА МІЖНАЦІОНАЛЬНОГО СПІЛКУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку суспільства майже не існує меж між країнами, особливо якщо говорити про культуру. Люди усієї планети можуть спілкуватися між собою як безпосередньо, так і через всесвітню мережу Інтернет. У процесі цього спілкування відбувається своєрідний обмін досвідом та ознайомлення з культурами різних держав. Проблема міжкультурного спілкування стає більш цікавою для фахівців різних галузей.

Детально вивчивши літературу, можна зробити висновок, що питаннями діалогу між країнами, їхніми міжкультурними зв'язками займалися ще давньогрецькі філософи-софісти (Сократ, Платон, Аристотель). На початку 20 століття цією проблемою зацікавився М. Бубер, його вважають класиком теорії діалогу. Він написав працю «Я і ти», яка вийшла російською

мовою в 1993 році. Саме в цій праці автор порушує питання культур, зв'язків між країнами, міжнародних відносин. А М. М. Бахтін, наприклад, аналізує культуру саме через діалог.

Міжнародні відносини – це безпосередні й опосередковані контакти між націями, які проживають у державі, а також процес реалізації їхніх інтересів.

Отже, діалог культур – це спілкування багатьох осіб, в якому домінує взаємопорозуміння. Тільки в очах іншої культури, чужа культура розкриває себе, показує усі переваги та неповторність. Через діалог ми шукаємо у чужій культурі щось нове, щось незбагненне, неперевершене, те, що ніде більше не зможемо відчутися та побачити.

Спільним, що поєднує усі людські культури, є їхня соціальність. Діалог культур має змогу запобігти та вирішити будь-який конфлікт, бо сутність народу пізнається через її культуру, традиції, обряди, вірування, тощо.

У наш час дуже поширеним явищем вияву діалогу культур є обмін студентів. Звісно, дуже добре, що в Україні навчається велика кількість молоді з-за кордону, які прагнуть отримати вищу освіту у нашій країні, дотримуватися певних канонів нашого народу, навіть бути його частиною. Але однією з важливих проблем, з якою стикається керівництво закладу – це адаптація іноземних студентів в українських ЗВО. Саме психологи, викладачі, педагоги вирішують, яким способом допомогти іноземцям почувати себе вільно, пристосовуватися до нових умов.

Заради поліпшення навчання керівництво закладу може зробити для іноземних студентів екскурс у минуле та сучасне нашого народу, розповісти про нашу культуру, звичаї, традиції, але також не залишатися осторонь культури інших народів, дізнатися більше про них, про їх життя, вірування, обряди та інше. Це і може бути своєрідний діалог між країнами. Іноземним студентам також потрібно надавати психологічну підтримку, не залишатися осторонь, а підтримувати тісні зв'язки заради поліпшення міжнародних відносин. Навчання іноземних студентів якраз і є формою такого спілкування.

Отже, для взаєморозуміння і проведення діалогу недостатньо однієї доброї волі, але необхідна культурна грамотність (розуміння культур інших народів), яка містить свідомлення відмінностей в ідеях, звичаях, культурних традиціях, здатність побачити загальне і різне між різними культурами і поглянути на культуру власної спільноти очима інших народів. Але щоб розуміти мову чужої культури, людина повинна бути відкритою до вітчизняної культури. Від рідної – до вселенської, тільки так можна досягнути краще в інших культурах. І тільки в такому випадку діалог буде плідний. Беручи участь в діалозі культур, треба знати не тільки свою культуру, але і суміжних культур і традицій, вірувань і звичаїв.

Література

1. Асеев В.Г. Мотивация поведения и формирование личности. М.: Мысль, 1976.- 158 с.
2. Фархшатова Г. Р. Формирование основ межкультурной толерантности у учащихся в условиях социальных перемен : автореф. дис. на получение науч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теория и методика профессионального образования» / Г. Р. Фархшатова. – М., 2005. – 20 с.

**МІЖКУЛЬТУРНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ТА
ЕТИКА МОВНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У
ЦЕНТРІ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН
ЗАПОРІЗЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Полікультурність середовища життєдіяльності іноземних студентів, які вивчають українську мову на підготовчому етапі навчання в Україні, викликає труднощі взаєморозуміння і взаємодії іноземців. Їх подолання пов'язане з формуванням міжкультурної толерантності та етики мовного спілкування іноземців. Виховання цих якостей спілкування потребує організації різних заходів у навчально-виховній роботі, удосконалення методів навчання, підвищення ефективності навчального процесу і рівня знань іноземців про культуру, звичаї, традиції українського народу.

Формування міжкультурної толерантності та етики мовного спілкування іноземців - головне завдання навчально-виховного процесу у Центрі підготовки іноземних громадян.

Толерантність у загальному значенні - здатність приймати щось, не схвалюючи це. На індивідуальному рівні - це здатність сприймати без агресії думки, які відрізняються від власних, це терпимість до чужого способу життя, поведінки, звичаїв, почуттів, ідей, вірувань.

Формування толерантності на підготовчому етапі навчання має характер полікультурної освіти, головними цілями якої є: оволодіння рідною культурою як обов'язкова умова інтеграції до української культури і формування уявлення про культуру, звичаї, традиції українського народу; виховання позитивного ставлення до культурних відмінностей; формування і розвиток знань, умінь і навичок ефективної міжкультурної комунікації в процесі вивчення української мови та культури, виховання толерантності до представників української культури.

Етика займає одне з основних місць в системі навчально-виховного процесу на довузівському етапі навчання в Центрі підготовки іноземних громадян. Вона допомагає іноземним студентам знаходити правильні рішення в складних конфліктних ситуаціях, учить критично аналізувати свої наміри та вчинки, бути об'єктивними у самооцінці.

Методика викладання іноземних мов зв'язує ефективність навчання з формуванням компетенції, а також з формуванням у іноземців настанови толерантної свідомості і етичної поведінки, що є особливо важливим для процесу навчання в умовах мовного спілкування. Тому формування культури спілкування, мовлення, поведінки необхідно проводити в умовах активізації навчально-виховного процесу із застосуванням новітніх педагогічних технологій.

Мовленнєвий підхід є домінантним у викладанні української мови як іноземної. Моделюючи реальні ситуації, організовуючи пізнавальну діяльність, викладачі забезпечують на уроці спілкування іноземних студентів, приділяють велику увагу діалогічному і монологічному мовленню слухачів. Викладачі української мови на довузівському етапі навчання в ЦППГ багато уваги приділяють формуванню країнознавчої компетентності, тобто дають знання про культуру України (історію, географію, побут тощо), виховують у іноземців здатність бути толерантними при мовному спілкуванні.

Практика роботи з іноземними студентами переконує у тому, що іноземці стикаються не

тільки з національно-культурними особливостями мовної поведінки, фактами культури, які проявляються у мові, але й особливостями комунікативної поведінки взагалі, що пов'язані з народними звичаями, традиціями, соціальною структурою суспільства, етнічною приналежністю.

Тому на підготовчому етапі навчання необхідно знайомити студентів з історією та культурою України, у якій іноземці навчаються, з традиціями та звичаями, особливостями комунікативної поведінки українців, характером та їх ментальністю.

Інформаційні тексти підручників, які вивчаються іноземними студентами на підготовчому факультеті ЦППГ дають можливість слухачам зорієнтуватися в україномовному середовищі, а також розвивати свою культурологічну, країнознавчу компетенції. Країнознавча орієнтація навчальних матеріалів підручників реалізується за допомогою інформації про Україну та про мовну поведінку українців у різних ситуаціях спілкування. Вивчення культури, традицій, норм поведінки необхідне іноземним студентам для соціальної та культурної адаптації.

Цьому сприяють також різні заходи, що проводяться на підготовчому факультеті у ЦППГ. Участь іноземців в олімпіаді з української мови, та участь іноземних студентів у конкурсі читців допомагає іноземцям краще оволодіти мовою спілкування, духовному збагаченню особистості. Вивчення культури, традицій, норм поведінки позитивно впливає на толерантне відношення до представників української культури. Організація екскурсій по історичним місцям міста, проведення бесід країнознавчого, культурологічного та виховного характеру позитивно впливають на подолання припон адаптації, посилюють роль міжкультурної взаємодії, наближають іноземців до нової культури, формують міжкультурну компетенцію.

Виховання міжкультурної толерантності та етики мовного спілкування є важливим завданням на довузівському етапі у Центрі підготовки іноземних громадян. Міжкультурна толерантність та етика мовного спілкування формують у іноземних студентів здатність встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими іноземцями, забезпечують ефективне спілкування з українцями, навчають іноземців брати участь у суспільному житті України, мову якої вони вивчають у Центрі підготовки іноземних громадян Запорізького державного медичного університету.

Лага Билаль, Тума Жозеф (Ливан)

Научный руководитель ст. преподаватель Дытюк С.А.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

НАЦИОНАЛЬНЫЕ ОСОБЕННОСТИ В ФОРМИРОВАНИИ КУЛЬТУРНЫХ ЦЕННОСТЕЙ ЛИВАНА

Ливанский кедр является одним из самых величественных деревьев в мире. Эти удивительные деревья растут только на горе Ливан, горном хребте, который простирается по всей длине страны, и когда-то кедры покрывали всю гору. Это символ страны, ее гордость, и он даже изображен на ливанском флаге.

«Деревья Господни полны сока; кедры ливанские, которые он насадил», провозглашает Библия (Псалом 104:16-17).

Это лишь одна из многочисленных ссылок на ливанский Кедр в Библии и других древних текстах. В Древней Месопотамской мифологии кедровые леса горного Ливана

считались царством богов, охраняемых полубогом Хумбаба. В 4000-летнем эпосе о Гильгамеше, который часто рассматривается, как самый ранний из сохранившихся письменных трудов, герой Гильгамеш победил Хумбаба, вошел в девственные леса и срезал большое количество кедров, из которых он построил городские стены шумерского города Урука.

Ливанский библейский кедр - тот самый, что изображен на гербе, монетах и бумажных деньгах Ливана и из которого по приказу царя Соломона был воздвигнут первый Храм. Христиане почитали кедры как символ преданности и верности вере. И почти 3000 лет назад царь Соломон приказал заготовить в Ливане кедры для строительства своего дворца и храмов.

И действительно, кедры Ливана были известны еще в древности. Действительно, кедры сыграли ключевую роль в становлении ранних человеческих цивилизаций. Ливанский кедр был одним из самых уважаемых строительных материалов в античном мире. Финикийцы использовали кедры для строительства кораблей, на которых они плавали по Средиземному, создав одну из первых морских торговых держав в мире. Кедры Ливана также использовали ассирийцы, вавилоняне, греки, римляне и персы для строительства домов и храмов, самый известный из которых — храм Иерусалима и дворцы Соломона. Египтяне использовали смолу кедра для процесса мумификации, а евреи использовали кору ливанского кедра для лечения лепры (проказы) и в качестве антисептика при обрезании. Турки использовали кедровое дерево в качестве топлива для паровозов, потому что он горел намного лучше, чем традиционные дубы.

Древесина ливанского кедра желтоватой или красноватой окраски, прочная, легкая, мягкая, ароматная, с высокими физико-механическими свойствами, устойчива к гниению, повреждению насекомыми и обладает антимикробными свойствами. Очень ценится на мировом рынке.

В древности это дерево называли вечным из-за удивительной стойкости его древесины к влиянию времени. Очень ценили кедр арабы, финикийцы и египтяне. Финикийцы использовали кедр для кораблестроения, египтяне - для мумифицирования так как экстракты и смолы – использовались при проведении ритуала захоронения для бальзамирования тел. Изделия из древесины кедра, в основном выполнены из ливанского кедра. Например, деревянные детали саркофага египетского фараона Тутанхамона (1356-1350 гг. до н. э.) сохранились в прекрасном состоянии спустя примерно 3200 лет, после того как они были сделаны.

Древесина настоящего кедра обладает ещё одним уникальным свойством: она не подвергается воздействию термитов. Вот почему до сих пор сохранились древние индийские храмы IV-V тысячелетия! Многие культовые строения Греции были созданы из кедра. Одно из наиболее известных - Храм Аполлона, который, будучи обнаруженным через две тысячи лет, порадовал археологов отлично сохранившейся кедровой древесиной. Материалы из кедра, а особенно, древесина кедра, была предметом торговли и ценным военным трофеем. Кедр вывозили из Ливана на нужды в Египет и Шумер (в Египет вывоз шел через приморский финикийский город Библ).

На сегодняшний день, кедр представляет большую ценность для паркового строительства. Среди всех хвойных не найдется дерева, равного кедру по гармоничности обрамления садово-парковых пейзажей. Именно так считает большинство англичан, что вполне объясняет популярность этого вида вечнозеленых культур в садах аристократов.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ИЗГОТОВЛЕНИИ СТРОИТЕЛЬНЫХ МАТЕРИАЛОВ

Бетон — искусственный каменный строительный материал, получаемый в результате формования и затвердевания рационально подобранной и уплотнённой смеси, состоящей из вяжущего вещества (например, цемент), крупных и мелких заполнителей, воды. Принято считать, что общая формула бетона – цемент+щебень+песок+вода.

Древние египтяне использовали бетон для скрепления каменных глыб, но жильё из этого стройматериала не возводили. Когда же соорудили первый монолитный дом, пожить в нём изъявил желание только Томас Эдисон - изобретатель, имя которого связано с телефоном, телеграфом, электрической лампой накаливания и фонографом. Сегодня по монолитной технологии строят 94% высотных зданий.

В III – II веках до н.э. древние римляне умели делать гидробетон, застывающий в воде. Его готовили из извести и вулканического пепла. Более выдающегося и простого изобретения до христовых времен, пожалуй, не знали.

Самый ранний бетон относят к 5 600 году до н.э. На берегах Дуная археологи нашли хижину, построенную из смесей гравия, песка, воды и цемента. А толщина пола в нём достигала 25 см.

Именно бетон является чемпионом по востребованности. Ежегодно в мире изготавливают порядка 6 миллиардов кубометров этого стройматериала. Если учесть, что количество землян примерно такое же, тогда выходит, что каждый год на одного жителя планеты приходится около 1 м³ выпущенного бетона.

Несмотря на то, что ежегодно в эксплуатацию вводятся тысячи объектов и миллионы квадратных метров, спрос на строительные сооружения не сокращается. А соответственно, производители строительных материалов наращивают обороты.

У бетона хоть и не столь долгая история, как у кирпича и древесины, но без него сегодня не обходится ни одна стройка. И если для большинства из нас бетон – это смесь цемента, песка, щебня и воды в определенных пропорциях, то для ученых – плацдарм для опытов.

В сингапурском научно-исследовательском центре при Наньянском технологическом университете группа ученых во главе с профессором Чу Цзянем разработала принципиально новый вид бетона – гибкий (ConFlexPave).

Обычный бетон отличается повышенной прочностью, особенно когда речь о железобетоне. Однако от хрупкости его не избавляет даже армирование, и изгиб вызывает растрескивание и постепенное разрушение. Кроме того, железобетон тяжелый, что создает определенные сложности в процессе укладки плит.

Гибкий бетон, разработанный сингапурцами, прочнее и устойчивее к износу, и способен значительно прогибаться, за счет особого состава.

К стандартному песку, щебню и цементу добавлены полимерные микроволокна – эти тончайшие синтетические нити равномерно распределяют нагрузку и позволяют изготавливать тонкие и облегченные дорожные плиты. При этом по прочности полученный бетон можно

сравнить с металлом.

Будучи гибким, он практически не подвержен истиранию. Это особенно актуально на трассах или пешеходных дорожек в зонах повышенной проходимости.

Немаловажно, что использование гибкого бетона значительно упростит жизнь дорожным службам – сократится трудоемкость процесса укладки, частичная замена полотна не будет требовать остановки движения.

Мексиканского доктора Хосе Карлоса Рубио, из университета Мичоакана, больше заинтересовали свойства цемента, как важнейшего компонента бетона. Он разработал принципиально новое вяжущее, со сроком службы около века, да еще со светоизлучающей способностью.

За десятилетие исследований он сумел изменить микроструктуру цемента, введя в него флуоресцентные добавки. На таком цементе получается не только более однородный раствор, без характерных «хлопьев». Эти кристаллические структуры, образующиеся на поверхности, ухудшают характеристики бетона и способствуют ускоренному разрушению верхнего слоя. Чтобы предотвратить кристаллизацию, Рубио и ввел в цемент добавку, а заодно получил бонусную декоративную подсветку.

В течение дня такой бетон накапливает солнечную энергию, а с наступлением темноты начинает отдавать ее, создавая потрясающие световые эффекты.

Новый цемент может применяться как самостоятельно, так и в смесях с другими материалами, для строительства различных объектов и дорожных покрытий. В плане экологичности светящийся цемент выигрывает у обычного – в его составе, в основном, мел и глина, а «отдача» при его производстве – в виде водяного пара. Цветовая гамма материала на данный момент представлена синим и зеленым цветом, а яркость подсветки можно регулировать, чтобы дорожки не слепили пешеходов и велосипедистов.

В планах исследователя – попробовать соединить светящиеся частицы с другими строительными основами и получить новые стройматериалы, с эффектом подсветки.

Утилизация осадков после очистки стоков давно превратилась в глобальную проблему для многих стран, которую усугубляют строгие экологические нормативы. Самый дешевый вариант – захоронение отходов – нелегален, так как в осадке большое количество химических веществ, способных ухудшить показатели почв.

Исследователи из национального технологического университета MARA научились добавлять порошок, получаемый из осадка, вместо части цемента, при производстве бетона.

Процесс получения заготовок простейший: осадок формируют в виде лепешек, которые просушивают и, для окончательного удаления жидкости, обжигают. Сухие заготовки тщательно измельчают и просеивают, получая однородный порошок, который в дальнейшем добавляют в бетонную смесь. Реально получить как бетон средней прочности, так и высоких классов.

Ученые считают, что замена части цемента порошком из сточных осадков повышает прочность бетона и снижает его проницаемость и засоленность. Разработка признана перспективной и выгодной в экономическом и экологическом планах.

Естественно, не осталась в стороне и Америка – на базе Массачусетского технологического института появился интересный с практической точки зрения проект Чада Нутсена. Частный дизайнер разработал строительные блоки из костробетона, производимые методом 3D-печати.

Основу блока составляет конопляная пенька (костра), в качестве минерального наполнителя – песок, вяжущее – портландцемент. Используя органику в качестве основного компонента, позволяющего значительно сократить долю вяжущего, реально уменьшить выбросы в атмосферу углекислого газа. Что касается технических характеристик, блоки получаются прочными, с высоким коэффициентом шумопоглощения и низким коэффициентом теплопроводности, да еще и с антисептическими свойствами (устойчивы к плесени и гнили).

Блок не монолитный, конопляно-цементная смесь при застывании образует ячеистую, напоминающую костную, структуру.

За счет этого блок получается легким, но максимально прочным, и в процессе печати реально заложить полости под все инженерные сети (электропроводка, коммуникации). Форма блоков также произвольная – они могут быть изготовлены как типовыми брусками, так и фигурными.

Чтобы доказать, что костробетон действительно не уступает более привычным материалам в прочности, превосходя многие из них в плане экологичности, разработчик с единомышленниками планирует использовать их для строительства большого дома. В любом случае, чем больше будет экологически чистых материалов, тем лучше для всех нас.

Принципиальная новизна этого материала заключается в том, что на фасадах зданий, облицованных биологическим бетоном, в условиях теплого и влажного (средиземноморского) климата могут активно произрастать пигментированные организмы, то есть мхи и лишайники.

Основой для изготовления биобетона является магниевый фосфат-цемент. Этот материал до недавнего времени широко применялся в стоматологии, чем и доказал свою абсолютную биологическую безопасность.

Структура биологического бетона трехслойная.

Первый, внутренний, слой прочный и водонепроницаемый. Он работает своеобразным фундаментом биопанели, придает ей нужную форму и жесткость.

Второй слой не только активно впитывает, но и хорошо удерживает влагу (в частности – дождевую воду). В этом слое и происходит произрастание и размножение организмов.

Третий, внешний, слой пористый и шершавый. Он способствует проникновению воды во внутренний слой, и препятствует ее испарению. Кроме того на его шершавой поверхности растения удерживаются гораздо лучше.

Панели из биобетона монтируются на фасад здания и призваны выполнять следующие функции:

1) Декоративную. Здание, декорированное такими панелями, естественным образом окрашивается в натуральные природные цвета.

2) Термо и шумоизоляционную. Слой растений на биопанели представляет собой хороший изолятор.

3) Экологическую. Растения, занимающие достаточно большую площадь, активно поглощают углекислый газ и выделяют кислород. Это весьма актуально в условиях современных больших городов.

Привычные представления о бетоне были разрушены специалистами немецкой компании Lucem, которые добавили в его состав оптическое стекловолокно. Получился материал с неожиданным для бетона свойством – прозрачностью, при этом инновационный материал не утратил своих обычных механических и физических свойств. Здание, облицованное прозрачными бетонными плитами, выглядит невесомым, а кроме этого, бетон пропускает в здание свет и тепло.

На сегодняшний день стоимость прозрачного бетона такова, что позволить его можно только в дизайнерских целях и в небольших количествах. Например, оформить элитный дизайн интерьера в стиле лофт или в минималистском стиле.

Современные технологии позволяют улучшать свойства бетона. С каждым годом будут появляться новые и более усовершенствованные виды, которые смогут отвечать нуждам человечества. В жизнь можно будет воплощать самые необычные проекты и, тем самым, делать окружающую среду интереснее и красивее.

Сейчас современные виды активно применяются по всему миру в качестве как декора, так и строительного материала. Из кастробетона строят частные летние домики. Прозрачный бетон используют и как декор (например барные стойки или межкомнатные перегородки), так и как стойкий материал (в качестве свето пропускающих проемов). Биологический бетон одновременно является и декоративным элементом, и строительным материалом, еще и является экологичным. Его применяют при отделке фасадов общественных зданий.

Ланкачандра Джанани (Италия)
Научный руководитель ст. преподаватель Северченко М.Ю.
Харьковский национальный медицинский университет

ШРИ-ЛАНКА В СВЕТЕ ДИАЛОГА КУЛЬТУР КАК СПОСОБА ПОЗНАНИЯ МИРА И ПУТИ К ВЗАИМОПОНИМАНИЮ

Меня зовут Джанани Ланкачандра. Я учусь в медицинском университете на подготовительном факультете. Там я изучаю русский язык, который мне очень нравится. Но я учу русский только 4 с половиной месяца, поэтому мне пока ещё довольно трудно говорить по-русски свободно. Хотя я очень стараюсь. Мой преподаватель говорит, что я хорошая студентка. Я на самом деле люблю учиться и много занимаюсь. Но мне ещё трудно сделать по-настоящему научный доклад по теме вашей конференции – диалог культур, поэтому я буду говорить об этом простыми словами.

Что такое диалог? Диалог – это общение. А диалог культур? Это общение людей, которые представляют различные культуры.

Я не украинка. Но я учусь в Украине. Мне очень интересно знакомиться с вами, с вашими людьми, с вашей страной, с вашей культурой. О вашей стране, её культуре и традициях, о вашем городе рассказывают нам наши преподаватели. Мы с преподавателем уже были в оперном театре, где с удовольствием посмотрели балет «Тысяча и одна ночь». Ходили на выставки картин украинских художников. Такой диалог культур обогащает наш внутренний мир.

В моей группе учатся студенты из разных стран: из Азербайджана, из Ганы, из Египта, из Израиля, из Йемена, из Саудовской Аравии, из Судана, из Турции. Все они представляют свои культуры. Мне интересно общаться с ними. Мы прекрасно ладим, заботимся друг о друге, друг другу помогаем. С каждым днём мы лучше узнаём друг друга, учимся друг друга понимать и уважать. Я уверена, мы будем друзьями и после окончания факультета, всегда и везде будем рады друг друга видеть.

В Украину я приехала из Италии. Я там родилась, там училась в школе. У меня итальянский паспорт. В Италии я познакомилась с европейской культурой. Но в свете диалога

культур я хочу вам немного рассказать о другой стране. Не европейской. Я хочу рассказать о родине моих предков. О Шри-Ланке. Там родились и жили мои родители. И меня очень интересует культура этой азиатской страны. Интересует, как там живут люди.

Шри-Ланка – «изумрудная слеза Будды» – государство в Южной Азии, которое находится на острове Шри-Ланка. Раньше страна называлась Цейлон. Я думаю, вы все хорошо знаете прекрасный цейлонский чай.

Слово Шри-ланка означает «славная, благословенная земля». Это на самом деле прекрасное место с золотыми песчаными пляжами, богатыми лесами, рисовыми полями; райский уголок, где растёт чай, кофе, каучук, где добывают драгоценные камни и делают натуральную ткань, лёгкую и нежную, как дуновение ветра из Бенгальского залива.

Эту благословенную землю любят не только люди, но и птицы. Здесь их 450 разных видов. 250 – это постоянные обитатели острова. Из них 24 встречаются только на Шри-Ланке. А цейлонская курица является национальной птицей страны.

В этот райский уголок прилетают перезимовать холодные зимы ваши птицы и птицы из Сибири, Европы, Скандинавии. А в марте-апреле тут можно увидеть огромное разнообразие бабочек. Их на острове больше чем 240 видов.

На Шри-Ланке богатый животный и растительный мир. Там обитает много видов животных, насекомых, рыб.

На острове насчитывается около 3000 видов растений, из них 25 % цветущих; 750 видов лекарственных трав, около 150 видов орхидей и папоротников.

На территории Шри-Ланки находится 12 национальных парков, 3 заповедника и 51 резервация, которые занимают 14 % территории острова. Среди них Минерия, Синхараджа, Бундала, Вилпату, Васгамува, Удавалаве, Сигирия и Яла. В общем, здесь есть, что посмотреть. Приезжайте отдыхать на Шри-Ланку!

Здесь есть не только то, чем любознательные туристы могут полюбоваться. Здесь есть много того, что можно попробовать! На Шри-Ланке множество экзотических фруктов. Весьма разнообразна и её национальная кухня, в которой используются многочисленные специи.

Что касается населения Шри-Ланки, то оно не однородно. Там живут сингалы, около 75 %, тамилы — 11 %, ланкийские мавры (потомки арабов) — 9,2 %, бюргеры (потомки от смешанных браков с европейцами) — около 0,3 %, ведды (потомки древнейшего населения острова) — около 1 тысячи человек.

70,19 % населения (в основном, сингалы) исповедуют буддизм, 12,61 % — индуизм, 9,71 % — ислам, 7,45 % — христианство.

Сингальский и тамильский языки являются национальными и официальными языками Шри-Ланки. А английский, согласно конституции Шри-Ланки, имеет официальный статус языка общения.

К сожалению, между сингалами и тамилами не всегда царил мирный диалог. После получения независимости от Великобритании в 1948 году в политической жизни Шри-Ланки стали доминировать сингалы. В то же время происходила дискриминация тамиллов. Напряжённость между этими этническими группами росла, и в 1983 году началась гражданская война. Её вели правительство и организация «Тигры освобождения Тамил-Илама». Боевые действия с перерывами продолжались 27 лет: с 1983 по 2009 год. Наладить диалог между правительственными силами и «тиграми» безуспешно пытались послы мира, ООН, индусы и западные дипломаты.

В 2009 году правительство сумело одержать победу над «тиграми».

Война закончилась, но её последствия были катастрофическими. В результате была потеряна шестая часть ВВП страны, уничтожена инфраструктура, в северных провинциях произошла гуманитарная катастрофа и несколько эпидемий. 300 тысяч людей вынуждены были жить в лагерях для перемещённых лиц. Известно, что война унесла почти 90 тысяч жизней. Но никто даже и не пытался сосчитать точно, сколько ещё человек пропало без вести, сколько было казнено правыми радикалами или тамилами, взорвалось в джунглях на минах или утонуло, пытаясь покинуть остров в поисках работы. Среди таких людей был и мой отец. Ему был 21 год, когда он покинул родину и отправился в далёкую Италию. Ему повезло: покинув остров, он не утонул. А в Италии нашёл работу.

На примере родины моих предков я вижу, я очень хорошо понимаю, насколько важен диалог.

Вся история человечества - это диалог. Диалог пронизывает всю нашу жизнь. Это средство осуществления коммуникационных связей, условие взаимопонимания людей. Взаимодействие культур, их диалог - благоприятная основа для развития межэтнических, межнациональных отношений. Диалог культур может выступать как примиряющий фактор, предупреждающий возникновение войн и конфликтов. Он может снимать напряженность, создавать обстановку доверия и взаимного уважения. И наоборот, отсутствие диалога – это верный путь к межэтническому напряжению и, что значительно хуже, к межэтническим конфликтам.

Диалог, несомненно, весьма актуален как для современного мира в целом, так и для каждого, отдельно взятого человека, в частности. Существует, к слову, мнение, что от качества взаимоотношений человека с окружающей средой во многом зависит его здоровье. Я будущий врач, и для меня это очень важно.

Закончить же свой доклад мне хотелось бы словами: если диалог – это путь к взаимопониманию, путь к миру, значит, диалог – это жизнь.

Литус Виталий Русланович (Украина)

Научный руководитель ст. преподаватель Дытюк С.А.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

ИМИДЖ ДЕЛОВОГО ЧЕЛОВЕКА

Английское слово «имидж» означает «образ». Каждый человек вызывает у других определенное представление о себе, то есть образ, который можно назвать индивидуальным имиджем. Но имидж – и социальное явление. В любом обществе всегда существует совокупность представлений о том, как должен выглядеть и вести себя человек определенного социального статуса или профессии – учитель, бизнесмен, директор, политик и т.д. В таких случаях речь идет о социальном и профессиональном имидже [1, с.30].

Целью нашей работы является изучение основных компонентов имиджа делового человека и их составляющих.

Под имиджем делового человека обычно понимают сформировавшийся образ, в котором выделяют ценностные характеристики и черты, оказывающие определенное воздействие на окружающих. Имидж создается в ходе личных контактов человека, на основе мнений, высказываемых о нем окружающими. В связи с этим, можно сформулировать следующие основные компоненты имиджа делового человека:

- Внешний облик (манера одеваться);
- Тактика общения (умелая ориентация в конкретной ситуации, владение механизмами психологического воздействия и т.д.);
- Этика делового общения.[2,с.64]

Встречают, как известно по одежке. Да и первое впечатление о вас начнут складывать, как только вы появитесь в поле зрения. Поэтому важно помнить несколько правил хорошего внешнего имиджа делового человека:

1. парой для костюма обязательно должен стать галстук. В качестве исключения – только пиджаки спортивного типа, которые можно надеть с футболкой;
2. рабочий костюм, вне зависимости, не должен быть ярким. Лучше всего подойдут спокойные, теплые тона;
3. не допускайте смешение цветов в одежде. Оттенки должны сочетаться друг с другом;
4. лучший стиль для делового человека – классический. Но это не говорит о том, что нужно одевать все строгое и черное. Современная индустрия моды подарила людям множество оттенков от синего до бежевого и коричневого;
5. не забывайте об аксессуарах. Но не обвешивайте себя огромным количеством украшений и лишних деталей, чтобы не быть похожими на новогоднюю елку. Пары изящных дополнений к образу будет вполне достаточно;

О человеке может сложиться хорошее внешнее впечатление, но до тех пор, пока он не начнет говорить. Стоит сказать пару неправильных выражений и первое впечатление будет испорчено. Поэтому деловому человеку важно уметь правильно говорить:

1. не вступайте в разговор, если не знаете тему, о которой идет речь. С другой стороны, если вы знаете, о чем идет речь, можно показать это собеседникам;
2. уважайте своих собеседников. Внимательно слушайте, будьте тактичны и вежливы;
3. избегайте слов-паразитов и шаблонных фраз;
4. старайтесь говорить только правду и не искажайте информацию, которой владеете.

Доказать, что вы разбираетесь в той сфере, где начали делать карьеру вы можете не столько дипломами и сертификатами, сколько своими знаниями и действиями. Не обсуждайте с окружающими то, что вы знаете и умеете. Лучше докажите им своими достижениями, что вы профессионал своего дела.

Существует прекрасное изречение – сначала мы работаем на свое имя, а затем имя начинает работать на нас. Составляющие имиджа делового человека – это и есть те области, в которых нужно хорошо потрудиться, чтобы они начали работать на пользу. Человеческое обаяние условно можно разделить на несколько составляющих – внешняя привлекательность, задатки лидерства, стрессоустойчивость, быстрая адаптация к новому окружению и условиям работы, уверенность в себе даже в кругу малознакомых людей, терпимость к оппозиционным точкам зрения. И если вы решили создать себе имидж делового человека – начните именно с этих качеств.

Литература

1. Ботавина, Р.Н. Этика деловых отношений [Текст] / Р.Н. Ботавина // Учебное пособие. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 208с.

2. Игебаева Ф.А. Технология построения собственного позитивного имиджа В сборнике: Современные подходы к трансформации концепций государственного регулирования и управления в социально-экономических системах. Материалы 2-й Международной научно-практической конференции в 2-х томах. 2013. С. 170-173.

Макарова Анна Георгиевна (Россия)
Научный руководитель д.ф.н., профессор кафедры
русского языка и русской литературы Озерова Е.Г.
Белгородский государственный национальный исследовательский университет

СПЕЦИФИКА ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ СТИЛИСТИЧЕСКИ СНИЖЕННОЙ ЛЕКСИКИ В ТЕКСТАХ РЕГИОНАЛЬНЫХ ПЕЧАТНЫХ СМИ (НА ПРИМЕРЕ БЕЛГОРОДСКОЙ ОБЛАСТИ)

Для того, чтобы описать специфику региональных СМИ и объяснить причины использования в них сниженной лексики, нужно, прежде всего, рассмотреть такое понятие как «журналистика региона». Для поддержания информационной связи между регионами и центром, а также для развития коммуникации, внутреннего контакта с общественностью нужны региональные печатные СМИ. Исследователь Р.П. Овсепян отмечает, что «журналистика региона» («провинциальная», «местная») – это «выходящие и распространяемые в пределах административной территории периодические издания» [Овсепян 2005: 278]. Учёный отмечает, что печатные областные СМИ являются важнейшим институтом, удовлетворяющим информационные потребности общества, являются зеркалом, четко и ярко отражающим жизнь региона, его социальные, идеологические и культурные особенности и, вместе с тем, оказывают влияние на взгляды и мировоззрения читателей, на динамику развития общества определенного административного субъекта страны [Овсепян 2005: 279].

Анализируя текущие периодические издания Белгородской области, мы хотим отметить одну характерную черту областных печатных СМИ, которая заключается в стремлении публицистов к многоаспектному и всестороннему освещению современной жизни региона, в том числе и районов (подчеркнем, что Белгородская область включает в свой состав 21 район). Источниками нашего исследования послужили тексты таких печатных периодических изданий, как «Истоки» Прохоровского района Белгородской области, «Победа» Яковлевского района Белгородской области.

На страницах периодических печатных изданий весьма стремительно получают отражение те перемены, которые происходят в разговорной устной речи. Разнообразие конкретных ситуаций, обуславливающих характерные черты реального использования языка, делает трудно осуществимым и весьма условным разграничение всех возможных типов речи (в соответствии с разными областями и сферами их употребления). Следовательно, для изучения современных процессов, которые происходят в языке, абсолютно оправданно используются материалы региональных печатных СМИ.

Публицистический текст подразумевает привлечение к обсуждению или рассмотрению конкретного вопроса второго лица. Поэтому одной из самых важных и значимых функций, определяющих использование нелитературной лексики в текстах современных СМИ, является контактоустанавливающая. Свойственная публицистике нацеленность на воздействие на «убеждения или поведение читателя, на его оценку тех или иных факторов» [Шмелёв 2000: 64]

устанавливает особые, можно сказать, доверительные отношения между адресантом (автором статьи) и адресатом (читателем). Именно поэтому мы так часто на страницах газет можем встретить разговорные и просторечные слова.

Специфика газетной речи заключается, прежде всего, в ее экспрессивности и выразительности. Лексические особенности публицистического стиля определяются принципом оценочности. В печатном газетном тексте эмоциональные ресурсы языка сочетаются со строгой логикой и доказательностью, выделением ключевых слов или словосочетаний, которые «заклучают в себе яркий живой образ или употребляются в переносном значении» [Овсебян 2005: 132].

Также немаловажной экспрессивно-стилистической особенностью газетной речи является наличие стандарта (эталона). Это можно объяснить тем, что номер газеты создается в самые короткие сроки, и не одним лицом, а, как минимум, несколькими журналистами, которые зачастую не взаимодействуют друг с другом при подготовке материалов. Одним из факторов возникновения стандартов опять же является стремление к экспрессивности высказывания, в соответствии с этим авторы реализуют так называемый «эффект новизны» [Овсебян 2005: 135], то есть стремление к необычности, свежести, специфичности. И тогда на помощь корреспондентам приходят стилистически сниженные слова.

Стилистически сниженная лексика — это «лексика, отличающаяся от литературного языка (языкового стандарта). Языковой стандарт же — это образцовый, нормированный, общеобязательный язык» [Жеребило 2011: 311]. Т.В. Жеребило делит такую лексику на два разряда: разговорную и просторечную. Исследователь отмечает, что разговорные слова и их сочетания «употребляются в неофициальной обстановке, в непринужденной речи» и «содержат отрицательную или положительную оценку предмета или явления». Лексика просторечная экспрессивна, функционирует «при дружеских и фамильярных отношениях», и её употребление при коммуникации с малознакомыми людьми нарушает не только литературные, но и культурные нормы [Жеребило 2011: 311]. Данная точка зрения предполагает противопоставление исследуемых нами понятий. Также просторечия, как объясняет «Толковый словарь русского языка» Д.Н. Ушакова, — это «допускаемые в литературных произведениях и разговорной речи непринужденные и несколько грубоватые слова, не входящие в норму литературной речи, с целью создания определенного колорита» [Ушаков 2007: 593].

Исследуя противопоставление «разговорная – просторечная лексика», лингвисты И.Н. Шмелева и Г.Н. Складаревская отмечали, что словарные пометы (разг. и прост.) «означают разную степень сниженности в пределах лексики, функционально связанной с некодифицированной формой литературного языка и входящей в словарный состав кодифицированного литературного языка на правах специализировавшегося стилистического средства. Граница между «более» и «менее» сниженным неотчетлива и текуча» [Складаревская и др. 1974: 91]. И эта граница действительно является очень неопределенной и размытой, и зачастую она определяется только личным мнением или интуицией специалистов.

Для анализа текстов СМИ на предмет наличия в них стилистически сниженной лексики мы использовали материалы газет «Истоки», «Победа» за 2015-2019 годы. Нами были отобраны статьи различных рубрик, независимо от их основополагающей направленности. Публикации отбирались случайно. К разговорным языковым единицам и просторечиям мы отнесли те слова, которые имеют пометы «разг.» и «прост.» в толковых словарях.

При исследовании мы попытались разделить разговорные и просторечные слова, наиболее часто встречающиеся в текстах региональных СМИ, на несколько групп:

I. Просторечные и разговорные слова, которые обозначают наименования лиц по их принадлежности к роду деятельности, профессии, либо в связи с занимаемым положением в обществе:

1. «... так как честных ответов от телевизионщиков не дождешься» («Истоки», №12, 2018). «Толковый словарь русского языка» С.И. Ожегова и Н.Ю. Шведовой трактует данное слово следующим образом: «Телевизионщик, (разг.). Специалист, работающий на телевидении» [Ожегов, Шведова 1999: 635].

2. «А эти головотяпы так и остались на своем месте» («Победа», №31, 2016). «Толковый словарь русского языка» Д.Н. Ушакова объясняет смысл разговорного слова: «Головотяп (разг., газет.). Тот, кто крайне нелепо, небрежно и бестолково ведет какое-либо дело, руководит учреждением и т.д.» [Ушаков 2007: 97].

3. «Наша молодежка готовится к очередному чемпионату» («Истоки», №21, 2018). Л.П. Крысин в «Толковом словаре русской разговорной речи» толкует выделенное слово как «молодежная сборная команда (разг.)» [Крысин 2017: 417].

4. «Мы решили обратиться к хирургу, но докторша отказалась нас принимать» («Победа», №43, 2016). «Докторша (разг.). 1. Жена доктора. 2. Женщина-врач (прост.)» [Ушаков 2007: 121]. В данном случае слово употреблено во втором значении и является просторечием.

II. Просторечные и разговорные слова, которые имеют в общеупотребительной лексике эквиваленты:

1. «Почему мы должны пахать каждый день и без выходных?» («Победа», №37, 2017). «Толковый словарь русского языка» С.И. Ожегова и Н.Ю. Шведовой объясняет значение просторечия как «действовать, работать на совесть и много (прост.)» [Ожегов, Шведова 1999: 632]. Однако у этого слова есть и литературный эквивалент: «взрыхлять почву (при помощи тягловой силы или машины)» [Ожегов, Шведова 1999: 632].

2. «... и в этом нет ничего зазорного» («Победа», №2, 2019). Примеры общеупотребительного и разговорного вариантов мы находим в «Большом толковом словаре русского языка» под ред. С.А. Кузнецова: «Зазор. Расстояние между примыкающими поверхностями, щель» [Кузнецов 2000: 321]. «Зазорный (нар.-разг.). Неприличный, постыдный, достойный осуждения» [Кузнецов 2000: 321].

3. «И когда они перестанут сдирать за это деньги, человек сам придет и предложит свои услуги» («Победа», №50, 2016). Просторечие: «Сдирать. Требовать за что-либо высокую плату» [Ефремова 2000: 973]. Разговорный вариант: «Отделять, снимать верхний слой чего-либо» [Ефремова 2000: 973]. Интересно, что данное слово имеет еще одно переносное значение: «Списывать, выдавая за свое (прост.)» [Ефремова 2000: 973].

III. Грубые просторечия:

1. «Баба из х. Сырцево узнала нарушителя и сообщила в органы полиции» («Победа», №18, 2017). «Баба. 1. Жена (прост.). 2. Женщина вообще (разг. вульг.)» [Ушаков 2007: 91]. Исходя из контекста, мы можем сделать вывод, то в данном случае слово «баба» имеет значение 'женщина вообще'.

2. «...думается, он не шибко умен» («Истоки», №53, 2018). «Шибко (разг.) Очень, сильно» [Кузнецов 2000: 1356].

3. «Всю ночь преступник, вероятно, мотался по поселку» («Победа», №18, 2017). «Мотаться. Проводить время в утомительных занятиях, ходьбе (прост.)» [Ожегов, Шведова 1999: 411].

10. «Одни халявщики вокруг» («Истоки», №22, 2017). «Халявщик (простореч.). Тот, кто склонен получать что-либо бесплатно или существовать за чужой счёт» [Ефремова 2000: 1004].

Стилистически сниженная лексика используется публицистами не только в тестах статей, но и в их заголовках, причем зачастую это даже не зависит от темы сообщения. Однако, если журналист начнет злоупотреблять подобными словами, это может затруднить процесс восприятия текста читателями и, скорее всего, снизит силу его воздействия. Также при использовании в публикации сниженной лексики необходимо принимать во внимание степень соответствия поставленной задаче, необходимость и уместность такой лексики в тексте.

Литература

1. Ефремова, Т. Ф. Новый словарь русского языка [Текст] : толково-образовательный / Т. Ф. Ефремова ; Б-ка словарей рус. яз. – М. : Рус. яз., 2000. – 1209 с. ; 16 см. – Библиогр.: с. 973–1004. – 5000 экз. – ISBN 978-5-200-02858-0.

2. Овсепян, Р. П. История новейшей отечественной журналистики [Текст] : учеб. пособие для вузов / Р. П. Овсепян ; под. общ. ред. Я. Н. Засурского ; М-во общ. и проф. образования РФ. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : Изд-во МГУ, 2005. – 475 с. ; 22 см. – Библиогр.: с. 134–279. – 300 экз. – ISBN 5-02-033908-3.

3. Ожегов С. И., Шведова, Н. Ю. Толковый словарь русского языка [Текст] : 80000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова ; Российская академия наук. Институт русского языка им. В.В. Виноградова. – Изд. 4-е, перераб. и доп. – М. : Азбуковник, 1999. – 944 с. ; 22 см. – Библиогр.: с. 411–635. – 3000 экз. – ISBN 978-5-9900358-6-7.

4. Складарская, Г. Н. Разговорно-просторечная и областная лексика в словарях и в современном русском языке [Текст] : лексикографический аспект / Галина Складарская // Вопросы исторической лексикологии и лексикографии восточнославянских языков. – 1974. – 25 сентября.

5. Шмелёв, Д. Н. Русский язык в его функциональных разновидностях [Текст] : учеб. пособие для вузов / Д.Н. Шмелёв ; ; вступ. статья Л. П. Крысина. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : Наука, 2000. – 168 с. ; 20 см. – Библиогр.: с. 64. – 100 экз. – ISBN 5-94457-036-9.

Манаева Галина Сергіївна (Україна)

Новікова Ірина Георгіївна (Україна)

Запорізький державний медичний університет

З ДОСВІДУ ПРОВЕДЕННЯ ОЛІМПІАДИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Традиційною формою позааудиторної роботи серед студентів, які навчаються у Центрі підготовки іноземних громадян Запорізького державного медичного університету, є проведення щорічної олімпіади з української мови. Ця олімпіада проходить у кінці другого семестру, коли саме час повторити та закріпити знання, здобуті у першому. Тому наші олімпіади - це цікавий та зручний інструмент контролю знань студентів, а для студентів - це змагання в знаннях і вміннях, придбаних під час навчання.

Метою проведення олімпіади є:

- активізація участі студентів у навчально-виховній роботі Центру підготовки іноземних громадян;

- розвиток пізнавального інтересу до вивчення української мови;
- виявлення потенційних можливостей студентів та визначення їхнього рівня володіння українською мовою.

Матеріали олімпіади традиційно складаються з двох частин:

I. Читання тексту та відповіді на питання (тестування).

II. Виконання лексико-граматичних завдань. Зміст завдань:

- дієвідмінювання дієслів;
- відмінювання іменників і прикметників;
- робота з синонімами і антонімами;
- складання фраз з використанням запропонованих слів та словосполучень;
- розподіл слів за частинами мови;
- вибір правильної інформації за заданими темами.

Зауважимо, що всі завдання розроблені нами відповідно до Робочої програми з дисципліни «Українська мова».

Виконання олімпіадних завдань розраховано на 3 години. В олімпіаді можуть брати участь всі бажаючі студенти. Потрібно відмітити, що учасники олімпіади, перебуваючи в рівних умовах, демонструють реальний рівень знань та отримують нагороду за роботу - це грамоти та дипломи, які урочисто вручаються на зборах. Результати олімпіади висвічуються на сайті університету, а також випускається фотоколаж «Щоденник олімпіади».

Студенти, які беруть участь в олімпіаді, відчувають свої можливості і розуміють, що гарні знання української мови є потужним додатковим засобом для подальшої самоосвіти і досконалості. А для викладачів - це привід для аналізу результатів своєї роботи (її успіхів та недоліків), щоб більш удосконалити процес навчання студентів, підвищити рівень якості їхніх мовних знань, мовленнєвих умінь і навичок, що дасть можливість збільшити мотивацію студентів у вивченні української мови.

Мархай Неллі Сергіївна (Україна)

Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Мілєва І. В.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

СЛОВНИКОВИЙ ЗАПАС СТУДЕНТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Маючи багатий словниковий запас, людина може повніше висловлювати думки та спілкуватися більш вільно, краще розуміти прочитане. Чим багатше та виразніше мовлення людини, тим глибші думки та тонші відтінки почуттів вона може передати. На обсяг словникового запасу впливає велика кількість факторів: освіта, умови зростання та виховання, соціальний рівень, здібності, етнічне походження, уподобання й захоплення.

Актуальність полягає в тому, що рівень словникового запасу індивідуальний, вид і кількість слів у кожного відрізняється, особливо в студентів, адже в їхньому словниковому запасі багато молодіжних слів, стає все більше професіоналізмів. Цим питанням займалися Н. Нікітіна, Г. Матюха, О. Дигтяр.

Метою роботи є ознайомлення з поняттям «словниковий запас», його видами, виявлення проблем зі словниковим запасом студентів та пошук шляхів їх вирішення.

Словниковий запас – це набір слів, яким володіє людина в певній мові. Словниковий запас, як правило, зростає й розвивається з віком, і слугує як практичний і фундаментальний інструмент для спілкування та здобуття знань [2].

Активний словниковий запас – лексичний матеріал, який використовують для вираження своїх думок в усній і письмовій формах. Пасивний, або рецептивний, – слова, які ми розуміємо сприймаючи думки інших, він значно ширший [3].

Активний і пасивний словникові запаси утворюють наявний (реальний) словник, який є основою для формування потенційного словника – слова, про значення яких можна здогадатися. Це найчастіше інтернаціональні слова, похідні та складні слова, що утворюються з відомих нам компонентів, конвертовані слова, нові значення відомих багатозначних слів, слова, про значення яких можна здогадатися за контекстом. Так, встановлено, що активний запас дорослої людини становить приблизно 10% усього словникового складу її рідної мови [1].

Активний словник дорослої людини налічує 6 – 8 тисяч слів, тоді як пасивний може сягати 10 – 15 тисяч.

Визначити точно кількісно необхідний людині словниковий запас досить важко. Від народження зростання словникового запасу не потребує великих зусиль, батьки розмовляють з немовлятами, які потім наслідують слова, асоціюють їх з предметами та діями. Це називається словниковим запасом слухання. Коли діти можуть впевненіше виражати думки без жестів та простих звуків, розвивається усний словниковий запас. Із закінченням школи зростання словникового запасу стає повільнішим. Потім його можна розширювати, граючи в ігри, читаючи книжки, беручи участь у словникових програмах тощо.

На першому курсі звичайно студент знає приблизно удвічі більше слів, ніж непросунутий. Узагалі, цей розрив не закріплено. Імовірно, причиною цього є різниця словникового запасу у віці 5 – 6 років. Середній студент вивчає приблизно 3000 слів за рік, або близько 8 слів на день [4].

Проблема студентів полягає в тому, що вони використовують більше сленгових слів, часто нехтують уживанням нормативних слів та способами розширення свого словникового запасу, через що їм важче висловити думки, а суспільство їх може не зрозуміти. У таких мовних одиницях відображаються соціально-історичні умови життя молодіжного колективу, рівень його культури, уявлення про життєві цінності.

Виділяють кілька методів розширення та вдосконалення словникового запасу. Слова потрібно вивчати в контексті. Користуючись текстами, вивчати нові слова завжди цікавіше, ніж просто список слів (навіть з однієї теми), оскільки ми краще запам'ятуємо їх, коли вони асоціюються з сюжетом. Найкращий спосіб поповнення та розвитку словникового запасу – це читання. У текстах трапляються незнайомі слова, значення яких можна зрозуміти з контексту або знайти в літературі та запам'ятати.

На сучасному етапі розвитку науково-технічної термінології спостерігається зростання уваги до проблеми вивчення фахових мов. А функціонування певної фахової мови забезпечується чітко встановленою термінологією. Одним із шляхів оволодіння термінологією майбутньої професії є читання оригінальної літератури за фахом. Автентичні спеціалізовані тексти за фахом мають бути не лише джерелом інформації, але й основою для обговорення та вирішення професійно-практичних проблем.

Важливу роль у формуванні робочого словника майбутнього фахівця відіграють дотекстові вправи. Це вправи на ідентифікацію термінів, їх первинне закріплення. Головним завданням цих вправ є допомога студентам зрозуміти значення термінів. За критерієм

комунікативності – це вправи некомунікативні. Вони забезпечують правильне розуміння тексту під час читання та активізацію використання термінів у мовленнєвій діяльності під час обговорення прочитаного [5].

Збагатити словниковий запас дозволяє відвідування лекцій, завдяки чому студенти краще запам'ятовують нову лексику.

Запам'ятовувати нові слова допомагають і асоціації. Якщо ми просто побачили слово або навіть повторили його кілька разів, велика ймовірність того, що надовго воно не запам'ятається. Краще пов'язувати значення слів з контекстом чи асоціювати з подіями, образами.

С. Матвеев дослідив, що досить дієвим є мнемотехніка. Мнемотехніка – сукупність спеціальних прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування потрібної інформації і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення асоціацій (зав'язків) [2]. З одного боку, це прекрасний метод заучування нової лексики, але з іншого – мнемотехніка може й не давати позитивного результату за умови заміни осмисленого (логічного) запам'ятовування механічним завчанням. Цей метод особливо добре підходить у випадку запам'ятовування складних, абстрактних, невідомих слів, коли значення можна прив'язати до конкретного яскравого візуального або звукового образу [3].

Отже, на повноцінне спілкування та правильний виклад думок безпосередньо впливає обсяг словникового запасу (активного, пасивного та потенційного). Свій словниковий запас має збагачувати кожна людина, зокрема й студенти, використовуючи для цього різні способи.

Література

1. Костюшко В.І. Лексичний мінімум у процесі навчання української мови як іноземної / В.І.Костюшко. – Режим доступу URL: <http://ekhsuir.kspu.edu>
2. Матвеев С. Феноменальная память. Методы запоминания информации / С.Матвеев. – М. : Альпина Паблицер, 2013. – 160 с.
3. Нікітіна Н.С. Активізація словникового запасу / Н.С. Нікітіна. – Режим доступу : <http://interconf.fl.kpi.ua>
4. Словниковий запас. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
5. Чаплик О.А. Методичні аспекти формування та збагачення термінологічного словникового запасу студентів / О.А. Чаплик / Науковий вісник НЛТУ України. – Вип.11. – Львів, 2011. – С. 371 – 375.

Маржал Икдам Мохамед (Марокко)

Научный руководитель ст. преподаватель Греул О.А.

Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

ДЕКОРАТИВНЫЕ ИЗДЕЛИЯ ИЗ МЕТАЛЛА В МАРОККАНСКОМ СТИЛЕ ИНТЕРЬЕРА

В Марокко для украшения интерьера широко используется посуда, которая заполняет собой ниши, висит на стенах, стоит на полу. Изготовленная вручную марокканская посуда разнообразна и по форме, и по материалам: глиняные, деревянные, медные, резные и чеканные блюда, тарелки, пузатые латунные вазы, покрытые замысловатыми узорами.

Медь и бронза – основной материал для ремесла кузнецов, граверов и резчиков по металлу, которые превращают эти металлы в декоративные изделия, такие, как блюда, чайники, кадила, подсвечники, различные коробки. Специалисты по чеканке, гравировке и резьбе украшают готовые изделия, превращая их в уникальные предметы.

Оригинальны марокканские лампы. Лампы изготавливают из латуни или медного сплава и покрывают коричневым лаком. Их абажуры имеют кованую основу, самой разнообразной формы: круглые, пирамидальные, дугообразные, выполненные в виде фигурок птиц и голов зверей. Главная уникальность заключается в материале, которым обтянут металл. Традиционно – это вымоченная в растворе мимозы верблюжья кожа, на которую хной и экстрактом граната нанесены этнические рисунки.

Некоторые декоративные изделия, как, например, ручки чайников, сначала отливаются в глиняной форме одноразового использования. Кованное и обработанное железо превращается в таган, фонарь, этажерку и т.д. Жестящики превращают железо и медь в печи, разные подносы, кастрюли и пр. Рынок кузнецов и жестящиков в Марракеше представляет собой внушительный лабиринт, где работают Гефесты с почерневшими от дыма руками и лицами.

Типичные марокканские сувениры – это медные вещи (чайники, тарелки, лампы и многое другое). Часто они бывают раскрашены или отделаны никелем и серебром. В настоящий момент Марокко переживает настоящий бум на изделия из закаленного железа: европейские и американские дизайнеры размещают здесь большие заказы на изготовление столов, стульев, канделябров, всевозможных элементов декора. Изделия из меди и железа – тарелки, чайники, подносы и прочие изделия наследных мастеров – одни из самых любимых иностранцами марокканских сувениров. Многие из них выглядят как настоящие лампы Аладдина – старыми и потертыми. В реальности это абсолютно новые, необработанные до конца изделия.

Все изделия из меди в марокканском стиле необычайно эффектны и представлены в широком ассортименте. Волшебный танец теней, что отбрасывают на стены светильники бра, прибавляет вашему настроению очаровательную нотку таинственности.

Искусно сделанные медные чайники, кофейники или сахарницы добавляют ужину или завтраку приятные воспоминания о путешествии. Канделябры, люстры, рамы для зеркал, хрестоматийные светильники-звезды с цветными стеклами могут стать отличным аксессуаром для холла, ванной или дачи. Лучшие покупки делаются на кузнечных рынках, где ремесленники куют и чеканят свои изделия. По желанию и за небольшую плату, мастера выгравировывают на них надписи или посвящение.

В домах ковры, вытканые по дизайнерским эскизам с берберским орнаментом, покрывают по-восточному низкие и широкие диваны, на которых лежит множество ярких подушек, не свойственных традиционным марокканским интерьерам цветов, например, сочно-красного цвета. А кресло от Корбюзье в стиле конструктивизма мирно уживается с танжерским светильником из кованого железа, поставленным на пол в виде вазы.

В особняках европейских знаменитостей в Танжере яркая мозаика, покрывающая стены ванной, цветные витражи дверей, японские ткани на фоне сочных бирюзовых или бледно-лиловых стен соседствуют с характерными марокканскими коваными светильниками в виде звезд, кованой мебелью и тканями коврами. А геометрические орнаменты, модные в Марокко еще с XIII века, украшающие керамику и дерево, сочетаются с комфортной европейской мебелью и современными элементами обстановки.

Наряду с резной деревянной, очень популярна и кованая мебель. Кованые изголовья, с завитками или выполненные в стиле мусульманских минаретов, украшают кровати на фоне

белоснежного белья и подушек. Покрывала ткот из шерсти верблюда бежевого или темно-коричневого цвета.

Кованые стулья, основания столиков, рамы для зеркал, карнизы и полочки на стенах – все это великолепие ажурного металла, слегка несимметрично, но этот признак ручной работы придает изделиям дополнительную красоту.

Мебель представлена в виде низких столиков с широко посаженными изогнутыми ножками, разнообразные по виду пуфы, тахты, обтянутые бархатом или шелком, красных или терракотовых оттенков. Экзотики придадут элементы декора – стилизованные украшения из дерева, тканей, резьбы, чеканки, изготовленные непосредственно марокканскими мастерами, которые известны во всем мире как умелые чеканщики, ювелиры и гончары. Все произведения мастеров имеют свою авторскую символику. Это могут быть украшения, золоченные статуэтки, кальян, в восточном стиле картины, светильники в форме лампадок.

Завершающим штрихом марокканского стиля обязательно станут ремесленные изделия. Это могут быть затянутые кожей светильники с витиевато загнутыми коваными ножками, чеканные изделия, чеканные фонари с цветными стеклышками, керамические изделия, пуфы из кожи и текстиля, резные шкатулки и сундуки, украшенные перламутром или мельхиором, совершенно неповторимые рамы для зеркал и многое другое.

Марокканский стиль очень декоративен, ярк и насыщен всевозможными аксессуарами. Марокко с его смешением культур и, как следствие, своеобразным смешением стилей дает простор для декораторов, художников и дизайнеров.

Махомет Д. Ю. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Бабай Л.В.

*Харківський національний технічний університет сільського господарства
ім. Петра Василенка*

МОВА-ДЖЕРЕЛО КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ КРАЇНИ

Відомий український поет Володомир Сосюра закликав українців своїми патріотичними віршами- пишатися та любити свою Батьківщину та мову:

«Любіть Україну у сні й наяву,
Вишневу свою Україну,
Красу її вічно живу і нову,
І мову її солов'їну.»

Українська мова є нематеріальною культурною спадщиною України. Українська мова своїм корінням, за твердженням істориків, сягає глибини не менше семи тисячоліть. Праєвропейський санскрит містить більше 1000 нинішніх українських кореневих слів.

Жодна з європейських мов (окрім литовської) так близько не стоїть до своїх витоків.

Степан Наливайко – відомий в Україні знавець санскриту та мови хінді, описує свої враження від почутого звернення індійського гуру добірим санскритом до свого учня: «Дехі ме агні». Він попросив вогню і це було майже співзвучно нашому: «Дай мені огню». Такі слова, як «один, два, три, чотири» на санскриті звучить «аді, дві, трі, чатура». А слова – «мама, тато, неня, дід, баба, брат, сестра, син», – на санскриті звучать як «мата, тата, нана, дада, баба, брата,

свастрі, сун». Перелік таких слів може бути дуже довгим, що є беззаперечним підтвердженням того, що корені української мови сягають глибин індоєвропейської цивілізації.

Мова-духовна планета, н якій живе виплекана людиною незлічена кількість слів. Український народ творив свою мову впродовж віків заносючи до мовної скарбниці знайомі та рідні нам слова. У своїй мові український народ втілює всю красу та вишуканість навколишнього світу, свої думки та ідеї, хвилювання та навіть розпач. Від часів зародження рідної мови ,вона перетворилась на дивовижний скарб сьогодення.

Безпосереднім творцем та основоположником української літературної мови є Тарас Григорович Шевченко. Шевченківська мова- є зразком звернення творця до народу, закликком збереження та шанування рідної мови. Кобзар своїми милозвучними рядками зобразив багатогранність, ніжність та співучість української мови. Тарас Григорович вважав мову найбільшим даром людству ,все це він з легкістю висловлював в своїх віршах:

«Ну що б, здавалося, слова...

Слова та голос – більш нічого.

А серце б'ється – ожива,

Як їх почує!»

Читаючи поезію Кобзаря ,можна зрозуміти ,що мова для нього була материнською піснею ,молитвою над колискою ,шепотом гаю, величчю неба, ревом Дніпра і солов'їною піснею, мужнім покликком до броні і свободи.

Разом з великим Кобзарем запровадженням української мови, як єдиної мови українського народу займалися: Леся Українка, М. Коцюбинський, В. Винниченко, П.Тичина, О. Довженко, М. Хвильовий, А. Малишко, М. Рильський , О. Гончар. Саме ці митці запровадили поняття, що українська мова – запашна, співуча, гнучка, милозвучна та сповнена музики.

Українську мову цінують по всьому світу. За своєю мелодійністю, співучістю вона «змагається» лише з італійською. Краса нашої мови - в багатозвучності і виразності, в мелодійності, гармонії і ширості; багатство ж - в різноманітності термінології та фразеології, в її стилістичній досконалості.

Machuk N.B., Morozov M.R. (Ukraine)

Language Advisor Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor Mokromenko O.V.

Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture

ENGLISH AS A UNIVERSAL LANGUAGE THAT LINKS THE WORLD TOGETHER WHICH IS THE MOST IMPORTANT FACT CONSIDERING THE CHANGING TIMES

A language is a systematic means of communication by the use of sounds or conventional symbols. It is the code we all use to express ourselves and communicate to others. It is a communication by word of mouth. It is the mental faculty or power of vocal communication. It is a system for communicating ideas and feelings using sounds, gestures, signs or marks. Any means of communicating ideas, specifically, human speech, the expression of ideas by the voice and sounds articulated by the organs of the throat and mouth is a language. This is a system for communication. A language is the written and spoken methods of combining words to create meaning used by a particular group of people. Language, so far as we know, is something specific to humans, that is to say it is the basic capacity that distinguishes humans from all other living beings. Language therefore remains

potentially a communicative medium capable of expressing ideas and concepts as well as moods, feelings and attitudes. Written languages use symbols (characters) to build words. The entire set of words is the language's vocabulary. The ways in which the words can be meaningfully combined is defined by the language's syntax and grammar. The actual meaning of words and combinations of words is defined by the language's semantics.

The word English is derived from the word "England". There are different kinds of English language like British English, Canadian English and American English. English is without any doubt the actual universal language. It is the world's second largest native language. English can be at least understood almost everywhere among scholars and educated people, as it is the world media language, and the language of cinema, TV, pop music and the computer world. It is also important because it is most common language spoken everywhere. All over the planet people are familiar with English in this era of mass communication. English has now achieved the global status. English is quickly becoming the World's most spoken international language, therefore anyone who wants to progress in the world needs to be able to read and speak English. English is used in over 104 countries as an official or semi-official language.

According to a recent report "...three billion people will be speaking or learning English within a decade." English is the language of globalization. It's the language of international business and politics. It is the primary language used for most computers and for the inner workings of the Internet. English is the dominant international language in communications, science, aviation, entertainment, radio and diplomacy. English is an important tool for operating on the world stage. The ability to speak and understand English is mandatory in certain fields, professions, and occupations.

English is an international language spoken all over the world that was originally borrowed from the world. If English is used as a global language, there might be some advantages related to communication and business. However, there are also several disadvantages in terms of losing mother tongue and taking time and money. The advantages outweigh the disadvantages, so English should be made the global language.

The essential affirmative point is communication. There are more than 200 countries in the world. If everyone could speak English, they may have the ability to communicate with others whenever they are in strange countries. Furthermore, using English, people can have more friends, widen peer relationships with foreigners and can not get lost. Overall, English becomes a global language; people may have more chances in communication. Another crucial advantage is improving business. If English was spoken widespread and everyone could use it, they would likely have more opportunities in business. Foreign investments from rich countries might be supported to the poorer countries. For instance, a company and its proponents would be able to discuss, understand each other and develop the projects together.

The disadvantage of issue is losing mother language. If English used as a global language, people may use it both at work and daily life. Children and teenagers might prefer to watch English cartoons or movies. Gradually, they make mistake when they use their mother languages. It can not be imagine if English is only one language in the world. Another serious negative point is taking much time and money. Old generation might need to study English to communicate with the youth ages. In addition, educational curriculum system could be changed to be suitable for the reform. These processes need quite long time and a large amount of money.

In fact, English is so widely spoken, it is referred to as, the "lingua franca" of the modern era. With the global spread of English serious economic and political disadvantages will probably come to those not having a reasonable command of the language. We see a future in which mono lingual

English graduates face bleaker economic prospects as qualified multilingual graduates prove to have a competitive advantage in global companies and organizations. Given that English has acquired its world-wide reputation due in large part to globalized power relations, those companies and governments employing well-trained non-native speakers for their international business communication needs will obviously see the advantage of hiring non-native speakers of the English language with multilingual talents. The future is in your hands and the future demands a firm command of the English language. The importance of learning English cannot be overstated in an increasingly interconnected and globalized world. For the millions of immigrants who travel the world from non-English-speaking countries every year, learning to communicate in English is important to enter and ultimately succeed in mainstream English speaking countries.

The English Language is considered to be one of the most important languages in the world. There are other languages such as French, Spanish, Chinese etc, but they are not important for the same reasons as the English Language. English is a universal language that links the world together which is the most important fact considering the changing times.

English is a language that can be used in many parts of the world since the schools nowadays are likely to have English as the first or second language or have educated people who would know the basics of English. People from other countries might have different accents when speaking English but the language is the same and should therefore be comprehensible.

Education is one of the main reasons why people leave their home country and travel to the UK and other English speaking countries. Education has multiplied the role of English Language because universities worldwide, when completing a degree or course, often use English as the common mode of learning and communication. English is important when travelling to any part of the world, be it business or leisure. You have to communicate with so many individuals and colleagues starting from the airport, to the hotel and business meetings etc. There are instances where people have to use English to communicate with people in the same country since different regions speak different languages.

English is also the main language when it comes to the Internet. There are various languages and translations available but the main language has always been English. Since the importance of the Internet has also grown, English grows with it.

References

1. Learning English: [https:// www.studymode.com](https://www.studymode.com)
2. English as international language: <https://www.researchgate.net/>
3. English as global language: <https://englishlive.ef.com/.../english.../english-became-global>.

Мессак Ашраф (Марокко)

Научный руководитель ст. преподаватель Гура В.А.

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

УНИКАЛЬНЫЕ АРХИТЕКТУРНЫЕ СООРУЖЕНИЯ МИРА

Чудесами света в древности называли выдающиеся произведения искусства и инженерной мысли. Это были огромные статуи и грандиозные сооружения – храмы, дворцы, гробницы. В древности был составлен список семи чудес света – своеобразный путеводитель по всемирно известным достопримечательностям. Но чудес в мире, конечно, намного больше, чем

в этом списке, поэтому мы предлагаем вам совершить увлекательное путешествие по разным странам и познакомиться с выдающимися памятниками архитектуры и культуры разных народов.

Наше путешествие мы начинаем с Египта, где находятся Египетские пирамиды, среди которых одно из «семи чудес света» – пирамида Хеопса. Её высота составляет 138 метров, а размер основания 230 метров. Слово «пирамида» – греческое. Всего в Египте было обнаружено 118 пирамид.

Продолжаем наше путешествие и едем в Китай, где находится Великая Китайская стена. Длина этой стены 8 851, 8 км. Строительство первой стены началось очень давно – в третьем веке до нашей эры. Именно тогда император Цинь Шихуанди, который объединил Китай, приказал построить вдоль его северной границы большую стену для защиты от набегов кочевников. Строительство стены продолжалось 600 лет. Легенда говорит, что Стену построили на месте той дороги, по которой «пролетел» на своём коне император Цинь Шихуанди. За один день он преодолел расстояние 10 тысяч ли (это почти 5 тысяч километров). Сегодня сохранилась только часть Стены. Её высота – 79 метров, а ширина – 5-8 метров.

Наше путешествие продолжается. И вот мы уже во Франции. Эйфелева башня – всемирно известный символ Франции, самый узнаваемый архитектурный памятник Парижа. Башня построена в 1889 году по проекту французского инженера А.Эйфеля. Сам конструктор называл её тогда очень просто «трёхсотметровая башня». Этот символ Парижа был задуман как временное сооружение: башня должна была служить входной аркой Всемирной парижской выставки в 1889 году. Интересно отметить, что сначала башня не понравилась парижанам и даже вызвала их негодование: так сильно отличалась эта огромная стальная конструкция от других зданий города. Прошло время, и парижане оценили красоту и стройность башни и полюбили её. Сейчас башня стала всемирно известным символом Франции.

Из Европы мы едем на север Африки – в Марокко. Именно здесь при короле Хассане Втором была воздвигнута Великая мечеть «Хассан II». Мечеть находится в одном из красивейших городов Марокко – Касабланке на берегу Атлантического океана. Высота минарета мечети – 200 метров. Это самое высокое религиозное сооружение в мире. Моя родная страна – Марокко, поэтому я хорошо знаю известные архитектурные сооружения. И хочу немного рассказать об археологических памятниках Волюбилиса. Сегодня это уже развалины некогда очень известного города, который построили римляне в 3 веке до н.э. Этот архитектурный памятник, который охраняется ЮНЕСКО, находится недалеко от Мекнеса. Еще до римлян на этих землях жили финикийцы, затем – карфагеняне. Волюбилис резко отличается от других городов Марокко, т.к. в нем присутствует четкая городская планировка и хорошо продуманная дренажная система, что не характерно для североафриканской городской архитектуры. Вокруг города растут оливковые рощи, леса и виноградники, поэтому древний город никогда не испытывал недостатка в ресурсах. Город расширялся, расцветал, население увеличивалось. Однако после того как римляне оставили город, он жил самостоятельно и через 400 лет был захвачен арабами. После того, как стали строиться новые города Фес и Мекнес, Волюбилис пришел в упадок, жители стали покидать город и уходить в другие поселения. Кроме того, для строительства Мекнеса из Волюбилиса был вывезен весь мрамор и большинство колонн. В 1755 году Лиссабонское землетрясение окончательно разрушило город, он почти полностью оказался под землей. В 1915 году начались археологические раскопки Волюбилиса. Благодаря кропотливому и профессиональному труду археологов сегодня туристы

могут увидеть Дом Орфея с остатками мозаики, на которой изображен древнегреческий бог Орфей с лирой, лошадь и слон; остатки Форума площадью 1300 кв. метров, где в период расцвета города стояли статуи. Их постаменты сохранились до сих пор, сами статуи были вывезены римлянами; Капитолий, который удалось частично реконструировать, где расположены идеально ровные колонны и уникальные каменные блоки лестницы (мы можем представить, какой был уровень архитектурного мастерства римлян в ту эпоху!); в Базилике, где размещались административные и судебные власти города, хорошо сохранились арочные проемы; еще сохранились Дом Диониса, Дом Венеры, Дом Бахуса, который знаменит тем, что там была найдена хорошо сохранившаяся статуя Бахуса. С 1932 года статуя находится в коллекции Музея археологии в Рабате.

Наше путешествие продолжается. Из Марокко мы едем в Киев. В Средние века, когда славяне приняли христианство, в Киевской Руси строились церкви и открывались монастыри. В 16 веке в Киеве был основан мужской монастырь – Киево-Печерская лавра. Его монахи, как и первые христиане, жили под землёй – в пещерах. Там же, под землёй находились и пещерные храмы. Ещё один всемирно известный символ Киева – Софийский Собор был построен в 16 веке при Ярославе Мудром по образцу знаменитого собора Святой Софии (Айя-София) в Константинополе. Сегодня Софийский Собор и Киево-Печерская Лавра – главные христианские святыни Украины.

Конечно, невозможно рассказать обо всех удивительных архитектурных сооружениях, но можно увидеть их своими глазами. Для этого нужно только желание путешествовать!

Мокроменко О.В., Колісник Р.І. (Україна)

канд. пед. наук, доцент кафедри мовної підготовки

***Харківський національний технічний університет сільського господарства
ім. П.Василенка***

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ Й РОЗВИТКУ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ, НАЦІОНАЛЬНО СВІДОМОГО ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку української держави визначено пріоритет глибокого і системного вивчення національного концепту освіти на засадах єдності і взаємопроникнення культурних традицій і досвіду науковців різних країн світу. Вхідження України у Болонський процес вимагає ретельного аналізу і глибокого осмислення культурно-історичної спадщини європейських країн, ефективної освітньої інтеграції національної системи освіти України в європейський освітній простір.

Урізноманітнення освітніх послуг, демократизація управління освітою, посилення гуманітарного аспекту у змісті загальноосвітньої підготовки учнівської молоді, ліквідація монополії держави на освіту об'єктивно зумовлює потребу аналізу ролі української мови в освіті.

В процесі європейської інтеграції економіка України потребує гарно освіченої, висококваліфікованої, підготовленої технічної еліти. Майбутній фахівець здатен бути конкурентоспроможним, якщо він всебічно освічений і розвинений і вміє вирішувати професійні питання, використовуючи своє уміння спілкуватись і співпрацювати з різними людьми. Невід'ємною складовою процесу підвищення загальної культури є формування комунікативної культури. Мова необхідна для комунікативного процесу.

Мовна освіта нині – основа формування пізнавально-творчої особистості, що володіє високим рівнем комунікативної компетентності, здатна до сприйняття і передачі різноманітної інформації. На це орієнтують Національна доктрина розвитку освіти в Україні, Державний стандарт базової і повної освіти, Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, низка концепцій 90-х р. р. минулого століття, концепція навчання мови в 12-річній школі, концепції когнітивної й комунікативної методик та профільного навчання української мови, що реалізуються в сучасних освітніх закладах. Ці та інші документи регламентують навчання української мови на всіх рівнях – від дошкільного етапу до вищої школи. Вони стали своєрідними орієнтирами в реалізації неперервної мовної освіти та в розвитку методичної науки на початку XXI століття [1;3].

Українська мова як рідна і державна в усіх типах середніх і вищих навчальних закладів є засобом формування й розвитку мовної особистості, національно свідомого громадянина України. Навчання української мови спрямоване на виховання мовної особистості – людини, яка любить, знає і береже рідну мову, з повагою ставиться до неї як до мови нашої держави, володіє її виражальними засобами, користується нею у своїй професійній діяльності й у повсякденному житті. У центрі навчання української мови на всіх етапах є мовна особистість – людина, яка знає мову, володіє багатством її виражальних засобів, продукує мовлення в різних життєвих ситуаціях, шанує, любить її і дбає про її збереження й розвиток. Саме таку особистість покликано формувати й розвивати вихователі дошкільних освітніх закладів, викладачі середньої та вищої школи.

Слід зазначити, що одне зі стратегічних завдань україномовної освіти – це засвоєння студентами соціокультурного досвіду, втіленого в мовній формі. На становлення зазначеного освітнього завдання значною мірою впливають соціальні чинники, а також розроблення культурологічного напрямку в сучасному мовознавстві (С. Єрмоленко, В. Жайворонок, В. Кононенко, В. Маслова, Л. Мацько та ін.) [5]. Важливість соціокультурного розвитку зростаючої особистості задекларована у вітчизняних освітніх документах. Водночас маємо констатувати про недостатній рівень сформованості соціокультурної компетентності в багатьох студентів, що, у свою чергу, є причиною проблем їхньої комунікативної реалізації в полікультурному соціумі.

Однією з умов ефективності україномовної освіти є відповідність її сучасному соціальному замовленню на підготовку патріотично налаштованої, активної, духовно багатой мовної особистості, з розвиненим інтелектом, здатної результативно взаємодіяти з іншими членами суспільства за допомогою державної мови.

Соціокультурний розвиток мовної особистості студента Кучерук О трактує як керований викладачем послідовний процес засвоєння носієм мови певної системи соціокультурних знань, норм, цінностей, у результаті чого відбуваються позитивні зміни в системі мовної особистості; удосконалення структурно-функціональних рівнів мовної особистості (вербально-семантичного, когнітивного, прагматичного тощо) під впливом різних чинників соціокультурного спрямування. Водночас соціокультурний розвиток мовної особистості студента можна розглядати як навчально-виховний результат, що становить ступінь соціокультурної освіченості й духовної зрілості носія мови [4].

Пошук ефективних навчально-методичних моделей соціокультурного значення дає змогу стверджувати, що в соціокультурній методиці навчання української мови мають ураховуватися такі аспекти: особистісно орієнтований, лінгвокультурологічний, аксіологічний, текстоцентричний, герменевтичний, комунікативно-ситуативний, креативний.

Високий рівень соціокультурного розвитку студента залежить від сформованості в нього соціокультурної компетентності, зміст навчального предмета є одним із дієвих засобів її формування. Спираючись на праці сучасних учених (О. Горошкіна, А. Ярмолюк та ін.), соціокультурну компетентність носія мови розглядаємо як інтегративне особистісне утворення, складниками якого є:

- знання, пов'язані зі світовою, національною, регіональною культурою, цінностями, що визначають стосунки між людьми, між людиною і світом;
- шанобливе ставлення до культурних надбань, дбайливе ставлення до рідної мови, відповідальне ставлення до рідномовних обов'язків, поважне ставлення до інших мов;
- бажання здійснювати свою діяльність у соціальному середовищі, зокрема й мовленнєву поведінку, за законами добра й краси;
- уміння організувати власну діяльність, зокрема й мовленнєву, з урахуванням соціальних норм поведінки, морально-етичних, естетичних та інших цінностей;
- досвід емоційно-ціннісного ставлення до світу;
- здатність до життєтворчості в певному лінгвосоціумі.

Цілком слушно у структурі соціокультурної компетентності О. Горошкіна виділяє такі компоненти: лінгвокраєзнавчий, лінгвокраїнознавчий, лінгвополікультурний [2, с. 184-186]. Лінгвокраєзнавчий компонент соціокультурної компетентності україномовної особистості містить соціокультурні знання про рідний край, уміння оперувати цими знаннями в мовленнєвій практиці засобами української мови; лінгвокраїнознавчий – знання про національно-культурні надбання України, здатність використовувати відповідні знання в соціальному житті; лінгвополікультурний – знання про соціокультурні особливості різних націй, народностей, з представниками яких можливе спілкування сучасного студента, уміння оперувати цими знаннями в конкретній соціально-мовленнєвій ситуації тощо. Становлення структурних компонентів соціокультурної компетентності україномовної особистості природно залежить від різних соціокультурних чинників.

Урахування цих чинників під час цілеспрямованого формування соціокультурної компетентності в процесі навчання української мови є умовою подолання внутрішніх суперечностей між реальним рівнем соціокультурного розвитку україномовної особистості і потенційним високим рівнем соціокультурного розвитку, на який орієнтується ця зростаюча мовна особистість відповідно до власних і суспільних запитів та освітніх цілей.

Література

1. Болонський процес у фактах і документах / Упоряд. М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш. — К.; Тернопіль: Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. — 52 с.
2. Горошкіна О. Підручник як засіб формування соціокультурної компетенції учнів / О. Горошкіна // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 22. – Ч II. – С. 183–189.
3. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. - К. : Ленвіт, 2003. -273 с.
4. Кучерук О. Соціокультурний розвиток учнів як лінгвометодична проблема / О. Кучерук // Українська мова і література в школі. – 2014. – №2 (112). – С. 2–7.
5. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі : [навч. посібник] / Л. І. Мацько. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 607 с.

Молчанова А. (Украина)
Научный руководитель канд. филол. наук, профессор Креч Т. В.
Харьковский национальный университет строительства и архитектур

КУЛЬТУРА РЕЧИ И РЕЧЕВОЙ ЭТИКЕТ СТУДЕНТА

Правила хорошего тона предусматривают определенные требования не только к формальной стороне общения – приветствиям, представлениям, внешнему виду собеседников, но и к содержанию общения – выбору темы, места, к самому процессу ведения беседы.

Манера говорить – это то, на что мы сразу же обращаем внимание, на основе чего у нас складывается первое впечатление о собеседнике. Но чтобы овладеть словом, научиться формулировать мысли, выражать чувства, общаться с людьми, необходимы высокая культура речи, соблюдение правил речевого поведения и речевого этикета. Рассматривая эти три круга проблем, начнем с культуры речи, поскольку она является фундаментом речевого общения.

Культура речи – это совокупность знаний и навыков, обеспечивающих целесообразное и незатрудненное пользование языком. Следует четко обозначить основные признаки культурной речи. Первый, исходный признак – правильность речи – соответствие ее структуры действующим языковым нормам. С течением времени нормы меняются под воздействием тех или иных условий, причем некоторые из этих изменений квалифицируются лингвистами как закономерные, другие подчас «врываються» в языковую практику и закрепляются в ней вопреки мнению специалистов, например, выражения типа «ужасно весело», «страшно интересно».

Не менее важным признаком культуры речи является точность. Это не просто умение выбирать и использовать самые нужные и подходящие слова. Чтобы точно говорить, надо четко мыслить. Известен старый афоризм: «Кто ясно мыслит, тот ясно излагает». Иначе говоря, точность как качество речи связана с самим мыслительным актом, с интеллектуальными способностями говорящего.

Культура речи имеет определённые нормы литературного языка в устной и письменной речи. Под культурой речи понимается:

- соблюдение этики общения;
- владение нормами литературного языка в его устной и письменной формах;
- умение выбрать и организовать языковые средства, которые в определённой ситуации общения способствуют достижению поставленных задач коммуникации.

Таким образом, культура речи содержит три составляющих компонента: этический, коммуникативный, нормативный.

Этический аспект культуры речи предписывает знание и применение правил языкового поведения в конкретных ситуациях. Под этическими нормами общения подразумевается речевой этикет (речевые формулы приветствия, просьбы, благодарности, поздравления и т.п.; обращения на «ты» и «вы»). Речевой этикет определяется ситуацией, в которой происходит общение, представляет собой совокупность соблюдения норм поведения и общения, определяет степень профессиональной пригодности человека./1/.

К коммуникативным качествам речи, которые оказывают наилучшее воздействие на адресата, с учетом конкретно ситуации и в соответствии с поставленными целями и задачами, относятся точность, понятность, богатство и разнообразие речи, её чистота, выразительность.

Точность речи определяется:

- знанием предмета;
- логикой мышления;
- умением выбирать нужные слова

Речь точная – речь человека, умеющего ясно мыслить, знающего предмет речи и семантику слов, имеющего достаточные речевые навыки.

«Неясность речи есть неизменный признак неясности мысли», - утверждал Л.Н.Толстой. Слова следует употреблять в строгом соответствии с их семантикой. Неправильный выбор слова делает речь неточной, а порой искажает смысл высказывания.

Понятность речи – это доходчивость, доступность речи для тех, кому она адресована. Понятность речи зависит от правильного использования в ней терминов, иностранных слов, диалектизмов. Богатство и разнообразие речи свидетельствует об эрудиции говорящего, его высоком интеллекте. Богатство любого языка заключается в богатстве словаря. Одни исследователи считают, что активный словарь современного человека не превышает 7-8 тысяч разных слов, по подсчётам других, он достигает 11-13 тысяч слов. Необыкновенно богат русский язык образной фразеологией. Фразеологизмы помогают немногими словами сказать многое. О богатстве речи свидетельствует наличие в ней пословиц и поговорок. В них выражены радость и горе, гнев и печаль, любовь и ненависть, ирония и юмор. Чистота речи – отсутствие в ней лишних слов, слов- «сорняков», слов-«паразитов». Слова-«сорняки» не несут никакой смысловой нагрузки, не обладают информативностью. Они не только засоряют речь, но и затрудняют её восприятие, отвлекают внимание от содержания высказывания. Кроме того, лишние слова психологически действуют на слушателей, раздражают их.

Выразительность речи – это речь, способная поддерживать внимание и интерес слушателя или читателя. Если при отборе слов и конструкции предложения предполагается обеспечение эмоционального понимания, т.е. пробуждения чувства, то речь ведётся о выразительности речи./2/

Нормативность речи – это речь правильная. Правильность речи – это соблюдение норм литературного языка. Оценки вариантов нормы категоричны и определены: правильно-неправильно, допустимо и то, и другое.

Правильное словоупотребление – один из важнейших элементов культуры речи. Работа над значением и употреблением речи является центром словарной работы. Чтобы добиться от студентов правильного восприятия смысла слова в тексте и умения выбирать лексические средства, соответствующие теме высказывания, преподаватель может предложить студентам задания, помогающие понять данную тему. Одной из главных звуковых средств эмоционально-смысловой выразительности является правильность произношения в речи. В системе работы над звуковой стороной связной речи, необходимо обратить внимание на логическое ударение, паузы, темп, громкость, интонацию. /3/

На занятиях русского языка можно использовать речевые ситуации. Студентам предлагается описать ситуацию, подобрать слова и конструкции, с точностью раскрывая смысл высказывания. В этом случае можно вести речь о точности речи. В богатой речи – большой объём активного словаря, используются разнообразные морфологические формы и синтаксические конструкции.

При этом студенты должны уметь использовать:

- распространённые предложения, в состав которых входят несколько второстепенных членов;

- сложные предложения;
- предложения, осложнённые однородными членами с обобщающими словами;
- предложения с прямой и косвенной речью;
- предложения с обращениями;
- предложения с обособленными членами и др.

При изучении функциональных стилей речи можно предложить студентам речевую задачу. Например, отредактировать текст. При этом даётся конкретная установка нацелить поиск студентов, сделать его осмысленным.

Культуру речи можно развить при составлении текста, разделении его на микротемы, во время беседы, дискуссий при изучении различных лексических тем. Для организации этой работы важно оценить целесообразность выбора языкового средства, наладить контроль и самоконтроль за речевой деятельностью студента. Необходимо, чтобы студент понимал не только тему, но и основную мысль высказывания. Преподаватель должен нацеливать студентов на связную речь. Чем больше словарный запас студента, тем больше развит грамматический строй его речи.

При освоении литературного языка уделяется внимание как правильности речи (умение правильно говорить и писать), так и речевому мастерству (умение употреблять языковые средства в соответствии с целями и условиями общения). Речевое мастерство в отличие от правильности речи – это не только обязательное следование нормам литературного языка, но и умение выбрать из вариантов нормы составления микротекстов наиболее точный, выразительный и т.п./4/ Речевое мастерство предполагает достаточный уровень общей культуры человека, сознательную привязанность к языку, культуре мышления.

В работе по развитию речи на практических занятиях по русскому языку на материале текстов публицистического, научного и официально-делового характера можно использовать следующие задания:

- определить место ударения в соответствии с нормами литературного языка;
- выделить нормативные грамматические варианты; перечислить основные требования к точной речи;
- указать средства языка, засоряющие речь отдельных людей;
- указать примеры, приводящие к нарушению речевой логичности и др.

Выводы

Говорить о правильной и хорошей речи можно лишь в том случае, если она богата и разнообразна по использованным в ней лексическим и грамматическим средствам, если в ней точно передано содержание высказывания, учтены особенности ситуации общения, выдержан определенный стиль речи.

Мумні Юссеф (Марокко)
Науковий керівник ст. викладач Мелкумова Т. В.
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

УКРАЇНСЬКА МОВА СЕРЕД ІНШИХ МОВ СВІТУ

Мова — це величне надбання людства. Вона не лише найпотужніший засіб спілкування,

знаряддя мислення, а й історія народу, необхідна умова його існування. Мова спрямована як у внутрішній світ людини, її психіку, так і в зовнішній світ природи і людських взаємин. Вона є основою зростання особистості.

На Земній кулі сьогодні існує 3 – 5,5 тисяч мов, об'єднаних у понад 200 сімей. Найчисленніша з них – індоєвропейська, до якої належать понад 150 мов, які входять до 12 груп. Носіями індоєвропейських мов є майже половина людства – більше 2 млрд. осіб. Слов'янськими мовами користується понад 300 млн. осіб. Усі ці мови походять з праслов'янської, що існувала у вигляді близькоспоріднених слов'янських племінних діалектів приблизно з середини III тисячоліття до н.е. до V ст. н. е.

Українська мова – національна мова близько 50 млн. українців і одна з робочих мов ООН.

Поза межами України українська мова побутує серед українців західної діаспори (понад 2 млн. чоловік) та східної (близько 7 млн. чол.). Більше 75% зарубіжних українців західної діаспори живуть у Північній та Південній Америці. В умовах багатоетнічного оточення вони зберігають свою національну самобутність: мову, звичаї, культурні, мистецькі, побутові традиції.

Великий педагог К.Ушинський сказав: «Поки жива мова в устах народу, до того часу живий і народ. І нема насильства нестерпнішого, як те, що хоче відірвати в народі спадщину, створену незчисленими поколіннями його віджилих предків».

Нема на світі кращих і гірших мов, усі вони – неповторні й чудові. Але найкращою для людини завжди є мова її рідного народу, мова тієї землі, на якій вона живе.

Цікаві факти про українську мову.

Відповідно до даних Національної Академії Наук України, сучасна українська мова містить приблизно 256 тисяч слів. Цікаво знати, що за лексичним запасом українська є найбільш спорідненою з білоруською — 84% спільної лексики, із польською і сербською ми маємо 70% і 68% відповідно спільних слів, а от з російською — 62%).

На відміну від решти східнослов'янських мов, іменник в українській має 7 відмінків. Як ви зрозуміли, вирізняє нас кличний відмінок, який існує також в латині, грецькій та санскритській граматиках.

Однією з «родзинок» української мови є те, що вона багата на зменшувальні форми. Навіть слово «вороги» має зменшувально-пестливу форму, яка вживається в гімні України. Пам'ятаєте: «...згинуть наші вороженьки, як роса на сонці».

Українську мову офіційно визнали літературною після видання «Енеїди» Івана Котляревського. Відтак, Котляревського вважають основоположником нової української мови.

Найстарішою українською піснею вважається балада «Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?».

Найбільше перекладів серед українських творів має «Заповіт» Тараса Шевченка: його переклали 147 мовами народів світу.

Кожен із періодів мав свої особливості – мова невпинно розвивалася, набувала нових ознак, розширювала чи звужувала сфери вживання, змінювала свій статус, зазнавала утисків, заборон, насильницької асиміляції, знову відроджувалася й сьогодні сягає найбільших державних висот.

Нго Чи Дат (Вьетнам)
Научный руководитель канд. пед. наук, доцент Семененко И.Е.
Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

ДИАЛОГ КУЛЬТУР КАК СПОСОБ ВЗАИМОПОНИМАНИЯ И ПОЗНАНИЯ МИРА

Вся история человечества - это диалог. Диалог пронизывает всю нашу жизнь. Он является по своей действительности средством осуществления коммуникационных связей, условие взаимопонимания людей. Взаимодействие культур, их диалог - наиболее благоприятная основа для развития межэтнических, межнациональных отношений. И наоборот, когда в обществе есть межэтническое напряжение и тем более, межэтнические конфликты, то диалог между культурами затруднен, взаимодействие культур может носить ограниченный характер в поле межэтнической напряженности данных народов, носителей данных культур. Процессы взаимодействия культур более сложные, чем наивно когда-то считали, что идет простая "перекачка" достижений высокоразвитой культуры в менее развитую, что в свою очередь логично подводило к выводам о взаимодействии культур как источнике прогресса.

Диалог предполагает активное взаимодействие равноправных субъектов. Взаимодействие культур и цивилизаций предполагает и какие-то общие культурные ценности. Диалог культур может выступать как примиряющий фактор, предупреждающий возникновение войн и конфликтов. Он может снимать напряженность, создавать обстановку доверия и взаимного уважения. Понятие диалога особенно актуально для современной культуры. Сам процесс взаимодействия и есть диалог, а формы взаимодействия представляют собой различные виды диалогических отношений. Идея диалога имеет своё развитие в глубоком прошлом. Древние тексты культуры Индии наполнены идеей единства культур и народов, макро-и микрокосмоса, раздумьями о том, что здоровье человека во многом зависит от качества его взаимоотношений с окружающей средой, от сознания силы красоты, понимания как отражение Вселенной в нашем бытии.

Бытие культуры возможно лишь в диалоге тех, кто создал, и тех, кто воспринимает явление культуры. Диалог культур является формой взаимодействия, понимания и оценки культурной предметности и находится в центре культурного процесса.

Понятие диалога в культурном процессе имеет широкий смысл. Оно включает в себя и диалог создателя и потребителя культурных ценностей, и диалог поколений, и диалог культур как формы взаимодействия и взаимопонимания народов. По мере развития торговли, миграции населения взаимодействие культур неизбежно расширяется. Оно служит источником их взаимообогащения и развития.

Наиболее продуктивным и безболезненным является взаимодействие культур, существующих в рамках общей для них цивилизации. Взаимодействие европейских и неевропейских культур может осуществляться по-разному. Оно может происходить в форме поглощения западной цивилизацией восточных, проникновения западной цивилизации в восточные, а также сосуществования обеих цивилизаций. Бурное развитие науки и техники европейских стран, потребность в обеспечении нормальных условий жизни для населения земного шара обострили проблему модернизации традиционных цивилизаций. Однако попытки модернизации имели катастрофические последствия для традиционных исламских культур.

Однако это не означает, что диалог культур в принципе невозможен или что модернизация традиционных цивилизаций несет населению только ценностную дезориентацию и тотальный кризис мировоззрения. При осуществлении диалога необходимо отказаться от представления, будто европейская цивилизация призвана быть стандартом для мирового культурного процесса. Но не должна абсолютизироваться и специфика различных культур. Сохраняя свое культурное ядро, каждая культура постоянно подвергается внешним влияниям, по-разному их адаптируя. Любое явление культуры осмысливается людьми в контексте современного состояния общества, который может сильно изменить его смысл. Культура сохраняет относительно неизменной лишь свою внешнюю сторону, в то время как ее духовное богатство содержит возможность бесконечного развития. Данная возможность реализуется деятельностью человека, способного обогащать и актуализировать те неповторимые смыслы, которые он обнаруживает в явлениях культуры. Это свидетельствует о постоянном обновлении в процессе динамики культуры.

Вместе с тем, культуру отличает целостность всех ее структурных элементов, которая обеспечивается ее системностью, наличием иерархии, субординации ценностей. Важнейшим интеграционным механизмом культуры является традиция. Само понятие культуры предполагает наличие традиции как «памяти», утрата которой равносильна гибели общества. Понятие традиции включает такие проявления культуры, как культурное ядро, эндогенность, самобытность, специфика и культурное наследие. Ядро культуры составляет система принципов, гарантирующих ее относительную стабильность и воспроизводимость. Эндогенность означает, что сущность культуры, ее системное единство заданы сцеплением внутренних принципов. Самобытность отражает своеобразие и уникальность, обусловленную относительной самостоятельностью и обособленностью развития культуры. Специфика представляет собой наличие свойств, присущих культуре как особому явлению общественной жизни. Культурное наследие включает совокупность ценностей, созданных предшествующими поколениями и включенных в социокультурный процесс каждого общества.

Идея диалога культур основана на приоритете общечеловеческих ценностей. Культура не терпит единомыслия и единомнения, она диалогична по природе и сути своей.

Диалог - важнейший методологический принцип понимания культуры. Через диалог к познанию. Сущностные характеристики культуры проявляются в диалоге. В расширительном смысле диалог можно рассматривать также как свойство исторического процесса. Диалог - универсальный принцип, который обеспечивает саморазвитие культуры. Все культурные и исторические явления - продукты взаимодействия, общения. В ходе диалога людей и культур происходило становление языковых форм, развивалась творческая мысль. Диалог идет в пространстве и во времени, пронизывает культуры по вертикали и по горизонтали.

Встреча между цивилизациями - это всегда, в сущности, встреча между разными типами духовности или даже разными реалиями. Полноценная встреча подразумевает диалог.

Локальная культурная замкнутость может быть разомкнута через диалог с другой культурой через философию. Через философию общечеловеческое проникает в диалог культур, создавая шанс каждой культуре делегировать свои лучшие достижения в общечеловеческий фонд. Культура - достояние всего человечества, как исторический результат взаимодействия народов. Диалог является истинной формой межнационального общения, предполагающий как взаимообогащение национальных культур, так и сохранение их самобытности. Общечеловеческая культура - это как бы древо со многими ветками. Культура народа может

процветать лишь тогда, когда процветает общечеловеческая культура. Поэтому, заботясь о национальной, этнической культуре, следует очень беспокоиться и об уровне общечеловеческой культуры, которая едина и многообразна. Едина - в смысле включения в себя многообразия исторических и национальных культур. Каждая национальная культура своеобразна и единственна. Её вклад в общечеловеческий культурный фонд уникален и неповторим. Ядро каждой культуры составляет свой идеал. Исторический процесс формирования и развития культуры не может быть правильно понят, не учитывая взаимодействие, взаимовлияние, взаимообогащение культур.

Взаимодействие является одной из важных движущих сил процесса развития национальных культур. Оно становится основой специфического отражения объективной действительности, реальности. Духовная культура, отражая и осваивая конкретную действительность, тем самым постигает внутренний смысл явлений жизни. Отражение жизни и составляет основу взаимодействия культур. Вне взаимодействия с другими культурами не может существовать полноценно национальная культура. Изоляция одной культуры от соседних близких и дальних, всегда сказывается негативно на собственном национальном достоинстве и на национальном престиже. Взаимодействие ведет к умножению опыта не только своей национальной культуры, но и других культур, показывает на возможность бесконечного и неисчерпаемого познания и художественного воплощения действительности. Взаимодействие направляет и способствует осуществлению творческих поисков художника, оно не только условие для проявления таланта, но и условие его формирования.

Если до конца 80-х годов основной тенденцией во взаимодействии культур было стремление к их синтезированию, то с 90-х годов преобладание получает плюрализм культур, признание реального многообразия культурно-исторических систем и диалогические принципы их взаимодействия. Но концепция этноплюрализма принимает во внимание интересы и права народов как этнокультурных общностей, а не индивидуумов. Взаимодействие культур - это взаимообусловленный, двусторонний процесс, т.е. изменения состояния, содержания, следовательно, и функций одной культуры в результате воздействия другой обязательно должны сопровождаться изменениями в другой культуре. Иными словами, взаимодействие имеет двусторонний характер. Отсюда следует, что форму связи исторического прошлого национальных культур с современным состоянием культуры не совсем верно считать взаимодействием, потому что в наличии только односторонняя связь, так как настоящее не влияет на прошлое. Можно считать, что категория "взаимодействие" по вертикали неправомерна. Правильнее было бы называть это явление преемственностью. Однако это не означает, что культурное наследие не участвует в процессе национально-культурного взаимодействия. Духовное наследие каждого народа в переосмысленном или в своем изначальном качестве включено в актуальное, современное состояние культуры нации. Именно от степени включенности в современные духовные процессы зависит степень участия ценностей прошлого в процессе национально-культурных взаимодействий. Выработанное в ходе историко-культурного развития разнообразие форм деятельности, мышления, видения мира все в большей степени включалось в общий процесс развития мировой культуры. Вместе с тем имеют глубокие корни и различия культур, отражающие особенности этнической общности в их целостности и внутренней взаимосвязи с природной и социальной средой. Культурные различия - один из источников многообразия исторического процесса, придающий ему многомерность. Неповторимость каждой культуры означает, что в определенном отношении

разные культуры равны между собой. Словосочетание “отсталые в культурном отношении” неприемлемо в отношениях между народами. Другое дело - отсталые в экономике или отсталый в культурном отношении человек. Нельзя отрицать развития в сфере культуры, а значит, и того факта, что есть более развитые, более мощные и менее развитые и менее распространенные культуры. Но именно неповторимость национальных, региональных особенностей той или иной культуры ставит ее на соизмеримый с другими уровень. Многообразие культур - объективная реальность. Единство мировой культуры обусловлено единством исторического процесса, универсальной природой труда, творческой деятельности вообще. Любые национальные культуры выражают всеобщее общечеловеческое содержание. Тем самым теоретически обосновывается необходимость и возможность взаимодействия, диалога культур.

Обмен духовными ценностями, знакомство с достижениями культуры других народов обогащает личность. Сердцевинной деятельностью субъекта культуры, в процессе которой изменяется он сам, изменяя, развивая при этом состояние, содержание национальной культуры. Взаимодействие культур происходит и на уровне межличностного общения, так как в ощущении реализуются общезначимые ценности культур. Межличностное общение, расширяя источники социальной и культурной информации, тем самым может выступить важным фактором в преодолении стереотипизированного мышления и этим способствует взаимообогащению духовного облика людей.

Взаимообогащение национальных культур в плане восприятия инонациональных ценностей происходит на неодинаковом уровне. В одном случае предполагаемое инонациональное произведение культуры воспринимается как инонациональное и не становится фактором национального сознания, самосознания, не входит в ценностную систему духовного мира личности. На более высоком уровне взаимообогащения национальных культур не ограничивается просто ознакомлением с инонациональным произведением искусства, а происходит творчество нового на основе собственно национального и познания инонационального. В таких случаях инонациональные ценности входят в национальное самосознание, обогащают духовный мир личности.

Чем более развита национальная культура, тем более она способна к включению в сферу духовного общения ценности культуры различных наций и тем большие возможности она представляет для духовного обогащения личности. Характер восприятия зависит как от содержания ценностей культуры, так и от комплекса индивидуально-личностных особенностей воспринимающего. Восприятие ценностей культуры осуществляется на основе сравнения прежнего опыта и нового. При этом познание происходит не только на рациональном, но и на иррациональной основе. Чувства стимулируют понимание или препятствуют пониманию, устанавливают его границы. Восприятие инонационального осуществляется посредством сравнения элемента культуры другой нации с аналогичным в собственной национальной культуре. Сравнение - есть основа всякого понимания и всякого мышления. Чужая культура усваивается только в процессе какой-либо деятельности практической, учебной или иной. Осмысление нового, усвоение невозможны без мыслительных процессов, связанных с языком. Язык содействует взаимному познанию наций, усвоению культурного наследия. Человек достигает высшего культурного развития тогда, когда большая духовная работа происходит в нем самом. Но прийти к этому он может лишь благодаря общению. Познание духовной культуры другой нации предполагает эмоционально-интеллектуальную активность субъекта восприятия, систематичности накопления знаний о содержании инонациональных культурных ценностей.

Глобалізація і глобальні проблеми сприяють діалогу культур. В цілому проблеми відкритості до діалогу і взаємопорозумінню в сучасному світі набувають глибокий характер. Однак для взаємопорозуміння і ведення діалогу недостатньо однієї доброї волі, необхідно кросс-культурна грамотність (порозуміння культур інших народів). Але щоб порозуміти мову чужої культури, людина повинна бути відкрита до культури вітчизняної. Від рідного - до всесвітньому, тільки так можна досягти кращого в інших культурах. І тільки в такому випадку діалог буде плідним. Участвує в діалозі культур, потрібно знати не тільки свою культуру, але і сусідніх культур і традицій, віровань і звичаїв.

Література

1. Граница. МВ Українська і зарубіжна культура. Учебне посібник - 3-є видання - К, 2010
2. Культурологія. Учебне посібник /. Під редакцією. Т.В.Гриценко - К, 2009
3. Культурологія: теорія і історія культури. Учебне посібник. Видання 3-є /. Під ред. І.І. Тюрменко - К, 2010

Новікова Ольга Юрійівна (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Кучеренко О. Ф.
Харківський національний університет будівництва та архітектури**

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ СУЧАСНОГО МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ

Актуальність роботи полягає в комбінованому підході до дослідження особливостей сучасного молодіжного сленгу, визначення особливості його вживання у живому мовленні, вплив сленгу на літературну мову. Джерелом дослідження залишається повсякденне мовлення молоді.

Метою роботи є розкрити та дослідити вплив сленгу в нашому житті.

У сучасному суспільстві сленг — одна з найцікавіших мовних систем сучасної лінгвістики, але, незважаючи на свою популярність, він не має точної термінології.

Сленг присутній у молодіжній мові і людей середнього віку, людей малоосвічених і цілком інтелектуальних. сленг є загальновідомим і має широку вживаність у нашому житті (використовується в спілкуванні, в художніх творах, на радіо та телебаченні.)

Сленг являє «особливу мову». Він передає наші думки точніше, глибше, гостріше, емоційніше і лаконічніше. Насамперед, сленг притаманний молоді, в окремих замкнених соціальних групах (референтні групи).

Молодіжний сленг — це спосіб творчого самовираження, а також інструмент відсторонення. Якщо функція, яка виражається в прагненні до привабливості мовної форми, як показав Хейзинг властива людині взагалі, то молодій людині вона властива тим більше. Сленг служить ідентифікацією того, що ця людина належить до певного соціального середовища. Своїм сленгом виділяються всі субкультури (хіпі, рокери, панки, готи, фанати і т. д.).

Висновок: Таким чином, можна зробити висновок, що сленг — це нові слова, словосполучення або використовувані слова з новим значенням, які залучаються різними

групами людей. Сленг — - це одне з найбільш розповсюджених явищ сучасної лінгвістичної науки. Він вважається як щось чуже, не властиве інтелігентній людині. Зараз сленг вживається на радіо і телебаченні, в пресі і художній літературі, в соціальних мережах та Інтернет-мережі, а також у спілкуванні людей різного віку, соціальних груп і класів.

Список використаної літератури:

1. .Береговская Е.М. Молодіжний сленг: формування і функціонування // Питання мовознавства. - 1996. - № 3. - С.32-41.
2. Борисова-Лукашапец О.Г. Лексичні запозичення та його нормативна оцінка (на матеріалах молодіжного жаргону 60-70 років). – М.: Наука, 1992. 5.Борисова-Лукашинец О.Г. Сучасний молодіжний жаргон. – Київ, 1980. – З. 60-110.
3. Гонта І.А. Структурні й семантичні особливості композит метафор в американському сленгу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 “Германські мови” / І.А. Гонта. – К., 2000. – 20 с.
4. Єрмакова О.П., Земська Е.А., Розіна Р.І. Слова, з якими ми всі зустрічалися. - М., 2006.
5. Етимологічний словник української мови В. 7 т. Том другий [редкол. О. С. Мельничук (головний ред.), В.Т. Коломієць, О.Б.Ткаченко та ін.] / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; — К.: Наук. думка, 1985.

Петрова Озель Л.П. (Україна)

Доцент кафедри українознавства і лінгводидактики ХНПУ ім. Г.С.Сковороди

МИКОЛИ КОСТОМАРОВА В АСПЕКТІ ДІАЛОГУ КУЛЬТУР

Весняні дні квітня й травня 2019 року нагадують про 202-у річницю з дня народження та 134-ті роковини з дати відходу у вічність відомого в Україні та за її межами історика, етнолога, лінгвіста, письменника Миколи Івановича Костомарова (16.05.1817 – 19.04.1885), чії історико-філологічні праці, професорсько-викладацька діяльність спрямовані на реалізацію головних завдань: висувати в історичному житті на перший план пізнання народів в усіх неповторних їх виявах та популяризувати ідею національно-культурного відродження.

Глибоке знання етнічного життя низки етносів (українського, російського, польського, турецького, татарського та ін.) яскраво й колоритно простежується у його художніх творах. Дискурс літературних текстів М.Костомарова засвідчує лінгвістичне багатство, представлене лексикою, що презентує духовну й матеріальну культуру України та сусідніх з нею народів.

Специфіка студіювань художньо-стилістичних особливостей в аспекті моделювання мовної картини світу у творах М. Костомарова представлена у І. Богданової; культурологічну лексику в сучасній українській мові та її лексикографічне опрацювання досліджує Н. Данилюк; метафору й символ як мовні форми вираження культурної етноспецифіки від ідей М.Костомарова й до сучасності розглядає Л.Кравець. Проте докладного й всебічного опису та аналізу лексики з точки зору її лінгвокультурологічної значимості в аспекті зображення різноманітних етнокультурних реалій в повістях Миколи Костомарова ще не було здійснено. До того ж проблема лінгвософського осмислення історичного минулого українців як етносу в точках його взаємодії з іншими іноетнічними соціально-культурними й геополітичними системами знаходиться в парадигмі сучасних злободенних питань.

Популярність та своєчасність означеної проблематики ґрунтується також на необхідності вивчення лексичних типів та моделей, що відображають традиції, мову, менталітет, духовну й матеріальну культуру різних етносів через специфіку їх виробничо-промислової та художньо-декоративної діяльності. Доробок Миколи Костомарова характеризується як полікультурний та етноконцептуальний, оскільки представляє лексичні ареали багатьох традицій: української, польської, російської, татарської, турецької, інших племен і народів.

Лексеми на означення реалій різних культур створюють оригінальні візуальні картини, зокрема яскраві портретно-психологічні характеристики. Особливою панорамністю національно-героїчного колориту відзначається художньо-стилістична картина зовнішніх характеристик української козацької еліти, де іменування одягу та його аксесуарів актуалізують потенційні лексичні можливості як засоби, з одного боку, етноментальної й культуроморфної ідентифікації й типізації, з іншого, персонально-особистісної індивідуалізації; характеризують персонажа як аристократа за походженням і духовним складом, козака-воїна, дипломата, особистість простодушну й щирю, вольову й рішучу, знану й шановану, героя свого часу: «Господин этот был знаменитый богатырь XVI века – князь Дмитрий Иванович Вишневецкий, староста черкасский и каневский, предводитель днепровских казаков и первый виновник их славы. Медальон на груди носил герб его княжеского рода» [1, 118]. Сприйняття князя та його оточення російським народом передане через пряму мову, що відображає голоси з юрби, думки, уявлення й оцінки, точки зору іншого етносу: «Вот молодец! Как такому бусурмана не побить! И народ-то у него какой рослый, богатырский!» [1, 121].

Серед одиниць, що репрезентують українського князя Дмитра Вишневецького, також номінації турецької й сирійської матеріальної культури, зокрема назви тканин, лексеми сфери зброярства (белый зипун турецкой габы, сабля булату дамасского, турецкая кривая сабля), назви козацького одягу (бархатный темно-красный казацкий кобеняк с отложным воротником и горностаевой обшивкой), які зіставляються зі стилем та формою з російським верхнім одягом («Эта одежда была короче тогдашнего великорусского кафтана...»), супроводжуються номінаціями ювелірних виробів із символікою східних цивілізацій (золотая цепь с медальоном, на котором изображалось восходящее солнце).

Матеріальна культура російського етносу яскраво представлена номінаціями сфери урбаністики (Гостинный ряд, Красная площадь, Фроловские ворота Кремля, башти Никольская, Водяная, Ризоположенская, Вознесенский монастырь, церковь Николая Гостунского, Благовещенская лестница), назвами одягу та аксесуарів царя і його оточення (голубой, расшитый серебрянными и золотыми травами кафтан, соболья шапочка с жемчужною опояскою, посох), усталеного в ті часи дипломатичного регламенту, етикету, традицій.

Культура українського національного одягу, взуття та їх аксесуарів найбільш колоритно представлена у повісті «Чернігівка» назвами традиційного обрядового стою нареченої й нареченого, тобто лексикою, що презентує весільний одяговий комплекс Чернігівщини із вказівкою на його символічну функцію, зокрема з підкресленням символіки кольору. Так, синій жупан молодого у творах М.Костомарова, за визначенням дослідників [2; 4], послідовно символізує достаток, матеріальну й моральну готовність чоловіка до створення та утримання сім'ї.

Лексичний матеріал описів весільного одягового комплексу нареченої й нареченого у повісті Миколи Костомарова «Чернігівка» поєднує елементи зображення святкового одягу цього регіону з суто весільним, де головне семантичне навантаження мають такі назви як вінок,

сукня, плахта з їх формотворчою й колірною специфікою, хрести, коралове намисто, червоні короткі чоботи: «Голова невесты красовалась венком из цветов и обилием разноцветных лент, вплетенных в длинные шелковистые косы, спадавшие по спине; на Ганне надета была вышитая золотом сукня, из-под которой внизу виднелись две стороны плахты, вытканной в четверугольники, черные попеременно с красными; на груди невесты сверкали позолоченные кресты и коралловые монеты; ноги обуты были в красные полусапожки с гремящими подковками [1, 600].

Змалювання одягу Ганни після насильницького одруження із росіянином Васьюкою за наказом царського посланця до України, воєводи Чоглокова, а також під час перебування її в Москві засноване на антитезі, отже, набуває зовсім іншого характеру зображення, ґрунтованого на передачі чужого (інонаціонального) героїні середовища, коли на передній план як умова входження в іноетнічну культуру поряд із одягом виходить також мова: «Ее одели в великорусскую одежду и говорили, что теперь она красивее, что эдак лучше, чем в ее прежнем хохлацком убранстве, в каком она приехала, — теперь-де, по крайней мере она похожа на православную» [13, с.657]; «Холопы и холопки поглядывали на нее с любопытством и делали на ее счет замечания, а иные обращались с речью к ней самой, но она отделялась короткими фразами, которые смысла другие понять не могли и все-таки не удерживались от смеха над малороссийским акцентом Ганны» [1; с. 692].

Кримсько-татарська матеріально-етнічна культура у повісті «Кудеяр» зображається через назви тканин та одягу (красный шелковый халат с золотыми полосами, сафьянные сапоги, черная баранья шапка с золотым пером), номінації грошових одиниць (юзлук), інтер'єру та екстер'єру ханського житла: «На берегу Альмы раскинуто множество шатров, один другого пестрее, один другого выше, а всех выше, обширнее, наряднее шатер Девлет-Гирея, – он весь из шелковой ткани, на нем ханское знамя с изображением луны» [1, 215], лексеми, що презентують парадигму політичної й соціальної стратифікації татарського суспільства (падишах, мурза, бей, муфті, імам, улем, селердар-ага, санджакчей, каді-аскер, игіт, тат-ягаси, капужи-баши (охоронець дверей), номінанти державних та дипломатичних інституцій (курултай), назви адміністративно-територіальних одиниць (бейлик, тат).

Етнокультурні реалії моралі й естетики, звичок та уподобань татарського етносу представлені також через зображення реалій побуту й ставлення до матеріальних надбань, зокрема житла, способів його будівництва та облаштування: «Ханский шатер разделялся на три покоя. Первый – обширная столовая, где хан пирует; второй – диванная, где хан толкует о своих делах с мурзами; третий – спальня» [1, 215], традицій дозвілля та відпочинку, психології спілкування, вирішення проблем та конфліктів, культури харчування й національної кухні: «У татар было в обычае выехать в поле, разбить шатер и там поблагодарствовать несколько времени. Часто мурзы-приятели условливались между собой заранее, съезжались вместе и веселились в шатрах» [1, 211]; «В большом шатре, принадлежавшем хозяину Кудеяра, Акмамбету, уселись мурзы, поджавши ноги, ели руками шашлык, пили кумыс, а потом принялись и за водку, которую достал из своей арабы Алай-Казы, приставший к своим друзьям последним» [1, 211].

У повістях Миколи Костомарова непоодинокі характеротворчі описи народів і племен з їх порівняльними характеристиками щодо способу життя, специфіки їх духовного й матеріального устрою, співіснування з іншими етнічними утвореннями, ставлення до праці, зосібна хліборобської та ремісничої: «Ногаи представляли в своем быту не только отличия, но

отчасти даже противоположность с бытом крымцев; у крымцев кочевые дикие нравы все более и более уступали место признакам оседлого быта. Крымцы заимствовали культуру Востока; напротив, ногаи оставались в первобытном виде, не сеяли хлеба, не заводили садов и огородов, не строили домов, не занимались ремеслами, всегда на конях, всегда в одной и той же овчине с тою разницею, что летом одевали ее шерстью вверх, а зимою шерстью к телу, ранодушные к холоду и зною, не терпели они никакого труда, ни телесного, ни умственного, жены их не умели ни прясть, ни ткать...» [1, 232].

Одним із найбільш представницьких виявився шар культурологічних номінацій, що окреслюють провідні на той час промисли й ремесла, які прямо чи опосередковано виявляють специфіку природних, геополітичних, економічних, культурних реалій. Лексика ремісничої діяльності відрізняється широкою системою засобів художньо-декоративного зображення основних видів української духовної й матеріальної культури та сусідніх з нею етнокультурних соціумів, має розгалужену схему художньо-стилістичних функцій, засвідчує цікаві та оригінальні прийоми характеротворення, зображення естетично-культурного та політико-географічного ландшафту в повістях Миколи Костомарова.

У парадигмі одиниць, що представляють культуру різних етносів як найбільш яскраву й колоритну частину лексики художнього дискурсу, чільне місце посідають номінації, що конституюють певну семантичну систему, яка укладається в таку схему: 1) номінації архітектурних споруд, типів поселень, назв паркової та дворіцевої культури; назви екстер'єру та інтер'єру будівель, що передають багатство мотивів, образів, орнаментів, деталей; 2) назви, що представляють національні строї (комплекси одягу, взуття, їх деталей, аксесуарів), підлягають диференціації відповідно до вікових, етнічних, соціальних, моральних та естетично-культурних характеристик.

Лексико-семантичні засоби відтворення реалій життя етносів засвідчують діалогізм і полілогізм культур, є органічним складником письменницького стилю, оригінального художнього дискурсу Миколи Костомарова, що відзначається історизмом, увагою до етнонаціональних деталей, духовної та матеріальної культури народу, документальною точністю зображення промислово-ремісничого виробництва та художньо-декоративної майстерності представників різних народів. Слововживання дискурсу Миколи Костомарова орієнтоване на культуроморфізм, етнологізм, історіософічність зображення етико-естетичних моделей буття народів.

Список використаних джерел та літератури

1. Костомаров М. Твори в двох томах. К.: Дніпро, 1990. Т. 2: Повісті. 780 с.
2. Кравець Л. Метафора і символ як мовні форми вираження культурної етноспецифіки: від ідей М.Костомарова до сучасників // Український світ у наукових парадигмах. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім.Г.С.Сковороди. Харків: ХІФТ, 2017. Вип. 4. С. 21 – 27.
3. Маленко О. О. Лінгвопоетика буття в естетичному вимірі українського романтизму й реалізму // Лінгво-естетична інтерпретація буття в поетичній мовотворчості (від фольклору до постмодерну): Монографія / О.Маленко. Х., 2010. С. 177 – 278.
4. Петрова Озель Л.П. Лексико-семантична типологія промислів і ремесел у художньому дискурсі Миколи Костомарова // Український світ у наукових парадигмах. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім.Г.С.Сковороди. Харків: ХІФТ, 2017. Вип. 4. С. 58 – 68.

5. Сучасний тлумачний словник української мови / За заг. ред. В.В. Дубічинського. Х: ВД «Школа», 2011. 1008 с.

Підкуйко Валерія Андріївна (Україна)
Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Кучеренко О. Ф.
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ЗВЕРТАННЯ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА МОВНОГО ЕТИКЕТУ

Життя кожної людини підпорядковується мовному етикету – системі стійких мовних формул, рекомендованих суспільством для встановлення мовленнєвого контакту співрозмовників, підтримання спілкування у відповідності до соціальних ролей в офіційних й неофіційних обставинах.

Треба зазначити, що ця система у різні історичні часи змінювала свої риси, норми, значущість, але завжди зберігала універсальні, загально визнані форми ввічливості, такту, які є естетичною потребою людського співіснування. Основною складовою мовного етикету є звертання як одна з найважливіших мовних універсалій, тісно пов'язаних із мовною комунікацією – невід'ємною рисою життя і діяльності людського суспільства. Кожна наступна епоха вносила щось нове в сприйняття й дослідження цієї універсальної категорії. Еволюція його засобів і форм є своєрідним показником процесів і змін, що відбуваються у суспільстві. Водночас бракує ґрунтовних досліджень, присвячених цій темі. Цим і обумовлюється актуальність пропонованого дослідження. Метою роботи є вивчення особливостей функціонування звертання в українському мовному етикеті.

Звертання є дуже важливою частиною і речення, і висловлення. Воно є органічним і водночас специфічним елементом структури будь-якої мови, тобто однією з мовних універсалій комунікативно-функційного характеру, адже є обов'язковою частиною комунікативного акту. Категорія звертання активно вивчалася і вивчається у вітчизняному мовознавстві: розглянуто базові поняття, виявлено прагматичний зміст звертань у комунікативній ситуації як в усному спілкуванні, так, зокрема, і в художніх текстах. Його суть полягає у виділенні з ряду осіб потрібного індивіда, щоб назвати співрозмовника з метою привернути його увагу, звернутись з проханням чи пропозицією, встановити контакт. Звертання готує слухача до сприйняття основної інформації, в свою чергу має можливість надавати їй певних смислових відтінків.

Форми звертання – засоби вираження ввічливості як важливої складової мовленнєвого етикету, адже цей лінгвістичний феномен входить до стратегії уникнення конфліктів та соціальної ідентифікації. Різноманіття вживаних форм звертання пояснюється тим, що кожна соціальна група послуговується певним, іноді особливим, лексико-семантичним інвентарем цих форм.

Кожна людина користується тими чи іншими формами звертання, реалізація яких залежить від багатьох обставин екстралінгвального порядку, зокрема від таких чинників, як соціальний стан учасників мовленнєвого акту, їхній вік, службові та персональні стосунки, ступінь спорідненості, освіта учасників комунікації, виховання, характер, смаки тощо. Також, спираючись на особливості звертання і на його призначення в процесі комунікації (встановлення контакту, спонукання, соціальної регуляції), можна визначити його основні функції:

- конотативну (орієнтовану на адресата мовлення);
- експресивну (оцінно-характеризувальну);
- атичну (установлення контакту);
- метамовну (організувальну та регулювальну) [1; 15].

Функційні вияви звертань можуть бути різноманітними залежно від комунікативної ситуації. Також необхідно враховувати, що звертання як актуальний компонент ситуації в одному вживанні може реалізувати кілька функцій, які актуалізуються залежно від конкретного комунікативного завдання.

Мовний етикет є національно специфічним мовним явищем. Він створювався і вдосконалювався віками. Щоб зрозуміти, які мовні засоби наші пращури використовували для виявлення поваги, треба не залишати осторонь насамперед народнопоетичну творчість, в якій звертання не лише називають певний об'єкт адресування, але й передають емоції мовця, створюючи ефект безпосереднього спілкування, наприклад: «Та спасибі тобі, моя ненько, Що будила мене раненько»; «Товаришу, рідний брате, Виклич мені дівча з хати» [3; 180].

Дей О. І. зазначав, що звертання в тексті українських народних пісень, як правило, подаються за певною ієрархією. Наприклад, спочатку подається звертання до батька (як голови родини), потім до матері, сестри, брата і т. д. У весільних піснях перше місце посідає звертання до молодого та молодої, а далі - до інших гостей обряду. У колядках початковим буде звертання до господаря, потім - до господині, а далі - до інших членів родини. Дослідник називає це явище композиційним принципом ступенювання [4; 140]. Тому звертання в народній поезії можуть виконувати текстотвірну роль. Вони сприяють мовній організації фольклорно-пісенних текстів (підкреслюють специфічність синтаксису), виступають засобом його зв'язності, емотивності, модальності та експресивності як основних категорій.

Серед агентивів, що в мові народної поезії функціонують як етикетні звертання, виділяються чотири функціональні групи:

- 1) номени побутового характеру: ремісничі (бондар, гонтар.); обрядові (бояри, дружка.); спеціальні (бурлак, чумак) та інші
- 2) військової сфери: козацькі (гетьман, кошовий, запорожець), армійські назви (воєвода, генерал, новобранець) тощо;
- 3) суспільно-адміністративні: посади, звання (виборний, вїйт, голова, і под.);
- 4) церковного вжитку (батюшка, владика, дяк, отець, паламар, піп, святитель).

Для глибшого розуміння значення звертання важливим є також вивчення його впливу у літературних творах. Особливо виразним мовленнєвим матеріалом для нашого дослідження є творчість Тараса Шевченка, як глибоко народного українського поета, вірші і поеми якого сповнені духом народної творчості, близькі до народного фольклору, а фольклорний матеріал найглибше відбиває менталітет українця.

Зробивши аналіз етикетних формул, вжитих у «Кобзарі» Т. Шевченка, можна помітити, що переважають формули звертань до неістот («...моя ненько, моя Україно», «Україно! Мій любий краю неповинний»), до рослин, тварин та птахів (Спасибі тобі, мій голубе, що хоч ти мене не забуваєш...), звертання закоханих («Моя ти любо! Мій ти друже»), слова-регулятиви («пани-брати», «батьку отамане», «друже мій»), звертання за власними іменами («Петрусю! Друже мій єдиний!»), звертання до Бога («О Боже мій милий!», «Боже милий!», «Боже ти мій. Боже!»).

Проаналізувавши твори Т. Г. Шевченка, також можна помітити, що він вводить у

поетичний текст звертання переважно з емоційним забарвленням, які допомагають виразити суб'єктивне ставлення до адресата, дати йому певну характеристику, оцінку. Емоційне забарвлення передається найчастіше вживанням звертальних слів у переносному значенні, використанням означень-епітетів, суфіксами суб'єктивної оцінки, повторенням звертань тощо.

У наш час роль звертання особливо важлива, оскільки загальнолюдські і національні його особливості взаємопроникають і зближуються, набувають все ширшої глобалізації. В українській мові звертання виражають формою кличного відмінка іменника і формою називного відмінка: «високоповажний пане голову», «глибокоповажні пані й панове», «шановні колеги», «блаженний митрополите», «преосвященні владыки», «чесні отці», «дорогі брати і сестри», «любі діти» і т. ін.

Упродовж становлення й розвитку етносу українці нагромадили кілька номінацій адресата мовлення (передусім пане / пані, товаришу / товаришко, добродію / добродійко та громадянине / громадянко та інші), які з кінця ХІХ - початку ХХ ст. вступили в активну конкуренцію за набуття ними статусу універсального звертання. З плином часу окремі з названих вище потенційно універсальних етикетних звертань (сказане, думаємо, стосується номінацій добродію / добродійко та громадянине / громадянко) послабили свій натиск і більшою чи меншою мірою вийшли з боротьби за універсальність. Із постановом незалежної Української держави намітилася виразна тенденція до набуття універсальності найменуванням адресата пан, пані . Але арсенал лексичних засобів вираження звертання до незнайомої людини дужа збіднений. Уникаючи прямих звертань, ми вдаємося до формул-замінників, а саме до формул, головною функцією яких є функція підтримання мовного контакту, а не його зав'язування. Наприклад: Вибачте , як пройти до...? Дозвольте звернутися... Можна вас запитати (попросити)...?

У родинному спілкуванні українців суттєвою ознакою є звертання батьків до дітей. Дотепер збереглися в народній пам'яті і використовуються пестливі слова–звертання до малого дитяти. Добрі, ласкаві, ніжні, всі вони призначені задля виховання любові до рідної мови, рідного слова – сонечко, пташечко, ясочко, леліточко, котику, горобчику.

Окремо слід сказати про такі важливі атрибути мовного етикету, як звертання ви і ти. Обидві ці форми характерні для сучасної української літературної мови. Спроба застосувати тут ще одну форму ввічливості через третю особу (типу: «Чи не бажає гість відпочити?»), як це поширено у польській чи шведській мовах, не вдалася. У практиці живого спілкування прийнято вдаватися до пошанної множини ви при звертанні до одного співбесідника, якщо він малознайомий, старший за віком, посадою. Цим підкреслюється повага до співрозмовника. Ти виражає близькі стосунки між людьми. Воно передає повагу, що виникла на основі дружби, товаришкості чи кохання. Через ти спілкуються між собою товариші, колеги, співробітники, друзі, брати і сестри, подружжя.

До емоційно-нейтральних відносяться вигуки типу доброго дня, добри вечір. Для старшого покоління властиві такі формули: здоровенькі були, ходіть здорові, доброго здоров'ячка. Переважно чоловічим є звертання моє шанування.

Варто зазначити, що в українському мовленнєвому етикеті поступово відроджується форма звертання до незаміжньої жінки або дівчини – панно.

У офіційному спілкуванні звертання має підкреслено ввічливий характер, тому його вибір піддається жорсткому соціальному контролю з обов'язковим урахуванням статусної належності, соціальної ролі адресата. Сьогодні реєстр слів-звертань офіційного вжитку складають пане (пані, панове), добродію (добродійко, добродії), друзі, товариство, колеги,

города, громадянин (громадянка, громадяни), товаришу (товаришко, товариші), які супроводжують етикетні означення вельмишановний, вельмиповажний, глибокоповажний, високодостойний, шановний, дорогий, наприклад: високоповажний пане Президенте, глибокоповажні пані та панове, дорогі друзі. У розмові з колегами, звертаючись до керівників установи, організації узвичаєною є форма звертання на ім'я та по батькові, наприклад: Вікторе Андрійовичу, Іване Степановичу, Юліє Володимирівно.

Однією з форм звертання до незнайомих людей, яким наперед виказуємо „кредит довіри“, є слово друзі. Це звертання набуло особливого звучання через часте використання його Президентом Віктором Ющенком під час виборів Президента та Помаранчевої революції в Україні.

Українська мова протягом століть виробила цілий ряд звертань, які задовольняють потреби мовця в найрізноманітніших ситуаціях спілкування. Звертання – це той елемент мовного етикету, який передусім сигналізує про соціальні відносини, що встановлюються в рамках комунікативного акту [2].

Етикетні формули звертання українців формувалися з давніх часів, про що свідчить їх використання в народній творчості та в літературі. Їх система зазнала у своєму історичному розвитку найбільше змін, що пояснюється особливою залежністю від соціальної організації суспільства.

Отже, дослідження формул звертання етикетного мовлення української мови дає яскраве зображення національної специфіки саме українського народу. У цілому, можна говорити про те, що звертання характеризує комунікацію та її учасників. Форми, що входять до складу апелятивності конструкції, залежать від того, з ким ведемо розмову: з близькою, малознайомою чи незнайомою людиною — і з якою метою. Вибираючи звертання, потрібно враховувати ситуацію спілкування (в родині, з друзями, на роботі, з незнайомими людьми, в транспорті) і фактор адресата (його вік, стать, посаду, фах). Ми завжди повинні пам'ятати, що, як казала Алла Коваль: „Вибір звертання - це вибір семантичного ключа спілкування, свідчення позиції автора стосовно слухача і навіть предмета промови" [5].

Література

1. Алексєєва Н. О., Толстокора Н. Г. Звертання як синтаксична одиниця. Теоретичний і дидактичний аспекти / Н. О. Алексєєва, Н. Г. Толстокора // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2010. – № 35-36. – С. 14-24.
2. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність / С. К. Богдан. - К. : Рідна мова, 1998.- 475 с.
3. Данилюк Н. О. Поетичне слово в українській народній пісні : [монографія] / Н. О. Данилюк – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010, -512 с.
4. Дей О. І. Поетика української народної пісні/О. І. Дей – К. : Наукова думка, 1978. – 252 с.
5. Коваль А. П. Культура ділового мовлення / Алла Коваль. – К. : Вища шк., 1982. – 287 с.

ЕТИКЕТ ДІЛОВОЇ ТЕЛЕФОННОЇ РОЗМОВИ

Сучасне ділове життя неможливо уявити без телефону. Завдяки йому багаторазово підвищується оперативність розв'язання багатьох проблем і питань. По телефону можна зробити дуже багато різноманітних речей, а саме: провести переговори, домовитися про зустріч, надати консультацію, відзвітувати про виконану роботу та інше. Телефонна розмова є найпоширенішим і найефективнішим способом встановлення ділового контакту. Для досягнення високої результативності практично в будь-якому виді комерційної діяльності необхідно володіти певним набором знань, правил, формами і методами ведення ділового спілкування [3; 69].

Метою нашої роботи є аналіз саме особливостей ділової телефонної розмови. Актуальність пропонованої теми визначається загальною спрямованістю лінгвістичних досліджень на вивчення комунікативних процесів у реальних ситуаціях людського спілкування, необхідністю комплексного вивчення сучасної телефонної комунікації з огляду на її широке застосування у різних соціальних сферах і контекстах. Об'єктом дослідження в цій роботі обрано офіційно-ділове мовлення українського суспільства.

Телефонна розмова - один із різновидів усного мовлення, що характеризується специфічними ознаками, зумовленими екстра-мовними причинами. Така розмова забезпечує безперервний двосторонній обмін інформацією незалежно від відстані.

Телефон не призначений для вирішення складних, комплексних проблем. Його покликано економити час! В середньому проста телефонна бесіда, метою якої є обмін інформацією, має тривати не більше 1,5 хвилини. Бесіда, метою якої є розв'язання проблеми, — не більше 3 хвилин. Мистецтво ведення телефонних розмов полягає в тому, щоб стисло повідомити і отримати відповідь. Погана підготовка, невміння виділити в ній головне, лаконічно, повно і грамотно висловлювати свої думки призводять до марно згаяного робочого часу (до 20-30%). Так стверджує американський менеджер А.Маккензі.

Специфіка телефонної розмови полягає в тому, що передача інформації відбувається лише вербально. Тому необхідно чітко промовляти слова, інтонацією голосу передавати свої емоції співрозмовнику. Оскільки по телефону голос часто здається зміцненим, а окремі звуки нечіткими, треба намагатися говорити не дуже швидко й по можливості чітко; говорити в мікрофон телефонної трубки — інакше співрозмовник буде погано вас чути. Тон розмови має бути спокійним, витриманим, ввічливим.

Оскільки ділові партнери часто спочатку знайомляться заочно, по телефону, дуже важливо справити на співрозмовника добре враження.

Телефонуйте ви чи телефонують вам, а телефонна ділова розмова — це особлива розмова. Оскільки це форма ділового спілкування, вона присвячена вирішенню якоїсь конкретної проблеми. Саме досягнення мети в розмові робить її діловою.

Службова телефонна бесіда має таку структуру: момент встановлення зв'язку, виклад суті справи, обговорення справи або проблеми, закінчення розмови.

Людство користується телефоном уже більше століття. Здавалось би часу більш ніж

достатньо для того, щоб навчитися розумно користуватися цим технічним засобом та вивчити притаманні йому правила спілкування. Але, на жаль, вміння говорити по телефону не передається за спадковістю. Культурою спілкування по телефону володіє не кожен. Тому якщо ви є цілеспрямованою і діловою людиною, якщо ви турбуєтеся за власний авторитет та престиж вашої фірми, завжди звикли все прораховувати до найменших дрібниць, то вироблення і дотримання певних правил телефонної розмови є просто необхідним та незамінним[1; 89].

Коли телефонують вам

- Знімати трубку краще всього після другого дзвінка. Якщо у вас відвідувач, вам вистачить часу закінчити фразу і, сказавши співрозмовнику “Вибачте”, зняти трубку.

- В діловому спілкуванні слід відмовитися від нейтральних “Так”, “Алло” оскільки вони не несуть інформації про те, хто саме зняв трубку і в якій організації або фірмі. Потрібно завжди привітатися, представити фірму і назвати своє прізвище. Якщо секретар з’єднає з начальником, то він повинен, знявши трубку, сказати: “Я вас слухаю”, “Слухаю вас”, “Слухаю”.

- В розмові з клієнтом вживайте такі фрази: “Чим я можу допомогти вам?”, “Чим я можу бути вам корисним?” Це створює атмосферу довіри і допомагає краще зрозуміти співрозмовника.

- Якщо абонент просить запросити до телефону співробітника, який в даний момент не може взяти трубку, запитайте у того, хто телефонував, чи може він почекати.

- Під час ділової розмови не можна що-небудь жувати або пити.

- Якщо вам зателефонували в той момент, коли у вашому кабінеті знаходяться колеги, ви можете у ввічливій формі сказати їм, що хотіли б поговорити конфіденційно, запропонувавши повернутися в свої кабінети, випити чашку кави. Після закінчення розмови запросіть колег знову.

- Якщо ви не можете одразу дати точну відповідь людині, яка вам зателефонувала, не бійтеся сказати: “Я зателефоную вам пізніше”.

- В окремих випадках при телефонному спілкуванні використовуються телефонограми, які, як правило, містять інформацію, котра за об’ємом не перевищує 50 слів. Обов’язковими реквізитами телефонограм є найменування установи (фірми) адресанта і адресата, реквізити “від кого” і “кому” з вказанням посади, прізвища, імені і по батькові посадовців, номер, дату і час передачі та прийому телефонограми, прізвища тих, хто передав і прийняв телефонограму, номери телефонів, текст і підпис. Телефонограма повинна мати заголовок.

Коли телефонуєте ви

- Якщо телефонуєте ви, перш ніж це зробити в інше місто або солідним партнерам, корисно написати на аркуші паперу основні пункти майбутньої розмови.

- Знявши трубку, потрібно завжди сказати “Доброго ранку”, “Добрий день”, “Добрий вечір” і представити фірму, а також себе.

- Якщо ви берете номер телефону вашого знайомого, співробітника, підлеглого, ви обов’язково повинні запитати, в який час їм можна зателефонувати.

- Якщо під час телефонної розмови на лінії відбувся збій і розмова перервалася, передзвонює той, хто тільки що телефонував.

- При веденні ділової телефонної розмови необхідно дотримуватися субординації.

- “Повислі дзвінки” – грубе порушення правил ділового етикету. Якщо змінилися

обставини і ділова необхідність в дзвінку, про який ви домовлялися, відпала, все одно потрібно зателефонувати, вибачитися і повідомити, що питання вже вирішено.

- Якщо під час розмови була досягнута угода, потрібно якнайскоріше письмово підтвердити досягнуту домовленість.

Щоб про вашу фірму не склалося неправильне враження, Б. Можжевельников радить уникати при телефонних розмовах таких виразів: “Я не знаю”, “Ми не зможемо цього зробити”, “Ви повинні ...”, “Зачекайте секунду, я скоро повернуся”, “Ні”[2; 75].

Для мови телефонного діалогу характерні певні конструкції (серед яких значна кількість еліптизованих), вигуківі одиниці, кліше, формули мовного етикету.

У ряду компаній існує так званий кодекс, або фірмовий стандарт, поведінки співробітників. Слова, які вимовляє співробітник по телефону після того як зніме трубку, можуть бути свого роду візитною карткою фірми ("Добрий день. Авіакомпанія-лоукостер" Перемога " чи Слухаю вас" замість безликого і застарілого "Алло Хто говорить?") [4; 98].

У спонтанному усному мовленні рідко зустрічаються складні конструкції, розгорнуті і ускладнені пропозиції (наприклад, причетними і дієприслівниковими оборотами).

Ймовірно, при синтаксичному членуванні усного телефонного мовлення доцільно спиратися на такий критерій, як інтонація. У вузькому значенні інтонація - це мелодика мови, рух тону. В широкому - це ще й наголос, ритм, темп мови, інтенсивність звучання, темброве забарвлення. Завдяки цим особливостям інтонації звучить фраза завжди в смислового плану більш насичена, багата відтінками значень, ніж письмова. Необхідно пам'ятати, що в діловому спілкуванні використання експресивного забарвлення і оціночних факторів інтонування має бути обмежена [5; 156].

Отже, основа успішного проведення ділової телефонної розмови – компетентність, тактовність, доброзичливість, володіння прийомами ведення бесіди, прагнення оперативно й ефективно вирішити проблему або надати допомогу в її вирішенні.

Література

1. Зусін В. Я. Етика та етикет ділового спілкування: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с..
2. Можжевельников Б. В вашей фирме зазвонил телефон // Комерческий вестник, 1992. – № 2..
3. Пашенко В. Українська - не жаргон // Уряд. кур'єр. - 2005. - 15 квіт. - № 70 Чмут Т. К. Етика ділового спілкування /
4. Чмут Т. К., Чайка Г. Л., Лукашевич М. П., Осечинська І. Б. – Київ: МАУП, 2003. – 203 с..
5. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації : [навч. посібник] / Ольга Володимирівна Яшенкова. – К. : ВЦ "Академія", 2010. – 312 с.].

РОЛЬ МОВИ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Мова - це основний засіб комунікації людини. За допомогою мови ми маємо можливість спілкуватися та висловлювати свої думки. Мова безумовно впливає на життя людини, бо ми чуємо її з самого дитинства, нею спілкуються наші батьки з нами, потім нею спілкуємося і ми. Мова проходить з нами величезний шлях довжиною з життя, завдяки ній ми можемо висловлювати свої почуття, переживання і багато всього іншого, без чого наше життя було б неможливо уявити.

У кожного народу, у кожної країни є своя мова, саме вона виявляє ментальність та забезпечує неповторний погляд на світ різних народностей.

За допомогою мови можна передати усю любов до рідного краю, милозвучність пісень, засвідчити історичні події, козацькі літописи, переказати страшні документи голодомору - це все формує свідомість людини, яка впливає на усі сфери життя. Поступово затвердилось усвідомлення того, що не лише людина володіє мовою, а й мова людиною.

Сьогодні українська мова – це лише засіб спілкування українського народу, через мову відбувається індикація українців. Національна індикація певною мірою залежить від ставлення особистості до рідної мови, від частоти її використання при спілкуванні.

Немає жодного суспільства, яке б не знало мови, яке б не володіло цим найважливішим засобом людських відносин. Нею постійно користуються люди в своїй трудовій діяльності, без мови не може існувати будь-яке виробництво, не можуть розвиватися техніки, культура, наука, мистецтво. За допомогою мов люди висловлюють свої думки і передаються їх іншим людям, за допомогою мови людство зберігає і передає нагромаджений досвід новим поколінням.

На певному етапі розвитку суспільства виникло письмо, яке поширює функціонування мови. Писемна мова виконує роль засобу зносин з іншими членами колективу, які перебувають на будь-якій відстані від того, хто висловлює свої думки. На основі писемної мови в процесі історичного розвитку суспільства виникає літературна мова.

Одним із найвищих виявів самоутвердження нації є державний статус її мови, який законодавчо забезпечує її функціонування в усіх сферах суспільного життя. Цей статус має бути закріплений в основному законі держави - Конституції.

Державною мовою буває переважно мова корінного населення країни. В однонаціональних державних утвореннях про цей статус мови часто не згадують, тому що це нормальне явище, так як ландшафт чи клімат країни. В підневільних та багатонаціональних країнах питання державності мови є однією з найскладніших суспільно-політичних проблем.

Мова – це найкращий засіб взаємних відносин окремих осіб між собою, засіб їх духовного об'єднання і взаємного впливу. Без мови немає народності, рідна мова найкраще відбиває в собі думки і почуття окремої людини та всього народу. В мові, її історії й розвитку відбилися перші ознаки проявів самостійного духовного життя в майбутньому окремого народу. Найголовніші індивідуальні ознаки народу - це його мова, література, мистецтво, пісні, усна народна творчість.

Мова – це характер народу, в ній відбито національні звичаї та побут. Мова – це також і історія народу. Від найдавніших часів наші предки залишали в мові свої глибинні сліди. У мові відбивається і пам'ять народу, бо майбутнє виростає з минулого. Мова – це дзеркало навколишнього світу, яке відображає дійсність і створює свою картину світу, специфічну і унікальну для кожної мови, і відповідно народу, що користується даною мовою як засобом спілкування. Подолання мовного бар'єру недостатньо для забезпечення ефективного спілкування між представниками різних культур. Для цього потрібно подолати й культурний бар'єр.

Мова – це скарбничка культури. Вона зберігає культурні цінності у лексиці, граматиці, прислів'ях, приказках, фольклорі, науковій і художній літературі. Мова – це носій культури, вона передає скарби національної культури, що зберігаються в ній на протязі багатьох тисячоліть. Опановуючи рідну мову, ми засвоюємо загальний культурний досвід попередніх поколінь.

Мова – інструмент культури. Вона формує особистість людини, носія мови, через нав'язані їй мовою і закладені в мові бачення світу, менталітет, відношення до людей тощо, тобто через культуру народу, що користується даною мовою як засобом спілкування.

Отже, мова не існує поза культурою як соціально успадкованої сукупності практичних навичок і ідей, що характеризують наш спосіб життя. Як один із видів людської діяльності, мова виявляється складовою частиною культури, обумовленої як сукупність результатів людської діяльності в різних сферах життя людини: виробничої, суспільної, духовної. Однак як форма існування мислення і, головне, як засіб спілкування мова постає в одному ряді з культурою.

Прокопович Л. В. (Україна)

Кандидат технічних наук, доцент кафедри культурології, мистецтвознавства та філософії культури

Одеський національний політехнічний університет

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО НАРОДІВ СВІТУ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ

У нинішній час увага до етносу, етнічних ознак в народонаселенні планети надзвичайно велика, оскільки нових форм набуває рівень міжетнічних відносин. З одного боку, з появою таких засобів спілкування, як телефон, інтернет іде тенденція до глобалізації і, як наслідок, стирання грані між різними етнічними групами. З іншого боку, поділ країн на «багаті» та «країни третього світу», політичні конфлікти, дискримінація та таке інше веде до підсилення цієї грані між етнічними групами. Таким чином, перед нами постає проблема: як зберегти культурні цінності, що є притаманні окремим народам, і при цьому примножити глобальні (загальнолюдські) цінності, бути «відкритими» до нового.

Мистецтву притаманна властивість – нести в собі конкретне вираження художнього генія, художніх прагнень народу. Воно також обов'язково має відповідний культурно-історичний ґрунт, на якому завдяки зусиллям творців проростають зерна нових надбань і досягнень. Народна творчість – це історична основа, на якій розвивалася і розвивається світова художня культура, одна з форм суспільної свідомості і суспільної діяльності, явище соціально зумовлене. Як і інші форми суспільної діяльності і свідомості, зокрема, філософія, мораль,

релігія, політична, правова ідеологія, народна творчість розвивається під впливом конкретної історичної дійсності.

Народна творчість включає в себе різні види художньої діяльності народу – поетичну творчість, театральне, музичне, танцювальне, декоративне, образотворче мистецтво. Народна творчість існує як сукупність численних видів, жанрів, родів. Усі її види об'єднує основне – пізнання та відображення трудової і духовної діяльності людства, його історії, побуту тощо, хоча кожен із них має певні особливості функціонального призначення, матеріалу, засобів вираження.

У народній культурі важливу роль відіграє декоративне мистецтво – широка галузь мистецтва, яка художньо-естетично формує матеріальне становище і середовище, створене людиною. До нього належать такі види: декоративно-прикладне, монументально-декоративне, декоративно-оформлювальне, театральне-декоративне. Людина намагається прикрасити своє оточення. Вона оздоблює візерунками (узорами) предмети побуту, житло, середовище, в якому живе. Оздоблюванням предметів займається окремий вид мистецтва — декоративне мистецтво. Отже, декоративне мистецтво – це вид образотворчого мистецтва, твори якого є узорами або предметами, художньо оформленими. І одні, і другі слугують для прикраси, наприклад, вишивка — це узор, яким прикрашають одяг, а вишита серветка чи розмальована ваза – це предмети, які і самі прикрашені узорами.

Слово «декоративний» походить від латинського слова «прикрашаю» (*decoro*). Декоративне мистецтво виникло в період первісно-общинного ладу в кам'яну епоху, коли люди дуже примітивними візерунками стали прикрашати посуд, зброю, одяг. Першим прикрасам вони надавали магічного значення. Кожен елемент в орнаменті мав своє символічне значення, ще декор показував ступінь заможності власника, його соціальний статус.

Декоративне мистецтво — це мистецтво достатку, мистецтво розкоші. Народне декоративне мистецтво України розвивалося у двох основних напрямках – домашнє художнє ремесло й організовані художні промисли, пов'язані з ринком. Вони йшли паралельно, тісно переплітаючись між собою і взаємозбагачуючись, кожна історична епоха вносила свої зміни. Природні багатства України, вигідне географічне і торговельне положення сприяли розвитку домашніх ремесел та організованих домашніх промислів.

Сьогодні декоративне мистецтво – це багатоганне художнє явище. Воно розвивається у таких галузях як народне традиційне, професійне мистецтво і самодіяльна творчість. Ці галузі змістовні і далеко не тотожні. Між ними існують тісні взаємозв'язки і суттєві розбіжності. Народне прикладне мистецтво – це народні художні промисли, які являють собою товарне виготовлення художніх виробів при обов'язковому застосуванні творчої ручної праці.

Між прикладним і декоративним видами є проміжний вид: декоративно-прикладний, що поєднує в собі ужиткові і функціональні якості об'єднано-просторової конструкції та художні експресії відповідного декору. Це – художнє деревообробництво, художня обробка каменю, художня обробка шкіри і рогу, художня кераміка, художнє скло, художнє плетіння, в'язання, художнє ткацтво, килимарство, вишивка, мереживо, виготовлення виробів з бісеру, емалі, а також меблів, посуду, хатніх прикрас, іграшок, одягу, ювелірних виробів. Усі вони відносяться до декоративно-прикладного мистецтва. Кожний з видів унікальний за специфікою матеріалів, технологічним процесом обробки, за художньо-композиційними закономірностями структури образів.

Твори декоративно-прикладного мистецтва перебувають під впливом духовної наповненості часу. Вони пов'язані як з матеріальною, так і з духовною культурою, відповідають

не тільки рівню економіки та техніки свого часу, але й духовному світосприйняттю людей, яким вони служать. Ось чому не тільки образотворче, але й предметне мистецтво може розвивати гуманні почуття, повагу до людини та її праці, виховувати дух демократії і добра. Сьогодні декоративно-прикладне мистецтво розглядається як важлива художня цінність, що виконує численні функції – пізнавальну, комунікаційну, естетичну, виховну.

Резніченко Вероніка (Україна)
Науковий керівник ст. викладач Дитюк С. О.
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ІМІДЖ СТУДЕНТА ЯК УМОВА УСПІХУ

Нова соціально-економічна і політична ситуація в Україні призвела до зміни як в житті соціальних груп, так і в житті окремо взятої людини. Поворот до особистості як центру громадської системи зумовив зростання значущості людської індивідуальності. Яскраво виражену соціальну значимість набувають особливості людини, її здібності, професійна підготовка, сприйнятливність до нововведень, готовність до творчого пошуку і контакту. Необхідність формування нового стилю соціальної поведінки, що відповідає завданням сучасного етапу розвитку суспільства, веде до актуалізації проблем, пов'язаних з таким явищем як імідж [2].

На сьогоднішній день формування позитивного іміджу стає актуальною проблемою не тільки в політичній та діловій сферах, а й в студентському середовищі. Вивчення іміджу студентства особливо важливо і актуально на сьогоднішній день, коли зростають вимоги до майбутнього професіонала, до сучасного фахівця [1]. Разом з тим змінюється і сам імідж студентів.

Різні аспекти узагальненого образу студента закріплюються в масовій свідомості у вигляді стереотипів, причому не тільки в свідомості самих студентів вищої школи, важливим аспектом є сприйняття громадськістю. Імідж є безпосередньою частиною студента. Він є головним компонентом і інструментом передачі унікальності студента. Те, як студент виглядає, його манери спілкування і поведінку, посилює суспільству про його наміри і положення. Від формування іміджу залежить ефективність навчальної та майбутньої професійної діяльності студента.

Від того, який є імідж студента, як представлений образ студентів того чи іншого вузу в свідомості громадськості, багато в чому залежить процес залучення абітурієнтів, реалізація перспективних проектів, загальний стан ЗВО в освітній системі.

Студент – це частина сучасного суспільства, який шукає себе, своє місце, який прагне виділитися серед інших, довести на що він здатний, показати іншим свій соціальний статус, то становище, яке він хоче зайняти в суспільстві. Дорогі машини, люксова косметика і бренди заволоділи світом, змусили залежати багатьох людей від ситуації. Тепер студенти прагнуть показати свої знання не в галузі наук, а в знанні останніх новинок, марок, брендів. Як говорив Конфуцій: «У давнину люди вчилися для того, щоб удосконалювати себе. Нині вчать для того, щоб здивувати інших». Бажання «відзначитися» спостерігається в усьому. В даний час, приходячи до університету, можна спостерігати суміш різних стилів, кольорів, а то й років у зовнішніх виглядах студентів. Решта вважають, що виділятися в навчальному закладі, в першу чергу, слід своїми знаннями і здібностями. І ті і інші не зовсім мають рацію, так як на

сучасному етапі розвитку суспільства важлива не тільки внутрішня складова образу, але й зовнішня, а точніше – їх гармонійне несподівання. Імідж студента ЗВО несе в себе сукупність зовнішніх особливостей і внутрішніх особистісних якостей студента, які сприяють ефективності навчальної діяльності. Психологи виділяють чотири перспективних складових успішного іміджу студента. Це візуальне сприйняття, інтелектуальне сприйняття, статус несприйняття і соціальний фон. За цими критеріями можна оцінити студента, і визначити його успішність. Але все найголовніше, залежить від самого студента, а саме вибір – якими будуть ці критерії: позитивними або негативними.

З іншого боку імідж студента не повинен бути пересічним і занадто нудним. Він повинен відображати не тільки людину, яка зацікавлена в отриманні знань і освіти, а й внутрішній світ людини, а саме самого себе. «Немає сенсу сподіватися, що інші оцінять вас за ваш характер і особистість, не звернувши уваги на те, як ви виглядаєте», - говорить Брайан Трейсі - бізнес-тренер, лектор, письменник, автор відомих книг і аудіопрограм на теми бізнесу, управління продажами, самореалізації і т.д.

Таким чином, студент повинен вибрати імідж ділової людини, не втративши самого себе. Зовнішній образ повинен гармоніювати з внутрішнім змістом. Зовнішність - це перше, на що люди звертають увагу, але ваша зовнішність повинна відповідати тому, що ви з себе уявляєте, інакше ви обманюєте людей, показуєте помилкового себе. Знайти себе і свій імідж не просто, але, як казав Генрі Форд: «Хто боїться невдач, той обмежує свою діяльність».

В цілому роботу з формування іміджу можна представити у вигляді такої моделі, що відбиває різноманітні вимоги до ряду необхідних операцій:

1. Визначення вимог аудиторії. Кожне завдання вимагає опори на той чи інший сегмент аудиторії, кожна з яких має свої уявлення на все, що відбувається. Саме цей момент є першою точкою відліку.

2. Визначення сильних та слабких сторін індивіда. Слід реально уявити не тільки його позитив, але й не менш важливим є знання негативу, оскільки саме туди може бути спрямований основний удар.

3. Конструювання образу і підведення характеристик об'єкта під вимоги аудиторії. Це важливий зріз процесу, оскільки практики радять не стільки опрацювати слабкі сторони, щоб їх прикрити, скільки підсилювати наявні позитивні моменти, оскільки саме така стратегія визнана більш ефективною.

4. Переклад необхідних характеристик об'єкта в вербальну, візуальну і подієву форми.

Стосовно до тих завдань, які доцільно розглядати стосовно до навчання у ЗВО, розумно виділити такі елементи іміджу:

1. Уміння спілкуватися з аудиторією, бути контактною особою;
2. Займати активну позицію в житті (на противагу замкнутій, закритій манері самовияву);
3. Виявляти чуйність і доброзичливість (на противагу байдужості або агресивності);
4. Вміти швидко реагувати на навколишні події та явища, демонструвати кмітливості;
5. Демонструвати здатність мислити і викладати свої думки в хорошому логічному форматі (на противагу плутаномисленню і невпорядкованню мови).
6. Формувати позитивний зовнішній вигляд, манери поведінки.
7. Реалізувати спільні зовнішні дані, які отримані від народження і частково сформовані шляхом фізичних вправ (стиль фігури і особи, зріст, колір волосся і очей, форма рук і ніг).

8. Вираз обличчя, міміки (привітне, доброзичливе, легко реагує на зовнішній світ; або ж замкнуте, похмуре, абсолютно індиферентне).

9. Стиль погляду (робота очей).

10. Уміння посміхатися, тип посмішки.

11. Прийнята пози, рух корпусу, жестикуляція (під час заслуховування лекцій, при виступах з доповідями, в процесі розмови з аудиторією).

12. Просторове розташування особистості (в аудиторії на занятті, при розмові з викладачем або колегами-студентами).

13. Тип одягу й її колір нерішення (м'яко-привітні лінії кольору або ж незграбно-похмурі).

Для вивчення іміджевих особливостей студентів нами було проведено анкетування серед студентів ФЕМа ХНУБА. Було опитано 32 студенти, серед них 10 юнаків та 22 дівчини.

За результатами анкетування нами були сформульовані наступні висновки і рекомендації щодо формування позитивного іміджу студента:

1. Одяг виступає як засіб спілкування, як інструмент впливу на поведінку і ставлення до її власника інших людей. Велика частина опитаних (67,19%) вважають, що визначальним фактором в сприйнятті однокурсників є саме зовнішній вигляд. Як відзначають самі студенти, значну роль у формуванні іміджу відіграє одяг (89,06%). В сучасних умовах стиль одягу, прийнятий для вищої школи, досить вільний. Однак слід враховувати, що заняття у вищій школі - це сфера спілкування між різними поколіннями, і соціальними шарами суспільства. Жодна деталь іміджу не повинна викликати негативні асоціації. Одяг студента повинен відповідати сезону, характеру навчального заняття і робочої ситуації. Недоречно носити у вищій школі відкритий одяг (з цим солідарні 40% опитаних студентів). А 100% опитаних юнаків вважають, що відкритий одяг однокурсниць відволікає від навчального процесу.

2. Формуючи власний імідж не варто обмежуватися тільки зовнішнім виглядом. Важливими чинниками у формуванні позитивного сприйняття однокурсників також є такі складові іміджу як:

- гарне почуття гумору (так вважають 67, 19% опитаних)
- посмішка (75% опитаних)
- впевненість в собі (73,44%)
- доброзичливість (90, 63%)

3. Створений і доведений до досконалості вигляд не повинен існувати без відриву від власного «Я» студента. Так 56,25% опитаних вважають, що зовнішній вигляд успішного студента має на увазі прояв індивідуальності. Аналіз результатів анкетування показав, що для опитаних студентів імідж виступає в якості можливості виділитися серед своїх однолітків, бажаючи підкреслити свою індивідуальність. Створюючи власний образ студент швидше орієнтуються на модні тенденції (59,38%), ніж на думку батьків і друзів.

Резюмуючи все вищесказане, можна зробити висновок, що імідж на сьогоднішній день є одним з найпотужніших компонентів позиціонування себе в суспільстві та інструментом передачі своєї унікальності. Від формування іміджу залежить ефективність навчальної та майбутньої професійної діяльності студента.

Література

1. Данильчук Л. А. Основы имиджа и этикета.— К.: Кондор, 2004.— 234 с
2. Змановская О. Руководство по управлению имиджем.— С Пб.: Речь, 2005.— 144 с.

3. Ковальчук А. С. Основы имиджологии и делового общения.— Ростов на Дону: Феникс, 2003.— 224 с.

Сербіна А. О. (Україна)
Науковий керівник ст.викладач Бабай Л. В.
*Харківський національний технічний університет сільського господарства
ім. Петра Василенка*

ВПЛИВ МОВНОГО АСПЕКТУ НА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ СУСПІЛЬСТВА

У світі існує велика кількість народів. Кожен з цих народів створює особливу культуру, мову, символи, норми, мораль, способи спілкування та діяльності, володіє художньо чутливим відтворенням світу тощо. Однак найвагомішим фактором творення людського в людині постає мова. Вона є основою загальнолюдського в розмаїтті культур і водночас завжди належить певному народу. В ній відображаються процеси формування культури, її соціальні різновиди і міжнародні зв'язки. Тому мовний матеріал є незамінним джерелом для вивчення культурного розвитку, у якому «культура – це перш за все повідомлення: моделі висловів, побудованих за законами певної мови та лексичного матеріалу, набори висловів, семантично і прагматично пов'язаних між собою (тести різного роду), та реальність, до якої вони апелюють. Зв'язки знакової системи з реальністю складають прагматичний аспект культури й будуються за певними канонами і нормами, засвоєваними традиційними носіями цієї культури» Що ж до мови в культурологічних дослідженнях, то потрібно зважати на наявність вагомих подібностей у структурах культури й мови, а також у засадах їхнього існування. Культура, так, як і мова, функціонує як знакова система, виконує функцію кодування інформації з метою її нагромадження, поширення в просторі й передачі наступним поколінням. Культура – ширше поняття, ніж мова, вона є набором мов для опису фізичної, соціальної і економічної реальності, а також мов для опису самих цих мов. Тож можна сказати, що глобалізація з погляду культури означає формування такої знакової системи, яка б була придатна для опису реалій всіх суспільств, що залучені до цього процесу.

Мова є складним інформаційним аспектом. Наприклад, це можна розглянути на феномені України. Вона (мова) є сигнальною системою, яка забезпечує взаєморозуміння між її носіями. Вона – основний засіб згуртування етносу, його розвитку і, зрештою, його самоусвідомлення як нації. Пошуки раціональних форм осягання мови порушують останнім часом загальновизнаний стереотип розгляду її як проміжного інструментального феномену, що є посередником логічного зв'язку суб'єкт-об'єктних відношень. Мова – фундаментальний фактор розвитку та становлення особистості. «Рідна мова з'єднувала людину з Родом, природою, історією, вірою, філософією, мистецтвом (передусім словесним), з його родинними, обрядовими, календарними, дружинними (військовими) піснями й діями. Тому вона мала універсально-сакральний характер і зміст.

Зацікавленість мовою виникла ще в давні часи. Так, стародавні тексти дають підставу стверджувати, що інтерес до мови проявився уже в міфологічних поглядах. Зокрема, у давньоіндійських текстах розповідалося про богиню Мови, яка представлена в них як «загальна життєва сила». Однак у цих міфологемах ще немає аналітичного розгляду мови. Тільки такий розгляд може містити у собі імпульси по-справжньому теоретичної думки, що виходить за межі

самої мови і дає змогу досягнути її. Та все ж міфи і давні літературні пам'ятки є початком повороту наукової думки до феномену мови. Слово будь-якого народу органічно вплетене у тканину культури. Вивчаючи культуру, потрібно комплексно досліджувати мови. Відомий сходовознавець В.М. Алексєєв доречно зазначав: «Треба взагалі налаштуватися на той загальний тон, що ми через посередництво різних мов вивчаємо цілі світи та їхні культури»

Учені багатьох країн досліджували проблему взаємозв'язку мови та різних сфер людської життєдіяльності. Тезу В. Гумбольдта про нерозривність мови і людського способу буття у світі, про взаємодію мови й світогляду розвинув видатний український вчений О. Потебня, який рішуче виступав проти мовної асиміляції, відстоював думку про необхідність збереження і розвитку всіх національних мов як найглибших «стихій» народного буття. Сучасні українські філософи визначають українську мову як дім буття духу українського народу.

Неодноразово в історії нашого народу проголошували про «вмирання» української мови. Але вона виживала тому, що була не тільки формою, а й буттям нації: і виражала сутність, і формувала її історичну генезу, світовідчуття й світорозуміння, культуру, ідеали, філософію, волю, зрештою – тип Людини. Більшість фахівців вважають, що і на нинішньому етапі розбудови України в умовах глобалізації найвагомий вплив на ментальність народу, його свідомість, культуру має саме мова, з властивими їй образами, символами, поведінковими настановами. Залишаючись, за словами О. Потебні, «найтривкішим феноменом спадкоємності поколінь і традицій, мірою морального, духовного, естетичного і психічного розвитку як окремої людини, так і суспільства, нації», мова виконує функцію основи формування та утвердження такої світоглядної, політико-ідеологічної системи координат, яка уможливорює не тільки внутрішню комунікацію, а й сприйняття вселюдського, загальноцивілізаційного через призму власної національної культури. Саме наявність мови, що найповніше виявляється в соціальній виразності індивіда, етносу в цілому як складової частини народу, пом'якшує жорсткі й невідворотні глобалізаційні тенденції, які переконливо підтверджують, що відродження етнічної самосвідомості в сучасних умовах йде паралельно процесу асиміляції. Адже загальнолюдське не існує за межами нації, яка, залучаючи людину до людства, акумулює його досвід у своїй специфічній практиці.

Оскільки мова є суспільним явищем, то вона перебуває в тісному зв'язку із суспільством. Цей зв'язок є обоюстороннім. З одного боку, мова створюється і розвивається суспільством, з іншого — без мови не було б суспільства. Суспільство обслуговує, крім мови, й інші явища — наука, техніка, ідеологія, культура, релігія тощо, однак мова виокремлюється із усіх інших суспільних явищ, бо вона обслуговує всі без винятку сторони життя й діяльності людини. Якщо, скажімо, ідеологія обслуговує певні суспільні класи, релігія — окремі групи людей, то мова — всі сфери соціуму як функціонального організму. Навіть трудова діяльність не могла б здійснюватися без мови.

Розвиток і функціонування мови значною мірою зумовлені станом суспільства. Так, зокрема, в мові відображається соціальна диференціація суспільства (класова, професійна, статеві). На стан мови впливають демографічні процеси (зміни в чисельності населення, у співвідношенні жителів міста й села, міграційні процеси тощо), рівень загальної освіти народу, розвиток науки, створення державності тощо. Суспільство також може свідомо впливати на розвиток мови. Свідомий вплив суспільства на мову (цілеспрямовані урядові заходи) називають мовною політикою.

Природа, сутність, функції та будова мови ціювання мов недержавних націй, нерідко доводячи їх до повного вимирання, як це мало місце в Німеччині, СРСР, США. Так, зокрема,

внаслідок онімечення у першій половині XVIII ст. зникла полабська мова. З тих же причин і приблизно в той самий період вимерла прусська мова. Така сама доля спіткала лужицьку мову, якою нині лише у двох округах Німеччини (Дрезденському і Котбуському) розмовляють 100 тис. осіб. Внаслідок зросійщення за роки панування тоталітарного комуністичного режиму в СРСР зникло понад 90 мов; деякі й нині перебувають на стадії вимирання. Так, скажімо, водською мовою фінської групи в 1979 р. розмовляло лише декілька десятків людей старшого покоління в селах Лужиці, Піски, Кракольє і Межники Ленінградської області. Іжорською мовою фінської групи в 1979 р. розмовляли 244 особи старшого покоління (Кингисеппський і Ломоносовський райони Ленінградської області), хоч ця мова раніше мала писемність, її викладали в школах. Вепською мовою нині розмовляють 3 тис. осіб (Карелія, Ленінградська і Вологодська області), писемності не має, функції її обмежені побутовим спілкуванням, а отже, і перспективи її неоптимістичні.

Звуження функцій і відмирання мов спричиняється використанням нерідної мови в школах, вищих закладах освіти, масовим знищенням населення на завойованих територіях великих імперій, насильницьким виселенням корінних жителів із їхньої предковичної території та ін.

Мовна політика стосується і нормалізації літературної мови — вироблення та впровадження усних і писемних мовних норм (орфоепічних, орфографічних, у сфері слововживання), усталення термінології тощо.

Проблема взаємовідношення мови і суспільства охоплює й такі питання, як мова й народ; мова й особа (індивід); мова й класи та інші соціальні групи людей; мова, базис і надбудова.

Мова — загальнонародне явище. Народ — творець і носій мови. Одна особа безсила будь-що змінити в мові, бо мова розвивається і змінюється за своїми об'єктивними законами. Так, наприклад, Тарас Шевченко є основоположником сучасної української літературної мови. Однак він створив не більше десятка слів і то переважно складних із уже наявних у мові простих слів (широкополий, хребетносилий, синемундирний тощо). Навіть геніальна особистість не здатна змінити мову, а може лише виявити приховані потенції мови, показати, як ефективно можна використати те, що в мові існує.

Оскільки мова є загальнонародним явищем, вона не може бути класовою (про класовість мови говорив академік М.Я. Марр). Якщо б кожен клас у суспільстві користувався своєю мовою, то таке суспільство перестало б існувати, бо неможливо було б налагодити механізм його функціонування. Саме тому в будь-якому класовому суспільстві засобом спілкування між різними класами є єдина загальнонародна мова. Заперечуючи класовий характер мови, не можна заперечувати класовий підхід до використання мови. Він виявляється, по-перше, у використанні чужої ("престижної") мови в повсякденному житті вищих класів. Так, скажімо, російська буржуазія XVIII—XIX ст. користувалася французькою мовою (правильніше сказати "смесью французского с нижегородским", як дотепно зауважив Грибоедов); українська партійна номенклатура радянського періоду переходила на "панську" російську мову, таким чином дистанціюючись від "колхозного язика", як і частина сполонізованої верхівки в роки польського панування на західноукраїнських землях перейшла на польську мову, знехтувавши "хлопською мовою".

По-друге, класовий підхід до використання мови полягає і в надмірному вживанні іншомовних слів, штучно створених мовних зворотів, у вимові слів на іноземний лад (згадайте

мовні покручі двох дам з "Мертвих душ" М. Гоголя і Проні Прокопівни із "За двома зайцями" М. Старицького), тобто у виробленні соціального діалекту.

По-третє, класовий підхід до використання мови полягає у виділенні певних слів і затемненні інших або їх усуненні з мовлення, часом навіть у вкладанні в слово іншого змісту, ніж воно має в загальнонародній мові.

Диференціацією суспільства зумовлена особлива мова декласованих елементів — жебраків, злодіїв, бомжів тощо. Це своєрідні засекречені таємні мови, створені з метою "зашифрування" від посторонніх передаваного повідомлення.

Із суспільним розшаруванням пов'язана професійна диференціація мови. Існують різні професійні субмови (підмови), які, як правило, відрізняються від загальнонародної мови лише спеціальними словами.

Стосовно взаємовідношення між мовою і такими соціальними поняттями, як базис (сукупність виробничих відносин, що становлять економічну структуру суспільства) і надбудова (сукупність політичних, юридичних, релігійних, філософських та інших поглядів, що характеризують певний базис), слід зазначити, що мова не змінюється зі зміною базису, як то характерно для надбудови. Отже, мова не належить до надбудовних явищ. Вона обслуговує різні базиси і різні надбудови, тоді як надбудовні явища (ідеологія, культура тощо) обслуговують лише один певний базис. Тому неправильним було поширене в марксистській філософії положення про те, що мова є формою національної культури. Культура, по-перше, належить до надбудовних явищ, які змінюються зі зміною базису (правда і тут є винятки: високохудожні твори мистецтва та літератури, створені ще в рабовласницькому суспільстві, і нині є дійовим засобом виховання високих моральних і духовних якостей людини), тоді як мова існує доти, доки існує певний етнос. По-друге, кожне суспільне явище має свою форму і зміст. Мають форму та зміст і культура, і мова. Формою вияву культури є живопис, опера, балет тощо, змістом культури є та інформація, яку вона несе. Формою мови є звукова оболонка слів, граматичні форми тощо, а змістом — семантика її одиниць.

Отже, в умовах світової глобалізації внаслідок переселень людей та посилення культурної комунікації між народами (й цивілізаціями) феномен мови залишається «ідентифікаційним» кодом окремих етносів, народів, соціально-економічних формацій. Розвиток культури починається з розвитку мови. Відродження культури починається з боротьби за мовні права, «За станом мови можна встановити стан культури». У мові відбивається і філософія народу, шлях, який пройшла його історія та культура. У даному випадку мову варто розглядати як унікальний засіб виховання людини та універсальна умова існування будь-якої культури. Мова, як інструмент, використовується для передачі інтелектуальних знань, моральноетичних норм, естетичних цінностей народу. Вивчення рідної мови у взаємозв'язку з філософією, історією, літературою, культурою буде найбільш ефективно сприяти збереженню національної мови і культури. А кожне покоління має ставити собі метою розвивати і примножувати духовні цінності свого народу та передавати їх наступному поколінню.

Література

1. Семигівська Т.Г. Вплив глобалізації на мову як аспект культури суспільства / Т.Г. Семигівська // Вісник СумДУ. Серія Філологія. – 2007. – № 1. – Т. 2. – С. 45-49.
2. Алексеев В.М. Наука о Востоке / Алексеев В.М. – М., 1982.
3. Потебня А.А. Эстетика и поэтика / Потебня А.А. – М., 1976.
4. Кононенко П. Свою Україну любіть / Кононенко П. – К. : Твім інтер, 1996. – 224 с.

Синіло Олег Олександрович, Алфьоров Сергій Олександрович (Україна)
Наукові керівники ст. викладачі Белікова О.В., Дитюк С.О.
Харківський національний університет будівництва та архітектури

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ ВИКЛАДАЧА

Проблема дослідження професійного мислення педагога є однією із фундаментальних у педагогічній психології. Її важливість обумовлена роллю педагогічного мислення в організації діяльності педагога, його професійної поведінки і спілкування. Застосування стандартів і шаблонів у процесі педагогічної діяльності не завжди є ефективним, хоча масштаби творчих завдань педагога можуть бути різними, починаючи від внесення принципових інновацій у зміст, форми і методи навчально-виховної роботи і закінчуючи рішенням різноманітних поточних питань, що виникають в різних ситуаціях діяльності педагога.

Існуючий психодіагностический інструментарій слід поділити на дві групи методів і методик:

1) на ті, що направлені на виявлення загальних особливостей мислення професіонала з будь-якої сфери праці (до цієї групи можна віднести методики, що досліджують операційну сторону професійного мислення, а також методики вивчення інтелектуального розвитку людини),

2) ті, які розробляються і застосовуються для кожного виду професійного мислення (в нашому випадку - педагогічного) окремо відповідно до специфіки професії.

Професійне мислення педагога континуально і його полюса - надситуативні і ситуативні - досить абстрактні. У реальній практиці в розумовій діяльності професіонала проявляється відносна перевага ситуативного або надситуативно рівнів мислення. Іншими словами, у кожного фахівця в тій чи іншій мірі спостерігаються прояви як ситуативного, так і надситуативно мислення.

Більш того, і ті й інші рішення необхідні в праці фахівця. Зникнення рішень як ситуативного, так і надситуативно характеру несумісне зі здійсненням професійної діяльності на високому рівні. Ситуативна або надситуативна проблемність виникає багато в чому через характер ситуації, з якою стикається професіонал. Більш того, важко впевнено говорити про наявність межі, після якої переважне ситуативне мислення змінюється на переважне над ситуативне.

Так як професія педагога відноситься до типу професій «людина - людина», вона передбачає добре володіння навичками вербального і невербального спілкування з людьми, вміння прогнозувати ситуації взаємодії між особами, розвиненими адаптивними здібностями і стресостійкість. Професійне мислення вчителя вміщує ряд ознак, якостей і властивостей, що дозволяють говорити про педагогічне бачення світу, притаманне вчителю-майстру.

Професійне мислення вчителя, спрямоване на розв'язання педагогічних задач, є ієрархізованим ланцюгом розумових процесів, співвіднесених з цілями навчально-виховного процесу, характеризується своєрідністю структури, змістового (синтези спеціальних знань) і практично-дієвого (сукупність інтегральних інтелектуальних умінь) фондів, що володіють своєрідними якісними характеристиками (опосередкованість об'єктом праці, проблемність, конструктивність, конкретність та ін.).

Цілісне представлення об'єкту своєї діяльності вимагає від учителя вміння бачити загалом — особливе, в цілому — одиничне. А для цього замало володіти тільки педагогічним

«баченням» або ж уміти аналізувати педагогічні ситуації, тому виникла потреба виділити ознаки педагогічного мислення. Педагогічне мислення – це спрямованість розумових процесів на відображення особливостей об'єкта діяльності вчителя шляхом проникнення в сутність педагогічних явищ і творчому розв'язанні професійно-педагогічних задач, які формулює для себе вчитель у результаті розв'язання педагогічної проблемної ситуації.

Важливою особливістю професійного мислення вчителя є те, що теоретичні знання при розв'язанні педагогічних задач використовуються ним, як правило, автоматично, скорочено. Це зумовлено, по-перше, загальною тенденцією до трансформації, згортання, скорочення знань у певні "згущення", які і виступають основою для прийняття педагогічних рішень, і по-друге, фактичною неспроможністю утримувати у свідомості всю сукупність понять, що визначають прийняття відповідного рішення.

Відповідно до теорії Л. С. Виготського, людина оволодіває поняттями спочатку у процесі розгорнутого діалогу з іншими, який поступово стає діалогом внутрішнім. У ході такого внутрішнього спілкування словесні висловлювання скорочуються, згортаються, перетворюються у своєрідні ідіоми, "згущення", зрозумілі лише самому індивіду. Саме ці індивідуальні уявлення визначають бачення людиною об'єктів та явищ. Такі "згущення" часто бувають неповними, неточними, а то й просто неправильними. Для того, щоб реконструювати їх, слід створити умови, які б дозволяли екстеріоризувати ці індивідуальні уявлення, ніби вивести їх назовні. Основною умовою для цього і є зовнішній розгорнутий діалог з іншими людьми.

Таким чином, для розвитку здатності особистості до самоуправління своєю діяльністю однакове значення має як процес інтеріоризації, так і процес екстеріоризації. Включаючись у взаємодію з іншими людьми, індивід освоює різноманітні функціональні позиції та ролі, і на цій основі перетворює "зовнішнє" у "внутрішнє". Однак, для того, щоб розвивати внутрішні функції людина має переходити і від "внутрішнього" до "зовнішнього", вступаючи в активну між особову взаємодію, збагачуючи себе новими і засобами регуляції дій.

Зовнішній (предметній) діяльності вчителя має передувати внутрішня (ідеальна), тобто осмислення мети дій, очікуваних результатів, запланованих дій, умов їх виконання тощо.

Отже, професійне мислення вчителя передбачає позитивну реконструкцію педагогічної проблемної ситуації. Саме у цьому полягає здатність і потреба вчителя аналізувати, узагальнювати і перетворювати педагогічні ситуації, ухвалювати рішення про вибір і застосування засобів педагогічної дії, відповідних цим ситуаціям, творчо створювати нові засоби педагогічної дії на учнях і у процесі навчально-виховного процесу у цілому.

Література

1. Засєкіна Л.В. Особливості формування професійно-творчого мислення майбутнього фахівця іноземної мови: дис. ...канд. псих. наук: 19.00.07 / Засєкіна Лариса Володимирівна. – Луцьк, 2000. – 200 с.
2. Пов'якель Н.І. Професіоненез саморегуляції мислення практичного психолога: Монографія. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. – 295 с.
3. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посіб. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
4. Богданова І. Професійно-педагогічна підготовка вчителя. Теоретичне обґрунтування // Рідна школа. – 1990. – № 1. – С. 23-25.
5. Болсун С. Модель ідеального вчителя // Рідна школа. – 1999. № 2. С. 55-60.

Правильність як важливий критерій культури мовлення»

Соловійова О.В. (Україна)
кандидат наук з держ. упр., доцент
Запорізький державний медичний університет

НОВАТОРСТВО У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ МОВИ

Сьогодні Україна здійснює перехід до нової парадигми вищої освіти, зорієнтованої на підготовку фахівців відповідно до Європейських освітніх стандартів. Завдання більшості мовних кафедр та центрів мовної підготовки іноземних студентів вишів України є пошук і освоєння інноваційних навчальних технологій та прогресивних форм і методів навчання студентів, упровадження результатів передових світових наукових шкіл у практику викладання нерідної мови.

У сучасному вимогливому та швидкозмінному середовищі рівень освіти значною мірою залежить від результативності запровадження сучасних технологій у навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, сучасних дидактичних принципах та психолого-педагогічних теоріях.

На сучасному етапі розвитку вищої освіти спостерігаємо формування нової моделі навчального процесу на мовних кафедрах нефілологічних вищих школах. Нова модель навчального процесу орієнтована на активну модернізацію освіти, підвищення якості освіти, більш ефективне використання навчального часу і забезпечення потреб кожного студента відповідно до його індивідуальних можливостей завдяки використанню у навчальному процесі інформаційних технологій.

Навчальний процес на мовних кафедри багатьох закладів вищої освіти України забезпечено різними ефективними технічними засобами: комп'ютерами, інтерактивними дошками, проекторами, дисплеями тощо. Проте ці засоби використовуються, на жаль, не у повному обсязі їх можливостей. Причин цьому, на нашу думку, декілька. По-перше, створено недостатньо електронних підручників, електронних посібників та інших електронних навчально-методичних матеріалів, які б забезпечували реалізацію поставлених навчальних цілей на різних етапах вивчення мови іноземцями, зокрема, на довузівському етапі навчання. По-друге, недостатньо розроблено методик зі створення названих матеріалів та роботи з ними. По-третє, необхідно обґрунтувати методичні принципи ефективного використання презентаційних мультимедійних навчальних матеріалів. І, насамкінець, запропонувати методичні прийоми і засоби раціонального використання електронних навчальних матеріалів у форматі комунікативного підходу до викладання нерідної мови іноземцям.

Комплексне використання презентацій як дидактичного і технологічного засобу навчання та контролю під час аудиторної і позааудиторної роботи студентів відповідає не тільки сучасним світовим моделям освіти, а й сучасним вимогам тих, кого ми навчаємо та сприяє більш швидкому розумінню культури країни, мова якої вивчається.

Таким чином, мультимедіа у навчальному процесі - це перспективний напрямок організаційно-методичної роботи щодо вирішення проблеми раціональної і ефективної організації навчання іноземців на довузівському етапі, а також щодо підвищення їхньої мотивації до вивчення нерідної мови.

Література

1. Баханов К. Учитель історії та особистісно орієнтоване навчання / К. Баханов // Історія в школах України. – 2008. – № 9. – С. 8–11.
2. Бех І. Принципи інноваційної освіти : [про впровадження сучасних освітніх технологій] / І. Бех // Освіта і управління. – 2005. – № 3/4. – С. 7–21.
3. Бойко А. Упровадження інновацій як чинник оптимізації співвідношення педагогічної теорії і практики / А. Бойко // Рідна школа. – 2011. – № 8/9. – С. 15–22.
4. Лалак Н. В. Інтерактивна модель навчання студентів: проблеми та перспективи / Н. В. Лалак // Науковий вісник Ужгородського національного університету: Серія «Педагогіка. Соціальна робота». Збірник наукових праць ЗОППО – № 1(27) - 2017 2011. – Вип. 20. – С. 69–70.

Степаненко В. М. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Тесаловська О.Б.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ПРАВИЛЬНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ КРИТЕРІЙ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ

Мова і культура як духовні вартості органічно пов'язані між собою. Можна зрозуміти, що вони доповнюють один одного та створюють єдину систему, яку ми називаємо культурою мови.

Культура мови – галузь мовознавства, що займається утвердженням (кодифікацією) норм на всіх мовних рівнях. Використовуючи відомості історії української літературної мови, граматики, лексикології, словотвору, стилістики, культура мови виробляє наукові критерії в оцінюванні мовних явищ, виявляє тенденції розвитку мовної системи, проводить цілеспрямовану мовну політику, сприяє втіленню норм у мовну практику. Культура мови має регульовальну функцію, адже пропагує нормативність, забезпечує стабільність, рівновагу мови, хоча водночас живить її, оновлює. Вона діє між літературною мовою і діалектами, народнорозмовною, міжусною і писемною формами.

Культура мови невіддільна від практичної стилістики, яка досліджує і визначає оптимальність вибору тих чи інших мовних одиниць залежно від мети і ситуації мовлення.

Культура мовлення – передбачає дотримання мовних норм вимови, наголосу, слововживання і побудови висловів, точність, ясність, чистоту, логічну стрункність, багатство і доречність мовлення, а також дотримання правил мовленнєвого етикету.

Висока культура мовлення означає досконале володіння літературною мовою у процесі спілкування та мовленнєву майстерність. Основними якісними комунікативними ознаками, їх ще називають критеріями, культури мовлення є правильність, точність, логічність, змістовність, доречність, багатство, виразність, чистота.

Правильність - одна з визначальних ознак культури мовлення. Мова має свої закони розвитку, які відображаються у мовних нормах. Вільно володіти мовою означає за своїти літературні норми, які діють у мовній системі. До них належать правильна вимова звуків і звукових комплексів, правила наголошування слів, лексико-фразеологічна, граматична, стилістична нормативність, написання відповідно до правописних і пунктуаційних норм. (Навчальні матеріали онлайн/Режим доступу:

https://pidruchniki.com/1040101747600/dokumentoznavstvo/kultura_movi_kultura_movlennya_komunikativni_oznaki_kulturi_movlennya)

Чи важливо знати норми української літературної мови особі, щоденною практикою якої є ділове спілкування? На це запитання можна відповісти однозначно: - Так! Адже особа з низьким рівнем мовної культури, яка не вміє висловлювати свої думки, яка припускається помилок під час спілкування, приречена на комунікативні невдачі. Особливо важливо для всіх фахівців оволодіти нормами мови документів і усного ділового спілкування.

Нормативний аспект культури мови - один із найважливіших, але не єдиний. Можна, не порушуючи норми української літературної мови, справити негативне враження на співбесідника. (Studfiles/Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5374558/>)

Правильність є дотримання мовних норм. Норма – сукупність мовних засобів, що сприймаються носіями як зразок суспільного спілкування в певний період розвитку мови й суспільства [УМ Енцикл.: 387]. Норми літературної мови – явища, що відзначається й стійкістю, усталеністю, і розвитком, зміною, що відбуваються під впливом внутрішніх законів розвитку мовної системи і деяких екстралінгвістичних чинників. Розрізняють такі мовні норми:

- 1) орфоепічні – регулюють правильну вимову звуків, наголошення слів;
- 2) лексичні - встановлюють правила слововживання;
- 3) граматичні – передбачають правильне вживання граматичних форм слів, усталену побудову словосполучень, речень;
- 4) стилістичні – визначають вживання мовних засобів відповідно до стилю мовлення;
- 5) орфографічні - охоплюють правила написання слів та їхніх частин;
- 6) пунктуаційні – регулюють вживання розділових знаків.

(Студопедия (2013 - 2018) рік/Режим доступу: https://studopedia.su/16_188889_kriterii-kulturi-movlennya.html).

Можна зазначити, що правильність є ознакою культури мовлення, яка полягає у відповідності його літературним нормам, що діють у мовній системі (орфоепічним, орфографічним, лексичним, морфологічним, синтаксичним, стилістичним, пунктуаційним, словотвірним).

Усі комунікативні ознаки (критерії) культури мовлення тісно пов'язані між собою, і засвоювати їх треба в цілому. (studopedia.com.ua/Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_54607_komunikativni-oznaki-kulturi-movlennya.html).

Мовна майстерність - це володіння здатністю використовувати мовні норми, вибрати із можливих варіантів найбільш вдалий для викладення у мовленні чи на письмі своїх думок та відношень.

Наше спілкування постійно, раз у раз, передбачає відповідне звертання або вказування на ту чи іншу особу. Без таких слів мова недостатньо переконлива. Культура мовлення зобов'язує людей бути уважними до вибору форми звертання, щоб виявити до когось і викликати до себе чиясь довіру, щоб не образити, не принизити як чиясь, так і свою гідність.

Основи культури мови закладаються у дошкільному та шкільному вихованні. Тут формується мовний етикет, засвоюються зразки мовної поведінки, відшліфовані в процесі культур, спілкування носіїв мови. Індивідуальна робота над культурою мови триває протягом усього свідомого життя мовця.

Виховання культури мови — це розвиток чуття мови у процесі пізнання найкращих художньо-естетичних зразків мови, засвоєння мовно-культурних традицій народу. В широкому

розумінні культура мови передбачає високий рівень мовної свідомості індивідів, їх дбайливе ставлення до рідного слова, усвідомлення його значення для розвитку інтелектуальної та емоційної культури нації. Культура мови як соціолінгвістична, етнопсихолінгвістична дисципліна залежить від мовної політики, суспільних функцій мови, поширення престижу літературної мови через освіту, театр, видавничу діяльність, засоби масової інформації. (Кульчицька Л. І., Балема Г.О., Ента Д. В. «Edufuture»/Режим доступу: http://edufuture.biz/index.php?title=Культура_мовлення._Повні_уроки)

Тож, праця над своїм мовленням викликає повагу і, без сумніву, дає результати. Шляхів вдосконалення є безліч, а процестриває усе життя.

Список літератури

1.Кульчицька Л. І., Балема Г.О., Ента Д. В. «Edufuture»/Режим доступу: http://edufuture.biz/index.php?title=Культура_мовлення._Повні_уроки

2.Навчальні матеріали онлайн/ Режим доступу: https://pidruchniki.com/1040101747600/dokumentoznavstvo/kultura_movi_kultura_movlennya_komunikativni_oznaki_kulturi_movlennya

3.Студопедия (2013 - 2018) рік/Режим доступу: https://studopedia.su/16_188889_kriterii-kulturi-movlennya.html

4. studopedia.com.ua/Режим доступу: https://studopedia.com.ua/1_54607_komunikativni-oznaki-kulturi-movlennya.html

5.Studfiles/Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5374558/>

Сюй Шеньже (Китай)

Научный руководитель ст. преподаватель Попова А.И.

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

УЛИЧНОЕ ИСКУССТВО В КИТАЕ

Город – это не только место проживания людей, для художника – это пространство реализации его творческих идей. Формой свободного самовыражения художников в разных странах стал стрит-арт. Расскажем немного об истории стрит-арта. Многие исследователи уличной живописи считают, что зачатки стрит-арта появились в Америке в 60-х годах 20 века. В это время повсеместно на стенах зданий в городах появляются надписи – «теги». Так, широко известна история райтера Такі. Он работал курьером, много передвигался по городу и исписал стены Нью-Йорка автографом ТАКІ 183 (цифры – это номер его улицы, где он жил). В 1971 году историю Такі опубликовали в The New York Times и многие вышли на улицы специально, чтобы подобным образом оставить свои теги на стенах домов. Затем любители стрит-арта спустились в метро и начали разрисовывать вагоны и целые составы. Когда надписей стало слишком много, власти Нью-Йорка предложили райтерам работать на специально предназначенных площадках. Считается, что граффити, как жанровая разновидность стрит-арта, как раз и представляет собой такие надписи-теги. В 70-х годах открылась первая выставка граффити. Многие коммерческие организации и модные дома начали предлагать урбан-художникам взаимовыгодное сотрудничество. В это время рисунки становятся более замысловатыми: увеличивается толщина линий, добавляется контур и помимо надписей

используются изображения героев мультфильмов. Вскоре на улицы вышли профессиональные художники, в их картинах на стенах домов появился смысл и эстетичность. В 90-х годах стрит-арт стали активно использовать для рекламы, например, такие крупные компании, как IBM и Sony. В Европе уличное искусство активно развивается с 80-х годов. Наверное, самой грандиозной граффити-картиной является западная сторона Берлинской стены. В Китае граффити появились во время политической деятельности Мао Цзедуна, когда стены домов в городах были исписаны революционными надписями в поддержку коммунистической партии и ее лидера.

Современные граффити – это вид уличного искусства, одна из самых актуальных форм художественного самовыражения по всему миру. Существует множество разных стилей и видов граффити. Произведения, которые создают граффити-художники, – это самостоятельный жанр современного искусства, важная часть культуры и городского образа жизни. Во многих странах и городах есть свои известные художники, создающие на улицах города настоящие шедевры. Конечно, среди китайских профессиональных художников множество работающих в стиле уличного искусства. Например, художник из города Фошань провинции Гуандун Чен Ыингжи (Chen Yingjie), который известен во всем мире под псевдонимом Хуа Тунан, создает невероятные работы в своем собственном уникальном стиле. Он использует уникальную технику, сочетая традиционную китайскую живопись и западные граффити. Благодаря этому смешению стилей его произведения стали популярными и завоевали признание по всему миру. Его стиль называют граффити-фьюжном, он использует метод разбрызгивания красок. Все, кто увидел хоть раз его работы, например, великолепные портреты животных, восхищаются, как из первоначального хаоса красок рождается невероятное произведение искусства. Его мастерство высоко оценили профессиональные художники Запада, молодой китайский художник успешно сотрудничает с известными мировыми брендами: Louis Vuitton, Lenovo, Volvo, Adidas и др.

Пожалуй, самым известным и старым художником-любителем стрит-арта считается Цан Цойчуй из Гонконга. Свои первые граффити он нарисовал в 1956 году, а за 50 лет он создал 55 800 граффити в разных районах Гонконга. Стены домов, уличные фонари, трансформаторные будки он расписал надписями, в которых рассказал историю своей родословной, а также историю своего родного местечка Коулун. В метких фразах в шуточной форме он обвинял британские власти в том, что они забрали китайские земли, что его предки потеряли свои владения во время опиумных войн. Местные власти лояльно относились к художнику, а жителям нравились его граффити. Такая творческая деятельность привлекла внимание западных фотографов и культурологов. В середине 90-х годов глава Ассоциации Французской Культуры Герард Генри сделал серию снимков Цан Цойчуя, а также была организована выставка работ Цан Цойчуя в Центре Современного Искусства Гонконга. Вскоре работами уличного художника заинтересовались коллекционеры. В 2003 году граффити уже участвовали в Венецианской биеннале, а затем появились на аукционе Sotheby's. В 2007 году художник умер, а в 2011 году состоялась ретроспективная выставка, в ArtisTree в Гонконге. Городские власти стараются сохранять уникальные граффити Цан Цойчуя; некоторые работы покрыли специальным защитным слоем.

Жители деревни Ловэнь в уезде Нань провинция Хунань решили разнообразить внешний облик своих типичных деревенских домов и обратились за помощью к мастерам граффити. В результате творческой работы художников из разных уголков Китая на стенах домов появились не только граффити, выполненные в стиле традиционной китайской живописи, но и портреты местных жителей, а также разнообразные жанровые сцены из повседневной деревенской жизни.

В городе Сямэнь на юго-восточном побережье Китая в провинции Фуцзянь местные власти разрешили студентам художественных факультетов расписать несколько сотен старых трансформаторных будок яркими красками. В результате такого эксперимента трансформаторные будки превратились в настоящие произведения искусства! А на стенах домов одной из улиц этого города студенты нарисовали яркие портреты котов и кошек, превратив таким образом ничем не примечательную улицу в место паломничества туристов со всего мира! В городе Тайюань, столице провинции Шаньси, на стене длиной 200 метров неизвестные художники нарисовали около 50 портретов, изображений животных и других оригинальных сюжетных граффити, что очень оживило серый городской пейзаж. Местные жители одобрили инициативу художников-любителей и стали с удовольствием фотографироваться на фоне новой стены граффити.

Сегодня во всем мире особенно популярны рисунки на асфальте, которые называют 3D граффити. Миллионы людей восхищаются такими рисунками, поскольку они выглядят удивительно правдоподобно. 3D рисунки на асфальте отличаются от граффити тем, что такие рисунки делаются в основном на горизонтальных поверхностях в искаженном виде, и при просмотре рисунка с определенной точки зритель видит вместо плоского изображения – объемное. В 2012 году состоялась крупномасштабная выставка уличных художников в китайском городе Ханчжоу. Среди известных китайских художников 3D-арта Ай Вэйвэй, который по версии авторитетного международного журнала об изобразительном искусстве «ArtReview», в 2011 году занял первое место в рейтинге «Сто самых влиятельных персон в арт-мире». Можно назвать также художника Хоу Чженфэна, который работает дизайнером в городе Аньян провинции Хэнань. В свободное от работы время он выходит погулять с сыном и рисует на улицах трёхмерные рисунки. Сам он говорит, что его рисунки ещё далеки до тех, что рисуют некоторые мастера в Европе, но это увлечение ему нравится и он хочет развивать своё мастерство. Ци Синхуа, пожалуй, первый 3D-художник в Китае, который популяризирует 3D-арт в Китае. Он установил мировой рекорд Гиннеса по самой длинной в мире 3D-живописи. Его работы выставлялись на Олимпийских играх в Пекине, Всемирной выставке в Шанхае, Гонконгском фестивале лодок-драконов, Дубайском фестивале искусств. В отличие от многих 3D-художников, которые используют мел, Ци Синхуа использует акриловую краску. Его вдохновляет традиционная китайская культура, его работы отражают китайскую эстетику, особенно в изображениях китайских драконов, терракотовых воинов, цветов лотоса, Великой китайской стены и других культурных символов.

Мы рассказали лишь о некоторых чертах уличного искусства в Китае и о немногих китайских художниках, работающих в стрит-арте. Это искусство продолжает развиваться, радовать и удивлять людей!

Тарасова Катерина Андріївна (Україна)

Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Кучеренко О. Ф.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

СПОСОБИ ВПЛИВУ НА ЛЮДЕЙ ПІД ЧАС БЕСПОСЕРЕДНЬОГО СПІЛКУВАННЯ

На жаль, в сучасному світі ефективно спілкування віч-на-віч стає втраченим мистецтвом, а інтерес до способів впливу на людей під час спілкування зростає. Актуальність даної теми є

досить високою та потребує детального розгляду.

Мета роботи полягає у вияві способів впливу на співбесідника, а вирішення даної проблеми не можливе без дослідження сутності спілкування, його функцій та форм.

В процесі спілкування обмін інформацією між його учасниками здійснюється як на вербальному, так і невербальному рівні. На основному, вербальному, рівні в якості засобу передачі інформації використовується людська мова.

До невербальної комунікації належать сприйманий зовнішній вигляд і виразні рухи людини – жести, міміка, пози, хода. Невербальні засоби є важливим доповненням мовної комунікації, природно вплітаються в тканину міжособистісного спілкування. Їх роль визначається не тільки тим, що вони в змозі посилити або послабити мовний вплив комунікатора, але і в тому, що вони допомагають учасникам спілкування виявити наміри один одного, роблячи тим самим процес комунікації більш відкритим.

Невербальна комунікація має оптико-кінетичну систему знаків, що включає в себе жести, міміку, пантоміму, систему організації простору і часу (розміщення партнерів обличчям один до одного сприяє виникненню контакту, символізує увагу до мовця, в той час як окрик в спину може мати певне значення негативного порядку) та специфічну знакова система, яка використовується в комунікативному процесі, – це "контакт очей", що має місце у візуальному спілкуванні. Як і всі невербальні засоби, контакт очима має значення доповнення до вербальної комунікації, тобто повідомляє про готовність підтримати комунікацію або припинити її, заохочує партнера до продовження діалогу, сприяє тому, щоб повніше виявити своє «Я», або, навпаки, приховати його.

Психологічні механізми різних за природою видів впливу не однакові. Кожний з них специфічний і застосовується за певних умов. До групи психологічних способів впливу на людей належать переконання, навіювання, наслідування, психічне зараження.

Переконання — це спосіб впливу, коли людина звертається до свідомості, почуттів і досвіду іншої людини з тим, щоб сформувати в неї нові установки. Переконувати словом — це велике мистецтво, яке потребує знань психології людей, законів етики й логіки. Мистецтво переконувати полягає як у тому, щоб бути приємним, так і в тому, щоб логічно обґрунтувати свою позицію й переводити мислення в мовлення.

Навіювання — це психологічний вплив однієї людини на іншу або на групу людей, що передбачає некритичне сприймання висловлених думок і волі.

Наслідування — особлива форма поведінки людини, що полягає у відтворенні нею дій інших осіб.

Психічне зараження — спосіб психологічного впливу, що відомий із сивої давнини. На відміну від навіювання та переконання психічне зараження яскраво проявляється як засіб впливу в групах малознайомих людей. При психічному зараженні процес передавання емоційного стану відбувається від одного індивіда до іншого на несвідомому рівні.

Існує декілька правил, що допоможуть гарно та правильно вплинути на аудиторію:

1. Вміння слухати. Якщо ви хочете вплинути на інших, щоб вони діяли відповідно до того, що ви хочете, почніть з слухання. Акт слухання - це більше, ніж просто зоровий контакт: це встановлення значущого зв'язку з мовцем і його повідомленням.

Активне слухання передбачає збереження тиші, очищення розуму від будь-яких думок, включаючи формулювання відповіді на те, що говорить мовець, до тих пір, поки людина не закінчить говорити. Будучи залученим слухачем, ви демонструєте свою прихильність до

співрозмовника, створюючи поважну атмосферу та зв'язок.

Порада: докладіть зусиль, щоб заспокоїти свій внутрішній діалог і налаштуватися на те, що говорить доповідач. Уникайте відволікаючих чинників і з'єднаєтеся з очима мовця. Відповідайте тільки тоді, коли говорити закінчать і після хвилини роздумів сформулюйте ваші думки.

2. Стислість. Більшість людей говорять занадто багато, що часто засмучує слухачів і робить важким дійти розуміння, про що йде мова. Для того, щоб зберегти фокус ваших слухачів, спілкуватися в ясній та стислій манері. Знання того, що потрібно повідомити, є ключем до стислості.

Щоб зберегти стислість в розмові, використовуйте в реченні тільки одне "і", "так" або "але". Робіть часті паузи, дозволяючи повідомленням резонувати зі слухачами. Порада: щоб зрозуміти те, що слухачі чують, коли ви говорите, запишіть себе на диктофон на наступній зустрічі або під час телефонної розмови.

3. Темп. Швидкість, з якою ви говорите, допомагає визначити здатність ваших слухачів розуміти ваше повідомлення і відстежувати те, що говориться. Коли ви говорите занадто швидко, ваше повідомлення не резонує зі слухачами, ставлячи під загрозу ваш авторитет та замушуючи вас виглядати нервовим чи погано підготовленим.

Якщо ви хочете, щоб ваше повідомлення вплинуло, сповільніть темп. Чітко вимовляєте і ретельно підбирайте слова. Пауза між думками і під час перехідних моментів у вашій розмові також дає слухачам час зрозуміти ваше повідомлення, дозволяючи їм повністю з'єднатися з вами і тим, що ви хочете сказати.

4. Рух. Мова вашого тіла і руху повинні відповідати повідомленню, яке ви розповсюджуєте. Коли ви спілкуєтеся з іншими людьми, сильна, послідовна мова тіла необхідна для встановлення довіри, демонстрації емоцій і зв'язку зі слухачами.

Щоб підкреслити ключові моменти, які слухачі повинні запам'ятати, використовуйте відповідні жести, що відповідають вашим словам. Продемонструйте впевненість, зберігаючи відкриту позу, нахилившись до аудиторії і тримаючи руки розслабленими з боків. Це дозволить слухачам зосередитися на ваших словах, а не на русі.

5. Фокусування. Добре продумане, сфокусоване повідомлення вимагає ключових моментів, щоб змусити ваших слухачів зробити певні висновки. Занадто велика кількість даних на слухачів перевантажує їх і змушує відключатися.

Передача повідомлення, яке фокусується тільки на вас, ваших цілях і ваших очікуваннях, навряд чи вплине на інших, бо це залишає їх у стані пригніченості і непорозуміння. Фокусування вашого повідомлення на ключових моментах гарантує, що ваші слухачі чітко почують вас і зрозуміють.

Порада: визначте потреби слухачів заздалегідь, а також те, що є найбільш важливою частиною інформації для них.

Отже, щоб досягти успіху під час бесіди, треба ретельно готуватися до неї, бути уважним, тактовним до співрозмовника, постійно стимулювати в нього зацікавленість розмовою, враховувати точку зору співбесідника, висловлювати свої думки точно, логічно, переконливо. Успіх чи невдача залежить як від професійних характеристик (освіта, досвід), так і від поведінки.

Як тільки ви побачите себе таким, яким вас бачать інші, визначте області своїх можливостей і зосередитесь на практиці і підготовці, будьте впевнені, що ви будете почуті і зрозумілі.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНЦІЯ

Що таке міжкультурна компетентність і чому вона важлива?

Зі зростанням глобального розмаїття проблема міжкультурної компетентності стає актуальною. Хоча в деяких частинах світу зберігається культурна однорідність, багато великих міст світу зазнали значних змін у своєму культурному і демографічному ландшафті в результаті імміграції.

Досягнення в сфері комунікаційних технологій також сприяли розвитку міжкультурної комунікації без необхідності географічної близькості. Тому освітні, ділові та інші проекти з різним в культурному відношенні числом робочих груп стають все більш поширеними. У такому контексті успіх групи в досягненні своїх цілей може залежати не тільки від досвіду членів групи в конкретній темі або здатності працювати у віртуальному середовищі, але і від їх міжкультурної компетентності.

Міжкультурна компетентність - це здатність ефективно функціонувати між культурами, мислити і діяти належним чином, а також спілкуватися і працювати з людьми з різних культурних прошарків – вдома чи за кордоном. Міжкультурна компетентність є цінним активом у все більш глобалізованій світі, де ми, швидше за все, будемо спілкуватися з людьми з різними культурами та національностями, з різними цінностями, переконаннями і досвідом.

Міжкультурна компетентність є частиною сімейства понять, включаючи глобальні компетентності, атрибути професійних навичок, глобальне громадянство, освіту та глобальну зайнятість. Стрижнем усіх цих концепцій є визнання глобалізації як сили змін у всіх аспектах сучасного світу.

Фраза "міжкультурна компетентність" зазвичай описує ефективну і належну взаємодію з культурними відмінностями. Міжкультурна компетентність охоплює вивчення когнітивних, афективних і поведінкових можливостей людини. Наше нинішнє розуміння міжкультурної компетентності виходить з ряду дисциплін, таких як: комунікація, міжкультурна психологія, соціальна психологія, лінгвістика, антропологія і освіта.

Хоча наше розуміння міжкультурної компетентності формується (і продовжує формуватися) дослідженнями в багатьох дисциплінах, міжкультурна компетентність визначається як "належне та ефективне управління взаємодією між людьми, які в тій чи іншій мірі представляють різні або розбіжні афективні, когнітивні та поведінкові орієнтації у світі".

Взагалі кажучи, результати дослідження підтримують думку про те, що міжнаціональна компетентність являє собою поєднання особистих здібностей (наприклад, вміння, вчинки, відкритість, усвідомлення, пристосованість, знання мови, культури, знань тощо), а також відповідні контекстуальні змінні (такі, як загальні цілі, стимули, уявлення про рівність і т. д.).

Вважається, що міжнародна компетентність має елемент соціального судження, який повинен оцінюватися тими, з ким взаємодієш. Поєднання самооцінки та іншої точки зору логічно, враховуючи, що визначення міжкультурної компетентності включає в себе ефективну (з точки зору самооцінки) та відповідну (з точки зору іншого) комунікацію.

Елементи міжкультурної компетентності поділяються на три основні групи: знання, вміння, вчинки.

Знання в свою чергу вже мають такі елементи: культурна самосвідомість (здатність сформулювати, як власна культура сформувала особистість і світогляд), культурологічні знання (здатність аналізувати і пояснювати основну інформацію про інші культури (історія, цінності, політика, економіка, стилі спілкування, переконання)), соціолінгвістична обізнаність (базові навички володіння місцевою мовою, використання різних вербальних та невербальних засобів комунікації, а також адаптація своєї промови з урахуванням громадян інших культур), розуміння глобальних проблем і тенденцій (пояснення значення і наслідків глобалізації і зв'язок місцевих проблем з глобальними силами).

Уміння передбачають наші навички слухати, спостерігати, оцінювати (використовувати терпіння і наполегливість для виявлення і мінімізації етноцентризму, шукати культурні ключі і сенс), проводити аналіз, інтерпретацію і взаємозв'язок (пошук зв'язків, причинно-наслідкових зв'язків і взаємозв'язків з використанням порівняльних методів аналізу), проявляти критичне мислення (здатність бачити і інтерпретувати світ з інших культурних точок зору, визнаючи при цьому свою власну).

Вчинки потребують поваги (пошук культурних атрибутів інших, оцінка культурного розмаїття і порівняльне та неупереджене ставлення до культурних відмінностей), відкритості (призупинення критики щодо інших культур, збір доказів культурних відмінностей і відкритість для того, щоб правильно висловити свою думку і бути готовим вийти за межі власної зони комфорту) та зацікавленості (пошук міжкультурних взаємодій, розгляд відмінностей як можливості навчання)

Міжкультурна компетенція має вирішальне значення в нашому взаємопов'язаному світі. Вона визначається кількома способами, але основним є здатність спілкуватися і поводитися відповідним чином з тими, чия культура і її атрибути відрізняються від елементів нашої.

Культурна компетентність життєво важлива для ефективності в різних областях, включаючи охорону здоров'я, освіту, громадські послуги, правоохоронну діяльність, збереження інформації, обслуговування клієнтів та інші бізнес-функції. Насправді, чутливість до культурного впливу може навіть поліпшити наші відносини вдома і в суспільстві.

Отже, щоб стати міжкультурнокомпетентним та здатним ефективно управляти різноманітністю націй навколо нас потрібно не тільки досліджувати дану проблему, але й багато практикуватися в її межах.

Тарасова Ольга Александровна (Россия)

**Научный руководитель д.ф.н., профессор кафедры
русского языка и русской литературы Озерова Е.Г.**

Белгородский государственный национальный исследовательский университет

ОБРАЗНЫЕ СРЕДСТВА РЕПРЕЗЕНТАЦИИ КОНЦЕПТА «ЛЮБОВЬ» В ПОЭТИЧЕСКИХ ТЕКСТАХ И. А. БУНИНА И И. А. БРОДСКОГО

Коннотация представляет определённую семантическую сущность, узуально или окказионально входящую в семантику языковых единиц и выражающую эмотивно-оценочное и стилистически маркированное отношение субъекта речи к действительности, которое при обозначении в высказывании получает экспрессивный эффект. Именно поэтическая речь репрезентируется экспрессивностью и стилистической окрашенностью, а её коннотативные смыслы характеризуют ситуацию общения и включают эмоциональный, оценочный,

интенсивно-экспрессивный и стилистический компоненты.

Языковая личность И. А. Бунина до сих пор не разгадана, хотя изучению творчества писателя посвящено немало исследовательских работ, затрагивающих общие черты поэтики, стиля и направленных на эмотивную характеристику семантической организации художественных текстов, выявляющих идиостилевые черты языкового почерка поэта на примере отдельных лексико-стилистических приемов. Тексты И. А. Бунина как поэта переломного периода обладают значительной эмоциональностью, стилевой окраской, что позволяет выделить в них коннотативный потенциал.

Концепт «Любовь», безусловно, отражает представления о базовых ценностях и «экзистенциальных благах», в которых выражены основные убеждения, принципы и жизненные цели, и напрямую связан с формированием у человека смысла жизни как цели, достижение которой выходит за пределы непосредственно индивидуального бытия. Тема любви – одна из самых популярных среди поэтических произведений. Несмотря на то, что к ней обращались многие отечественные и зарубежные исследователи, она остается актуальной и на сегодняшний день.

В творчестве И. А. Бунина концепт «Любовь» имеет множество различных воплощений и смысловых граней. Любовь у И. А. Бунина – это дар судьбы, проявление «высшего счастья», которое, однако, не может длиться вечно. Писатель рассматривает любовь как тайну, проявление не только разума, но и подсознания, поэтому пути любви неисповедимы и загадочны.

Поэтические тексты передают различные оттенки чувств. Стихотворение «Печаль ресниц сияющих и черных...» пронизано горечью любви, печалью прощания с любимой.

Печаль ресниц, сияющих и черных,
Алмазы слез, обильных, непокорных,
И вновь огонь небесных глаз,
Счастливых, радостных, смиренных, -
Все помню я... Но нет уж в мире нас,
Когда-то юных и блаженных!
Откуда же являешься ты мне?
Зачем же воскресаешь ты во сне,
Несрочной прелестью сияя,
И дивно повторяется восторг,
Та встреча, краткая, земная,
Что бог нам дал и тотчас вновь расторг? (1906).

Поэтический текст разделён на две части. В первой строфе поэт вспоминает свою любимую, образ которой до сих пор живёт в его сердце, но он понимает, что ее, прежнюю, не вернуть: «Но нет уж в мире нас, когда-то юных и блаженных!». Следовательно, в контексте отражается коннотативный подтекст утраты и обречённости.

Любовь как нежность к человеку в описании возлюбленной иллюстрируют метафоры («алмазы слез», «огонь глаз», «печаль ресниц») и эпитеты («ресницы сияющие», «слезы непокорные», «глаза небесные»).

Во второй строфе лирический герой задаётся вопросом: почему она всё же приходит к нему во сне. Его размышления выделяются в поэтическом тексте риторическими вопросами.

Таким образом, любовь у И. А. Бунина – это всегда выход из обыденности, восторг, телесное и душевное упоение, но она чаще всего живёт непродолжительное время, мгновение,

эпизод, не обладает способностью длиться во времени, исчезает в будничной жизни или гибнет вместе с героем. И. А. Бунин считал любовь одной из великих тайн мира, незримо связанных с загадками жизни и смерти.

Первые стихи Иосифа Бродского о любви с загадочным тогда еще посвящением «М.Б.» датированы июнем шестьдесят второго года. В 1983 году он собрал все, на тот момент, стихи, посвященные М.Б., в книге «Новые стансы к Августе», но произведения И. А. Бродского, которые написаны на тему любви, неразрывно связаны с другими, волнующими поэта проблемами. Он сам пишет: «Темой стихотворения о любви может быть практически все, что угодно: черты девы, лента в ее волосах, пейзаж за ее домом, бег облаков, звездное небо, какой-то неодушевленный предмет». Действительно, любящий человек будет видеть свою возлюбленную во всем, в каждом предмете, пусть даже не имеющим ничего общего с самой женщиной: «это может быть увядший букет, снег на железнодорожной платформе». И читатели будут знать, что они читают стихотворение, внушенное любовью. И. А. Бродский говорил, что «любовь есть отношение к реальности – обычно кого-то конечного к чему-то бесконечному» (Воркачев, 2007: 83).

И. А. Бродский, действительно, искренно верил, что преобразование его произошло в нем из-за любви к одной женщине, любовь в его стихах выступает спасением, исцелением от духовной слепоты, от грехов прошлой жизни. Любовь – нечто святое:

Я был только тем, чего
ты касалась ладонью.
(...)
Я был попросту слеп.
Ты, возникая, прячась,
даровала мне зрячесть.
Так оставляют след. (1981).

Любовь в реальном мире не существует, это лишь иллюзия, воображаемый мир.

Человек сам себе придумывает его:

Мы будем жить с тобой на берегу,
отгородившись высоченной дамбой
от континента, в небольшом кругу,
сооруженном самодельной лампой. (1965).

Таким образом, в творчестве И. А. Бунина и И. А. Бродского чувство любви является одним из основных, но у И.А. Бунина оно скорее выражено позитивными смыслами, в то время как у И. А. Бродского любовь носит разрушающий характер.

Литература

1. Воркачев С. Г. Любовь как лингвокультурный аспект: монография / С. Г. Воркачев. – М.: Гнзис, – 2007. – 288 с. – ISBN 5-7333-0162-7.
2. Телия В. Н. Коннотативный анализ семантики номинативных единиц / В.Н. Телия. – М.: Наука, – 1986. – 141 с.

РОЛЬ МОВИ У ФОРМУВАННІ ЗАГАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ЛЮДИНИ

Мова – невичерпний скарб українського народу та народів усього світу, яка розвивається багато тисячоліть та удосконалюється щороку все більше. Через мову ми пізнаємо рідний народ, його культуру, ментальність, традиції і, насамперед, історію.

Народжуючись, людина ще не знає ні мови, ні мовлення, а підростаючи кожен вчиться мислити тією мовою, якою розмовляють оточуючі, з кожним новим словом – вдосконалює свою мову, адже мова і мислення нероздільні.

Роль мови у формуванні і самовираженні особистості величезна. Насамперед велику роль відіграють функції мови в житті людини й суспільства. Давайте назвемо основні з них:

Комунікативна функція, або функція спілкування. По-перше, мова використовується як засіб спілкування, обмін інформацією між людьми. По-друге, мова, яку не використовують, і якою не спілкуються просто вмирає.

Втрачаючи мову, люди втрачають свій духовно – культурний світ цінностей, що творився багато років. Таким чином, цей народ асимілюється до тих, чю мову взяв, переймає його культуру і просто розчиняється у «новій» мові.

Номінативна функція, або функція називання. Усе, що людина пізнала, має свою власну назву і так під цією мовною назвою існує в житті і свідомості мовців. Бо найменування предметів (явищ, властивостей, якостей, процесів) може бути не лише тих, що існують, але й ірреальне, фантастичне, вигадане та уявне. Завдяки цій функції кожен мову можна вирізнити як окрему своєрідну картину світу, що відображає національне світобачення і світовідчуття. Але якщо мовці не знають назви того чи іншого предмету, вони запозичують назву з іншої мови і перекладають, калькують або просто в незміненому вигляді засвоюють чужі назви.

Мислетворча функція. Мова є не тільки формою вираження і передавання думки, а й засобом творення самої думки. Мислити – це означає оперувати поняттями у мовній формі.

Пізнавальна функція. Ця функція полягає у тому, що людина пізнає усе нове не тільки через досвід, але й через мову, тому що саме у ній нагромаджено досвід попередніх поколінь. Мова багата інформацією, вона постійно надає нашому мозку матеріал для мисленневих операцій, живить і рухає розвиток інтелекту.

Експресивна, або виражальна, функція мови. Тільки мова надає найбільше можливостей розкрити їх для інших людей, вплинути на них силою своїх переконань чи почуттів.

Естетична функція. Мова фіксує в собі естетичні смаки та уподобання своїх носіїв. Милозвучність, гармонія змісту, форми і звучання, дотримання норм літературної мови у процесі спілкування стають для мовців джерелом естетичної насолоди, сприяють розвитку високого естетичного смаку.

Культурологічна функція мови. Мова є носієм культури народу-мовотворця. Кожна людина, оволодіваючи рідною мовою, засвоює культуру свого народу, бо сприймає разом з мовою пісні, казки, дотепи, жарти, легенди, думи, перекази, історію, промисли, звичаї, традиції матеріальної культури і духовного життя нації.

Пропагуючи мову, ми поширюємо свою культуру, вводимо її у світову. Перекладаючи українською мовою художні твори і наукові праці з інших мов, збагачуємо нашу культуру набутками інших культур, розвиваємо свою мову.

Мовна культура людини є показником її загальної культури, рівня освіченості.

Лінгвістика XXI століття розвивається щороку все більше і більше, і саме зараз лінгвісти розробляють напрямок, в якому мова розглядається як культурний код нації, а не просто комунікативний та пізнавальний процес. Початок цього підходу був закладений у працях В. Гумбольдта, О. О. Потебні та інших вчених, які стверджували про те, що кордони мови нації позначають кордони світогляду кожної людини, адже людина тільки тоді стає людиною, коли вона з дитинства засвоює мову та культуру рідного народу.

Феномен культури спілкування знаходиться у центрі численних наукових досліджень. Для того, щоб з'ясувати, що означає поняття “культура спілкування”, потрібно звернутися до понять “культура”, “культура поведінки”, “спілкування”. Фундаментальне значення для осмислення культури спілкування мають праці Р. Бернса, О. Даниленко, І. Казимирської, В. Котирло, О. Кульчицької, А. Флієра, в яких розглядається поняття культури людини.

Згідно позиції І. Казимирської, культура – це сукупність проявів людської життєдіяльності, досягнень і творчості народів; здатність особистості мислити, пізнавати себе і своє оточення. Автор вважає, що саме наявність культури перетворює людей на гуманних, розумних, критично мислячих осіб із моральними зобов'язаннями.

Досліджуючи феномен “культури” Віра Котирло, Олена Кульчицька дійшли висновку, що культура людини – це складне і різноманітне поняття, яке є невід'ємною рисою її морального обличчя. Культуру окремої людини, автори розглядають як ступінь розумового, морального й естетичного розвитку особистості, тобто ступінь розвитку її знань, трудових умінь і навичок, моральних якостей та естетичних смаків.

На погляд дослідників, культурність людини можна визначити, проаналізувавши її ставлення до батьківщини, до людей різних національностей, до праці, до суспільної власності, до колективу. Також, культурність людини виявляється у ставленні до оволодіння знаннями, в умінні розуміти прекрасне, вносити його у своє життя. Культура людини тісно пов'язана з її моральними принципами і переконаннями, інтересами, прагненнями. Подібної думки додержується Інна Казимирська, яка вважає культурною людиною ту, яка ввібрала духовні цінності суспільства, його мову, мистецтво, науку, моральні норми, правила поведінки, розвинула в собі здатність розуміти стан інших людей та діяти таким чином, щоб оточуючі отримували радість від спілкування з нею.

Розвиток культури починається з розвитку мови.

Багатство національної культури, її цілісність забезпечує структурну повноту і багатство мови. І навпаки: високорозвинена мова дає можливість творити цілісну, всеохоплюючу культуру. Тому всіляке зазіхання на культуру ставить під загрозу мову і будь-які обмеження мови є загрозою для культури. Отже, мова є тією ланкою, що пов'язує теперішніх її носіїв з минулими і прийдешніми поколіннями, а тому кожен народ повинен плекати свою мову, постійно дбаючи про її цілісність і розвиток.

Культура є матеріалізованим виявом духу народу, одним із засобів його самопізнання. Описати дух народу, його культуру адекватно, в усій їхній повноті та всеосяжності можна тільки рідною для носіїв цієї культури мовою. Позбувшись рідної мови, втрачаємо можливість по-справжньому розуміти рідну культуру, не кажучи вже про участь у її творення.

Отже, мова – це душа народу. Сила мови, як засобу спілкування і впливу на розвиток

особистості, має зростати, кожен повинен осмислити історію свого народу, його культуру, традиції, звичаї, адже у мові дух етносу, відображення національної свідомості. У мові відображається її шлях, розвиток до сьогоднішнього, та розвиток культури крізь століття.

Література

1. Шишко І. А. Мова як універсальна форма культури / І. А. Шишко // Грані. – 2014. - №12(116). – ст. 31-36.

Фадиль Марва (Марокко)

**Научный руководитель ст. преподаватель Игнатова В. В.
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры**

ГОРОД, СОЕДИНЯЮЩИЙ ДВА МИРА

На Земле существует множество культур и каждая из них способна внести свой вклад в мировую историю. В связи с этим я хочу рассказать об уникальном городе Танжере. Он уникален своей историей, расположением, удивительными памятниками природы и архитектуры. Лучшего места для того, чтобы понять дух и колорит страны, придумать сложно, ведь не зря Танжер называют "Марокко в миниатюре".

Танжер – самый северный крупный город страны, расположенный очень близко к Испании.

Я хочу сразу предупредить, что Танжер – далеко не самый экзотический город Марокко. В нем нет величия храмов Феса и Мекнеса. Более того, даже колониальная архитектура не такая величественная, как в Рабате и Касабланке. Танжер интересен в первую очередь тем, что это ворота в Марокко, город, который веками жил сам по себе, каждые несколько десятилетий меняя хозяев и свой статус. И это самый европеизированный город страны. Сейчас в Танжере живет около миллиона человек.

Основан Танжер в начале пятого века до нашей эры колонистами из Карфагена. В течение следующих 2000 (двух тысяч) лет город был завоеван разными странами и народами, включая арабов, берберов, португальцев, испанцев, французов, англичан.

Изюминкой Танжера является то, что он омывается сразу Атлантическим океаном и Средиземным морем. С древнего маяка, который находится на мысе Малабата, можно увидеть Средиземное море, Атлантический океан и Гибралтарский пролив одновременно.

Согласно легенде, Танжер был основан героем греческих мифов Антеем. Самым главным природным памятником считаются Геркулесовы столбы и гроты Геркулеса, которые находятся в пещерах.

Геркулесовы столбы – это две высокие скалы в районе мыса Спартель, между которыми лежит Гибралтарский пролив. Эти столбы давно стали символом города. По одной из легенд, Геракл любил отдыхать здесь перед очередным подвигом. Однажды он пробил горы так, что между ними образовался проход, наполненный Гибралтарским проливом.

В Античные времена считалось, что горы воздвиг Геракл во время своего 10 подвига.

Платон утверждает, что раньше в этом месте были установлены две колонны, на которых выбили надпись «non plus ultra», что в переводе означает «дальше ничего нет». Считалось, что Гибралтарский пролив – это край Земли.

В скалах есть глубокие пещеры, в которых очень красиво, особенно во время приливов, когда пещеры заполняются чистой морской водой.

Но это не все интересные места Танжера.

Танжерская медина (старая часть города) сравнительно небольшая, но достаточно колоритная. Начинается с площади, где расположен исторический кинотеатр "Rif". В медине можно увидеть красивые дворцы, в которых в разное время жили арабские правители. В этом же районе расположена старинная португальская крепость Касба, возведенная в 1771 году. Построили ее на самой высокой точке города, а материалом для строительства послужили части сооружений, сохранившихся чудом со времен Римской империи.

Украшением город также служит Большая Мечеть, окруженная садами из экзотических растений, и роскошный Дворец Султанов Дар-эль-Макзен, в котором работают несколько интересных музеев. Здание построено в традиционном арабском стиле, с галереями и внутренним двориком.

Какой же восточный город без рынка! И конечно, есть восточный базар и в Танжере, и не просто базар, а "Большой базар". Большой не только по размерам, но и по большому количеству ассортимента товаров и развлечений, которые он может предложить.

Это небольшая часть того, что можно рассказать о Танжере, удивительном городе, который никого не оставляет равнодушным.

Харакозов М. П. (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Кучеренко О. Ф.
*Харківський національний університет будівництва та архітектури***

МИСТЕЦТВО ПЕРЕКОНУВАТИ

Уміння переконувати - дуже тонке, але дуже корисне мистецтво. Мистецтво переконувати допомагає вирішити масу життєвих питань. Якщо оволодіти цим мистецтвом в повній мірі, можна набагато легше справлятися з різними життєвими проблемами. Ви зможете домагатися бажаної мети не шляхом примусу людини, а шляхом зацікавлення. Уміння впливати на людей є важливим умінням будь-якої людини: будь то батько, чоловік, працівник підприємства, керівник.

Переконання, це потужна сила, від якої ми щодня стаємо все більш залежними. Те, чи отримаємо ми згоду, доб'ємося прийняття рішення, змінимо чиєсь ставлення, - залежить від її величини. У яких ситуаціях ми вдаємося до переконання? Приміром, щоб спонукати когось діяти для досягнення поставленої мети, щоб донести власну ідею, або просто довести думку. Не забувайте переконувати - переманювати людей на власний бік.

Правила переконання: перше правило: Правило Гомера-Черговість наведених аргументів впливає на переконливість. Найбільш переконливий наступний порядок аргументів: сильні - середні - один найсильніший; друге правило: Правило Сократа-Для отримання позитивного рішення з важливого для вас питання, поставте його на третє місце, подавши йому два коротких, простих для співрозмовника питання, на які він без труднощів відповість вам «так»; третє правило: переконливість аргументів значною мірою залежить від іміджу і статусу переконливого. Одна справа, коли переконує - людина авторитетна, шановна, інша справа - коли незначний, який не сприймається всерйоз; четверте правило: не принижуйте статус; п'яте правило: до аргументів приємного нам співрозмовника ми ставимося поблажливо, а до

аргументів неприємного - з упередженням; шосте правило: бажання переконати, починайте ні з поділяючих вас моментів, а з того, в чому співрозмовник погодиться з вами; сьоме правило: проявіть емпатію; восьме правило: уникайте конфліктогенів; дев'яте правило: міміка, жести і пози переконуючого повинні підкріплювати слова, бути дружніми по відношенню до глядачів; десяте правило: покажіть, що запропоноване вами задовольнить якусь із потреб слухача.

Психологічні аспекти переконання

- знаходьте відповідний час і місце;
- розташуйте людину до себе;
- зробіть уявний подарунок;
- вчіться слухати;
- поза, жести, міміка, інтонація;
- визначте потребу людини і зіграйте на ній;
- запропонуйте у своєму зверненні варіант задоволення цієї потреби;
- знайдіть плюси в тому, що ви пропонуєте;
- застосуйте слова «ви», «ваше»;
- поставте перед розмовою мету, чого ви хочете домогтися;
- знайдіть аргументи на «ні»;
- знайте мінуси своєї пропозиції;
- схильтесь на авторитети.

Значення мистецтва переконувати в дипломатичній роботі. Дипломатичні контакти - це одна з найважливіших форм та інструментів підтримки дипломатичних відносин. Це, можна сказати, першооснова дипломатії. З дипломатичних контактів, зустрічей спеціально уповноважених державним керівництвом осіб для вирішення якихось проблем, які виникли між державами починалася дипломатія. З виникненням постійних посольств, дипломатичні контакти стали чи не основним змістом дипломатичної діяльності, її найважливішим інструментом. Послам і їх співробітникам у всі часи наказувалося встановлювати тісні контакти з авторитетними персонами в країні перебування, і за їх ефективності оцінювалася робота дипломатичних представників. Не випадково теоретики і практики дипломатії характеризують цей рід діяльності і цю професію як здатність «спілкуватися, вести переговори і переконувати».

Основні завдання дипломатичних контактів: Одне з основних завдань дипломатичних бесід полягає в отриманні достовірної офіційної інформації з питань, що мають істотне значення для відносин між двома державами і в доведенні такої інформації до партнера.

Наступним завданням дипломатичних бесід є проведення переговорів та узгодження двосторонніх документів, або підготовка до таких переговорів, виявлення областей співпадаючих інтересів і як наслідок можливостей досягнення угод або домовленостей.

З цим завданням тісно стикається й інше, а саме - бесіди з метою подолання розбіжностей або залагодження виниклих конфліктних ситуацій, досягнення принципових домовленостей, службовців важливим етапом на шляху до їх формалізації у вигляді належним чином оформлених договорів та угод.

Дипломатичні контакти можуть і повинні служити формуванню позитивного іміджу своєї країни. Все, що говорить і робить дипломат, відкладається у свідомості місцевої громадськості і може призвести або позитивне, або негативне враження. Тут надзвичайно важливі особисті якості дипломата, оскільки по його вигляду, поведінки, інтелекту судять про країну.

Контакти і переговори можна поділити на такі, які проводяться для вирішення конкретного завдання - переговори, отримання або передачі інформації і т.д., або в порядку підтримки знайомства, для загального обміну думками.

Технологія встановлення і підтримки контактів. Встановлення і підтримка контактів вимагає дотримання певних правил і напрацьованих практикою прийомів. Одна з найважливіших передумов - взаємна доброзичливість, ввічливість і коректність, причому в різних ситуаціях. Гострота обговорюваних проблем не повинна призводити до грубості, агресивності, використанню образливих для партнера фраз і виразів.

Контакт буде міцним, якщо буде забезпечуватися взаємна зацікавленість у його підтримці, якщо відбуватиметься обмін інформацією, а не одностороннє «викачування» такої інформації з однієї сторони.

Підготовка бесід, технологія їх проведення. Кожна бесіда повинна бути ретельно підготовлена. Необхідно чітко визначити, які теми ви поставите в центр обговорення, які думки та ідеї будете висловлювати співрозмовнику, в якій послідовності, залежно від важливості питань, будете це робити. Найбільш важливі положення необхідно точно сформулювати. Звичайно, у співрозмовника може бути свій сценарій бесіди. Але в будь-якому випадку важливо повернути хід бесіди в бік тієї вузлової проблеми, яку ви обов'язково хочете обговорити. При цьому треба враховувати, що якщо це не вдається зробити з другої або третьої спроби, то це може означати, що співрозмовник не готовий обговорювати цікаву вам тему, свідомо йде від розмови. Таке нерідко трапляється. Упертості не варто. Небажання партнера говорити на якусь тему - це теж результат.

Від успіху переговорів може залежати успіх проекту, майбутнє компанії, доля людини. Уміло проведені переговори приносять партнерам не тільки вигоду, а й моральне задоволення. Однак результати переговорів багато в чому залежать від володіння технікою переговорів, що включає в себе як систематизовані знання, так і психологічні прийоми, але і найголовніше - до здатності враховувати інтереси обох сторін, виявляти наполегливість і гнучкість, впливати на партнерів, причому робити це без шкоди партнерству.

Таким чином, для фахівців, чия професія вимагає постійного спілкування з людьми, вміння встановлювати і підтримувати ділові контакти є неодмінною і обов'язковою якістю. Архітектор, який хоче бути успішним у своїй професії, повинен володіти необхідними навичками людського спілкування, мистецтвом розташовувати до себе людей, зав'язувати знайомства, вміло і дбайливо підтримувати їх, вести змістовну бесіду, переконувати співрозмовника логікою своїх міркувань і знаннями, зацікавлювати його і спонукати до продовження контактів. Спілкування з людьми є неоціненним джерелом отримання інформації, нових знань і вражень.

Харченко Євгенія (Україна)

Науковий керівник канд. пед. наук, доцент кафедри української лінгвістики, літератури та методики навчання Чала А.Г.

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ СКЛАДНИК ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНИХ ФІЛОЛОГІВ

На сьогодні суспільство визначає якісно новий зміст і мету освіти, досконале володіння

державною мовою як важливим компонентом професійної підготовки фахівців різного профілю. Мовознавчі дисципліни в комплексі з іншими гуманітарними науками в закладах вищої освіти передбачають глибоке й усебічне вивчення системи й структури сучасної літературної мови, аналіз і опис лінгвістичних одиниць усіх рівнів, досконале фахове володіння студентами сучасною українською літературною мовою.

Прагнення України увійти до складу Європейського Союзу передбачає створення державою необхідних передумов щодо досягнення цієї мети, зокрема реформування системи освіти усіх рівнів. Ці процеси неможливі без реалізації ефективної міжкультурної комунікації, тобто «діалогу культур». Тому, відповідно, це приводить до необхідності оновлення й удосконалення всієї системи навчання в закладах вищої освіти. Проблеми культури й міжкультурної комунікації мають розглядатися в межах освітнього процесу як глобальне завдання всієї системи освіти. Таким чином, нагальною є проблема формування в майбутніх філологів лінгвосоціокультурної компетентності.

Зважаючи на реформування початкової ланки освіти, на Концепцію «Нової української школи» виникає потреба у мобільному, розвинутому, творчому вчителів-словеснику, який здатний швидко реагувати на всі зміни, здатний до полікультурного спілкування, тобто до адекватного взаєморозуміння двох і більше учасників комунікативного акту, які належать до різних національних культур, тому формування лінгвосоціокультурної компетентності, тобто здатності й готовності здійснювати іншомовне міжособистісне й міжкультурне спілкування з носіями мови – провідне завдання для сучасних педагогів [3]. Така система підготовки актуальна для спеціальності 035 Філологія.

Метою наукової розвідки є висвітлення ролі лінгвосоціокультурної компетентності у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників; визначення освітнього, розвивального і виховного аспектів формування цієї компетентності.

Проблемі формування лінгвосоціокультурної компетентності присвячено увагу таких учених, як: К. Антипова, О. Бігич, Г. Борецької, Н. Бориско, Н. Гальскова, Г. Єлизарова, С. Ніколаєвої, Ю. Романюк, В. Сафонова, О. Соловова та інші.

Відповідно до наукових досліджень, відомо, що лінгвосоціокультурна компетенція – це сукупність кількох компетенцій: соціолінгвістичної, соціокультурної й соціальної. Процес формування лінгвосоціокультурної компетентності пов'язаний із розвитком творчого мислення, критичного опрацювання лінгвосоціокультурної інформації та застосування цієї інформації в міжкультурному спілкуванні. Інтерактивні технології найбільш ефективно забезпечують комунікативні зв'язки суб'єктів освітнього процесу, сприяють упровадженню партнерських стосунків [3].

За визначенням Н. Гальскової здійснення повноцінної міжкультурної взаємодії з представниками інших культурних спільнот, тобто «діалогу культур», можливе лише за умови формування в процесі навчання іноземних мов міжкультурної комунікативної компетентності, тобто досягнення такої якості мовної особистості, що дозволить останній вийти за межі власної культури й набути якостей медіатора культур, не втрачаючи, водночас, власної культурної ідентичності [2].

О. Соловова [8] конкретизує мету навчання іноземних мов як можливість здійснювати діалог культур, тобто трансформувати «мовний бар'єр у джерело взаємного збагачення культур та широкого діалогу». Вона підкреслює, що під «діалогом культур» потрібно розуміти знання як рідної культури, так і культури інших країн, мова яких вивчається.

Беручи до уваги те, що оволодіння іноземною мовою пов'язане із засвоєнням етносоціокультурного багажу народу – носія мови, можна з певністю сказати, що у фаховій підготовці майбутніх філологів вирішальну роль має відігравати лінгвосоціокультурна компетентність, що разом із лінгвістичною компетентністю складає основу формування комунікативної компетентності [7].

Діалог культур можливо здійснювати за умови сформованості в комунікантів лінгвокультурної компетентності, володіння студентами знаннями про національно-культурні особливості країни мови, що вивчається, норми мовної й немовної поведінки його носіїв, вміннями будувати свою поведінку й комунікацію з урахуванням своєї специфіки; здатністю здійснювати різні види мовленнєвої діяльності та обирати лінгвістичні засоби відповідно до місця, часу, сфери спілкування, адекватно соціальному статусу партнера по спілкуванню.

Лінгвосоціокультурна компетентність, на думку С. Ніколаєвої, включає три види субкомпетентностей: соціолінгвістичну, соціокультурну та соціальну [4].

На думку Н. Бориско, сукупність лінгвокраїнознавчих, соціолінгвістичних, соціально-психологічних, культурологічних і міжкультурних знань, навичок і вмінь складають здатність і готовність особистості до міжкультурного діалогу у ролі учасника і посередника [1].

Ю. Романюк вважає соціокультурну компетентність інструментом виховання міжнародно-орієнтованого фахівця, який усвідомлює необхідність міжкультурного співробітництва у вирішенні професійних потреб.

В. Сафонова виділяє такі компоненти соціокультурної компетенції, як загальнокультурний, країнознавчо-маркований, культурознавчий, лінгвокультурознавчий, соціолінгвістичний і соціальний [4], що визначають зміст соціокультурної компетенції як сукупність знань, навичок, умінь, а також певних здібностей і якостей.

Освітньою метою формування лінгвокультурної компетентності майбутніх учителів-словесників є: ознайомлення студентів із духовними надбаннями народів, мову яких вивчають, із національними традиціями, національною культурою харчування, повсякденного життя, національними святами, етикетом, характером взаємин у сім'ї, особливостями національної ментальності; розширення світогляду, поглиблення культурної освіченості студентів, підвищенні їхньої загальної культури.

Розвивальною метою є: розвиток мотиваційної сфери особистості студента, стимулювання й забезпечення взаємодії різних видів навчальної мотивації (пізнавальної, країнознавчої, комунікативної, процесуальної, естетичної), а також мотивації; розвиток інтенсивності мислення, усвідомлення студентів своїх навчальних дій.

Виховний аспект полягає в розвитку толерантного ставлення до народів, мова яких вивчається; виховуванні в студентів культури спілкування; стимулюванні пізнавальної діяльності студентів, формуванні культури розумової праці; поглибленню в студентів інтересів до вивчення іноземної мови як засобу міжнародного спілкування та засобу пізнання нової національної культури.

Сформованість лінгвокультурної компетентності студентів передбачає комплексний розвиток її ключових складників і залежить від інтегрованого, цілісного, взаємопов'язаного володінням предметними (мовною, мовленнєвою, комунікативною) і загальнонавчальними (соціокультурною) компетентностями.

Дослідники виокремлюють основні положення, що є основою формування лінгвосоціокультурної компетентності: взаємозв'язок і взаємовплив мови й культури; вплив культури та соціуму на формування особистості, її поведінки; концепт «вторинної мовної

особистості»; сприйняття картини світу кожного народу; соціальна природа мови;

Для формування лінгвосоціокультурної компетентності під час навчання зазначені положення зумовлюють: необхідність спільного вивчення рідної та іноземної мов і культур для здійснення повноцінного спілкування; необхідність формування психологічної готовності до сприйняття іншомовної культури, оскільки культури різні своєю мовою, нормами поведінки, віруваннями, цінностями; необхідність формування культурного релятивізму, тобто розуміння інших систем координат, окрім власної, сприйняття свого погляду як одного з можливих, але не єдиного, оскільки у рамках власної культури створюється ілюзія свого бачення світу, способу життя, менталітету як єдино можливого і, головне, єдино прийняттого, то тільки вийшовши за межі своєї культури [4].

Результатом формування в студентів лінгвосоціокультурної компетентності є набуття:

- когнітивного досвіду – розвиток мовної й концептуальної картин світу, розширення «індивідуальної картини світу» за рахунок залучення до мовної картини світу носіїв іноземної мови, розуміння інших лінгвокультурних цінностей, іншого образу мовної свідомості;

- емоційно-оціночного досвіду – позитивне ставлення до культури, мова якої вивчається, сприйняття чужого способу життя, розвиток емпатії; усвідомлення власних стереотипів, упереджень;

- соціального досвіду – уміння вибудовувати свою мовленнєву й не мовленнєву поведінку відповідно до норм іншомовної культури;

- особистого розвитку – переформування особистості під впливом вторинної картини світу, зміна ціннісно-орієнтаційного змісту світосприйняття студентів, відступ від звичного погляду на світ, переосмислення рідної, іншомовної, загальнолюдської культури, перспектива створення третьої культури, широкого кругозору в майбутніх учителів-словесників [5].

Таким чином, освіта повинна готувати людину, органічно адаптовану до життя в світі багатоманітних зв'язків – від контактів із найближчим оточенням до глобальних зв'язків. Тому так важливо навчити співжиття з іншими людьми й суспільними структурами, виробляти вміння регулювати різні психологічні, соціальні, політичні, міжнаціональні конфлікти з додержанням вимог культури плюралізму думок.

Освіта працює на майбутнє, визначаючи особистісні якості кожної людини, знання, уміння, навички, світогляд і поведінку, а в результаті – економічний, моральний, інтелектуальний потенціал суспільства й цивілізації в цілому.

Література

1. Бориско Н. Ф. Теоретические основы создания учебно-методических комплексов для языковой межкультурной подготовки учителей иностранных языков (на материале интенсивного обучения немецкому языку): дис. ... докт. пед. наук: 13.00.02 / Наталия Федоровна Бориско. – Київ, 2000. – 508 с.

2. Гальскова Н. Современная методика обучения иностранным языкам : пособие для учителя / Н. Гальскова. – Москва : АРКТИ, 2003. – 192 с.

3. Елизарова Г. В. Культура и обучение иностранным языкам / Галина Васильевна Елизарова. – СПб.: Каро, 2005. – 352 с.

4. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О., Бориско Н., Борецька Г. та ін. ; за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – Київ : Ленвіт, 2013. – 590 с.

5. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій : навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр» / Бігич О., Бориско Н., Борецька Г. та ін.+ ; за ред. С. Ніколаєвої. – Київ : Ленвіт, 2011. – 344 с.
6. Ніколаєва С. Зміст навчання іноземних мов і культур у середніх навчальних закладах / С. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – №3. – С. 3-10.
7. Романюк Ю. Гіпертекст як форма професійно орієнтованого тексту та його лінгвостилістичні особливості / Ю. Романюк // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія : Педагогіка та психологія. – Вип. 16. – Київ : 2009. – С. 117–124.
8. Соловова Е. Методика обучения иностранным языкам: базовый курс : пособие для студентов пед.вузов и учителей / Е. Н. Соловова. – Москва : АСТ: Астрель, 2009. – 238 с.
9. Mehrabian A. Nonverbal Communication / Albert Mehrabian. – USA : Aldine Transaction, 2007. – 235 p.

Холодова Я.В. (Україна)

**Науковий керівник канд. філол. наук, доцент Кучеренко О.Ф.
Харківський національний університет будівництва та архітектури**

СЕРГІЙ ЖАДАН В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ ПОСТМОДЕРНУ

Актуальність зазначеної теми зумовлена тим, що творчість письменника Сергія Жадана є яскравим прикладом літератури постмодерну, в якому стикаються різноманітні ситуації, всотуючи реальне життя з його буденними проблемами. Неможливо переоцінити дидактичний вплив творчості письменника з його філософським, хоча в той же час і неймовірно реалістичним баченням дійсності.

Мета роботи – прослідкувати багатогранність творчості письменника: політичний аспект, соціальний аспект, психологічний; з точки зору дослідження текстового матеріалу – філологічний, релігійний, ліричний аспекти.

Жадан – український поет ХХ століття, прозаїк, есеїст, перекладач. Його творчість постає яскравим підтвердженням постмодерністського напрямку в літературній творчості.

Провідними жанровими особливостями письменника є постмодерністська спрямованість. Прояви постмодерну виявляються в реалістичних картинах з неприкрашеними іронічними буднями. Іронія та реалізм – максимально використовувані постмодерном засоби. Аналізуючи твори Сергія Жадана, які яскраво представляють реальність 90-х років (жорстоку, сумну, часом важкозрозумілу), не можна не помітити, як автор поруч із жорсткою картиною тогочасної дійсності відкриває нам іронічне мислення персонажів, без якого, здавалося б, і не можна було б сприймати отой важкий реалізм. Іронія рятує читача від того мороку, який часом виникає, сприймаючи текст з настільки не прихованими реалістичними відомостями.

Сергій Жадан – сучасний український письменник-реаліст. Реальність, яку ми бачимо в творчості письменника, характеризує не такі й далекі 90-ті. Читач потрапляє в бурхливе життя тогочасної молоді, розуміє їхні труднощі, радощі, розуміє, що насправді це дійсно надзвичайно розумні молоді люди, які бажають кращого життя, бажають насамперед справжнього життя, справжньої родини.

Реальність не прикрашена високою мовою, манірною поведінкою, проте благородних жестів вистачає, автор описує події, що часом показують людяну картину буття молоді, що починаємо дивитися на них зовсім по-іншому, вбачаємо нові насправді хороші риси, відверто

щирі, які вражають та захоплюють.

Головною рисою й відмінністю поезій С. В. Жадана є його невичерпна відвертість, від якої іноді може стати аж незручно, бо з'являється враження, що за тобою підглядають, а потім описують у книгах. Він презентує усі реалії нашого сьогодення, наших ідеалів, при цьому не даючи якоїсь своєї критики чи певної думки. Автор – також спостерігач, який це все описує, висновки мають робити самі читачі, висновки відносно почуттів, які залишились у їхній душі. Завдання, яке Жадан поставив перед собою, – донести до нас правду, якою б вона не була б – місцями жорстку та неприємну, аморальну, іноді – чудову, радісну.

Сергій Жадан є неординарною цікавою особистістю, який захоплює своєю творчістю молодих людей. Студенти країни дорослішають на віршах і прозі письменника. Він стає для них вчителем й наставником. Виникає нагальна потреба удосконалювати українську, аби мати можливість якомога глибше зрозуміти сутність його творчості.

Царева Яна Александровна (Россия)
Научный руководитель д.ф.н., профессор кафедры
русского языка и русской литературы Озерова Е.Г.
Белгородский государственный национальный исследовательский университет

СООТНОШЕНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ СТИЛИСТИКИ И ИДИОСТИЛИЯ

В рамках коммуникативной стилистики художественного текста коммуникативно-деятельностный подход побуждает нас к детальному рассмотрению языковой личности автора, адресата, проблемам идиостиля. Коммуникативная стилистика художественного текста занимается рассмотрением языковой личности автора с точки зрения идиостиля писателя, который проявляется в его текстовой деятельности. В то же время эта концепция наполняется более широким содержанием по сравнению с традиционным пониманием идиостиля. Главенствующее место в коммуникативной стилистике художественного текста, как и в стилистике вообще, занимает понятие идиостиля. Однако при изучении данного явления следует иметь в виду предыдущие опыты отечественной стилистики. Обычно изучение феномена идиостиля происходило в рамках стилистики художественной литературы.

Трактовка понятия идиостиля в рамках рассматриваемого направления многомерна, так как способна объединять различные черты языковой личности автора. Таким образом, можно сделать вывод о том, что авторский сложен для понимания: отражает национальные, психологические, моральные характеристики человека. В идиостиле находит выражение авторское мировоззрение, а также общая и языковая культура, реализованная в тексте. «Идиостиль, таким образом, – это стиль личности во всем многообразии ее многоуровневых текстовых проявлений (в структуре, семантике и прагматике текста)» [Болотнова 2012: 7].

Опираясь на разработанные Ю.Н. Карауловым три уровня модели языковой личности (вербально-семантический, когнитивный, мотивационный), коммуникативно-деятельностный подход к тексту как явлению идиостиля устанавливает перспективы формирования коммуникативной стилистики художественного текста.

Вербально-семантический уровень анализа позволяет рассматривать:

1. Индивидуально-авторские языковые средства; приемы грамматической, стилистической организации текста.

2. Регулятивные текстовые структуры, которые стимулируют познавательную деятельность читателя.

3. Способы ассоциативного развертывания текста.

Понимание авторской картины мира заключается в нахождении скрытых смыслов его произведений. Коммуникативная стилистика художественного текста основное внимание уделяет лексическому уровню текста, являющегося наиболее значимым в выражении смысла при лингвистическом анализе.

Когнитивный уровень анализа позволяет рассматривать идейно-тематическое и идейно-стилевое своеобразие произведений автора (о чем пишет; к чему призывает; с помощью каких средств он это делает). При таком понимании идиостиля важное место занимает ассоциативное развертывание текста, которое подводит нас к правильному восприятию концептуальной картины мира автора. Сотворчеству автора и адресата в художественной сфере общения способствует ассоциативная речемыслительная деятельность. Особенно важным для коммуникативной стилистики текста является овладение текстовыми ассоциативными связями, которые проявляются с помощью лексических средств. Это еще одна важная область, которая возникает на границе с психолингвистикой. В задачи данного направления входит:

1. Установление видов текстовых ассоциативных связей.
2. Объяснение их лингвистического статуса.
3. Выявление понятий ассоциативного поля и ассоциативной структуры текста.

При этом важен не только сам текст, его структура, семантика, но и свидетельство языкового сознания возможных адресатов.

Мотивационный уровень языковой личности автор в коммуникативной стилистике художественного текста выражает цели, мотивы в речевом воплощении. При таком подходе коммуникативная стилистика художественного текста занимается изучением типовых особенностей коммуникативных стратегий и тактик на уровне общего моделирования стратегий и приемов их реализации. Таким образом, в коммуникативной стилистике художественного текста получает развитие теория регулятивности, которая развивается на границе с прагматикой. Е.В. Сидоров определяет регулятивность как качество текста, которое связано с его информативностью, структурностью и интегративностью. Из вышесказанного следует, что средства и способы регулятивности играют важную роль в осмыслении идиостиля, смысла текста автора, его коммуникативного эффекта.

Цель коммуникативной стилистики художественного текста, таким образом, состоит в комплексном изучении семантики, прагматики художественного текста, направленного на освоение смыслового и коммуникативного эффекта. В то же время в соответствии с антропоцентрическим системно-деятельностным подходом, идиостиль, получающий новое, коммуникативное содержание, рассматривается как организующее ключевое понятие. Эта концепция сосредотачивается на многомерном проявлении языковой личности автора в структуре, семантике, прагматике текста. В коммуникативно-деятельностном аспекте феномен идиостиля углубляет представление читателя о скрытом смысле текста, а также о самой личности автора. Главная проблема данного направления заключается в эффективности речевого общения. Основные направления коммуникативной стилистики художественного текста нацелены на разрешение данной проблемы.

При изучении идиостиля в коммуникативной стилистике главная цель определена изучением авторской картины мира, содержания текстов, а также проводится обзор индивидуальных особенностей и речевых навыков автора.

Литература

1. Болотнова, Н.С. Новые подходы к изучению идиостиля языковой личности в коммуникативной стилистике / Н.С. Болотнова // Динамика языковых и культурных процессов в современной России: материалы III Конгресса Российского общества преподавателей русского языка и литературы. Санкт-Петербург, 10-13 октября 2012 года / Сост. и ред. Е. Е. Юрков, Л. В. Московкин, Т. И. Попова: в 2 т. – СПб.: Изд. дом «МИРС», 2012. – Т. 1. – С. 5-9.
2. Болотнова, Н.С. Коммуникативная стилистика текста: словарь-тезаурус / Н.С. Болотнова. – М.: Флинта: Наука, 2009. – 384 с.
3. Караулов, Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – 7-е изд. – М.: Издательство ЛКИ, 2010. – 264 с.

Церахто Д.В. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Дитюк С.О.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

МОВНА АГРЕСІЯ ЯК ДЕСТРУКТИВНА ФОРМА СПІЛКУВАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

У реаліях сьогоденного світу проблема мовної (вербальної, мовленнєвої, комунікативної, словесної) агресії стає надзвичайно актуальною і є об'єктом наукового дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів.

Мовна агресія існує скрізь, незалежно від статі, віку чи соціального становища людини. Вивчення агресії як явища мовної комунікації є дуже важливим, тому що вербальна агресія дуже часто зустрічається в художній літературі, в засобах масової інформації, у повсякденному житті тощо.

На думку В. Апресяна, мовна агресія охоплює всі типи негативного або критичного ставлення мовця до адресата, вираженого за допомогою мовних засобів [1]. Основною ж метою агресивної вербальної поведінки є створення комунікативного дисбалансу й ситуації комунікативної нерівності за рахунок обмеження комунікативних прав мовного партнера [2, с. 7].

Як зазначає Б. Я. Шарифуллін: “З еколінгвістичних позицій мовна агресія й мовне насилля (а також мовне маніпулювання, мовна демагогія тощо) розглядаються як форми мовленнєвої поведінки, які негативно впливають на комунікативну взаємодію людей, оскільки вони завжди направлені на мінімізацію й навіть деструкцію мовної особистості адресата, на його підкорення, маніпулювання ним в інтересах автора висловлювання” [5, с. 125].

Але нас цікавить явище "мовної агресії" як деструктивної форми спілкування, що дуже стрімко поширюється у педагогічному дискурсі. Цим фактом визначається необхідність комплексного вивчення проблеми мовної агресії в педагогічному середовищі. Усе вищезазначене зумовлює актуальність нашого дослідження..

На погляд Ю. О. Дем'янової, мовна агресія у навчальній та виховній роботі використовується у період виявлення результативності навчання, тобто під час оцінки, яка виконує функції стимулювання та орієнтації і є фактором формування індивідуальних особливостей... На жаль, для багатьох освітян такі форми негативної оцінки, як осуд, погроза,

нотація, сарказм, докір, стають нормою в педагогічному спілкуванні. Деструктивна роль оцінки виявляється в пригніченні та деформації особистості студента [3].

До найпоширеніших форм вербальної агресії можна віднести перебільшення, негативні узагальнення («ти ніколи...», «ти завжди...»), загрозові попередження («спробуйте мені тільки не зробити»), іронічні, саркастичні інтонації, перекиривлення слів, інтонації, міміки учнів, переривання учнів у розмові, звинувачувальні підтексти, ведення діалогу в стилі сварки та ін. [4, с. 7]. Тому наслідками мовної агресії можуть бути не тільки проблеми в успішності студентів і збайдужіння до навчання, а й стрес, проблеми зі здоров'ям, відчуженість тощо.

Отже, вербальна агресія не є вродженою, але набутою моделлю поведінки, яка засвоюється студентами в процесі спостереження роботи агресивних викладачів, і не тільки копіюється, а й використовується ними у подальшому житті.

Ми поділяємо думку Ю. О. Дем'янової, що засвоєння майбутніми викладачами основних понять педагогічного дискурсу разом з визнанням вербальної агресії як реального педагогічного явища сприятиме формуванню їхньої професійної компетенції, удосконаленню дискурсного мовлення, виробленню продуктивного стилю професійного спілкування.

Отже, розроблення нових принципів взаємовідносин між студентом і викладачем, запровадження нових критерій оцінки діяльності викладачів та впровадження особистісно-орієнтованої методики навчання буде сприяти усуненню мовної агресії у вищій школі в цілому.

Література

1. Апресян В. Імплицитна агресія в мові [Електронний ресурс] / В. Апресян. – Режим доступу:<http://www.dialog-21.ru/Archive/2003/Apresian.htm>
2. Воронцова Т. А. Речевая агрессия: коммуникативно-дискурсивный подход: автореф. дис. на соискание уч. степени д-ра филол. наук / Т. А. Воронцова. – Челябинск, 2006. – 296 с.
3. Дем'янова Ю.О. До проблеми вербальної агресії в педагогічному дискурсі [Електронний ресурс] / Ю.О. Дем'янова. – Режим доступу: <https://ukrsense.dp.ua/index.php/USENSE/article/view/27>
4. Ліщинська О. Педагогічне насильство як артефакт педагогічного впливу [Електронний ресурс] / О. Ліщинська. – Режим доступу:<http://www.vsim.org/2008/pedagogichne-nasylstvo>
5. Шарифуллин Б. Н. Языковая агрессия и языковое насилие в свете юрислингвистики: проблемы инвективы / Б. Н. Шарифуллин // Юрислингвистика-5: юридические аспекты и лингвистические аспекты права: межвуз. сб. науч. тр. – Барнаул: Изд-во Алт. гос. ун-та, 2004. – С. 120-137.

Чуніховський О. С. (Україна)

Науковий керівник ст. викладач Дитюк С.О.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРАТОРСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Для того щоб спілкування лектора й аудиторії мало позитивний результат треба дотримуватись певних вимог.

Метою нашої роботи є вивчення психологічних особливостей ораторського мистецтва та виявлення умов успішного спілкування з аудиторією.

Першою вимогою є орієнтація лектора в умовах спілкування. Щоб воно було успішним, лектор має визначити цілі та мотиви аудиторії, з'ясувати для себе її специфіку, знати час і місце проведення зустрічі. Характер орієнтування перед зустріччю з аудиторією дещо інший, ніж при міжособистісному спілкуванні, коли важливо, щоб до початку розмови співбесідники вже знали дещо одне про одного: про особливості характеру, коло інтересів, рівень знань, мотиви поведінки тощо.

При публічному спілкуванні оратор не створює образ кожного з майбутніх "співрозмовників", бо це неможливо. У нього формується загальний образ аудиторії. Причому це не якийсь середній слухач, а зовсім нове, специфічне явище, що не є сукупністю окремих особистостей. Велике утруднення полягає в тому, що цей образ треба порівнювати з реальними людьми, які сидять у залі, коригувати його, відчуваючи їхню реакцію. Якщо цього не робити, контакт підтримувати важко, і зустріч стане неефективною. Важливим компонентом орієнтації спілкування є завчасна інформація про вік, основні соціальні та професійні характеристики людей, про кількість можливих учасників зустрічі й приміщення, в якому відбудеться лекція.

Психологи приділяють велику увагу саме орієнтації спілкування в аудиторії й дають такі рекомендації:

- забезпечити "глибину" орієнтації, якої потребує саме ця лекція;
- налаштуватися саме на конкретну аудиторію;
- оволодіти технікою "читання" за обличчями і поведінкою людей, тобто моделювати внутрішні особливості присутніх в аудиторії особистостей, використовуючи зовнішні ознаки, невербальні засоби спілкування.

Другою умовою успішного спілкування з аудиторією є визначення її мотивації. Діяльність людини, як правило, завжди є мотивованою, проте в кожному конкретний момент переважає якийсь один мотив.

У публічному спілкуванні, як правило, домінує комунікативно-пізнавальна потреба. Психологи виокремлюють такі види мотивів:

- пов'язані з об'єктом і метою взаємодії, тобто із соціальною діяльністю (скажімо, виступи колег за професією або відомих учених);
- пізнавальні (коли слухачі хочуть задовольнити свою потребу пізнати щось важливе, значуще для себе). Потреба в зустрічі з лектором виникає особливо тоді, коли питання, що цікавить людину, не досить зрозуміле для неї;
- соціальні (наприклад, зустрічі, на яких висуваються кандидати в народні депутати);
- особистісні (усі так роблять, бо промовця всі добре знають — це улюблений актор, письменник, громадський діяч, який чимось викликав у даний момент особливий інтерес).

Третьою умовою ефективного спілкування в аудиторії є цілеспрямованість. Конкретна мета зумовлена темою лекції або виступу, характером аудиторії, умовами спілкування. Розрізняють кілька типів цілей, що визначають вплив на аудиторію: пробудження інтересу до нових знань і пошукової діяльності, до творчої активності, до розвитку потреби в самоосвіті; передавання повідомлень, що мають практичну цінність; формування певної системи оціночних суджень або зміна оцінок, що були зроблені раніше.

Отже, публічне спілкування, що реалізується говорінням лектора, промовця та

слуханням аудиторії, передбачає активну мислительно-мнемічну діяльність людей, концентрацію і спрямованість їхньої уваги, інтерес до процесу прийняття та обробки інформації.

Література

1. Александров Д. Риторика: Уч. посібник.- М.: Флинта: Наука, 2002.
2. Введенська Л. А., Павлова Л. Г. Риторика і культура мови: Уч. посібник.- Ростов-на-Дону: Изд-во «Фенікс», 2005.
3. Ернст О. Слово представляється вам: Практичні рекомендації щодо ведення бесід і переговорів.- М., 1988.

Шидловская Лариса Александровна (Россия)
Научный руководитель д.ф.н., профессор кафедры
русского языка и русской литературы Озерова Е.Г.
Белгородский государственный национальный исследовательский университет

ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫЕ СРЕДСТВА ЯЗЫКА В РУССКОЙ ВОЛШЕБНОЙ СКАЗКЕ

Известно, что волшебная сказка – основа культуры, потому что в ней воплощаются эстетические и нравственные понятия и представления народа, его ожидания и надежды. В сказках отражены наиболее привлекательные черты национального характера народа, который их создал. Поэтому при изучении сказок большое внимание следует уделять ее языку, лексике, потому что в них можно услышать живую народную разговорную речь, увидеть национальный колорит, традиции. Именно поэтому волшебная сказка представляет собой художественную привлекательность и идейную ценность.

Для сказки характерен метафорический взгляд на природу, т.е. сказка отражает метафорическое видение мира. Сказка обладает своим особым языком, или метаязыком, позволяющим описывать все пространство волшебной сказки.

Язык сказки – это система систем, т.е. система связанных элементов. Но важно отметить, что элементы языка сказки связаны с отраженным в сознании миром. В контексте нашего исследования необходимо проследить, какие языковые средства позволяют реализовать сюжет и реалии волшебной сказки.

Имеется достаточно большой литературный пласт, посвященный традиционной поэтике и эстетике волшебной сказки. Но эта область до сих пор является малоизученной и требует повышенного внимания. «Особенности стиля и стабильные словесные клише сказки - не являются новым предметом для сказковедения. Однако все вопросы, связанные со сказковедением, пока что нельзя признать решенными» [3. с. 11].

Каждая сказка несет в себе обобщающую мысль, которая вырабатывалась на протяжении веков. И здесь значительную роль играет художественная особенность сказки, создающаяся единством всех поэтических средств: гипербол, эпитетов, антитез, повторов, а также стилевых и композиционных приемов.

О.А. Давыдова дополняет этот список антонимами и синонимами, парными объединениями слов, означающих одно понятие, общеязыковыми пословицами и поговорками,

а повторы называет лексическими и синтаксическими средствами, которые образуют параллельные конструкции [3, с.123-124]. Лексические и синтаксические средства, как и многие другие, вызваны эстетикой чудесного и пафосом социальной справедливости, которые также относятся к русскому народу и его сказочному творчеству. Неспроста П.М. Ведерникова отметила, что богатое идейное содержание, чистота и ясность выражаемых мыслей, художественная отточенность, занимательность сюжета – все это обуславливает непреходящий интерес к волшебной сказке, в которой особую роль играют стилистические формулы [2, с.36].

К стилистическим формулам можно причислить устойчивые афористические выражения, зачины и концовки, речевые обороты, а также все богатство образности, которое заключено в разговорной речи, являющейся одной из фундаментальных основ, формой и способом существования сказки как повествовательного жанра прозаического фольклора. Это такие простые, характерные для бытовой лексики и утвердившиеся в устной народной прозе стиливые ритмические клише, словно присказки «это не сказка, а ешшо присказка идет, а сказка вся впереди», зачины «жил-был» и, в первую очередь, характерные для сказки серединные формулы с определенными инверсиями: «Прибежала лиса и говорит»; «Вот идет лиса и говорит мужику», концовки «стали жить-поживать да добра наживать». Нередко присказки и концовки сохраняют схожесть с шутками и прибаутками и лишаются связи с содержанием сказки [2, с.64].

Наиболее распространенные зачины в сказках выглядят следующим образом: «В некотором царстве, в некотором государстве жили-были старик и старуха, и было у них три сына», встречаются формулы-действия – шел он близко ли, далеко ли, долго ли, коротко ли, сапоги проносил, кафтан истер, шапчонку дождик иссек», «в право ухо вошел, а в лево вышел», «стали жить-поживать и добра наживать» и т.д.

С содержанием сказок также связаны серединные формулы. Они помогают раскрыть образы героев, их действия, внешний облик.

И. Рошияну выделяет три большие группы сказочных формул: медиальные, инициальные и финальные формулы. В его работе рассматривается структура и функции, генезис и эволюция формул сказок, а также отношения между сказочником и слушателем [4, с.115-126].

В волшебных сказках часто встречается повтор глагола, обозначающий перемещение героя в пространстве: «Гуляла, гуляла...», «полетали-по лет ал и. покричали-покричали» и др. Подобными тавтологическими словосочетаниями пользуются для того, чтобы замедлить действие, направить внимание читателей на надвигающееся событие, вызвать интерес к нему и передать чувства, переживания и умонастроения героев сказки. Также, для замедления действия в сказке, используются приемы воспроизведения внезапности и неожиданности. Эти приемы выполняют важную эстетическую функцию. Эти глаголы иногда передают и чувства героев, и их переживания.

Для того, чтобы привлечь внимание слушателей возможно употребление следующих формул: «И шел он, шел по всему свету и царству, храни нас господь, и скатка впереди еще краше». Такие формулы, с точки зрения их функционального назначения и эстетического значения, подробно изучает П. Рошияну в своем труде «Традиционные формулы сказки» [4, с.92].

Немаловажную роль в сказках играют описания. Описание героя помогает нам узнать облик героя, его характер, силу. Э.В. Померанцева утверждает, что даже в ходе создания образа какого-либо героя сказочниками используются постоянные формулы: «сплошь и рядом

сказочники, желая дать представление о красоте героини, не затрудняют себя описанием ее внешности, а ограничиваются традиционной формулой: «Ни в сказке сказать, ни пером описать, красота неописанная» [2, с.92].

Долгие годы находясь в развитии, сказка выработала огромное множество изобразительных средств. Это, в первую очередь, эпитеты (луга зеленые, конь добрый, цветы лазоревые, травы шелковые, море синее и др.). Значимое место уделяется золотым предметам сказочного мира. Например: «золото» может обозначать цвет солнца, материал из которого изготовлен тот или иной предмет: «златогривый конь», «золоченая карета», «золотая клетка» и т.д. П.М. Ведерникова отмечает, что новым предметам дают названия сказочные эпитеты, выделяя их среди подобных. Обычно из сказочных эпитетов образуются устойчивые словосочетания [2, с.60]. Затем ученым приводятся такие примеры: «частобранный ковер – ковер-самолет», «добрый конь – конь златогривый», «острый меч – меч-самосек» [2, с.60].

Важное место в русских волшебных сказках занимает также троекратное повторение предметов: у старика и старухи рождаются три сына. Иван-царевич бьется с тремя змеями, три трудных задания дается герою, по ходу действия он попадает в три царства. В.П. Аникин пишет: «троекратная повторяемость испытания трудности, трижды повторяющийся бой героя с противником вместе с такими распространенными эпизодами, как посещение избушки на курьих ножках...дали основание думать, что волшебные сказки вмещают в себе общее соединение нескольких наиболее популярных положений, мотивов, эпизодов, и других повторяющихся компонентов действия» [1, с.470]. Как бы дополняя В.П. Аникина, Е.В. Зуева и Б.П. Кирдан пишут, что благодаря утроению создается эпический ритм, философская тональность, сдерживается динамическая стремительность сюжетного действия. Но главное – утроения помогают выявить идею сюжета» [5, с.137].

И.А. Разумова выделяет разнообразные формулы обстоятельств. По мнению ученого, эти формулы указывают на время, место и характер действия: «в некотором царстве, в некотором государстве», «долго ли коротко ли», «в данное время», «выше леса стоячего, ниже облака ходячего», «не по дням, а по часам» и проч. [3, с.18-19]. И.М. Ведерникова называет эти формулы переходными пространственно-временными: «Близко ли, далеко ли»; «Низко ли, высоко ли»; «Ни много, ни мало» и другие [2, с.69]. Здесь встречаются антитезы: низко-высоко, близко-далеко, много-мало. Помимо этого, в волшебной сказке можно увидеть атрибутивные прилагательные с существительными, имена-определения, формулы-сентенции и т.д.. например, такие: «рост в рост, волос в волос, голос в голос», «ни в сказке сказать, ни пером описать», также атрибутивные сочетания прилагательного с существительным: «чистое поле», «леса дремучие», «русский дух» и т.д. Встречаются формулы-сентенции: «скоро сказка сказывается, да не скоро дело делается», «как сказано, так и сделано».

Важное место в русской волшебной сказке занимает прямая речь, например, «стань передо мной, как лист перед травой», «мой меч – твоя голова с плеч», «я тебе пригожусь», и др. Формулы-диалоги используются параллельно с прямой речью в волшебной сказке. Они могут выражать совет, просьбу или приказание.

Также в волшебной сказке мы можем увидеть различные рифмованные выражения, к примеру: «Яблонька, яблонька, скинь свою тень, в серебро и золото меня одень»; «Отвези, старик, дочушку в лесную избушку» или «На дворе у них была лужа, а в ней щука, а в щуке то огонец – этой сказочке конец». И.А. Разумова считает, что «средством обеспечения стабильности, устойчивости формул служат рифма и ритм. Вместе с другими афоническими средствами (аллитерациями, ассонансами) рифма и ритм помогают создать целостность

формульного стереотипа» [3, с.22-23].

В волшебной сказке широкое распространение получили не только словесные, лексически устойчивые формулы, но и постоянные или однотипные конструкции. Хотя, в отличие от сказок о животных и бытовых сказок, в волшебной сказке эпилоги встречаются не так часто, по ним даже можно определить характер героев сказки.

Нами было замечено, что в сказках повторяются глаголы, эпитеты, предлоги, наречия, прилагательные, обращения и т.д. Повторяемость этих элементов неразрывно связана с параллелизмом. П.М. Ведерникова тоже уделила этому внимание и считает, что: «ритмическое построение самих формул, использование ими тавтологии и повторов, постоянных эпитетов способствуют лучшему запоминанию сказок и более точной передаче при пересказе их содержания» [2, с.69].

Итак, параллелизм, повторность, формальность дают яркую характеристику стиля сказки. Язык сказки в большинстве случаев зависит от сказителя – повествуется сказка на обыденном языке. Устойчивость, каноничность, традиционность все же не являлись помехой для сказителей при рассказе своих сказок живым, ярким, красочным народным русским языком. Как мы отметили ранее, национальный колорит ярко проявляется в языке, в лексике. Язык сказителя говорит нам о многом. Опираясь на его язык, можно узнать диалекты какого-либо района, их отличие друг от друга. Волшебная сказка отличается от других видов сказок богатым содержанием стилистических приемов, а также многообразием устойчивых сочетаний.

В данной работе мы рассмотрели традиционные средства изобразительности в волшебных сказках. В волшебных сказках выражаются жизненные понятия и сохраняются высокие идеалы правды, добра и справедливости русского народа. И все это отражается в изобразительных средствах языка.

Литература

1. Аникин, В.П. Русское устное народное творчество [Текст]/ В.П. Аникин. – Москва: Высшая школа, 2001. – 725, [1] с.: ил.; 21 см.; ISBN 5-06-004112-3.
2. Ведерникова, Н.М. Русская народная сказка [Текст]/ Н.М. Ведерникова; АН СССР. – Москва: Наука, 1975. – 135 с., 2 л. ил.: ил.; 20 см. – (Из истории мировой культуры).
3. Разумова, И.А. Стилистическая обрядность русской волшебной сказки/ И.А. Разумова; Карел. науч. центр АН СССР, Ин-т яз., лит. и истории. –Петрозаводск: Карелия, 1991. – 151,[2] с.; 20 см.; ISBN 5-7545-0472-1.
4. Рошияну, Н. Традиционные формулы сказки [Текст]: исследования по фольклору и мифологии Востока / [АН СССР. Ин-т мировой литературы им. А.М. Горького]; ред. коллегия: Д.А. Ольдерогге (пред.). – Москва: Наука, 1974. – 216 с.; 21 см.
5. Русский фольклор [Текст]: Хрестоматия: Учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по спец. «Филология» / Сост.: Т.В. Зуева, Б.П. Кирдан. – Москва: Флинта: Наука, 1998. – 478 с.; 20 см.; ISBN 5-89349-117-3.

ОСОБЕННОСТИ МАРОККАНСКОГО ДЕЛОВОГО И РЕЧЕВОГО ЭТИКЕТА

У каждого народа мира есть свои особенности, которые для этого народа абсолютно нормальные и обычные. Но для человека другой культуры, они непонятны и не совпадают с его представлениями о жизни.

Марокканцы — очень дружелюбный народ. При встрече люди целуются и обнимаются, даже если они не очень знакомы. Если вы спросите дорогу у таксиста или официанта, он может в процессе объяснения по-братски обнять вас за плечи. Такое близкое общение европейскому человеку покажется некомфортным.

Марокко – это мусульманская страна. Обычай, традиции и правила здесь очень сильно отличаются от тех, к которым вы привыкли. Не удивляйтесь, если незнакомый человек спрашивает вас о женщине, которая идёт рядом, о здоровье вашей семьи или задаёт другие вопросы. Здесь это – простой знак вежливости.

Многие привычки украинцев непонятны для марокканцев. Например, они считают неприличным, когда девушка и парень обнимаются или целуются на людях, особенно если речь идёт о неженатых парах. В этом случае нужно быть осторожным. Девушкам не нужно улыбаться незнакомым или даже просто останавливать на них взгляд – это могут понять, как заигрывание.

Откровенно европейский стиль одежды тоже не для Марокко. Обычная одежда марокканских женщин ---- это головной платок и длинное платье – джеляб. Эта одежда очень подходит местному климату. Она сохраняет тепло и обеспечивает защиту от ветра зимой, а летом дарит прохладу и защищает от жаркого солнца. Но в крупных городах многие одеваются уже по-европейски. Здесь вы встретите красивых местных девушек в джинсах и маечках. А современные деловые женщины Марокко носят строгие, но по-европейски модные деловые костюмы.

При встрече двое мужчин или женщин обмениваются поцелуем и жмут друг другу руки. Мужчина и женщина в этом случае ограничиваются рукопожатием. При встрече с большой компанией здороваются с каждым человеком отдельно.

Повторю, что приветствия в Марокко очень длинные, экспрессивные и всегда с поцелуями. Мужчины с мужчинами сначала здороваются за руку, затем похлопывают друг друга по спине, а потом ещё целуются дважды в разные щёки.

Если же вы пришли в компанию, поцеловать придется всех, иначе вы можете кого-то обидеть. Но вот арабские женщины не понимают, когда европейцы начинают в знак уважения и приветствия целовать руки, протянутые для рукопожатия. Примерная арабская женщина не протягивает руку, а только кивает головой. В её руках всегда есть сумочка или платок. Это знак для «непонятливых», что подавать руку для поцелуя она не собирается.

Марокканское приветствие – это целая процедура с вопросами о здоровье, о делах. Но марокканцы не любят обсуждать неприятные моменты: болезни, неудачи, несчастные случаи, смерть. Даже если вы спешите, всё равно нужно выслушать и поблагодарить за пожелания благополучия. Это основа марокканского этикета и культуры.

В арабском мире очень серьёзно относятся к подаркам. Людям, к которым вы идёте в

гости, можно подарить маленькие сувениры, сладости или фрукты. Но бывают ситуации, когда Вам могут подарить сувенир, которому вы будете очень рады. Но и от вас будут ждать того же. Вы можете подарить, например, изделия из серебра или фарфора, ручку с золотым пером. Но никогда не дарите мусульманину бутылку алкоголя (даже очень дорогого), изделие из свиной кожи или портреты мужчин и женщин. Принимать и передавать пищу и подарки нужно только правой рукой. Не нужно обижаться, если подарок не будет открыт сразу. У нас любят, когда дарят подарки и говорят приятные слова и пожелания, поэтому и упаковке нужно уделить серьёзное внимание... Обувь в Марокко оставляют у порога дома. А отказ от чашки чая, - даже вежливый, не поймут, особенно в деревне...

В Марокко нужно быть готовыми к свободному отношению ко времени. Общественные мероприятия или деловые встречи обычно не имеют точного времени начала или окончания. В случае хорошей работы в нашей стране ждут похвалы и очень не любят критику. Марокканцы говорят красиво и легко и ценят это в собеседнике. Говорите больше и громче обычного --- это будут понимать, как выражение искренности с вашей стороны. Кстати, марокканцы любят, когда хвалят их страну, искусство, одежду и пищу. У нас хорошее чувство юмора, которое помогает в жизненных трудностях, решает конфликтные ситуации. Поэтому в Марокко ценят хорошие шутки. Главное, чтобы эти шутки не задевали национальное достоинство. Большое значение для марокканцев имеет контакт взглядов. Поэтому при разговоре нужно смотреть в глаза собеседника и обязательно снять солнечные очки. Compliments воспринимаются очень хорошо. Но говорить комплименты женщинам неприлично.

И ещё одна важная мелочь. Неприлично во время беседы с марокканцем сидеть нога на ногу. Когда вы сидите, никто не должен видеть подошвы ваших ботинок.

Но несмотря на многочисленные различия, которые существуют в наших культурах, можно научиться понимать друг друга. Если мы будем искренними, будем правильно и вовремя использовать похвалу и комплименты, уважать национальные и религиозные чувства друг друга, понимание между нашими народами будет на высшем уровне.

Литература

1. Éducation en Algérie [электронный ресурс] / Режим доступа: [//http://fr.wikipedia.org/wiki/Education_en_Algérie](http://fr.wikipedia.org/wiki/Education_en_Algérie)
2. Éducation au Maroc [электронный ресурс] / Режим доступа: [//http://fr.wikipedia.org/wiki/Education_au_Maroc](http://fr.wikipedia.org/wiki/Education_au_Maroc)
3. Сканави А.А. Специфика арабского речевого этикета в сфере официально-деловой коммуникации: Дисс. ... канд. филол. наук. — М., 2005
4. Шедевры арабской мудрости. М.: ООО «Дом Славянской книги», 2012. 320с.

Эннухи Видад (Марокко)

Научный руководитель ст. преподаватель Ходаковская М. А.
Харьковский национальный университет строительства и архитектуры

ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИЕ ЕДИНИЦЫ В РЕЧЕВОМ ЭТИКЕТЕ РУССКОГО ЯЗЫКА

Знание иностранного языка несет огромные перспективы, поэтому его изучение сейчас набирает просто колоссальные объемы. Изучение русского языка дает иностранным

студентам возможность получать образование. У каждого иностранного студента, изучающего русский язык, возникает много вопросов связанных с такой важной сферой употребления языка как этикет. Многие этикетные формы русского языка содержат в себе фразеологические единицы. Данное исследование ставит своей целью рассмотреть такое интересное явление русского языка как фразеологизмы в речевом этикете русского языка.

Фразеологические единицы – это единая группа слов, внутри которой слова теряют своё самостоятельное значение, смысл имеет все выражение в целом. Фразеологические выражения (или идиоматические выражения) имеют особенность значительно украшать речь, делают ее более выразительной и яркой. Но пользоваться этими выражениями надо очень осторожно, потому что можно оказаться в смешном положении. Другое важное свойство фразеологизмов в том, что смысл каждого не складывается из смыслов входящих в него слов. Чаще всего фразеологизмы не допускают в свой состав дополнительных слов, в них невозможна перестановка компонентов.

Речевой этикет в свою очередь тоже часто характеризуется системой устойчивых формул общения, которые предписывает общество для установления речевого контакта собеседников.

Система устойчивых формул общения, предписываемых обществом для установления речевого контакта собеседников, поддержания общения в определенной эмоциональной тональности, именуется речевым этикетом. Данные единицы общения используются в ситуациях знакомства, приветствия, прощания, благодарности, пожелания, сочувствия и др. Большую часть формул речевого этикета представляют фразеологические устойчивые сочетания, которые реализуются и получают дополнительные оттенки в условиях конкретной речевой ситуации: *Милости прошу! Счастливо оставаться! С какой стати! Какими судьбами!*

С формальной точки зрения фразеологизмы являются нечленимыми предложениями. Но с точки зрения синтаксической организации они могут состоять из сочетания слов (*Ни пуха, ни пера!*), из словосочетаний (*Легко на помине*), из предложений (*Сколько лет, сколько зим!*).

Многие фразеологизмы, выступающие в роли этикетных формул, связаны между собой синонимическими отношениями и различаются стилистическим употреблением. Например: *Здоровья желаю!* (офиц.) – *Честь имею!* (офиц.) – *Здорово живешь!* (разг.) – *Моё почтение!* (прост.) – *Наше вам с кисточкой!* (прост.).

Фразеологические этикетные формулы ситуативно маркированы и характеризуются глубоким лингвокультурологическим содержанием.

Концепты «встреча», «приветствие», «прощание», «расставание» - свидетельство ее значимости для русского национального сознания. Наибольшее количество фразеологизмов репрезентируют именно данные концепты, характеризуя наиболее значимые для русского человека ценности (здоровье, добро, спокойствие, успех, удачу): *Добро пожаловать! Всего хорошего! В добрый час! Мир вам! Доброго здоровья! Желаю здравствовать!*

Эксплицитное выражение элемента пожелания добра характеризуют фразы: *Доброе утро! Добрый день! Добрый вечер!*

В устаревших фразах приветствие связывают с наиболее важными продуктами питания русского человека, а также с продуктами, символизирующими достаток в доме. *Хлеб да соль! Чай да сахар! Пирог да варенье!* Данные формулы и всевозможные пожелания служат для выражения гостеприимства и должного приема гостей: *Стол да скатерть! Счастливый к обеду! Приятного (хорошего) аппетита!*

Неумеренное употребление алкогольных напитков на Руси породили большое количество «застольных» пожеланий, характеризующихся сниженной стилистической окраской: *Дай Бог не последнюю! Ваше здоровье! После первой не закусываю!*

Фразы прощания в вечернее время связываются с пожеланиями спокойствия (покоя) и приятного сна: *Спокойной ночи! Приятных сновидений!* К исконно русским обычаям относится обычай париться, мыться в бане. В связи с этим употребляются пожелания: *С легким паром! С теплым паром, молодым жаром! Легко пару, без угару! Здорово париться!*

Существует многочисленное количество оборотов религиозного происхождения. Со значением приветствия, пожелания помощи в чем-либо, отражающих веру в участие Бога в жизнедеятельности человека: *Бог в помощь! Храни Вас Господь! Христос с Вами! Слава Богу! Христос воскрес! Не дай Бог!*

Концепт «дорога» обладает высокой степенью значимости для создания носителей русского языка и занимает важное место в русской концептосфере. Не случайно в русском языке существует множество «дорожных» напутствий: *Путь добрый! Путь да дорога! Шире путь! Ветра в паруса! В добрый путь! Ангел-хранитель в путь! Мир-дорога! Мира по дороге! Скатертью дорога! Колесом дорога!*

Следовательно, фразеологические формулы речевого этикета обладают ярко выраженным национальным колоритом и остается важной частью национального языка и культуры.

Невозможно говорить о высоком уровне владения иностранным языком, если это владение не включает в себя знание правил речевого общения и умение применять эти правила на практике. Особенно важно иметь представление о расхождениях в национальных речевых этикетах. К сфере речевого этикета относятся, в частности, принятые в данной культуре способы выражения сочувствия, жалобы, вины, горя и т.д. Так, например, в одних культурах принято жаловаться на трудности и проблемы, в других – не принято. В одних культурах рассказ о своих успехах является допустимым, в других – вовсе нет. Сюда же могут относиться и конкретные предписания речевого этикета – что может служить предметом разговора, что нет, и в какой ситуации. Например, в каждом языке существует своя, формировавшаяся веками система обращений. Английское Dear используется в официальных обращениях, а русское Дорогой употребляется, как правило, в менее формальных ситуациях. Или другой пример – во многих культурах Запада на вопрос *Как дела?* следует отвечать: *Хорошо*. Ответ *Плохо* или *Не очень* считается неприличным: собеседнику не следует навязывать свои проблемы. В русском языке принято отвечать нейтрально, скорее с негативным оттенком: *Ничего; Помаленьку*. Различия в речевых этикетах и вообще в системах правил речевого поведения относятся к компетенции особой дисциплины – лингвострановедения.

Юр'єва Ю.О., методист « ДНЗ » № 22

БУЛІНГ ЯК АКТУАЛЬНА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Булінг – це відносно новий термін для пересічного громадянина, зміст якого кожен із нас не просто знає, а в більшості випадків стикався з цим явищем у дитинстві. "Булінг" – це агресивна поведінка щодо окремої особи або групи, з метою приниження, домінування, фізичного чи психологічного самоствердження.

Булінг може проявлятися у вигляді психологічного тиску (образи, приниження, погрози, ігнорування тощо) та фізичних знущань (удари, поштовхи, принизливий фізичний контакт, побиття та інше). Не рідко фізичний і психологічний тиск об'єднуються.

Булінг - це соціально-педагогічна проблема. Актуальність теми зумовлена тим, що піднята проблема майже не вивчена в нашій країні і з теоретичних позицій, і з позиції практики. Явище булінгу надзвичайно поширене в сучасній школі, але цю проблему з тих чи тих причин замовчують, не афішують випадки знущань, її не прийнято обговорювати. З одного боку, педагогічний колектив, дбаючи про власну репутацію, ігнорує її, а з іншого – батьки, які або вважають ситуацію цькування хорошою школою життя, або, хвилюючись за власних дітей, переводять їх до іншого навчального закладу. Затаких умов проблему не усувають, а навпаки, вона набуває більших обсягів і жорстокості.

Найголовніша проблема булінгу – мовчання та відчуття безпорадності. Той факт, що про булінг зараз говорять відвертіше, дає надію, що ситуація з цькуванням може зрушитися з місця у бік більшого розуміння та активних дій. Булінг деструктивно впливає на всіх учасників процесу, закріплюючи специфічні моделі поведінки та самосприйняття, формуючи певні риси характеру та самооцінку. Ситуація булінгу дестабілізує людину, через порушення кордонів та втрату відчуття захищеності і психологічної або фізичної безпеки.

Булінг або цькування – психологічне знущання особи або групи осіб над однією або кількома особами. Психологічний вплив часто доповнюється нанесенням фізичної шкоди. Більш «м'який» варіант – мобінг, який передбачає лише словесні образи, неприємні жарти, плітки з метою псування репутації.

Цькування – це агресивні дії, спрямовані на «жертву», особу, яка не має змоги, сил, щоб протистояти колективу або одному агресору. Булінгом не можна назвати конфліктну ситуацію, в рамках якої дві або кілька сторін відповідають агресивними діями одні одним – в такій ситуації сили приблизно рівні.

Статистика повідомляє: жертвами булінгу можуть стати і дівчата, і хлопці; випадки цькування траплялися з дітьми різного віку, зовнішності, характеру, здібностей. Вікова категорія ризику – підлітки, хоча жертвою може стати і представник молодшої вікової групи.

Як розпізнати булінг:

- проти дитини застосовують силу – це відбувається не вперше;
- ви помітили, що дитину ображають, принижують словесно, пишуть образи в соціальних мережах;
- у дитини забирають речі, її штовхають, смикають – це відбувається часто і можна відмітити, що така манера поведінки стала звичною, «нормальною»;
- дитину ігнорують в класі, з нею показово не спілкуються.

Якщо все це або деякі окремі дії повторюються кілька разів, можна не сумніватись – ви маєте справу з булінгом. Необхідно активно діяти!

У сучасному світі більш поширеним є булінг в соціальних мережах (кібербулінг) – цього часто вистачає, щоб довести дитину до розпачу, навіть – до суїциду. Якщо ви батько, матір, педагог – обов'язково спостерігайте за активністю підлітка в соціальних мережах.

Часто розвитку булінгу сприяє виховання у сім'ї: конфлікти між батьками, неповага одне до одного, обмеження прав дитини, залякування. Насильство над дитиною в родині може спровокувати в неї бажання домінувати над іншими поза власним домом. Прагнення принизити або покалічити інших виростає з почуття власної неповноцінності. Тобто, вдома дитина не може протистояти батькам, які її б'ють чи сваряться. Натомість у школі, серед однолітків, їй це

під силу. Дитина відчуває, що має владу над іншими. Серед причин булінгу також статеве дозрівання. Під час гормональної перебудови в крові підвищується тестостерон і адреналін. Це призводить до збільшення агресії, виникає схильність до садизму.

За статистикою, 80% українських дітей піддаються цькуванню, навіть не усвідомлюючи цього. В усіх соціальних системах завжди є лідер, середня група і так званий «вигнанець».

У початковій школі діти ще не займаються жорстким булінгом, але вже можуть бути непривітними до інших. Щойно вчитель починає вибудовувати систему конкуренції та пріоритетів — діти починають один одного травити. А справжній булінг почнеться у середній школі — з 10-11 років — вік входження у підліткову кризу. Обов'язок шкільного психолога, вчителя — виявити лідера, схильного ініціювати цькування інших, проводити, вести з ним дружні бесіди, виробляючи толерантність.

Незвичний для нашого сприйняття термін булінг тісно пов'язаний із такими поняттями, як насильство (застосування силових методів або психологічного тиску за допомогою погроз, свідомо спрямованих на слабких або тих, хто не може чинити опір; панування, влада людини над людиною, агресія (дії, спрямовані на порушення фізичної і психічної цілісності людини або групи людей). Агресія органічно пов'язана з насильством і є його природним підґрунтям. Поняття агресія ширше за поняття насильство, воно включає в себе поняття насильство, третирування (виявляти зневагу до когось, поводитися безцеремонно, не зважати на чийсь думку, цькування (переслідувати кого-небудь різними нападами, наклепами і т. ін., знущатися з когось). Усі ці поняття відображають різні аспекти такого явища, як булінг. Поняття булінг трактують від вузького (відеозйомка бійки) до масштабного (насильство взагалі). Булінг — соціально-педагогічна, психологічна проблема сучасності. Це соціальне явище, властиве переважно організованим колективам, отож з огляду на зазначене, виділяють основні місця булінгу: булінг у школі; булінг на робочому місці (мобінг); булінг в армії («дідовщина»); кібербулінг (насилля в інформаційному просторі) тощо. Уперше термін булінг (з англ. 'bully' — хуліган, забіяка, грубіян, насильник; 'bullying' — цькування, залякування, третирування) з'явився на початку 70-х рр. ХХ ст. у Скандинавії, де група дослідників вивчала явище насильства між дітьми в школі. Досі немає чіткого наукового визначення цього терміна.

Психологічний шкільний булінг — насильство, пов'язане з дією на психіку, що завдає психологічну травму через словесні образи або погрози, переслідування, залякування, якими навмисно заподіюється емоційна невпевненість. До цієї форми належать вербальний булінг (знаряддям слугує голос (образливе ім'я, з яким постійно звертаються до жертви, обзивання, поширення образливих чуток і т. д.); образливі жести або дії; залякування (використання агресивної мови тіла й інтонацій голосу для того, щоб змусити жертву здійснювати або не здійснювати що-небудь); ізоляція (жертву навмисне ізолює, виганяє або ігнорує частина учнів або весь клас); активне неприйняття (виникає у відповідь на ініціативу, що походить від жертви, кривдники дають зрозуміти, що вона ніхто, що її думка нічого не означає, роблять її «цапом відбувайлом»); пасивне неприйняття (виникає лише в певних ситуаціях, коли треба вибрати когось у команду, групу, сісти за парту, прийняти в гру, діти відмовляються: «З ним не буду!»); ігнорування (не звертають уваги, не спілкуються, не помічають, забувають, не проявляють відкритої агресії, але й не цікавляться); вимагання (грошей, їжі, інших речей); пошкодження та інші дії з майном (крадіжка, грабїж, ховання особистих речей жертви); кібербулінг (приниження за допомогою мобільних телефонів, Інтернету, інших електронних пристроїв (пересилання неоднозначних зображень і фотографій, обзивання, поширення чуток тощо)). Вважають, що жертвами булінгу стають діти чутливі, замкнуті, сором'язливі, тривожні,

невпевнені в собі, нещасні, з низькою самоповагою, схильні до депресії, діти, які не мають жодного близького друга й успішніше спілкуються з дорослими, ніж з однолітками.

Булінг – переважно латентний для інших осіб процес, але діти, які зазнали цькування, отримують психологічну травму різного ступеня тяжкості, що призводить до важких наслідків, аж до самогубства. Тому найнебезпечніші в цьому явищі наслідки. Причому наслідки і для жертв булінгу, і для булерів, і для спостерігачів, а саме: 1. Діти, які стають переслідувачами, більше, ніж їхні однолітки схильні до участі в бійках, до крадіжок, уживання алкоголю і куріння, у них низькі оцінки зі шкільних предметів, вони також можуть носити зброю. 2. Діти, які лише спостерігають знущання, також, як і самі жертви, можуть почуватися в небезпеці. У них може спостерігатися страх, нездатність діяти, почуття провини за бездіяння,

Найпоширеніша помилка батьків – спроба обмежити спілкування дитини з класом або переведення до іншої школи. Не можна втікати від проблеми постійно. Не вирішена проблема «перейде» до нового місця навчання разом з дитиною. Такий варіант можливий лише у крайніх випадках.

В той же час батькам не варто спілкуватися з булером – це позбавить жертву решток поваги і авторитету, ситуація може погіршитись. Та найголовніше — не звинувачуйте дитину в ситуації з цькуванням і не вчить агресії у відповідь – якщо дитина почне відповідати на образи силою, вона сама може перетворитися на булера. Кидати дитину з її проблемами не можна – вона ще не здатна справитися сама в силу особливостей віку, характеру. Якщо дитина вперше стала жертвою агресії і прийшла за порадою, не відштовхуйте її і, перш за все, спробуйте розібратися в ситуації.

Чому важливо вчасно відреагувати

Ті, хто піддаються булінгу:

- втрачають відчуття емоційної та фізичної безпеки, довіри до місця, у якому мають перебувати щодня;

- відчувають безпорадність і страх від постійної загрози. Булінг провокує тривожні та депресивні розлади, пригнічує імунітет, що підвищує вразливість до різних захворювань;

- втрачають повагу до себе. Страхи та невпевненість руйнують здатність до формування та підтримки стосунків з однолітками, що призводить до відчуття самотності;

- втрачають інтерес до різних форм активності та не можуть нормально навчатися. У деяких випадках можна простежити зв'язок між потерпанням від булінгу та розладами харчування (анорексії та булімії), емоційної сфери (депресіями та суїцидальною поведінкою).

Ті, хто булять:

- частіше за інших потрапляють у ситуації, де проявляється насилля та порушуються закони;

- частіше беруть участь у бійках, причетні у вандалізмі, залучаються до ранніх статевих стосунків, мають досвід вживання алкоголю та наркотичних речовин.

Ті, хто вимушені спостерігати:

- часто страждають від відчуття безпорадності, етичного конфлікту: втрутитись у ситуацію булінгу чи ж залишитись осторонь;

- потерпають від депресивних станів чи перебудження, намагаються менше відвідувати школу.

Навіть поодинокий випадок булінгу залишає глибокий емоційний слід, що робить проблему найпоширенішою причиною звернень до дитячого психолога.

Отже, булінг – це явище, що може виникнути в більш-менш організованих, сталих

дитячих колективах, стосується і впливає на всіх його учасників, призводячи до порушення навчально-виховного процесу в школі, викликає тривалі наслідки для особистості, інколи віддалені в часі. Тому постає гостра потреба усвідомлення того, що ця проблема є; підготовки фахівців з певними теоретичними знаннями, спеціальними вміннями, навиками для виявлення, попередження та подолання такого негативного соціально-психолого-педагогічного явища, як булінг.

Джерела та література

1. Буллинг: детская жестокость [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.tagilib.ru/readers/ot_20_and_starshe/meropr/bulling.php
2. Лушпай Л. І. Шкільний булінг як різновид суспільної агресії [Електронний ресурс] / Л. І. Лушпай // Наук. зап. [Нац. ун-ту «Острозька академія»]. Сер. :Філологічна. – 2013. – Вип. 33. – С. 85. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoaf_2013_33_28.pdf
3. Лэйн Д. А. Школьная травля (буллинг) [Электронный ресурс] / Д. А. Лэйн // ZipSites.ru : бесплат. электрон.интернет-б-ка. – Режим доступа :<http://www.zipsites.ru>
4. Ожийова О. М. Шкільне насильство : сутність, види, профілактика: автореф. дис. ... канд. соціол. наук : спец. 22.00.04 / О. М. Ожийова ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2012. – С. 10–20.
5. Петросянц В. Р. Проблема буллинга в современной образовательной среде / В. Р. Петросянц // Вестн. ТГПУ. – 2011. – Вып. 6 (108). – С. 151–154. 6. Система захисту дітей від жорстокого поводження : навч.-метод. посіб. / Л. Волинець, Т. Дорошок, М. Євсюкова та ін. ; [ред. : К. Левченко, І. Трубавіна] ; Держ. соц. служба для сім'ї, дітей та молоді. Міжнар. жіночий правозахисн. центр «Ла Страда Україна». – К. : Держсоцслужба, 2005. – 395 с.
7. Словник української мови : в 11 т. – Т. 10. – 1979. – С. 248. 8. Словник української мови : в 11 т. – Т. 11. – 1980. – С. 259. 9.

Язєва К.А., Мурай Р.В. (Україна)

**Науковий керівник канд. пед. наук, доцент кафедри мовної підготовки Мокроменко О.В.
Харківський національний технічний університет сільського господарства
ім. П.Василенка**

РОЛЬ МОВИ НАРОДУ У ФОРМУВАННІ ЙОГО КУЛЬТУРНОЇ САМОБУТНОСТІ

Українська мова — це скарбниця духовної і культурної спадщини українського народу. У різноманітних формах існування української мови (старовинні усні перекази і літописи, народні пісні і думи, казки і міфи, поетичні і прозові твори тощо) зберігається історична пам'ять та досвід нації, її світоглядні і моральні цінності, віддзеркалюються національні традиції і звичаї, тобто ознаки, що притаманні саме цій спільноті і тому є унікальними складовими національної ідентичності.

Українська мова є засобом спілкування. Вона створює мовний простір, який є природнім середовищем буття української нації. Збереження мовного простору є неодмінною умовою існування і розвитку української нації і гарантією забезпечення мовних прав українців.

Українська мова досягла високого рівня розвитку в її літературній формі. Нею створено багату оригінальну літературу, перекладено найвидатніші твори світового письменства. Вона

має досконало опрацьовану граматику, сформовану науково-технічну термінологію, розвинену стилістичну систему, здатну забезпечити спілкування і порозуміння в усіх сферах суспільного життя.

Українська мова — старописемна мова з великою історико-культурною спадщиною. Держава має піклуватися про наукове дослідження і публікацію давніх писемних пам'яток, їх популяризацію і використання окремих елементів для збагачення ресурсу сучасної літературної мови. Актуальним є збереження і вивчення української мови — джерел її самобутності й життєдайної сили.

Українська мова в Україні призначена виконувати різноманітні державницькі функції: забезпечити консолідацію, єдність і вільний культурний розвиток українського народу, стояти на сторожі збереження його ідентичності та здорового духовного і ментального розвитку.

Українська мова — невід'ємний державницький атрибут, що зберігає свою історичну спадкоємність від давньокиївської доби. Як мова найчисленнішого, найстаршого, автохтонного і титульного етносу українська мова відповідно до загальноприйнятої світової практики виконує функцію єдиної державної мови в Україні. Статус української мови як державної закріплений у статті 10 Конституції України.

Державність української мови є уособленням української держави, гарантією збереження національної ідентичності українського етносу і державної єдності України, головним стимулом консолідації українського суспільства на всій території України і формування сучасної української політичної нації. З огляду на це українська нація і держава мають забезпечувати відродження і захист української мови, якісну розбудову українського мовного простору.

Доленосне і принципове значення для майбутнього української мови і української держави має національна мовна свідомість і мовна гідність. У їхньому формуванні чільну роль має відігравати українська інтелектуальна еліта, насамперед вище керівництво держави, яке своїм особистим прикладом і зусиллями має утверджувати престиж української мови, української нації і держави.

Сучасна українська мова має близько 256 тисяч слів. За лексичним запасом найбільш близькою до української мови є білоруська — 84% спільної лексики, далі йдуть польська і сербська (70% і 68% відповідно) і лише потім — російська (62%). До речі, якщо порівнювати фонетику й граматику, то українська має від 22 до 29 спільних рис з білоруською, чеською, словацькою й польською мовами, а з російською тільки 11. В українській мові, на відміну від решти східнослов'янських мов, іменник має 7 відмінків, один з яких — кличний. 448 р. візантійський історик Пріск Панійський, перебуваючи в таборі гунського володаря Аттіли на території сучасної України, записав слова “мед” і “страва”. Це була перша згадка українських слів. Українську мову в різні історичні періоди називали по-різному: проста, руська, русинська, козацька тощо. Історично найуживанішою назвою української мови до середини XIX ст. була назва “руська мова”. В українській мові найбільша кількість слів починається на літеру “П”. Найменш уживаною літерою українського алфавіту є літера “Ф”.

В українській мові безліч синонімів. Наприклад, слово “горизонт” має 12 синонімів: обрій, небозвід, небосхил, крайнебо, круговид, кругозір, кругогляд, виднокруг, видноколо, виднокрай, небокрай, овид. Назви всіх дитинчат тварин є іменниками середнього роду: теля, котеня, жабеня. Українська мова багата на зменшувальні форми. Зменшувальну форму має навіть слово “вороги” — “вороженьки”. За різними даними, українська мова займає 25 або 32 місце за кількістю носіїв серед найпоширеніших мов у світі. Для 36-37,5 мільйонів осіб

українська мова є рідною. Загалом у світі 41-45 мільйонів осіб володіють українською. На мовному конкурсі, який пройшов у Парижі у 1934 році, українську мову визнано третьою найбільш красивою мовою в світі (після французької та перської) за такими критеріями, як фонетика, лексика, фразеологія й будова речення. Вперше українська мова була прирівняна до рівня літературної мови в кінці XVIII століття після виходу у 1798 році першого видання “Енеїди”, автором якої є Іван Котляревський. Саме його і вважають засновником нової української літературної мови. Першим букварем, виданим в Україні, був «Буквар» («Азбука»), надрукований у 1574 р. у Львові першодрукарем Іваном Федоровим. Книжка складалася з абетки, складів, зразків відмінювання і короткої читанки. До нас дійшов лише один примірник, який знайдено в Римі 1927 р. Зберігається в бібліотеці Гарвардського університету (США). Факсимільне видання було здійснено в Києві 1964 та 1974 рр. Найдавнішими українськими поетесами, імена яких відомі, й про яких збереглися документальні свідчення, є інокія Анисія Парфенівна і Анна Любовичівна; жили вони, очевидно, в кінці XVI — на початку XVIII ст. і залишили акровірші, де вписано їхні імена. Найстарішою українською піснею, запис якої зберігся до наших днів, вважається пісня «Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?» Найбільшу кількість разів перекладений літературний твір — «Заповіт» Т.Г.Шевченка: 147 мовами народів світу. За межами Європи українська мова має напівофіційний статус в США (округ Кук штату Іллінойс). Відомо, що округ Кук в штаті Іллінойс — це 16-й з найбільших у світі урядів місцевого самоврядування. В цьому окрузі проживає близько 5,5 мільйонів населення, до складу округу входить місто Чикаго разом з передмістями. А українська мова була обрана як одна з найбільш вживаних мов у даному районі.

Кожен народ має свою неповторну скарбницю — рідну мову. А мова — це глибина тисячоліть, неповторна історія розвитку людства. В. Сухомлинський звертав увагу на те, що мова — то цілюще народне джерело, і хто не припаде до нього вустами, той сам всихає від спраги.

Тож нашу скарбницю необхідно берегти і ставитися насамперед до себе вимогливо. Про мову треба дбати й плекати її, бо це дорога наша спадщина віків і поколінь. Треба зберегти й передати її наступним поколінням, але передати не покручену й понівечену, а збагачену й більш вишукану. І нашим нащадкам також належить передати й примножити неповторну красу рідного слова. О.Гончар зазначав, що мова це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова — це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам’ять, найцінніше надбання віків, мова — це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна, художня, інтелектуальна і мисленнєва діяльність народу. К.Ушинський зауважував, що поки живе мова в устах народу, до того часу живий і народ. І нема насильства нестерпнішого, як те, що хоче відірвати в народі спадщину, створену незчисленними поколіннями предків.

Література

1. О.Гончар про мову: <https://www.kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine14-2.pdf>
2. Погляди В.Сухомлинського: <https://www.cuspu.edu.ua/.../5216-pohlyady-vasylya-sukho>
3. Ушинський про рідну мову: <http://www.pedagogy.lnu.edu.ua/wp.../стаття-про-Ушинського-1.docx>

ЗМІСТ

Аксьонова Сніжана, Лещенко Євгенія (Україна) Українська мова – ідентифікатор нації ...	3
Акульшин Дмитро (Україна) Мова sms-повідомлень – засіб для реалізації природної потреби у світі нових технологій	6
Алфьоров Сергій, Синіло Олег (Україна) Природа педагогічного таланту	8
Аукаф Юнесс (Марокко) Студенческие традиции Украины	10
Бабкіна Вікторія Альбертівна (Україна) Суперечливості та кризи студентського віку	12
Башейх Измаил (Марокко) Особенности марокканского стиля интерьера «marrakesh»	16
Beridze Natia (Georgia) Intercultural competence	18
Бурхитам Али (Марокко) Интересные факты о Марокко	19
Бекдурдыев Азим (Туркменистан) Образ борца за народное счастье в героическом эпосе народов мира	21
Булгакова О. Є. (Україна) Етикет: історія виникнення, місце і роль в сучасній культурі ...	24
Бутова Є. М. (Україна) Що таке мова?	25
Буфкри Ильяс (Марокко) Юмор в арабских и русских пословицах	29
Варибрус Алина (Россия) Концепт как единица межкультурной коммуникации ...	32
Волошина В. С. (Україна) Мова – душа і гордість нації	34
Галкина Т.В.(Казахстан) Лингвостилистические особенности компьютерных журналов ...	37
Глити Анас (Марокко) Строительные материалы и изделия из терракоты	42
Гордиевский М. Р. (Украина) Речевая агрессия в современном вузе	44
Гошаев Ашикходжа (Туркменистан) Несколько слов о возможностях получения образования в Туркменистане	48
Денисова Тетяна (Україна) Сучасна реклама та її лексичні особливості	51
Доброва С. В. (Україна) Мова як найважливіша ознака нації	53
Дуплякина Алина (Россия) Эмоционально-аксиологический потенциал флористических фразеологизмов	54
Жигулина Татьяна (Россия) Образ НИУ «БелГУ» в языковом сознании студентов (на материале ассоциативного эксперимента)	58
Жидкова І. С., Хавроня В. В. (Україна) Вплив білінгвізму на розвиток мовлення дітей	61
Olha Zhyliakova (Ukraine) Language as the basic marker of national identity	64
Закария Тауиль, Ламрини Карим (Марокко) Особенности преподавания глагольной системы русского языка как иностранного арабоговорящим студентам	65
Захи Аюб (Марокко) Современная городская архитектура Марокко: традиции и новации ...	66
Захур Амина (Марокко) Влияние социальных сетей на коммуникативную культуру современных студентов	68
Зоря Вікторія (Україна) Лексичні особливості сучасної реклами	71
Ібрагімова У. А. (Україна) Мова – жива схованка людського духу	73
Козырь Станислав (Украина) Речевая агрессия в современном вузе	75
Колісник Аліна (Україна) Навчальні семінари як сучасний засіб удосконалення культури мовлення майбутніх учителів нової української школи	78
Конотопцев Богдан (Україна) Стилiстичні особливості сучасної реклами	81

Кресало А. О. (Україна) Мова – духовний код нації	84
Крот Валерія (Україна) Національні особливості різних країн: етикет	86
Кузьменко У. І. (Україна) Навчання іноземних студентів як форма міжнаціонального спілкування	88
Лага Билаль, Тума Жозеф (Ливан) Национальные особенности в формировании культурных ценностей Ливана	91
Ламрини Карим (Марокко) Современные технологии в изготовлении строительных материалов	93
Ланкачандра Джанани (Италия) Шри-Ланка в свете диалога культур как способа познания мира и пути к взаимопониманию	96
Литус Виталий (Украина) Имидж делового человека	98
Макарова Анна (Россия) Специфика функционирования стилистически сниженной лексики в текстах региональных печатных СМИ (на примере Белгородской области)	100
Манаева Галина Сергіївна, Новікова Ірина Георгіївна (Україна) З досвіду проведення олімпіади з української мови	103
Мархай Неллі (Україна) Словниковий запас студентів: проблеми та шляхи їх вирішення ..	104
Маржал Икдам Мохамед (Марокко) Декоративные изделия из металла в марокканском стиле интерьера	106
Махомет Д. Ю. (Україна) Мова-джерело культурної спадщини країни	108
Machuk N.B., Morozov M.R. (UKraine) English as a universal language that links the world together which is the most important fact considering the changing times	109
Мессак Ашраф (Марокко) Уникальные архитектурные сооружения мира	111
Мокроменко О.В., Колісник Р.І. (Україна) Українська мова як засіб формування й розвитку мовної особистості, національно свідомого громадянина України	113
Молчанова А. (Украина) Культура речи и речевой этикет студента	116
Мумні Юссеф (Марокко) Українська мова серед інших мов світу	118
Нго Чи Дат (Вьетнам) Диалог культур как способ взаимопонимания и познания мира	120
Новікова Ольга (Україна) Дослідження особливостей сучасного молодіжного сленгу	124
Петрова Озель Л.П. (Україна) Миколи Костомарова в аспекті діалогу культур	125
Підкуйко Валерія (Україна) Звертання як невід'ємна частина мовного етикету	129
Підкуйко Валерія (Україна) Етикет ділової телефонної розмови	133
Потапенко Д. О. (Україна) Роль мови в житті людини	136
Прокопович Л. В. (Україна) Декоративно-прикладне мистецтво народів світу як чинник формування полікультурності	137
Резніченко Вероніка (Україна) Імідж студента як умова успіху	139
Сербіна А. О. (Україна) Вплив мовного аспекту на формування культури суспільства	142
Синіло Олег, Алфьоров Сергій (Україна) Особливості професійного мислення викладача	146
Соловійова О.В. (Україна) Новаторство у формуванні культурних цінностей при викладанні мови	148
Степаненко В. М. (Україна) Правильність як важливий критерій культури мовлення	149
Сюй Шеньже (Китай) Уличное искусство в Китае	151
Тарасова Катерина (Україна) Способи впливу на людей під час безпосереднього спілкування	153

Тарасова Катерина (Україна) Міжкультурна компетенція	156
Тарасова Ольга (Росія) Образные средства репрезентации концепта «любовь» в поэтических текстах И. А. Бунина и И.А. Бродского	157
Удінцева О. О. (Україна) Роль мови у формуванні загальної культури людини	160
Фадиль Марва (Марокко) Город, соединяющий два мира	162
Харакозов М. П. (Україна) Мистецтво переконувати	163
Харченко Євгенія (Україна) Лінгвосоціокультурна компетентність як невід’ємний складник фахової підготовки сучасних філологів	165
Холодова Я.В. (Україна) Сергій Жадан в українській літературі постмодерну	169
Царева Яна (Росія) Соотношение коммуникативной стилистики и идиостиля	170
Церахто Д.В. (Україна) Мовна агресія як деструктивна форма спілкування у вищій школі .	172
Чуніховський О. С. (Україна) Психологічні особливості ораторського мистецтва	173
Шидловская Лариса (Росія) Изобразительные средства языка в русской волшебной сказке	175
Эльхаттаф Айман (Марокко) Особенности марокканского делового и речевого этикета ..	179
Эннухи Видад (Марокко) Фразеологические единицы в речевом этикете русского языка	180
Юр’єва Ю.О. (Україна) Булінг як актуальна соціально-педагогічна проблема	182
Язева К.А., Мурай Р.В. (Україна) Роль мови народу у формуванні його культурної самобутності	186

Навчальне видання

Діалог культур як засіб пізнання світу, шлях до взаєморозуміння: матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених та студентів.

Укладач: В. В. Ігнатова – Харків: ХНУБА, 2019. – 191 с.

Укладач Ігнатова Валентина Володимирівна

Відповідальний за випуск Т. В. Креч

План 2019 р., поз.

Підп. до друку

Надруковано на ризографі.

Тираж 50 прим.

Формат 60x84 1/16.

Обл. -вид. арк.

Ум. друк. арк.

Зам. №

Папір друк. №2.

Безкоштовно.

ХНУБА, 61002, Харків, вул. Сумська, 40

Підготовлено та надруковано РВВ Харківського національного університету будівництва та архітектури